

به سه رهاتی پیغهمبه‌ران بو منداڵ و لاوان

چاپی
دووه‌م

نوسینی

ابو الحسن علی الحسنی الندوی

الکتاب

ئارامی گه‌لانی

کردویه‌تی به کوردی

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

بەسەرھاتى پېغەمبەرەران
بۇ مىندالان و لاوان

مه به ست له م زنجیره یه

زنجیره ی هزری هاوچه رخی ئیسلامی

۱. دهوله مندکردنی کتیبخانه ی کوردیه به گرنه گرتین و کاریگه رترین دهقی نه و کتیبانه ی که مه شخه لی سه رزی هزری هاوچه رخی ئیسلامی.

۲. ئاشناکردنی خوینه رو لاوی موسولمانی کورده به دهقی نه و کتیبانه ی که سه رچاوه ن بۆ پۆشنه ی ئیسلامی و سازینه ی بیداری و قیامه تی ئیسلامی پیروژن.

۳. شاره زاکردنی راسته وخوی لاوی کورد به م سه رچاوانه، ئازادکردنیانه له گشت کۆت و به ند و بۆچونی ته سکی حزایه تی و تاکره وی و ره وتگه رای.

۴. بناغه یه ک بی بۆ بنیادنانی که سایه تیه کی ئیسلامی به هیز بۆ هر تاکیکی موسولمانی کورد تا توانای نه نجامدانی نه و گۆرانکاریانه ی هه بی که خوی په ره رده گار پیی سپاردوه.

ده گه ل ریز و ته قه دیرمان بۆ بیروپای نوسه رانی نه م زنجیره یه، مه رجیش نیه ئیمه پابه ندی هه مو بیروبوچونه کانیان بین.

با ده ستوریشمان له وه رگرتن فره مایشته که ی خوی په ره رده گار بی.

﴿الَّذِينَ يَسْمَعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ

هُمْ أَُولُوا الْأَلْبَابِ﴾ الزمر - ۱۸

نوسینگه ی ته فسیر

بەسەرھاتی پیغەمبەرەران

بۆ منداڵ و لاوان

نوسینی

ئەبولحەسەن عەلی ئەلحەسەنی ئەدوی

ئارامی گەلانی

کردویەتی بە کوردی

ماڻي لهماچاڊانهوهي پاريئراوه بڙ نوسينگهي تهفسير

ناولي په رتوك به عمره بي: قصص التبيين للأطفال (١-٢)
 ناولي نوسهر: أبو الحسن علي الحسيني الندوي
 نؤره و سالي چاپ: سيژدهم: ١٤٠٥ ك - ١٩٨٥ ز
 چاپ و بلاوكر دنهوهي: مؤسسة الرسالة
 ناولي په رتوك به كوردي: به سهرهاتي پيغه مهران بؤ مندال و لاوان
 ناولي وه رگيهر: نارامي گه لالي
 پيداچيرونهوهي: عبدالله سكتاني
 نه خشه ساري ناوله: شؤ حدامين
 نؤره و سالي چاپ: دوهم: ١٤٣٠ ك - ٢٠٠٩ ز
 بلاوكر دنهوهي: نوسينگهي تهفسير بؤ بلاوكر دنهوهي راگهيانندن/ هوليئر
 ژمارهي سپاردن: (٧٠) سالي ٢٠٠٢
 تيراژ: ٢٠٠٠ دانه

تهفسير

بؤ بلاوكر دنهوهي و راگهيانندن
 هموليئر- شهماي دادكا - ژئر ئوتيلي شيرين پلاص
 ت: ٢٢٢١٦٩٥ - ٢٢٣٠٩٠٨ - ٢٥١٨١٣٨
 موباييل: ٠٧٧٠ ١٣٨ ٧٢ ٩١ - ٠٧٥٠ ٤٦٠ ٥١ ٢٢
 tafseeroffice@yahoo.com
 tafseeroffice@maktoob.com
 altafseer@hotmail.com

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

منداله نازیزه کان!

ده زانن نوسه ری ئهم به سهرهاتانه پیاویکی چهند زانا و لیزان بوه؟، ده زانن جگه لهم پهرتوکه ی بهرده ستان چهن دین پهرتوکی تری داناهه؟، ده زانن ئهم به سهرهاتانه ی چهند به ئاسانی و شیرینی بۆ نویسون، من دلنیام ته گهر بیخویننه وه یان گوپی بۆ بگرن سودیکی زۆری لی وهرده گرن.

لهم پهرتوکه دا به به سهرهاتی پاکترین و راستترین و بهرترترین مرقانی سهر زهوی ئاشنا ده بن، فیتری راستی و چاونه ترسی، هه قهروه ری و خو پاگری، چاکه کاری و مهردایه تی... فیتری گه لیک هه لویستی جوان و ئاکاری بهرز ده بن.

له لام رونه ئیوه ی خوشه ویست له میژه تامه زرۆی پهرتوکیکن که به زمانیکی ساده و ساکاری مندالانه وه زیانی پیغه مبه رانتان بۆ بگپیتته وه، ده زانم که ئهم پهرتوکه ده خویننه وه دلخۆش ده بن و ده لێن: گه وره کان! ده ی زوکه ن شتی دیشمان بۆ بنوسن.

ئارامی گه لالی

۲۰۰۱/۸/۲۳

وتەيەك بە پىنوسى توئىژمرو بانگخوۋى ئىسلامى

سەيد قوتب

من نوسىنەكانى خاۋەنى ئەم نامىلكەيە (سەيد ئەبولخەسەنى نەدوى)م
خوتىندۆتەۋە و پۈرەپروش خۆيم دىۋە و ناسىۋمە، پىاۋىكە خىۋى دۆل و
ئاۋەزىكى موسلمانانەيە، بە ئىسلام و بۆ ئىسلام و بە تىڭەيشتىنىكى چاكى
ئىسلاميانەۋە دەۋى.

ئەم وتانەي كە وا لەم پىشەكەدا بۆ ئەم نامىلكەيەي دەنوسم و تۆماریان
دەكەم گەۋاھىدانىكە لە پىناۋ خواۋە دەيدەم.

بەسەرھاتی پىڭھەمبەرەن بۆ مىندالان - ھەرچەندە قەبارەيەكى بچوكى ھەيە
بەلام - كاريكى بەرپىز و شايستەيە، ئەم كارەش دەخىتە سەر كارەكانى تىرى
سەيد ئەبولخەسەنى نەدوى و برا بەرپىزەكانى تر كە لە بازنى بانگەۋازى
ئىسلامىدا كار دەكەن. مىندالان لە گەۋران ئاتاچىرەن كە ئىسلاميان بە پاك و
بىڭەردى پىراگەيەنرى، مىندالان پىر پىۋىستيان بەم خۆراكە ھەيە تا ئەگەر
جىئىل بون تاموچىڭى بىرۋايان لە دەرون و، پوناكى بىرۋايان لە دۆل دابى و
گەشايى بىرۋا لە گەل پۈحيان تىكەل بى. بىڭومان چىرۆك و بەسەرھاتىش لە
بابەتە ھەرە لە پىشەۋەكانە، كە دۆلى بىڭەردى مىندالانى بۆ والا بى.

ئەم نامىلكەيە - ئەگەرچى بۆ مىندالان نوسراۋە - بەلام پىتمۋايە زۆرىنەي
گەۋرەكانىش پىۋىستيان بە خوتىندەۋەي ھەيە، چونكە گەلى كەس لە ميانەي
خوتىندەدا لەبەر ئەۋەي ئىستعمار و خاچگەرايى لەسەر پىرۋىگرامى خوتىندە

بالا ده ست بونه، بۆيان نه پره خساوه له به سهرهاته كانى قورئانى پيرۆز و مه به سته قوله كانيان، له كه شوه ها بپروائاميز و په روه ده ئاميز و كاريگه ره كانيان شاره زا بن، كه له م ناميلكه يه دا رانويئراوه.

گه لى پهرتوكى مندالانم خويندۆته وه - كه به سهرهاتى پيغه مبه ران درود و سلاوى خويان ليبي به شيك بو له خويندنه وه كه مدا - هه روه ها له دانانى زنجيره ي (القصص الدينى للأطفال) له ميسر، به شداريم كردوه كه به سهرهاته كانى ئه م زنجيره يه ش له قورئانى پيرۆزه وه وه رگيراون. به لام بيئيه وه ي مه به ستم دلپازيكردى كه س بى گه واهى ده ده م و ده ليم: كاره كه ي سه يد ئه بولحه سه نى نه دوى له هه مو ئه م كارانه كاملته، ئه و يش له بهر ئه وه ي گه ليك ئامۆزگارى ناسك و رونكرده وه ي مه به سته تيدايه كه مه به سته به سهرهاته كه و روداو و هه لۆيسته كانى به سهرهاته كه وه ده رده خه ن هه روه ها گه ليك ليئوانى له ئاميزى به سهرهاته كان تۆمار كردوه كه ئه گه ر له دلى مندالان يان له دلى گه واران سه قامگير بن ئه وا گه ليك هه قيقه تى بپروا ئاميزى ترسناك په خش ده كن.

خوا پاداشتى چاكه ي سه يد ئه بولحه سه ن بداته وه و سه ركه وتوتري بكات، خوا بيكات ه مايه ي رينويئى كرى ئه و وه چه ^(۱) تازه يه ي كه له هه مو لايه كه وه ره شه با و گه رده لول لييان هه لكردون و درك و داليان ده خريته سه ر رينگا و تاريكيان به سه ردا راده شكى، ئه و وه چه تازه يه ي كه تا بلتى پيويستيان به روناكى و چاوديرى هه يه، له چاوديريه كه ش پيويستيان به دلسوژيه. سه ركه وتنيش له ده ستى خوا دايه.

---

(۱) وه چه: نه وه.

پېشەكى

برازاى^(۱) ئازىزم!

دياره زۆر ھەزەت لە چىرۆك و بەسەرھاتە، ھەلبەت ئاوازكانىشت ھەر وەك تۆوانە. دەبينم پىر بە تاسە و ئارەزوتەو ھە گوى بۆ چىرۆكان رادەدىرى و دەياغوىنيەو، بەلام بەداخەو ھە دەتېينم ھەر تەنھا بە خويندەو ھە چىرۆكى سەگ و پشیلە و گورگ و شىر و ورچ و مەيمون خەرىكى، دەزانم ناچارىشى ھەر دەبى ئەم جۆرە چىرۆكانە بخوينەو چونكە چاپ نەكران و وەدەست ناكەون. بىگومان سوچ و ئوبال لە ئەستۆي ئىمە داھە.

دياره دەست پىكردو ھەزەت زامانى ھەربى بى كە زامانى قورئان و پېغەمبەر ئاينەكەتە، دەبينم گەلەكى بۆ تامەزرۆي و گەرەكتە بىتويەو. بەلام مەن شەرم لە خۆم دەكەمەو كە لە چىرۆكى ئازەلان و ئەفسانە و قسەي پروپوچ بترائى ھىچ جۆرە چىرۆكى تىرى ھەربى نادۆزىو كە لەگەل تەمەنەكەت بگوىي.

بۆيە وام بە باش زانى ھەم بۆ تۆ و ھەم بۆ مندالە موسلمانەكانىش دەست بكەم بە نوسىنى بەسەرھاتى پېغەمبەرەن (سالاوى خايران لىبى)، شىوازەكەشى بە جۆرىكى وا بى كە لەگەل تەمەن و ئارەزوتان بگوىي. جا

---

(۱) برازاي نوسەر ناوي موحەممەدى كورى دكتور عبدالعلی ئەلمەسەنيە، سوپاس بۆ خوا لە زامانى ھەربىدا بلىمەتتىكى چاكي لى ھەلكەوتو، ئىستاكەش بۆتە سەرنوسەرى گۆفارى (البعب الإسلامى). كە لە شارى لوكنھوى ھىندستان دەردەچى.

بفرمو له گهڵ یه کهم نوسراوی (به سهرهاتی پیغه مبهراڼ بۆ منداڵان) وهك دياریهك پیشكهشت بێ.

به سهرهاته كانم به نهشم و شیوازیکی منداڵانه و به گوێرهی سروشتی منداڵان گیراوه تهوه، بۆیه وشه و پرسته كانم دوباره و سیبارة كردونه تهوه و واژه و دهسته واژهی ئاسانم به کارهیناوه و روداوه كانم به درێژی راناندون.

هیوادارم كه منداڵان یه كهمین پهرتوك له قوتابخانه دا له باره ی زمانی عه ره بیهوه بخوینن و بیتوێژنهوه ئهم نامیلکه یه بیت.

پاش ئهمه - به یارمه تی خوا - به سهرهاتی گه لیك له پیغه مبهراڼی تهرت پیشكهش ده کهم.. به سهرهاتی خوڤ خوڤ و به تام و چیژ، رۆن و په وان و ئاسان، سوک و ساکار و جوان، له سه روی هه موشیا نه وه له شتی پرۆپوچ و درۆ دور بێ.

موحه ممد گیان! یاخوه چاوی دایک و باوک و مامت پێ بگه شیته وه و ئیسلامت پێ ببوژیته وه، یاخوه به ره که تی بابو یا پیرانت پێدا به سه ر بنه ماله و سه ر جه م موسلمانان بباریته وه...

عه لی ئه لحه سه نی نه دوی

پیغمبرِ ان

بهشی یه که م

بەسەرھاتی

پەغەمبەر ئیبراھیم

سلاوی خوای لیبی

۱- بت فرۇشەكە

بەر لە پۇژگار يىكى گەلى دىرىن.
لە گوندىكدا پياويكى زۆر بەناوبانگ ھەبو.
پياوھەكە ناوى ئازەر بو.
ئازەر بتى دەفرۇشت.
گوندەكە خانويكى گەلى گەورەى لىبو.
خانوەكەش گەلى بتى جۇراو جۇرى تىدabo.
خەلكى گوندەكە سوژدەيان بۇ بتەكان دەبرد.
ئازەرىش ساي^(۱) خەلكەكە بتەكانى دەپەرست و سوژدەى بۇ دەبردن.

۲- كۆرەكەى ئازەر

ئازەر كۆپىكى زۆر زىرەك و ئازاى ھەبو.
كۆرەكە ناوى ئىبراھىم بو.
ئىبراھىم خەلكى دەدى سوژدەيان بۇ بتەكان دەبرد.
دەيدى خەلكەكە بتەكان دەپەرستن.
ئىبراھىم دەيزانى بتەكان لە بەرد دروستكراون.

---

(۱) ساي: وەكو

دەيزانى بتهكان نادوین و نایىستن.

دەيزانى بتهكان زیان و قازانچ نابەخشن.

دەیدی میّش و مەگەز لەسەر بتهكان ھەلّەنیشن کەچی ناتوانن بەرگری
لەخۆیان بکەن.

دەیدی مشك و میّرو خواردنى بتهكان دەخۆن کەچی ناتوانن دەریان بکەن.

ئىبراهيم لەبەر دلى خۆیەو دەیگوت:

بۆچی خەلك سوژدە بۆ بتان دەبەن؟

ئىبراهيم لەبەر دلى خۆیەو دەپیرسى:

بۆچی خەلك لە بتان دەپارێنەو؟

۳- ئامۆزگاریەكەى ئىبراهيم

ئىبراهيم بە باوكى دەگوت:

- بابە گیان! بۆچی ئەم بتانە دەپەرستى؟

- بابە گیان! بۆچی سوژدە بۆ ئەم بتانە دەبەى

- بابە گیان! بۆچی لەم بتانە دەپارێنەو؟

- خۆ ئەم بتانە نادوین و نایىستن!

- خۆ ئەم بتانە زیان و قازانجیان نیە!

- ئاخر لەبەرچی نان و ئاویان بۆ دادەنێن؟

- خۆ ئەم بتانە ناخۆن و ناخۆنەو!

به لّام نازهر له م وتانه نه ده گه یشت و توپه ده بو.
ئیهراهییم ئامۆژگاری خه لکه کهشی ده کرد و ده یگوت:
- واز له بته پرستی یینن.
به لّام خه لکه که نه ده فامین و توپه ده بون.
ئیهراهییم گوتی:
- که واته هه رکاتێ خه لکه له گوند بچنه ده ره وه ئه و بته کان ده شکینم،
ئه و سا خه لکه که تیده گهن که ئه م بته نه هیچیان له ده ست نایه .

۴- ئیهراهییم بته کان ده شکینی

جه ژن هات و خه لکی گوندی دلخۆش و شاد بون.
خه لکه که بۆ جه ژن و شادی له گوند چونه ده ری.
منداله کانیشان له گه لّ خۆ برد.
باوکی ئیهراهییمیش له گوند ده رچو.
به ئیهراهییمی گوت:
- ئه تۆش له گه لمان دێی برۆین؟
ئیهراهییم گوتی:
نه خیر.. من نه خۆشم!
خه لکه که له گوندی چونه ده ری ته نها ئیهراهییم نه بی.
ته نها ئیهراهییم له مالتی مایه وه .

پاشان ئىبراهيم چوہ لای بته کان و پيڻگوتن:

- دهی پیم بلین دهتوانن بدوین؟

- دہتوانن گویتان لیبی؟

- ئەو تە نان و ئاو...! دەتوانن بىخۆن؟ دەتوانن بىخۆنەو؟

بته‌کان بی‌دهنگ بون و مته‌قیان له دەم دەر نه‌هات.

چونکہ بته کان لہ بہرد دروستکراہون، بہر دیش ناتوانی بدوی۔

ئىبراھىم پيىگوتن: چىتانە بۆقسە ناكەن؟

بته‌کان هەر بێدەنگ بون و قسه‌یان نه‌کرد.

ئەوجا ئىبراھىم تورە بو و تەورە کەى گرتە دەست.

نیراهیم بته‌کانی دایه بهر ته‌وران و گشتی شکاندن.

ته‌نھا بته هه‌ره‌گه‌وره‌که‌ی هه‌شته‌وه و ته‌وره‌که‌ی به‌گه‌رده‌نیه‌وه هه‌لواسی.

۵- کئی نئےم کاری کردوہ؟

خه لکه که گهرانه وه و سهردانیکه خانوی بته کانیان کرد.

خەلکە که ویستیان به بۆنە ی روژی جه‌رنه‌وه سوژده بو بته‌کان بیهن.

به لام خه لکه که سهریان سورما و واقیان ورما.

خه لکه که هه ناسه یه کی ساردیان هه لکیشا و توره بون.

گوتیان: کیّ وای له خوا کائمان کردوه؟

ھەندىك گوتيان: گويمان ليىبو گەنجىك كەناوى ئىبراھىمە بە خراپ باسى دەکردن.

گوتيان: ئىبراھىم! ئەتۆ وات لە خواكانمان کردوہ؟

گوتى: بەلكو بتى ھەرەگەورە ئەم كارەى کردوہ.

دە لە بتەكان پېرسن.. ئەگەر بتوانن وەلامتان بدەنەوہ!

خەلكەكە دەيانزانى بتەكان لە بەرد دروستكراون.

دەيانزانى بەرد نە دەدوئ و نەدەبيستى.

دەيانزانى بتە ھەرەگەورەكەش لە بەرد دروستكراوہ.

ناتوانى پروات و بچولئ، ناتوانى بتەكانى تر بشكىئى.

بۆيە بە ئىبراھىميان گوت:

- تۆ چاك دەزانى ئەم بتانە ناتوانن بدوئىن.

ئىبراھىم گوتى:

- كەواتە چۆن ئەم بتانە دەپەرستى كە ناتوانن زيان و قازانچ ببەخشن؟

- چۆن ئەم بتانە دەپەرستى كە ناتوانن بدوئىن و ببیستى؟

- بۆ تىئناگەن؟ بۆ بىرناكەنەوہ؟

خەلكەكە بىدەنگ بون و شەرمیان لە خۆ کردەوہ.

۶- ئاگریکی سارد

خه لکه که کۆبونه وه و گوتیان: ته گیر چیه، چ بکهین؟
ئهوا ئیبراهیم بته کانی شکاندوه و خواکانی ریسوا کردوه!
خه لکه که پرسایریان کرد:
سزای ئیبراهیم چیه؟ چۆن تۆله له ئیبراهیم وه گرینه وه؟
وه لام بهم جوړه درایه وه:
بیسوتینن و خواکانی خۆتان سهر بخهن.
ئینجا ئاگریکی گه وره یان هه لگیرساند و ئیبراهیمیان هه لدایه ناوی.
به لام خوای گه وره فریای ئیبراهیم کهوت و به ئاگره کهی گوت:
ئهی ئاگر! سارد و بی زیان به بو ئیبراهیم.
ئاگره کهش ئیبراهیمی نه سوتاند و سارد و بی زیان بو.
خه لکه که دیتیان ئاگره که زیان به ئیبراهیم ناگه یه نن.
خه لکه که دیتیان ئیبراهیم دلێ خوشه،
ئیبراهیم ساغ و سه لامه ته!
خه لکه که سه رسام بون و واقیان و پرما.

۷- کي خواي منه؟

شه ويکيان ئيبراهيم ته ستيړه يه کي بيني، گوتي: ته مه خواي منه.
به لام که ته ستيړه که بزر^(۱) بو، ئيبراهيم گوتي: نا! ته مه خواي من نيه!
ته مجاره ئيبراهيم مانگي بيني و گوتي: ته مه خواي منه.
به لام که مانگ ون بو، ئيبراهيم گوتي: نا! ته مه ش خواي من نيه!
ته مجاره که رږڅ دهرکهوت، ئيبراهيم گوتي: نا ته مه خواي منه، ته مه له
گشتيان گه وره تره.
به لام که شهو داهات و رږڅ بزر بو، ئيبراهيم گوتي: نا! ته مه ش خواي من
نه بو.

خوا هر زندوه و نامري.

خوا ده مينی و له ناوناچي.

خوا به هيژه و ژير ناکه وي.

به لام ته ستيړه بيهيژه و سبهينه ي به سهر زال ده بي.

مانگ بيهيژه و رږځي به سهر زال ده بي.

رږڅ بيهيژه و شهوي به سهر زال ده بي.. هه وري به سهر زال ده بي.

ته ستيړه سهرم ناخا، چونکه بيهيژه

مانگ سهرم ناخا، چونکه بيهيژه.

رږڅ سهرم ناخا، چونکه بيهيژه.

به لām خوا سهرم ده‌خا.

چونکه خوا هه‌میشه زندوه و هه‌رگیز نامری.

هه‌میشه ده‌میئێ و له‌ناو ناچی.

هه‌میشه به‌هێزه و ژێر ناکه‌وی.

۸- خوا په‌روه‌ردگاری منه

ئیه‌راهم زانی خوا په‌روه‌ردگاریه‌تی.

چونکه خوا هه‌میشه زندوه و نامری.

خوا ده‌میئێ و له‌ناو ناچی.

خوا به‌هێزه و ژێر ناکه‌وی.

ئیه‌راهم زانی خوا په‌روه‌ردگاری ئه‌ستیرانه!

خوا په‌روه‌ردگاری مانگه!

خوا په‌روه‌ردگاری پۆژه!

خوا په‌روه‌ردگاری بونه‌وه‌رانه!

خوا رێی پاستی به ئیه‌راهم نیشان دا و کردیه پیغمبه‌ر و ئازیزی^(۱).
خۆی.

خوا فه‌رمانی به ئیه‌راهم کرد بانگی گه‌له‌که‌ی بکا بۆ ئه‌وه‌ی خوا بپه‌رستن
و واز له په‌رستنی بتان بێنن.

---

(۱) ئازیز: زۆر خوشه‌ویست

۹- بانگه وازه که ی ئیبراهیم

ئیبراهیم بانگی گه له که ی کرد خوا بپهرستن و واز له پهرستنی بتان بینن.

ئیبراهیم به گه له که ی گوت: چ ده پهرستن؟

گوتیان: بت ده پهرستین.

ئیبراهیم گوتی:

- که گاسیان^(۱) ده که ن گوئیستان ده بن؟

- سود و زهره رتان^(۲) پیده به خشن؟

گوتیان: نه خیر، به لام باب و باپیرانان پهرستویانن بۆیه ئیمه ش ده یانپهرستین.

ئیبراهیم گوتی: ده نا بزنان من ئهم بتانه ناپهرستم.

من دوژمنی ئهم بتانه م.

من خوای گشت بونه وهر ده پهرستم.

ئهو خوایه ده پهرستم که منی دروست کردوه و پئی راستم نیشان ده دا.

که نان و ئاوم پیده به خشی.

که ئه گهر نه خوش که وتم چاکم ده کاته وه.

که ده ممرینئ و پاشان زندوم ده کاته وه.

---

(۱) گاسکردن: بانگکردن.

(۲) زهره ر: زریان.

به لام بته كان هيچ دروست ناكهن و ريتي راست به كهس نيشان نادهن.
 نان و ئاو به كهس نابەخشن.
 ته گهر يه كي نه خوښ كهوي چاكي ناكه نه وه.
 كهس نامريتن و ناژيئنه وه.

١٠- له بهردهم پاشادا

له شاردا پاشايه كي به زه بروهنگ و سته مكار هه بو.
 خه لك سوژدهيان بۆ پاشا ده برد.
 پاشا بيستبوي كه ئيبراهيمي ههيه تهنها بۆ خوا سوژده ده با.
 سوژده بۆ هيچ كهسيكي تر نابا.
 پاشا توپه بو و داواي كرد ئيبراهيمي بۆ بينن.
 ئيبراهيم هاته لاي پاشا، ئيبراهيم جگه له خوا له هيچ كهسيكي تر
 ناترسى.

پاشا گوتى: نهى ئيبراهيم كي پهرهردگارى توپه؟
 ئيبراهيم گوتى: خوا پهرهردگارى منه!
 پاشا گوتى: خوا كيپه نهى ئيبراهيم؟
 ئيبراهيم گوتى: خوا نهو خوايهيه كه ده مريئي و ده ژيئي.
 پاشا گوتى: منيش ده مريئم و ده ژيئيم.
 پاشا پياويكي هينا كوشتى.

پیاویکیشی هینا نەیکوشت و ئازادی کرد.
 پاشا گوتی: ئەوەتا منیش دەمرێم و دەژینم.
 پیاویکم کوشت و پیاویکیشم ئازاد کرد.
 پاشا پیاویکی گەلێک گەوج^(١) و گەمژە بو.
 هاوبەشپەرستەکان هەمو ئاوا گەوج و گەمژەن.
 ئیبراهیم ویستی پاشا و گەلەکە ی تیبگە یەنی.
 ئیبراهیم بە پاشای گوت: خوا پۆژ لە پۆژەلاتەو هەلدینی، دە ی تۆ لە
 پۆژ ئاواو هەلبیینه.
 پاشا بێدەنگ بو و لە رو داما.
 پاشا شەرمی لە خۆی کردەو و هیچ وەلامیکی پێ نەدۆزرایەو.

١١- بانگکردنی باوکی

ئیبراهیم ویستی باوکیشی بخاتە سەر پێی راستی خواپەرستی.
 بە باوکی گوت:
 - بابە گیان بۆچی شتی دەپەرستی کە هیچ نابینی و نابیستی؟
 - بۆچی شتی دەپەرستی کە سود و زیان نابەخشی؟
 - بابە گیان! شەیتان مەپەرستە.
 - بابە گیان! وەرە خوای میهرەبان پەرستە.

(١) گەوج: بێعقل.

باوکی ئیبراهیم تورپە بو و گوتی:

وازم لى بىنە و قسەى وام لەگەل مەكە، ئەگەرنا ئازارت دەدەم.

ئىبراهیم پیاویكى دلتەرم بو، بۆیە بە باوکی گوت: سەلامەتیت بۆ دەخوازم، من ئیترە بە جى دىلم و كۆچ دەكەم، من تەنھا خواى پەروردگارم دەپەرستم.

ئىبراهیم ھەناسەيەكى ساردى ھەلکیشا و ویستی بەرەو ولاتیكى تر كۆچ بکا، تا لەویدا ئازادانە پەروردگارى بپەرستى و خەلك بۆ پەرستنى خوا بانگ بکا.

۱۲- بەرەو مەككە

گەلەكەى ئىبراهیم تورپە بون، پاشا تورپە بو، باوکی ئىبراهیمیش تورپە بو.

ئىبراهیم ویستی بەرەو ولاتیكى تر كۆچ بکا تا لەویدا بە سەرپەستى پەروردگارى بپەرستى و خەلك بۆ پەرستنى خوا بانگ بکا.

ئىبراهیم خواحافیزی لە باوکی کرد و ولاتەكەى خۆى بەجیھىشت.

ئىبراهیم بەرەو مەككە كەوتە پى و ھاجەرى خىزانیشى لەگەل خۆى برد.

مەككە گژوگیا و دار و درەختى لى نەپروا بو.

مەككە ھىچ بیر و پویاریكى لى نەبو.

مەككە ھىچ گیانەوەر و مروتىكى لى نەبو.

ئىبراهیم گەیشتە مەككە و لەوئى دابەزى.

ئىبراهیم ھاجەرى خىزانى و ئىسماعیلی كورپى لەویدا بەجیھىشت.

ئێبراهیم کە دەیویست برۆ، ھاجەری خێزانی پێیگوت:

گەورەم بۆ کوێ دەچی؟ لێرەم بەجی دێلی؟

کە نە ئاوی لێیە و نە نان!

دیارە خوا فەرمانی پێکردوی؟

ئێبراهیم گوتی: بەلێ خوا فەرمانی پێکردوم.

ھاجەر گوتی: کەواتە خوا ویلیمان^(١) ناکا.

١٣- بیری زەمزەم

جارێکیان ئیسماعیل تێنوی بو، دایکی ویستی ئاوی بداتی، بەلام کوانی ئاو؟ خۆ مەککە بیری لێ نیە، خۆ مەککە پووباری لێ نیە! ھاجەر بە دوی ئاودا دەگەرا، بە تەنگەتاویەو لە (صەفا)وە بەرەو (مەرۆه)و لە (مەرۆه)وە بەرەو (صەفا) دەهات و دەچو.

خوا فریای ھاجەر و ئیسماعیل کەوت و ئاوی بۆ پەیداکردن. ئاو لە زەوی ھەلقولا و ھاجەر و ئیسماعیل تێریان لێ خواردەو.

ئاوەکە وەک خۆی مایەو و پاشان بو بە بیری زەمزەم، خوا بەرەکەتی خستە زەمزەم و ئاوەکەیی وشکی نەکرد.

ئەمەییە ئەو بیرەیی کە خەلک لە وەرزی ھەجدا لێی دەخۆنەو و کە بۆ ولاتی خۆشیان دەگەرێنەو ھەندێ ئاوی لێ دیننەو...

ئەرێ تۆ ئاوی زەمزەمت خواردۆتەو؟

(١) ویل: رێلەبەر بزربوو.

١٤- خه ونه که ی ئیبراهیم

ئیبراهیم دوا ی ماوه یه ک بۆ مه ککه گه پرایه وه .
 له گه ئیسماعیل و هاجر به دیداری یه کتر شادبونه وه .
 ئیبراهیم گه لێک دلی به ئیسماعیلی کوری خوش بو .
 ئیسماعیل مندالێکی بچوک بو، ده چوه ده ره وه و یاری ده کرد و له گه ل
 باو کیشی ده رده چو .
 ئیبراهیم ئیسماعیلی زۆر خوش ده ویست .
 شه ویکیان ئیبراهیم له خه وندا بینی وا ئیسماعیل ده کوژیته وه .^(١)
 ئیبراهیم پیغه مبه رێکی راستگو بو، خه ونه که شی راست بو .
 ئیبراهیم نازیزی خوا بو، بۆیه ویستی فه رمانه که ی خوا که به خه ون پیتی
 فه رمو بو جیبه جی بکات .
 ئیبراهیم به ئیسماعیلی گوت :
 کوری شیرینم ! من له خه وندا ده بینم ده تکوژمه وه، تۆ ده لیتی چی ؟
 ئیسماعیل گوتی :
 بابه گیان خوا چ فه رمانێکی پێکردوی جیبه جیی بکه، منیش خوا پشتیوان
 بئ نارام ده گرم .
 ئیبراهیم چه قۆی هه لگرت و ئیسماعیلی له گه ل خۆی برد .

---

(١) کوشتنه وه : سه رپرین .

ئىبراھىم رۆيشت تا گەيشتە ناوچەى (مينا)، لەویدا ويستی ئىسماعيل بکوشتەوہ.

ئىسماعيل لەسەر زەوى پاکشا.

ئىبراھىم ويستی بيکوشتەوہ و چەقۆکەى لە سەر گەردنى ئىسماعيل دانا.
خوا پىي خوشبو ببينئ تاخۆ نازىزەکەى فەرمانەکەى جىبەجى دەکا، تاخۆ
خوای خۆشتر دەوئ يان کورەکەى.

ئىبراھىم لە تاقىکردنەوہ کەدا سەرکەوت.

خوای گەورە بەرانیکی ناو بەهەشتى بە جبريلدا بۆ ھەنارد^(۱) و پىي فەرمو
ئەم بەرانە بکوژەوہ و ئىسماعيل مەکوژەوہ.

خوای گەورە کارەکەى ئىبراھىمى لەلادا خۆشەويست بو، بۆيە فەرمانى بە
موسلمانان کردوہ لە جەژنانى قوربانیدا قوربانى بکوژنەوہ.

درود و سلاو بۆ ئىبراھىمى نازيز.

درود و سلاو بۆ ئىسماعيلي کورى.

۱۵- کەعبە

ئىبراھىم دوبارە ئەويندەرى^(۲) بەجىھىشت و دواى ماوہيەك گەرايەوہ،
ئىبراھىم ويستی خانوئ بۆ خوا دروست بکا.

خانو گەلىك زۆربون بەلام هيچ خانوئ نەبو بۆ خوا بىت و خوای تىدا

---

(۱) ھەناردن: ناردن، رەوانەکردن.

(۲) ئەويندەر: ئەوئ، ئەو شوئین.

بپه‌رستری.

ئیسماعیلیش ویستی له‌گه‌ل باوکی پینکه‌وه خانه‌که دروست بکه‌ن.
 ئیبراهیم و ئیسماعیل به‌ردیان له‌ شاخه‌کانه‌وه دینا.
 ئیبراهیم به‌ دهستی خۆی دیواری که‌عبه‌ی ده‌کرد، ئیسماعیل به‌ دهستی
 خۆی دیواری که‌عبه‌ی ده‌کرد.
 ئیبراهیم یادی خوای ده‌کرد و له‌ خوا ده‌پارایه‌وه.
 ئیسماعیل یادی خوای ده‌کرد و له‌ خوا ده‌پارایه‌وه.
 ده‌یانگوت: ﴿رَبَّنَا قَبَلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾. (۱) واته‌:
 په‌روه‌ردگارا! ته‌م کاره‌مان لێ قبول بکه‌، تۆ بیسه‌ر و زانای.
 خوای گه‌وره‌ کاره‌که‌ی له‌ ئیبراهیم و ئیسماعیل قبول کرد و به‌ره‌که‌تی
 خسته‌ که‌عبه‌وه.
 ئیمه‌ له‌ هه‌مو نوێژه‌کان رو له‌ که‌عبه‌ ده‌که‌ین.
 موسلمانان بۆ چه‌جکردن به‌ره‌ و که‌عبه‌ ده‌چن، له‌ویدا به‌ده‌وری که‌عبه‌دا
 ده‌سوڕینه‌وه‌ و له‌ نزیکیه‌وه‌ نوێژان ده‌که‌ن.
 خوا به‌ره‌که‌تی خسته‌ که‌عبه‌ و کاره‌که‌ی ئیبراهیم و ئیسماعیلی قبول کرد.
 درود و سلاو بۆ ئیبراهیم.
 درود و سلاو بۆ ئیسماعیل.
 درود و سلاو بۆ موحه‌مه‌دی پیغمبه‌رمان.

۱۶- به یتوله قدیس

ئیهراهم جگه له هاجهر خیزانیکی تریشی هه بو، ناوی (ساره) بو.

ئیهراهم کورپکی تری له ساره هه بو ناوی ئیسحاق بو.

ئیهراهم له شام نیشته جی بو، ئیسحاقیش له وی نیشته جی بو.

ئیسحاق له شامدا خانوکیکی بۆ خوا دروست کرد، وهك باوك و براكه ی كه له مهككه دا خانوکیان بۆ خوا دروست کرد.

ئهو مزگه وتهی كه ئیسحاق له شام دروستی کرد پیتی دهلین به یتوله قدیس. ههروهها پیتی دهلین مزگه وتهی ئه قضا، خوا به ره كه تهی خستۆته ده ور به ری مزگه وتهی ئه قضا.

خوا وهك چۆن به ره كه تهی خسته نیو نه وه كانی ئیسماعیل به هه مان شیوه به ره كه تهی خسته نیو نه وه كانی ئیسحاقیش، گه لیك پیغه مبهر و پاشایان لی پهیدا بو.

ئیسحاق کورپکی هه بو ناوی یه عقوب بو، ئه ویش پیغه مبهر بو.

یه عقوب دوا زده کورپی هه بو.

یهك له كوره كان ناوی یوسفی کورپی یه عقوب بو.

قورثانی پیرۆز به سهرهاتیکی سهیر له باره ی یوسف ده گێرپته وه.

ئیتەر فهرمو ئه مهش به سهرهاته كه ی یوسفه ....

به سه‌رهاتی

پیغمبر یوسف

سلاوی خوی لیبی

۱- خەونیکی سەیر

یوسف کورپکی بچوک بو، یازده برای هەبو.
یوسف مندالینکی جوان بو، یوسف مندالینکی زیرەك بو.
یەعقوبی باوکی یوسفی لە هەمو کورەکانی خوشتر دەویست.
شەویکیان یوسف خەونیکی سەیر دەبینی.
لەو خەوندەدا یازده هەسارە^(۱) و رۆژ و مانگ دەبینی کە هەمو سوژدەیان
بۆ بردووە.
یوسفی مندال گەلیک سەری لەم خەوندە سوپرما، تینەگەیشیت چۆن ئەستیرە
و رۆژ و مانگ سوژدە دەبەن؟
یوسفی مندال چوہ لای یەعقوبی باوکی و خەوندە سەیرەکە ی بۆ گیرایەوہ.
گوتی: بابە گیان! من لەخەوندە یازدە هەسارە و رۆژ و مانگم دی
سوژدەیان بۆ بردبوم.
یەعقوبی باوکی پېغەمبەر بو.
یەعقوب زۆر بە خەوندەکە دلخۆش بو.
گوتی: خوا پیرۆزت کا ئە یوسف! خەوندەکەت وا دەگەینەن کە تۆ لە
داهاتودا رێز و شکۆیەکی گەورەت دەبی.
ئەم خەوندە موژدەییە بۆ زانایی و پېغەمبەراییەتی.

---

(۱) هەسارە: ئەستیرە.

خوئا ئەم بەھرەيەي^(۱) بە ئيسحاقى باپريشت بەخشيىبو.
 خوئا ئەم بەھرەيەي بە ئىبراھىمى باپريشت بەخشيىبو.
 ديارە بە تۆش و بە بنەمالەي يەعقوبىشى دەبەخشيى.
 يەعقوب پىرىكى بە تەمەن بو، لە سروشتى خەلك شارەزا بو.
 دەيزانى شەيتان چۆن بەسەر مروۆ زال دەبى.
 دەيزانى شەيتان چۆن يارى بە مروۆ دەكا.
 بۆيە گوتى: كورې شىرىنم! ئەم خەونە بۆ براكانت مەگىرەو، چونكە
 حەسودىت پىدەبەن و لىت دەبنە دوژمن.

۲- حەسودىي براكان

يوسف لە داىكى خۆي براىەكى تىشى ھەبو ناوي بنيامين بو.
 يەعقوب ئەم دو كورەي زۆر زۆر خۆشدەويست، ھىچ كەسكى وەكو ئەم دو
 كورەي خۆش نەدەويست.
 براكان ھەمو جارى حەسودىيان بە يوسف و بە بنيامين دەبرد و تورە
 دەبون، دەيانگوت:
 - بۆچى باوكمان يوسف و بنيامينى لە ئىمە خۆشتەر دەوي؟
 - يوسف و بنيامين بچوك و بېھىزن، بۆچى باوكمان ئەوانى خۆشدەوي؟
 بەراستى پىمان سەيرە!

---

(۱) بەھرە: نىعمەت، بەخش.

- خۆ ئىمە گەنجىن و بەھىزىشىن، ئاخىر بۆجى باوكمەن ئىمەى وەك يوسف و
بىنىامىن خوش ناوى؟

يوسف منداللىكى بچوك بو، خەونەكەى بۆ براكانى گىرايەو، براكان كاتىك
خەونەكەيان گوئى لىبو تورە بون و پتر حەسودى داىگرتن.

رۆژىكىان براكان لەگەل يەكتر كۆبونەو و گوتيان:

با يوسف بكوژىن و لەكۆل خۇمانى بكەينەو.

يان فرىيى بدەينە جىڭايەكى دور و نەيىنىنەو.

ئەوسا باوكتان بەتەواوى بۆ ئىو دەبىت و، خۇشەويستىيەكەى بەتەواوى بۆ
ئىو دەبىت.

يەكئى لە براكان گوتى:

نەخىر با فرىيى بدەينە ناو بىرىكى سەر رىيى رىبواران، بەشكو چەند رىبوارى
بەويدا تىپەرن و لەگەل خۇيانى بىەن.

هەمو براكان گوتيان باشە وا دەكەين.

۳- براكان دەچنە لای يەعقوب

براكان كە لەسەر پىلانەكە رىككەوتن ھاتنە لای يەعقوب.

يەعقوب زۆر لەو دەترسا زەبرى لى يوسف بوەشىنن، چونكە دەيزانى
براكان حەسودى پى دەبەن و خۇشيان ناوى.

يەعقوب قەت يوسفى لەگەل براكان نەدەنارد.

يوسف ھەر لەگەل براكەى يارى دەکرد و لە مال دور نەدەكەوتەو.

براکانیش به مهیان ده زانی به لām نیازی^(۱) خراپیان له دل گرتبو.

گوتیان: بابە گیان بۆچی یوسفمان له گهل نانیڤی؟ له چ ده ترسی؟ یوسف
برای خوشه ویستمانه، برا بچو کمانه، هه مومان کورپی یهك باو کین، هه مو
براکان هه ر پیکه وه یاری ده کهن، بۆچی ئیمهش به یه که وه ده رنه چین و پیکه وه
یاری نه کهین؟

سبه نیی له گهلمانی بنیڤه با نه ویش دلی خوش بیټ و یاری بکا، ئیمهش
ده پیاریزین.

یه عقوب پیاو یکی پیری به ته مه ن بو.

یه عقوب پیاو یکی به زهین و زیرهك بو.

یه عقوب هه زی نه ده کرد یوسفی لی دور بکه ویتته وه.

زۆر ده ترسا زه بری له یوسف بوه شینن.

به کورپه کانی گوت: ئاخه ده ترسم گورگ بیخوات و ئیوهش لی بیئاگا بن!

گوتیان: نه خیر هه رگیز! چۆن ئیمه له وێ بین گورگ ده یخوات؟ ئیمه گه نچین
به هیزین، چۆن ده هیلین گورگ بیخوات؟

له نه نجامدا یه عقوب پینگه ی پیدان یوسف له گهل خو به ن.

---

(۱) نیاز: نیهت، مه به ست.

۴- بەرھەو دارستان

براكان زۆربەمە دلخۆش بون كە يەعقوب رېنگەى داوہ يوسف لەگەل خۆيان
ببەن.

چونە ناو دارستانىك و يوسفیان فرى داىە ناو بىرىكى دارستانەكە.

بەزەبىيان بە يوسفى بچوك نەھاتەوہ.

بەزەبىيان بە يەعقوبى پىر و بە تەمەن نەھاتەوہ.

يوسف مندالانىكى بچوك بو، دلئى سادە و ناسك بو، بىرەكە بىرىكى قول بو،
بىرەكە بىرىكى تاريك بو، يوسف لەناو بىرەكەدا بە تاقى تەنيا بو.

بەلام خوا موژدەى بە يوسف دا و پىئى فەرمو:

خەمبار مەبە و مەترسە، خوا لەگەلتە، لە داھاتودا رېز و شكۆيەكى
گەورەت بۆ ھەيە، رۆژىك دادى براكان بىنە لات و تۆش پىيان بلىيتەوہ كە چيان
بەسەر تۆ ھىتاوہ.

براكان دواى ئەوہى كارەكەيان ئەنجام دا و يوسفیان ھەلدايە ناو بىرەكە
پىكەوہ كۆبونەوہ و گوتيان:

چ بە باوكمان بلىين؟

ھەندىك گوتيان:

- باوكمان دەيگوت من دەترسم گورگ بىخوات، ئىمەش دەلئىن: بابە گيان!
قسەكەت پاست دەرچو گورگ خواردى.

براكان لەسەر ئەم درۆيە رېككەوتن و گوتيان:

- بەلئى دەلئىن بابە گيان گورگ خواردى.

ھەندىك گوتيان: باشە بەلگەمان چى بى؟

گوتیان: به لگه مان خوینه.

براکان به رانیکیان هیئا و سهریان بری، کراسه که ی یوسفیان هیئا له خوینی به رانه که یان هه لسی.

براکان زۆر دلخۆش بون و گوتیان:

- ئیستا باو کمان بروامان پیده کا.

٥- له بهردهم یه عقوبدا

براکان ئیواری به گریان هه گه رانه وه لای باوکیان.

گوتیان: بابە گیان! له وی دور که وتینه وه غار غاری ئی بکهین، یوسفیشمان له لای شتومه که کان به جی هیشت، تا ئیمهش هاتینه وه گورگ یوسفی خواردبو.

کراسه خویناویه کهشیان هیئا و گوتیان:

- ئه مهش خوینه که ی یوسفه!

یه عقوبی باوکیان پیغه مبه ر بو، پریکی به ته مه ن بو، له منداله کانی زیره کتر بو.

یه عقوب دهیزانی ئه گه ر گورگ مرؤفتیک بخوا برینداری ده کا و کراسه که ی جیر به جیر ده کا.

به لام کراسه که ی یوسف نه درا بو، دیار بو له خوین وه درابو.

یه عقوب زانی خوینه که ساخته یه و خوینی یوسفی کوری نیه، روداوی گورگیشیان هه لبه ستوه و راست نیه.

یه عقوب به کوره کانی گوت:

دەزنام روداوە کەتان ھەلبەستو ھەللام ئارام دەگرم.
یەعقوب بۆ یوسف زۆر غەمبار بو بەللام ئارامیکی جوانی گرت.

٦- یوسف لەناو بیردا

براكان گەرانەو ھەللام و یوسفیان لە ناو بیرە کەدا بەجیھێشت.
براكان نانیاں خوارد و لەسەر جیگا نوستن.
بەللام یوسف لەناو بیرە کە بو و خواردن و جیگای نوستی نەبو.
براكان یوسفیان لە یاد کرد و نوستن.
بەللام یوسف نەنوشت و کەسیانی لە یاد نەکرد.
یەعقوب ھەمیشە یوسفی لە یاد بو، یوسف ھەمیشە یەعقوبی لە یاد بو.
یوسف لەناو بیرە کەدا مایەو، بیرە کە بیریکی قول بو، بیرە کە لە ناو
دارستان بو، دارستانە کە ترسناک و چۆل بو، کاتە کە شەو بو، شەویش
تاریکە شەو بو.

٧- لەناو بیرەو ھەللام بۆ کۆشکی پاشا

چەند رێبوارێک بە دارستانە کەدا تێپەڕین.
لە رێگادا تێنویان بو، بە دواى بیرێک گەران.
بیرێکیان وەبەرچاو کەوت، پیاویکیان نارد تا ئاویان بۆ بێنێ.
پیاو ھەتە سەر بیرە کە و دەولکە کەى شۆر کردەو.
پاشان دەولکە کەى ھەلکێشایەو، ھەستی کرد دەولکە کە قورسە!

که ده‌ری هینا ده‌بینی ده‌ولکه‌که کورپکی تیدایه!
 پیاوه‌که شاگه‌شگه بو و هاواری کرد:
 - موژده، موژده.. ئەم کورپه جوانه‌ی تیدایه!
 خه‌لکه‌که زۆر دلخۆش بون و یوسفیان شارده‌وه.
 ریبواره‌کان به‌پڕی کهوتن تا گه‌یشتنه میسر، چونه بازار و هاواریان کرد:
 کئ ئەم کورپه جوانه ده‌کړی؟ کئ ئەم کورپه جوانه ده‌کړی؟
 عه‌زیزی میسر به چهند دره‌میک یوسفی لی‌کړین.
 بازارگانه‌کان یوسفیان فرۆشت بیته‌وه‌ی بزانه‌ی ئەمه یوسفه.
 عه‌زیزی میسر یوسفی برده‌وه کۆشکه‌که‌ی خۆی و به‌خیزانه‌که‌ی گوت:
 ئەمه یوسفه، منداڵکی ئازا و زیره‌که، ریزی بگره و خواردنی چاکی بدئ و
 جلی جوانی ده‌به‌ر بکه.

٨- ئەمه‌ک و داوین پاکی

(یوسف کورپکی زۆر جوان بو، تا گه‌وره‌تر ده‌بو جوانتر ده‌بو.
 یوسف کورپکی ره‌وشت به‌رز و به‌ئه‌مه‌ک بو، چاکی خه‌لکی له‌به‌ر چاو بو.
 له‌ مائی عه‌زیزی میسر دا مایه‌وه تا گه‌وره‌بو، تا بوه گه‌نجیکی زۆر جوان، تا
 بوه گه‌نجیکی هۆشیار و تیگه‌یشتو).^(١)
 خیزانی عه‌زیز خۆشه‌ویستی یوسفی چوه‌ دلی و بۆ یوسف شیت و شه‌یدا بو،

---

(١) لی‌ره‌دا زۆرم به‌ پتویست زانیوه که ئەم چهند پرسته‌یه زیاد بکه‌م هه‌ر چهنده له
 عه‌ره‌یه‌که‌دا نیه... -وه‌رگێڕ-

داوای له یوسف کرد کاری خراپی له گهڵ بکا.

به لام یوسف داواکهی به توندی ږهت کرده وه و گوتی:

هه رگیز کاری وات له گهڵ ناکهم، ناپاکی له گهڵ میږده کهت ناکهم،
میږده کهت گه وره ی منه و گه لێ چاکه ی له گهڵ کردوم و، ږیژیکی زۆری لیناوم،
من له خوا ده ترسم و هه رگیز کاری وا ناکهم.

خیزانی عه زیز له یوسف توږه بو، چو به میږده که ی گوت:

- پیاوه که! یوسف ده یوست کاری خراپم له گهڵ بکا.

عه زیزی میسر زانی خیزانه که ی درۆ ده کا.

زانی یوسف داوینپاکه و ناپاکی له گهڵ نا کا.

به خیزانه که ی گوت:

- نه خیر تۆ تاوانباری، تۆ ویستوته کاری خراپی له گهڵ بکه ی.

جوانیه که ی یوسف له میسر دا به هه زار ئاوازه دهنگی دایه وه، نه گه ریه کئ
بی دیبایه ده یگوت: ږوا ناکهم ئه مه مرۆڤ بئ، من دلنیا م فریشته یه.

خیزانه که ی عه زیزی میسر پتر له یوسف توږه بو، به یوسفی گوت:

ئه گه ر ئه م کاره خراپه م له گهڵ نه که ی ده تخه مه به ندیخانه وه.

یوسف گوتی: به ندیخانه م له م کاره پئ خوشتره.

دوای چه ند ږۆژی عه زیزی میسر وای پئ باشت بو یوسف بخته به ندیخانه وه.

عه زیزی میسر ده یزانی یوسف داوینپاکه و بیتاوانه.

یوسف چوه به ندیخانه.

٩- ناموژگاریه که ی ناو به ندیخانه

یوسف چوه به ندیخانه.

همه مو به ندکراوه کان زانیان یوسف گه نجیکی به ریز و مهردانه یه.

یوسف خاوه ن زانستیکی زور مه زنه.

یوسف دلکی زور به به زهیی له سینه یه.^(١)

به ندکراوه کان یوسفیان خوشویست و ریزیان لینا.

خه لکی نیو به ندیخانه که به هاتنی یوسف دلخوش بون و زور به گه وره یان داده نا.

له گه ل یوسف دو که سی تریش به ند کران.

هر دوکیان خهونیان دی و خهونه کانیاں بو یوسف گیرایه وه.

یه کیکیان گوتی:

- من له خهونه که مدا عه ره قم^(٢) دروست ده کرد.

ئه وهی تر گوتی:

- منیش له خهونه که مدا بینیم نام له سه ره سه ره هه لگرتبو و بالنده لینان ده خوارد.

داوایان له یوسف کرد واتای خهونه کانیاں بو لیکداته وه.

یوسف له لیکدانه وهی خهونان زانا بو.

(١) سینه: سینگ.

(٢) عه ره قم: مهی.

يوسف پېغەمبەرئىكى خوا بو.

خەلك لەو رۆژگارىدا خويان نە دەپەرست.

بەلكو بە ھەوەستى خويان چەندىن خواوەنديان دانابو.

دەيانگوت: ئەمە خواوەندى وشكانىيە، ئەمە خواوەندى دەريايە، ئەمە خواوەندى بۆتوييە، ئەمە خواوەندى بارانە.

يوسف ھەمو ئەم گومرەبونانەى دەدى و پىدەكەنى.

يوسف ھەمو ئەم گومرەبونانەى دەدى و دەگريا.

يوسف دەيوست بانگى خەلكەكە بكات خوا بپەرستن.

خوا ويستى وابو بانگەوازەكەى يوسف لە ناو بەنديخانەدا بى.

ئەدى نابى بەنديانيش^(١) ئامۆژگارى وەرگرن؟

ئەدى نابى بەنديانيش مېھرەبانيان لەگەل بکرى؟

ئەدى بەنديانيش بەندەى خودا نين؟

ئەدى بەنديانيش ئادەمىزاد نين؟

يوسف لە بەنديخانە بو بەلام ئازاد و ئازا و بویر^(٢) بو.

يوسف ھەزار بو بەلام جوامىر و بەرچاو تير بو.

پېغەمبەرەن لە ھەر شوينى بن راستى ئاشکرا دەكەن.

پېغەمبەرەن لە ھەر رۆژگارى بن خیر و خوشى بلاو دەكەنەو.

---

(١) بەندى: زىندان، بەندکراو.

(٢) بویر: بەجەرگ و چاوەنەترس.

١٠- زیره کایه تی یوسف

یوسف له بهردلی خۆیه وه گوتی:

پیوستی وای کردوه ئهم دو پیاوه بیڤه لای من.

ئه وه که سهی پیوستیش بی ملکه چ و نه رم و نیانه.

ئه وه که سهی پیوستیش بی گوێرادیڤ^(١) و به رفه رمانه.

ئه گهر قسه یان بۆ بکه م هم ئهم دو پیاوه و هم به ندرکه راه کانی تریش گویم بۆ ده گرن.

به لام یوسف په لهی نه کرد.

پیگوتن: دانیشتن، بهرله وهی خواردنتان بۆ بی واتای خه ونه کانتان پیده لیم.

ئه وانیش دانیشتن و دلنیا بون.

پاشان یوسف پیگوتن:

من له لیكدانه وهی واتای خه ونان زانامه، ئهم زانسته ش خوا فیڤی کردومه.

ئه وانیش دلخۆش و دلنیا بون.

ئا لیڤه دا یوسف ده رفه تی بۆ هه لکه وت و دهستی کرد به ئامۆژگاری.

---

(١) گوێرادیڤ: گوئیست.

١١- ئامۇڭگارىکردن بە يەكخواپەرستى

يوسف گوتى: خوا فيرى ئەم زانستەي كردومە.
بەلام خوا زانستەكەي بە ھەمو كەس نابەخشى.
خوا زانستەكەي بە ھاوبەشپەرست نابەخشيئت.
دەزانن بۆچى خوا ئەم زانستەي فير كردوم؟
چونكە من وازم لە رېبازى ھاوبەشپەرستان ھىناوہ.
رېبازى باوانى خۆم گرتوہ كە ئىبراھىم و ئىسحاق و يەعقوبىن.
ئىمە بەرھەوامان نەزانىوہ ھاوبەش بۆ خودا پەيدا بكەين.
يوسف گوتى:
ئەم يەكخواپەرستى تەنھا بۆ ئىمە نيە بەلكو بۆ گشت خەلكيە.
ئەمە چاكەيەكە خوا بە ئىمەي بەخشيوہ و بە خەلكيشى دەبەخشى، بەلام
زۆرىنەي خەلك سوپاسى خوا ناكەن.
يوسف ليژەدا ھەلۆستەيەكى^(١) كرد و لىي پرىسین:
ئىوہ دەلئىن خواوہندى وشكانى و خواوہندى دەريا و خواوہندى بژيوى و
خواوہندى باران.
ئىمەش دەلئىن (اللہ) پەرورەدگارى ھەمو جىھانە.
ھەياران ئەم ھەمو خواوہندە پەرت و بلاوانە چاكترن يان خواي تاك و تەنيا و
بەدەسەلات؟
كوانى خواوہندى وشكانى؟ كوانى خواوہندى دەريا و خواوہندى بژيوى و

---

(١) ھەلۆستە: بىدەنگبونىكى كەم.

خواوهندی باران؟

پیم بلین ئەم خواوهندانە چ شتێکیان لە زهویدا هیناوه ته دی؟
یان لە به دیهینانی ئاسمانه کاندای کنگی هاوبهشی خودا بون؟
سهرنج لە زهوی بدهن، سهرنج لە ئاسمان بدهن، سهرنج لە مروژ بدهن.
ئەمە کاره کانی خودایه، دەسا ئیوهش نیشانم دەن غهیره خودا چیان کردوه؟
خواوهندی وشکانی و خواوهندی دهریا و خواوهندی بژیوی و خواوهندی باران
چۆن؟

ئەم خواوهندانە خوا نین به لکو ته نهها چهند ناویکن که ئیوه و باب و باپیرانتان
هه لئانبه ستون.

دهسه لات دهسه لاتی خوایه، مۆلک مۆلکی خوایه، زهوی زهوی خوایه،
فه رمان فه رمانی خوایه.

ته نهها خوا بپه رستن، ئەمەیه پێبازی راست و ته واو.

به لام زۆرینهی خه لک ئەم راستیه نازان.

١٢- واتای خه ونه کان

یوسف که له ئامۆژگاریه کهی بوه وه، واتای خه ونه کهی بۆ لیکدانه وه.

گوتی: یه کیکیان ده بیته مه یگێر^(١)ی پاشا.

ئه وهی تریش له خاچ ده درێ و بالنده سهری ده خۆن.

یوسف به پیاوه کهی یه که می گوت:

---

(١) مه یگێر: عه ره فگێر.

- ئەگەر ئازاد کرای لەلای پاشا باسم بکە و لەیادم نەکە. هەردو پیاووەکیان لە بەندیخانە بردە دەرەوە. پیاوی یەکەمیان ئازاد کرد و بو بە مەیگی پاشا. پیاووەکی تریش لە خاچ درا و کوژرا. مەیگی ترەکی لە بیری چو لەلای پاشا باسی یوسف بکات. یوسف بۆ چەند سالتیک لە بەندیخانەدا مایەو.

١٣- خەوێکی پاشا

پاشای میسر خەوێکی سەیری دیت. لە خەوێکیدا حەفت مانگای قەلەوی بینی. ئەم حەفت مانگا قەلەوێکی حەفت مانگای لەپ و لاوازیان دەخوارد. هەروەها حەفت گۆلە گەنی سەوز و حەفت گۆلە گەنی وشکیشی بینی. پاشا سەری لەم خەوێکی سەیرە سوپما. لە وەزیر و گزیرەکانی پرسی ئاخۆ ئەم خەوێکی چی بێ؟ ئەوانیش گوتیان: هیچ نەگەرەم مەرۆکێکی خەودا زۆر شتی خەیاڵی دەبینی. بەلام مەیگی ترەکی گوتی: نا.. هەموو خەوێکی خەیاڵی نە، من واتای خەوێکی تان بۆ لێکدەدەمەو.

مەیگی ترەکی چو بەندیخانە و واتای خەوێکی پاشای لە یوسف پرسی. یوسف چاکەخواز و مەردانە بو، بەزەیی بە دروستکراوەکانی خوا دەهاتەو. بۆیە واتای خەوێکی بۆ لێکدانەو.

یوسف چاکه خواز و مهردانه بو، بهرچاوتهنگ و رهزیل^(۱) نه بو، بۆیه واتای خهونه که ی ناشکرا کرد و ته گبیریشی بۆ کردن.

یوسف گوتی: ماوهی ههفت سال کشتوکال بکهن، جا که دانه ویله کان ده دورنهوه له ناو گوله کانیان بهیلنهوه، تهنها نهوهنده ده بینهن که پیوستانه بیخۆن.

پاشا ئهم ههفت ساله بۆ ماوهی ههفت سال گرانی دادی، ئهو دانه ویله یه که دایده گرن له ماوهی ئهم ههفت ساله دا بیخۆن، تهنها که میک نه بیت. پاشان خیر و خوشی ده گه پیتتهوه و ولات ده بوژیتتهوه. مه یگیره که گه رایهوه لای پاشا و واتای خهونه که ی پیرا گه یاند.

۱۴- پاشا به دوا ی یوسفدا ده نیڕی

پاشا که گوئی له واتا و چاره سه ریه که بو زۆر دلخۆش و شاد بو، گوتی: کی ئهم واتایه ی لیكداو تهوه؟

ئهم پیاوه بهرپز و چاکه خوازه کییه که ئامۆژگاری کردین و چاره سه ری بۆ داناوین؟

مه یگیره که وه لامی دایه وه و گوتی: گه وره م! ئهم پیاوه بهرپز و چاکه خوازه یوسفی راستگو یه، هه ر ئه ویش بو پییگۆم ده به مه یگیری پاشا.

پاشا شهیدای دیداری یوسف بو، که سیکی به دوا ی یوسفدا نارد و گوتی: برۆ یوسفم بۆ بینه، ده یکه مه راویژکاری تایبه تی خۆم.

---

(۱) رهزیل: خنس، رژد.

۱۵- یوسف داوای لیځوئینه وه ده کات

نیردرای پاشا چوه لای یوسف و پیځگوت: پاشا تۆی دهوئ!
یوسف رازی نه بو یه کسه ره له بهندیخانه بیتته دهره وه، نه بادا خه لک بلین:
ته وه تا یوسف! که هه تا دوینئ له بهندیخانه بو، ناپاکی له گه ل عه زیزی میسر دا
کرد بو.

یوسف دهر ونه رز و گهر ده نکه ش بو، یوسف زیره ک و خاوه ن هۆش بو.
ته گهر ههر پیاوئیکی تر له جیځه ی یوسف له بهندیخانه دا بوایه و نیردرای
پاشای بۆ چوبوایه.

نیردراوه که پیتی بگوتایه: پاشا بانگت ده کات و چاوه پیتته.
پیاوه که ده سبه جی به خیرایی ده رویشته و له دهر گای بهندیخانه ده چوه
دهره وه.

به لام یوسف په له ی نه کرد، یوسف به خیرایی نه چوه دهره وه.
به لکو به نیردرای پاشای گوت:

من سو راحم^(۱) دهوئ، من ده مهوئ له کی شه که م بکوئنه وه.

پاشان پاشا له کی شه ی یوسفی کوئیه وه.

پاشا زانی یوسف داوینپاک و بیتاوانه.

خه لک زانییان یوسف داوینپاک و بیتاوانه.

به مجوره یوسف به بیتاوانی له بهندیخانه هاته دهره وه.

پاشا پرتزی یوسفی گرت و په له ی به رز کرده وه.

---

(۱) سو راح: لیځوئینه وه.

۱۶- سهرکاری گه نجینه و بهروبومی ولات

یوسف دهیزانی دهسپاکی له ناو خه لکدا کهم بۆته وه.
 یوسف دهیزانی گزیکاری له ناو خه لکدا زۆر بوه.
 یوسف دهیدی خه لک خیانهت له گه ل مائی خوا ده کهن.
 دهیدی زهوی گه لیک گه نجینه ی به نرخى تیدایه به لام به فیرو دراو.
 به فیرو دراو چونکه کاربه دهسته کان له خوا ناترسن.
 سه گه کانیاں تیر و پرڼ که چی خه لک نانیان نیه بیخون.
 خانوه کانیاں پوشته کراون که چی خه لک جلیان نیه له بهری بکهن.
 خه لک کاتیک سود له گه نجینه و بهروبومه کانی ولات وهرده گرن نه گهر
 کاربه دهسته کانیاں چاودیری کهر و لیزان بن.
 نه گهر چاودیر بن به لام لیزان نه بن نهوا نازانن گه نجینه کانی زهوی بدۆزنه وه و
 ناتوانن سودیان لی وه دهست بیئن.
 نه گهر لیزان بن به لام چاودیر نه بن گزی^(۱) و دزی تیدا ده کهن..
 یوسف چاودیر و لیزان بو.
 یوسف نایه وی چاو له کاربه دهسته کان وهرگیژی تا به هه وهستی خویان مائی
 خه لک بدزن.
 یوسف ناتوانی بیدهنگ بچ و خه لک له برسان بری.
 یوسف شهرمی نه ده کرد راسته قینه بدرکینتی.

---

(۱) گزی: خیانهت.

بۆیه به پاشای گوت: بکه به سهرکاری گه نجینه و به روبومه کانی ولات،
چونکه من چاودیری ده که م و لیزانیشم.

به مجۆره یوسف بوه سهرکاری گه نجینه کانی میسر.

ئیدی خه لک هه سانه وه و زۆر سوپاسی خویان کرد.

۱۷- براکانی یوسف هاتن

له میسر و شامدا وه ک یوسف هه وائی دابو برسیه تی بلاو ببوه وه.

خه لکی شام گوئیان لیبدو، یه عقوبیش گوئی لیبدو که له میسر دا پیاویکی
میهره بان هیه، له میسر دا پیاویکی مهردانه و چاکه خواز هیه، که نه ویش
وه زیری گه نجینه کانی میسر.

خه لک ده چونه لای وه زیره که و داوای دانه ویلّه یان لیده کرد.

یه عقوبیش هه ندی پاره ی دا کوره کانی و په وانه ی میسری کردن تابه لکو
دانه ویلّه بینن.

به لام یه عقوب بنیامینی له گه لدا نه ناردن، چونکه یه عقوب بنیامینی زۆر
خۆشه و یست و هزی نه ده کرد لینی دور بکه ویتته وه.

یه عقوب له وه ده ترسا بنیامینیش وه ک یوسف بفه وتینن.

براکانی یوسف به ره و لای یوسف به پڕی که وتن، نه یانده زانی وه زیره که یوسفی
برا بچوکیانه.

نه یانده زانی وه زیره که نه و یوسفیه که له ناو بیره که دا بو، وایانده زانی یوسف
مردوه.

چۆن نامری که له ناو بیردا مابیتتهوه، بیره کهش بیریکی قول بی.

بیره کهش له ناو دارستان بی، دارستانه کهش چۆل و هۆل بی!

له شه ودا به جییان هیشتبو، شه وه کهش زۆر تاریک بو.

براکانی یوسف گه یشتنه لای یوسف، یوسف زانی ئه مانه براکانیه تی به لام
ئه وان نه یانزانی ئه مه یوسفه.

ئه وان یوسفیان نه ناسیه وه به لام یوسف ئه وانی ناسیه وه.

یوسف زانی ئه مانه ئه و که سانهن که کاتی خۆی فریایان داوه ته ناو بیره که،
ئه وانه ئه و که سانهن که ویستویانه بیکوژن به لام خوا پاراستویه تی.

له گه ل ئه مه شدا یوسف هیچ قسه یه کی ره قی پی نه گوتن و روشکیته^(١)
نه کردن.

١٨- گفتوگۆی نیوان یوسف و براکانی

یوسف قسه ی له گه لدا کردن و گوتی:

- ئیوه خه لکی کوین؟

گوتیان: خه لکی که نعانین!

گوتی: باوکتان ناوی چیه؟

گوتیان: یه عقوبی کوپی ئیسحاقی کوپی ئیبراهیم (درو و سلاوی خویان
لیبی)

---

(١) روشکین کردن: قسه ی سارد پیگوتن.

گوتی: برای ترتان ههیه؟

گوتیان: بەلێ برایه کی ترمان ههیه ناوی بنیامینه!

گوتی: بۆچی له گەڵ خۆتان نه تانهیناوه؟

گوتیان: چونکه باوکمان به تهنیا به جێی ناهێلێ و ههز ناکا لێی دور بکهوێتهوه.

گوتی: له بهر چ به تهنیا به جێی ناهێلێ، منداله؟

گوتیان: نه خێر، له بهر ئهوهی کاتی خۆی برایه کی هه بو ناوی یوسف بو، جاریکیان بۆ سهیرانی چوین، لهویدا ئێمه خهریکی پیشهرکێ بوین و یوسفیشمان له لای شتومه که کان به جێ هیشت، تا ئێمه هاتینهوه گورگ خواردبوی.

یوسف له دلی خۆی پێده کهنی به لام هیچ قسهیه کی ساردی پێ نه گوتن، یوسف شهیدای بینینی بنیامینی برای بو.

خوای گهوره ویستی نه مجارهش یه عقوب تاقی بکاتهوه.

یوسف فهرمانی کرد نانیان بدهن.

پاشان پێی گوتن: برۆن برا کهی تریشتان بێنن، ئه گهرنا دانهوێله تان نادهمی.

یوسف فهرمانی کرد پاره و پوله کهیان بخرهوه ناو که لوپه له کانیان.

۱۹- گفتوگۆی نیوان یه عقوب و کوره کانی

براکان گه رانهوه لای باوکیان و ئهوهی رویدا بو بۆیان گیرایهوه، گوتیان:

بابه! ده بێ بنیامینمان له گه لدا بنێری ئه گهرنا وه زیر دانهوێله مان ناداتێ،

خه می بنیامینیشت نه بێ ئێمه ده پیارێزین.

یه عقوب گوتی: لیتان دلنیا نیم وهك چون کاتی خوی له یوسف لیتان دلنیا نه بوم... روداوه که ی یوسفستان له یاد چو؟ بنیامینیش وهك یوسف ده پارێزن؟ به لام خو خوا پارێزه ره، خوا له هه مو کهس میهره بانتره.

براکان له ناو که لوپه له کاندایا پاره وپوله که یان دۆزیه وه، به باوکیان گوت: به راستی ئهم وه زیره پیاویکی گهلینک به پریز و جوامیره، پاره وپوله که ی بو گلداینه وه و هیچی نه گیراوه ته وه.

بابه! ده تووخوا بنیامینمان له گهلدا بنیره تا به شی ئه ویش وه گرین. یه عقوب گوتی: تا به لێن به خوا نه ده ن له گهل خۆتانی بێننه وه له گهل تانی نانیرم، ئه گهر شتیکیش روی دا له ده سه لاتی ئیوه دا نه بو جیی گله یی نیه. ئه وانیش به لیتیان به خوا دا بنیامین به پارێزن و له گهل خۆیانی بێننه وه. یه عقوب گوتی: خوا ئاگای لیه چ ده لێن.

یه عقوب بنیامینی له گهلدا به پری کردن و گوتی: کورپه کانم! هه موتان له یهك ده رگاوه مه چونه ناو شار. له چهند ده رگایه کی جیاوازه وه برۆنه ژوره وه.

۲۰- بنیامین له لای یوسفدا

براکان فرمانه که ی باوکیان جیبه جی کرد و له چهند ده رگایه کی جیاوازه وه چونه ژوره وه تا گه یشتنه لای یوسف. یوسف که بنیامینی بینی زۆر دلخۆش بو، بنیامینی له مالتی خوی کرده میوان.

له مالهوه خۆی بۆ بنیامین ناشکرا کرد و پییگوت: من یوسفی براتم..
بنیامین دلنیا بو.

یوسف دوای رۆژگاریکی دور و درێژ له دابړان و جیابونهوه له گهڵ بنیامین به
دیدهنی یه کتری شاد بونهوه، یوسف دایک و باوک و مالتی و پۆژانی مندالیی به
یاد هاتهوه.

یوسف ویستی بنیامینی له لادا بێنیتتهوه، تا هه مو رۆژی بییبینی و له
بارهی مالهوه پرسباری لیبکات و بیدوینتی.

به لām چۆن بتوانی ئەم مهبهسته بێنیتته دی که سبهینی بنیامین بۆ کهنعان
بگهڕیتتهوه؟

چۆن ئەم مهبهسته بێنیتته دی که براکان به لێنیان به خوا دابی له گهڵ خۆیانی
ببهنهوه؟

یوسف چۆن دهتوانی به بی هۆ بنیامین له لای خۆیدا بهند بکات؟

ئه گهر وابی خه لک ده لێن: وهزیر به بی هۆ پیاویکی کهنعانی بهند کردوه!
بینگومان ئە مه سته میکی مهزنه.

به لām یوسف زیرهك و تیگه یشتو بو.

یوسف جامیکی به هاداری هه بو، ئاوی تیدا ده خواردهوه، جامه که ی خسته
ناو که لویه له که ی بنیامین، پاشان که براکان رۆیشتن دیده وانیک^(۱) هاواری کرد:
بوهستن ئیوه دزن.

براکان گه رانهوه و گوتیان: چتان بزر کردوه؟

---

(۱) دیده وان: چاودێر.

دیده وان گوتی: جامی وه زیر بزر بوه، هر که سیڅیش بهر له وهی بیپشکنین جامه دزراوه که بگهړنیتته وه یه ک باره و شتری له دانه ویلله ی پیشکه ش ده کړی.

براکان گوتیان: سویند به خوا ئیمه نه هاتوین خراپه بکه یین و دزیمان نه کرده.

دیده وان گوتی: نه گهر دروژتان کرد و دزیبوتان سزای دزه که چیه؟

گوتیان سزای دز ته وه یه به ند بکړی، ئیمه ئاوا سزای دزان ده ده یین.

دیده وانه که دواى ته وهی که لویه لی هم مو یانی پشکنی جامه که ی له ناو که لویه لی بنیامین دوزیه وه.

براکان شهرمه زار بون به لام به بی شهرمی گوتیان:

نه گهر بنیامین ئیستا که دزی ده کا، له پیشوشدا یوسفی برای دزی کرد.

یوسف ئهم بوختانه ی گوی لیبو به لام دهنگی نه کرد و تورپ نه بو، یوسف پیاوئیکی به پړیز و دلنهرم بو.

براکان گوتیان: وه زیری به پړیز! ئهم کورپه باوکیکی پیری به ته مهنی هیه، له بهر خاتری باوکه که ی نازادی بکه و له جیاتی ته و یه کیڅ له ئیمه به ند بکه، تو مروځیکی چاکه کاری ئهم چاکه یه مان له گه ل بکه.

یوسف گوتی: په نا به خوا! ئیمه چو ن کاری وا ده که یین، ئیمه ته نها ته و که سه به ند ده که یین که جامه که مان له لادا دوزیه ته وه، نه گهر یه کیکی تر به ند بکه یین و اتا سته میکمان کرده!

به مجوره بنیامین له لای یوسفدا مایه وه، هردو برا به کتر دلخوش و شاد بون.

یوسف له میژ بو به ته نیا بو، له میژ بو خرم و که سی نه دیبو.

دواى ئەم لىكدابراڼه دريژه خوا واىکرد به بنيامين شاد بىتهوه، چۆن ده كړى
له لای خۆى نه يه يلتيه وه و لىبگه پى بچيته وه! نابى چەند رۆژىك بيبينى و
به دلخوشى بيدوينى؟! جا نه گهر برا له لای برا بىنيتيه وه سته مه؟! نه خىر هه رگيز
سته م نيه.

۲۱- گه رانه وه بۆ لای يه عقوب

براكان له روى يه كتر دامابون و نه يانده زانى چۆن بگه پينه وه لای باوكيان؟!
براكان بيريان كرده وه چ به باوكيان بلين؟!
دوينى به هه والى فهوتانى يوسف دليان ته زانده و جه رگيان سوتانده و
خه فه تباريان كرد، ته مپوش به هه والى بنيامين؟!
برا گه و ره كه يان له ميسردا مايه وه و به براكانى ترى گوت:
ئيه پرۆنه وه به بابيه بلين: بابيه گيان! كوپه كهت دزى كرده، ئيمه ش
شايه تيمان نه دا مه گهر له سهر شه وهى كه زانيمان، ئاگاشمان له ناديار نه بو.
يه عقوب كه رودا وه كهى گوى لىبو، زانى خوا دهستى لهم كاردها هيه، زانى
خوا تاقى ده كاته وه.
دوينى كه به يوسف جه رگى سوتا وه، ته مپوكه ش به بنيامين جه رگى بسوتى؟،
نه خىر خوا دو كار هساتى به سهردا ناهيتى، نه خىر خوا دوجاران جه رگى
ناسوتيتى.
نه خىر خوا دوجاران به دو كورى وهك يوسف و بينامين جه رگى ناسوتيتى.
خوا دهستى كى ناديارى لهم كاردها هيه.

خوا حیکمه تێکی شاراو دهی له م کاره دا ههیه .
 خوا هه میشته که به نده کانی تاقیکردۆته وه پاشان دلی خۆش کردون و خۆشی
 پییه خشیون .
 پاشان خۆ کوره گه وره کهشی له میسر ماوه ته وه و نه گه راوه ته وه .
 خۆ بۆ سییه م جاریش جه رگی ناسوتی ! نه خیر نابیی وایی .
 لیڤه دا یه عقوب دلنیا بو و گوتی : به شکو^(١) خوا هه مویانم بۆ بگه رینیته وه ،
 خوا زانایه و کار به جییه .

٢٢- نهینییه که ده رده که وی

به لام یه عقوبیش مروّقه ، له سینهیدا دل ههیه نه ک کوچکه به رد .
 یوسفی به یاد هاته وه و خه مه که ی تازه بۆوه و گوتی :
 ئه ی داخم بۆ یوسف .
 کوره کانی سه رکۆنه یان کرد و گوتیان :
 چیه یوسف له یاد ناکه ی ؟ ده ته وی به خه مان خۆت بفه وتینی ؟
 یه عقوب گوتی : گازنده و خه م و که سه رم هه ر بۆ خوا ده درکینم ، ئه وه ی من
 له باره ی خوا وه ده یزانم ئیوه نایزان .
 یه عقوب ده یزانی نا ئومیدی بی پروا بونه ، یه عقوب هیوا یه کی زۆری به خوا
 هه بو .

---

(١) به شکو : به لکو ، خۆزگه واده بو .

كۆپەكانى ناردەوە مىسر بەو مەبەستەى سۆراخى يوسف و بنىامينى بۆ
بىكەن و بەوردى بەدوايدا بىگەرپىن.

يەعقوب بە كۆپەكانى گوت: نەكەن لە مېھرەبانىخوا ئائومىد بن.

براكان سىبارە چۈنەوە مىسر.

چۈنە لاي يوسف و باسى ھەژارى و لىقەوماوى خۆيانيان بۆ كرد و داواى
چاكان لىكرد.

لىرەدا خەم و خۆشەويستى لە ناخى يوسف كلىپەى كرد و يوسف چىدى خۆى
نەگرت و ئۆقرەى نەما.

كۆپانى باوكم و كۆپانى پېغەمبەرەن سكالاي ھەژارى و لىقەوماوى خۆيان
لە لاي وەزىرىك دەردەپرن!

تا كەنگى خۆميان بۆ ئاشكرا نەكەم؟ تا كەنگى وا بە پەرىشانى بيانىنم؟ تا
كەنگى باوكى خۆشەويستم نەبينم؟

يوسف خۆى بۆ نەگىرا و پىيگوتن:

ئاخۇ زانىوتانە چىتان بەسەر يوسف و براكەى ھىنا؟ ئىو بەراستى نەزان
بون.

براكان دەيانزانى جگە لە يوسف و لە خۆيان ھىچ كەسىكىتر بەم نەيىنە
ئاگادار نىە، بۆيە زانىيان ئەمە يوسف!

سبحان الله! يوسف زندوہ؟! لەناو بىردا نەمردوہ؟! لە خۆمان خەنى! يوسف
وەزىرى مىسرہ؟!

يوسف ئەمىندارى گەنجىنەكانى مىسرہ؟!

یوسف بو خواردنی داینی؟!

براكان له وه بینگومان بون ئه و كه سه ی له گه لیان ده دوی خۆیه تی، یوسفی
كوپی یه عقوبه !

گوتیان: توخوا تۆ یوسفی؟

گوتی: به لّی من یوسفم ئه مه ش براهه، خوا چا كه ی له گه لدا كردوین،
هه ر كه سیك له خوا بترسی و ئارام بگری، دیاره خوا پاداشتی چا كه كاران ون
ناكات.

گوتیان: سویند به خوا خوا تۆی به سه ر ئیمه دا سه ر خسته، ئیمه تاوانبار
بوین.

به لام یوسف سه ر كو نه ی نه كردن، به لكو پییگوتن:
خوا لی تان خو ش بی، خوا له هه مو كه س میه ره بانتره.

٢٢- یوسف به دوا ی یه عقوبه دا ده نیی

یوسف شهیدای دیدنه ی^(١) یه عقوب بو، چۆن شهیدای نابیی كه ئه وه نده له
میژه لیک دابراون؟

ماده م نه یینه كه ناشکرا بو ئیتر بۆچی ئارام بگری؟

ماده م باوکی خواردن و خواردنه وه و خهوی لی تال بویی ئه و چۆن چیژ له
خواردن و خواردنه وه و خه وهرده گری؟

(١) دیدنه: دیدار، دیتن.

نهیڤنیه که ئاشکرا بو، نهیڤنیه که دەرکهوتوه، خوا مه بهستییه تی یه عقوب له م
په ریشانیه رزگار بکات و چاوه کانی روڤ بکاتهوه.

یه عقوب ئەوه‌نده بۆ یوسف خەمی خوارد بو، ئەوه‌نده بۆ یوسف گریا بو
هەردو چاوه‌کانی کوێر ببون.

یوسف به براکانی گوت:

برۆن ئەم کراسە ی من بۆ باوکم ببەن و بەسەر دەموچاوی دابەن چاوه‌کانی
چاک دەبنه‌وه، هەمو خزم و کەسانیش بۆ ئێره‌ بێنن.

٢٤- یه‌عقوب له‌لای یوسفدا

کاتی‌ک به‌رێ کەوتن و کراسه‌که‌ی یوسفیان به‌ره‌و کەنعان ده‌برد، یه‌عقوب
هه‌ستی به‌ بۆنی یوسف کرد و گوتی:

من وا بۆنی یوسف ده‌که‌م.

که‌سوکاره‌که‌ی گوتیان:

سویند به‌خوا هەر له‌سەر هزره^(١) هه‌له‌که‌ی پێشتر ماوی.

به‌لام یه‌عقوب راستی ده‌کرد هه‌له‌ نه‌بو، کاتی‌ک موژده‌ی یوسفیان پێراگه‌یاندا
و کراسه‌که‌یان به‌سەر دەموچاوی دادا چاوه‌کانی ساغ بونه‌وه، گوتی:

ئه‌دی نه‌مگوت ئەوه‌ی من له‌باره‌ی خواوه‌ ده‌یزانم ئێوه‌ نایزان؟!

کوڕه‌کان گوتیان: بابە گیان! داوا له‌ خوا بکه‌ له‌ تاوانه‌که‌مان خۆش ببی،
ئێمه‌ تاوانبار بوین.

---

(١) هزر: بیر، فکر.

یه عقوب گوتی: باشه، داوا له خوا ده کهم لیتان خوش بی، خوا لیبوردده و میهره بانه.

یه عقوب که گه یشته میسر یوسف زۆر به گهرمی و به دلخۆشی پیشوازی لیکردن، باوک و کور ئه وهنده دلخۆش و شاد بون ناکری به قسه باس بکری. ئه و رۆژه رۆژیککی خوش و پیروز بو، له سهرتاسهری میسر ناویانگی دایه وه. یوسف دایک و باوکی له سهر تهخت دانا، هه مو سهری نه وازشیان بۆ یوسف دانه واند.

یوسف گوتی: ئه مه بو واتای خه ونه که ی مندالیم، وا خوا به راستی گیرا. له مندالی خه ونم بین یازده ئه ستیره و رۆژ و مانگ سوژده یان بۆ برده م. یوسف زۆر ستایشی خوی کرد، یوسف زۆر سوپاسی خوی کرد. یه عقوب و بنه ماله که ی بۆ ماوه ی رۆژگاریکی دور و درێژ له میسر مانه وه. یه عقوب و خیزانه که ی له میسر دا کۆچی دوا ییان کرد و به ره و لای خوا گه پرانه وه.

٢٥- کۆتایی پر خیر

یوسف به هۆی ئه و مولکه زۆره ی که له بهر ده ستیدا بو خۆی لینه گۆزا و له خوا بیئاگا نه بو.

یوسف هه میشه یادی خوی ده کرد و خوی ده په رست و له خوا ده ترسا.

یوسف به فهرمایشته کانی^(١) خوا حوكمی ولاتی ده گیرا.

---

(١) فهرمایشت: فرمان، ئه مر.

يوسف مولك و مالى دنياي پى زۆر گرنگ نەبو.

يوسف حەزى نەدە کرد وەك پاشايان بمرى و لە رۆژى زندوبونەو لە گەل پاشايان كۆبكریتهو.

بەلكو حەزى دە کرد وەك بەندە خواپەرستەكان بمرى و لە گەل چاكەكاران حەشر بكرى.

يوسف لە خوا دەپاراپیەو و دەیگوت:

خوایە! مولك و مالىكى زۆرت پىداوم، واتای لیكدانەوێ خەونانت
فیرکردوم، پەروردگارا! وەدیھێنەری ئەرز و ئاسمانان! تۆ لە دنیا و لە دوایدا
ھەر خواى پەروردگارى منى، بە موسلمانىتى بمرینه و بە چاكەكارانم
بگەيەنەو.

خواى گەرەش بە موسلمانىتى مراندی و بە باب و باپیرەكانى گەياند كە
ئىبراهيم و ئىسحاق و یەعقوب بون، درود و سلاوى خوا لەوان و لە پېغەمبەرى
خۆشان بى.

به سه‌رهاتی

پیغمبر نوح

سلاوی خوی لیبی

١- ئە دوای ئادەمدا

خوای گەورە بەرە کەتێ خستە نەوێ ئادەم و، ژن و پیاویکی گەلیک زۆریان
لێکەوتەو، نەوێ ئادەم زۆر زۆر بون و بەسەر زەوی بلۆبونەو.

ئە گەر ئادەم بەخۆی بگەریتەو و مندالەکانی بیینی نایانناس.

ئە گەر پێی بلێن: باوکە ئادەم! ئەم خەلکە هەمووی نەو و مندالی تۆن،
سەرسام دەبێ و دەلی: سوبحانەللا! ئەم خەلکە هەمووی مندالی منن؟! ئەم
خەلکە هەمووی نەوێ منن!؟

نەوێ ئادەم زۆر گوند و شاریان دروست کرد، گەلیک خانویان بنیات نا،
زەوی و زاریان دەکیلا و دانەویڵەیان دەچاند، بەمجۆرە بۆ خو دەژیان.

ئەوکات خەلک هەمو لەسەر دینی باوکە ئادەم بون، تەنها خویان دەپەرست
و لە هاوبەشپەرستی دور بون.

خەلک هەمو یەک نەتەو بون، ئادەم باوکی هەمویان بو، تەنها خویان بە
پەروەردگار دادەنا.

٢- جەسودی شەیتان

بەلام ئیبلیس و نەوێکانی ئیبلیس چۆن بەمە پازی دەبن؟

هێشتا خەلک خوا دەپەرستن؟

هێشتا خەلک ناکۆک نین و یەک نەتەوین^(١)؟

---

(١) نەتەو: ئۆمەت.

نابی وابی! نابی وابی!

نەوہکانی ئادەم بچنە بەھەشت و نەوہکانی ئیبلیسیش بچنە دۆزەخ؟ نابی
وابی! نابی وابی!

ئیبلیس سوژدەى بۆ ئادەم نەبردوہ بۆیە خوا دەرى کردوہ و نەفرەتى^(۱)
لیکردوہ.

ئەدى نابی تۆلە لە منداڵەکانی ئادەم بکاتەوہ تا ئەوانیش بچنە دۆزەخ؟ بەلێ
تۆلە دەکاتەوہ! بەلێ تۆلە دەکاتەوہ!

۳- بیرکردنەوہی شەیتان

شەیتان بیرى کردوہ خەلک بجاتە سەر بپەرستى، تا بەلکو بچنە دۆزەخ و
ھەرگیز نەچنە بەھەشتەوہ.

شەیتان دەیزانى خوا لە ھەرچى گوناح و تاوان ھەيە خوش بىی لە
ھاوبەشپەرستى خوش نابی.

بۆیە شەیتان ویستى خەلک بۆ ھاوبەشپەرستى بانگ بکا تا ھەرگیزاو
ھەرگیز نەچنە بەھەشتى.

شەیتان بیرى کردوہ چ رێگەیدەك بگریتە بەر تا بتوانى خەلک لە
خواپەرستىوہ بەرەو ھاوبەشپەرستى بانگ بکا؟

ئەگەر بچیتە لای خەلک و پێیان بلێ: خەلکینە بت بپەرستن، خوا مەپەرستن.
خەلک جوینى پێدەدەن، لێى دەدەن، تێى ھەلەدەدەن.

---

(۱) نەفرەت: نەفرین، لەعنەت.

دەلىن: پەنا بە خوا! ھاوبەش بۇ خوا پەيدا بکەين؟! بتى لە بەرد بپەرستين؟!
برۆ وازمان لى بېنە، تۆ شەيتانى نە فرەت لىکراوى! تۆ شەيتانى خراپە خوازى!

۴- فىلى شەيتان

بەلام شەيتان دەرگايەكى دۆزىيەو و لەم دەرگايەو چو ناو مېشكى خەلکى.
لەناو خەلکدا چەند پياويک ھەبون پياوى لە خواترس بون، شەو و رۆژ ھەر خوايان
دەپەرست و زۆر يادى خوايان دەکردەو.
ئەم پياوانە خوايان خوشدەويست، خواش ئەوانى خوشدەويست ونزاي^(۱) قبول
دەکردن.

خەلک ئەم پياوانەى خوشدەويست و بە گەورەيان دادەنان.

شەيتان زۆر چاک بەمە ئاگادار بو.

ئەم پياوانە مردن و بەرەو لای خوا گەرانەو.

شەيتان چو لای خەلکەکە و پياوکانى ياد خستەو.

گوتى: فلان و فيسار پياو چۆن بون؟

گوتيان: سبحان الله! پياوى لە خواترس و خواپەرست بون! ئەگەر نزايان
بکردايە قبول دەبو، ئەگەر داوايان لە خوا بکردايە خوا پىي دەبەخشين.

---

(۱) نزا: دوعا، پارانەو.

۵- وینەى پیاوچاکەکان

شەیتان گوتى: ئیتوہ بۆیان خەمبارن؟

گوتیان: زۆر خەمبارین.

گوتى: ئیتوہ تامەزرۆن بۆیان؟

گوتیان: زۆر تامەزرۆین.

گوتى: مادەم وایە بۆچی ھەمو پۆژى تەماشایان ناکەن؟

گوتیان: چۆن دەتوانین؟ ئەوان مردون و نەماون؟!

گوتى: وینەیان بۆ بکیشن و گشت سبەینان سەیریان بکەن.

خەلک بە قسەکەى ئیبلیس سەرسام بون و وینەى پیاوچاکەکانیان کیشا، ھەمو پۆژى سەیرى وینەکانیان دەکرد، کە وینەکانیان دەدى پیاوچاکەکانیان بەبیر دەھاتەوہ.

۶- لە وینەوہ بۆ پەیکەر

پاشان خەلک بەرەبەرە وینەکانیان کردە پەیکەر.

پەیکەریکی گەلى زۆریان بۆ پیاوچاکەکان داتاشى.

پەیکەرەکانیان لە مال و لە مزگەوتان دادەنا.

خەلکە کە خویان دەپەرست و ھاوبەشیان بۆ پەیدا نەدەکرد.

دەیانزانى ئەم پەیکەرەنە خوا نین و پەیکەرى پیاوچاکانن.

دەیانزانى پەيكەرەكان بەردن و زیان و قازانچ ناگەيەنن و بژۆييان
پىئەنابەخشن.

بەلام بۆ تەبەررۆك و پىرۆزى بەكارىان دىئان و بە گەورەيان دادەنەن، چونكە
پەيكەرى پىاوچاكان بون.

ئىتر ژمارەى پەيكەرەكان زۆر بون و زۆر بە گەورە سەيرىان دەکردن، ھەر
پىاوچاكنىڭ بىر دىبايە پەيكەرىكىيان بۆ دروست دەکرد و ناوى پىاوچاگەكەيان
لەيدەنا.

۷- لە پەيكەرەوۋە بۆبت

ئەم چىنە خەلكە مردن.

كۆرەكان باوكى خۆيان بىنىبو پەيكەرەكانيان بۆ تەبەررۆك و پىرۆزى بەكار
دىئا.

باوكانى خۆيان بىنىبو پەيكەرەكانيان بە گەورە دادەنا.

دەياندى پەيكەرەكانيان ماچ دەکرد و دەستيان پىئە دادەھىئەنن و دوعايان
لەلادا دەکردن.

دەياندى سەريان بۆ دادەنەن و كىرەنوشيان بۆ دەبردن.

بەلام كۆرەكان لە باوانيان تىپەرەند و وايان لىھەت سۆزدەيان بۆ دەبردن و
لىيان دەپارەنەوۋە و قوربانىيان بۆ سەر دەبرىن.

بەمجۆرە بىتەكان بون بە خواوەند، خەلك پىشتەر چۆن خوايان دەپەرست وايان
لىھەت بە ھەمان شىوۋەش خواوەندەكان بپەرستەن.

خاۋەندەكان گەلى زۆر بون، ئەمە ناۋى ۋەدەدە و ئەۋە ناۋى سۈاعە، ئەمە
ناۋى يەغۇشە و ئەۋە ناۋى يەغۇقە، ئەمەش ناۋى نەسرە.

۸- تۈرەيى خوا

خا گەلىك لەم خەلكە ھاۋبەشپەرستە تۈرە بو و نەفرەتى لىكردن، چۆن خوا
لە خەلكى تۈرە نەبى و نەفرەتيان لى نەكات؟

ئايا بۆ ھاۋبەشپەرستى دروستى كردون؟

ئايا بۆ ھاۋبەشپەرستى بژىوييان پىدەبەخشى؟

لەسەر زەۋى بېرۆن و بە خواش بىپروا بن؟!

بژىۋى خوا بچۆن و ھاۋتاشى بۆ بېيار دەن؟!

بەراستى ئەمە ستەمىكى گەۋرەيە! بەراستى ئەمە ستەمىكى گەۋرەيە!

خا لە خەلكەكە تۈرە بو، بارانى بۆ نەباراندن، بژىۋى لى كەم كردنەۋە،
دانەۋىلە كەم بوەۋە، نەۋە و مىندال كەم بونەۋە.

بەلام خەلكە ھۆشيار نەبونەۋە، بەلام خەلكە ژىۋان^(۱) نەبونەۋە.

---

(۱) ژىۋان: پەشيمان.

۹- پىغەمبەر

خوا ويستى پىغەمبەرىكىيان بۇ بنىرى تا لەگەلىان بدوى و ناموزگاريان بکات.

خوا لەگەل تاك بە تاكى مرؤقان نادوى، خوا لەگەل يەكە يەكەى خەلکان نادوى و بلجى وا بکەن و وا مەکەن.

پاشاکان لەگەل يەكە يەكەى خەلکى نادوين.

پاشاکان ناچنە لای يەكە يەكەى خەلک و پىيان بلين وا بکەن و وا مەکەن.

پاشاکان مرؤقن وەك ھەر مرؤقىكىتر، ھەمو كەسىك دەتوانى بيانبينى و گوى لە وتەکانيان بگرئ.

بەلام كەس ناتوانى خوا ببينى و لەگەلى بدوى و گوى لە وتەکانى بگرئ.

تەنھا ئەو كەسانە دەتوانن كە خوا خوى مەبەستى بن.

بۆيە خوا ويستى پىغەمبەرىك بۇ خەلک بنىرى تا لەگەلىان بدوى و ناموزگاريان بکات.

۱۰- مرؤق يان فرىشتە؟

خوا واى ويست پىغەمبەرەكە مرؤق بى، يەكىك بى لە خەلکەكە، خەلک ببسان و لە وتەکانى بگەن.

ئەگەر پىغەمبەرەكە فرىشتە بوایە خەلک دەيگوت:

جياوازيان وەك ئاسمان و ريسمان وایە، ئەو فرىشتە و ئيمە مرؤق! ئيمە نان دەخوين و ئاو دەخوينەو و نەو وەمان ھەيە، چۆن دەتوانين خوا بپەرستين؟

بەلام ئەگەر پېغەمبەرەكە مەرۋى بى دەلى:

مىنىش نان دەخۇم و ئاو دەخۇمەو و نەوہم ھەيە كەچى ئەوہتانى دەتوام خوا
بپەرستم، دەى ئىوہ بۇچى خوا ناپەرستى؟

ئەگەر پېغەمبەرەكە فرىشتە بوایە خەلك دەيگوت:

تۆ برسى و تىنو نابى، تۆ نەساغ نابى و نامرى بۇيە دەتوانى بەردەوام خوا
بپەرستى و يادى خوا بكەى! بەلام ئىمە مەرۋىن، تىنو دەبىن و برسى دەبىن،
نەساغ دەبىن و دەمرىن، چۆن دەتوانىن بەردەوام خوا بپەرستىن و يادى بكەين؟

بەلام ئەگەر پېغەمبەرەكە مەرۋى بى دەلى:

مىنىش وەكو ئىوہم، برسى و تىنو دەبىم، نەساغ دەبىم و دەمرىم، كەچى ئەوہتانى
دەتوام خوا بپەرستم و يادى بكەم، دەى ئىوہ بۇچى خوا ناپەرستى و يادى ناكەن؟
كەواتە ئەگەر پېغەمبەرەكە مەرۋى بى خەلك قەسى دەپرېت و پروپىيانوى
نامىنى.

۱۱- پېغەمبەر نوح

خوا وای وىست نوح بکاتە پېغەمبەر و بۆ نەتەوہكەى بنىرى.

لە ناو نەتەوہى نوحدا گەلىك پىاوى دەولەمەند و سەرۆك ھەبون، بەلام خوا
نوحى بۆ پەيامەكەى خۆى ھەلبىژارد، كەسىكى ترى ھەلنەبىژارد.

خوا خۆى دەزانى كى پەيامەكەى ھەلدەگرى، خوا خۆى دەزانى كى
راسپاردەكەى ھەلدەگرى.

نوح پیاویکی چاکه خوازو بهرێز و جوامیر بو، نوح پیاویکی ژیر و دلنهرم بو،
نوح پاویکی دلسۆز و به بهزهیی بو، نوح پیاویکی دهسپاک و پاستگۆ بو.
خوا نوحی بۆ په یامه کهی خۆی ههلبژارد و سروشی^(۱) بۆ دابه زانند و پیتی
فهرمو:

ئه ی نوح! هه لسه نه ته وه کهت بێدار بکه وه بهر له وهی سزای سه ختی خویان
دوچار ببی.

ئه ویش هه لسا و به ناو نه ته وه کهیدا ده گهرا و به خه لکه کهی ده گوت:
خه لکینه! من پیغه مبهری خوام، بۆتان دلسۆزم گویم بۆ بگرن.

۱۲- نه ته وه کهی چ وه لایمکیان دایه وه؟

نوح کاتی که نه ته وه کهی بێدار ده کرده وه و ده یگوت:
خه لکینه! من پیغه مبهری خوام، بۆتان دلسۆزم گویم بۆ بگرن.
هه ندێ کهس ده یانگوت:
که نگێ^(۲) بۆته پیغه مبهر؟ تا دوینێ وه ک ئیمه پیاویکی ئاسایی بر که چی
ئه مپۆ ده لێ پیغه مبهری خوام؟!
براده ره کانی ده یانگوت:
له منداڵی له گه ل ئیمه یاری ده کرد و هه مو پۆژێ له گه لمان داده نیشت!
که نگێ پیغه مبهرایه تی بۆ هاتوه؟ به شه و یان به پۆژ؟!..

---

(۱) سروش: نیگا، وه حی.

(۲) که نگێ: کهی، چ کاتی.

دەۋلەت مەندە لوتبەر زەكان^(۱) دەيانگوت:

دياره خوا كەسىكى ترى نەبىنىوھ؟ دياره ھەمو خەلك مردون و تەنھا ئەم
ھەزارەى تىدا ماو تەوھ؟!

نەفامەكان دەيانگوت:

چۆن دەلى پېغەمبەرم؟ خۆ نوحىش وەك ئىمە مرۆفە!

ھەندى كەسى تر دەيانگوت:

ئەگەر خوا پېغەمبەرى بناردايە فرىشتەيەكى دەنارد، لە باب و باپىراغمان
نەبىستوھ مرۆف بېتتە پېغەمبەر!

ھەندى كەسى ترىش دەيانگوت:

دياره نوح مەبەستى لەم وتانە ئەوھىيە كە بېتتە سەرۆك و دەمپراستى خەلكى!

۱۳- گەفتوگۆى نىوان نوح و نەتەوھەكى

خەلك پىيانوابو بىپەرستى كاريكى راست و دروستە، پىيانوابو ھۆشمەندىيە.

پىيانوابو ئەو كەسەى بت نەپەرستى گومرا و گەمژەيە.

دەيانگوت: باب و باپىراغمان بتيان دەپەرست، بۆچى ئەم كابرايە بت
ناپەرستى؟

نوح دەيزانى بىپەرستى گومرا بونە، بىپەرستى گەمژەيە.

نوح دەيزانى باب و باپىران لە گومرايون و گەمژەيىدا ژيان.

---

(۱) لوتبەر زە: خۆ بەگەورەزان، فیزیەرز.

ئادهم باوکی هه موان بو که چی بتي نه ده په رست، به لکو خوی ده په رست.
نوح ده یزانی نه ته وه که ی له گومرا بون و گه مژه یی دان چونکه به رد ده په رستن
و نه و خودایه ناپه رستن که دروستی کردون.

نوح به نیو نه ته وه کهیدا ده گه را و پر به دهنگی خوی هاواری ده کرد:
هو نه ته وه کهم! ته نها خوا بپه رستن، جگه له خوا په رستراوی تری به هه قتان
نیه، من ده ترسم توشی سزای رۆژیککی سهخت بین.
که چی پیاوماقولا نی^(١) نه ته وه که ی گوتیان:
نه ی نوح ئیمه پیمان وایه تو گومرا بوی.

نوح وه لامی دانه وه و گوتی:

نه ته وه کهم! من گومرا نیم، من پیغه مبه رم له لای خوا وه نیردراوم،
په یامه کانی خواتان پیراده گه یه نم و نامۆزگاریتان ده کهم، نه وه ی من له باره ی
خوا وه ده یزانم ئیوه نایزانن.

١٤- زه بونه کان شوینت که وتون

نوح گه لیکی هه ول دا نه ته وه که ی برپای پی بینن و خوا بپه رستن و واز له
بتپه رستی بینن.

به لام نه ته وه که ی برپایان پی نه هینا، ته نها چند که سیک برپایان پی هینا که
به بهری ره نجی خویان ده ژیان و ته نها هه لالیان ده خوارد.

---

(١) پیاوماقول: پیاوی دیار و ده مراست.

به لام دهوله مهندانی نه ته وه که ی له بهر ئه وه ی خویان به گه وره ده زانی
ملکه چی نوح نه بون، به مال و مندالان خه ریک بون و بیریان له پوژی دوا یی
نه ده کرد ه وه .

ده یانگوت: ئیمه گه وره و ده مرستی خه لکین، ئه مانه زه بون و پوت و بر سین .

کاتی که نوح بۆ خوا په رستی بانگی ده کردن ده یانگوت:

چون پروات پی دینین که زه بونه کان شوینی تو که وتون .

داوایان له نوح کرد هه ژار و پوت و برسیه کان ده ربکات و له خوی به دوریان
خاته وه .

به لام نوح داوا که ی په ت کرد نه وه و پی یگوتن:

من هه رگیز پرواداران ده رنا که م، ده رگا که ی من ئاستانه ی^(۱) پاشایان نیه، من
پیغه مبه رم و له سزای خوا بی دارتان ده که مه وه .

نوح دهیزانی ئه م هه ژار و پوت و برسیانه پرواداری دل سوژن .

دهیزانی ئه گه ر هه ژاره کان ده ربکات خوا لیی تو په ده بی، که سیش ناتوانی له
سزای خوا پرزگاری بکات .

له بهر نه وه به نه ته وه که ی گوت:

نه ته وه که م! ئه گه ر من ده ریان بکه م که س هه یه له سزای خوا پرزگارم بکا؟!

---

(۱) ئاستانه: ده ربار و بهر دیوه خانی پاشایان .

۱۵- بېرۇيانۇي دەولەمەندەكان

دەولەمەندەكان گوتیان:

ئەو شتەي نوح بانگەوازی بۆ دەکا راست نیه.

خیر و خوشی تیدا نیه.

چونکہ بە ئەزمون بۆمان رون بۆتەوہ لە ھەمو کارێکی خیردا ھەر خۆمان دەستپیشخەر بوین.

چاکترین خواردن ھەر ئیمە ھەمانە، جوانترین جل ھەر ئیمە لەبەرمانە، لە ھەمو شتێ ھەر خەلک لە دوامانە.

ئیمە پیمانوايە ھەر خیر و خوشییک لەم شارەدا پەیدا ببێ دەبێ بۆ ئیمە بییت و لە دەست خۆمان دەرئەچێ.

جا ئەگەر ئەم ئاینە خیر و خوشی تیدا بوايە، دەبوايە بەرلەوہی بۆ ئەم ھەزارانە بوايە بۆ ئیمە بێ.

ئەگەر ئەم ئاینە خیر و خوشی تیدا بوايە، نەدەبوايە ھەزارەكان پيشی ئیمە بپروا بیتن.

۱۶- بانگەوازەکەي نوح

نوح بانگی نەتەوہکەي کرد و گەلێک ئامۆژگاری کردن.

دەيگوت: نەتەوہکەم! من لە سزای سەختی خوا بیدارتان دەکەمەوہ، خوا بپەرست، لە خوا بترسن، بەگویم بکەن، ئەگەر و ابن خوا لە گوناھەكانتان دەبورئ^(۱) و سزاكەتان لەسەر ھەلئەگرئ، ھەر کاتیکیش ئاکام (ئەجەل)ی خوا

---

(۱) دەبورئ: خوش دەبێ.

هات دوا ناخریت، بریا نهوه تان زانیبا.

خوا لییان تورپه ببو بارانی بۆ نه ده باراندن، به رهه می کشتوکال و زگوزایان^(۱) کهم ببوه وه.

نوح پیی گوتن: نه ته وه کهم! نه گهر ئیوه پروا بیسن خوا لیسان پازی ده بی و سزاتان له سهر هه لده گری.

بارانتان بۆ ده بارینی و به ره کهت ده خاته نه وه و بژیویتان.

نوح بانگی نه ته وه کهمی ده کرد بۆ لای خوا بگه پرینه وه.

پیی ده گوتن: ده لیی خوا نانس؟ چاو هه لپن سهیری نیشانه و به لگه کانی خوا بکهن، بیر له ئهرز و ئاسمانان بکه نه وه، بیر له رۆژ و مانگ بکه نه وه.

کی ئاسمانه کانی دروست کردوه؟

کی مانگی روناک و رۆژی گلپه داری دروست کردوه؟

کی ئیوهی دروست کردوه و زهوی بۆ سازاندون تا بتوانن له سهری بژین!

به لام نه ته وه کهمی نوح ته مبی نه بون^(۲)!

نه ته وه کهمی نوح پروایان نه هینا!

به لکو کاتیك که پیغه مبهراڼ نوح بۆ خوا په رستی بانگی ده کردن په نه جیهیان له گوپی خو ده نا!

جا نه گهر یه کیك شت نه بیستی چۆن تینه گا؟

نه گهر یه کیك نه یه وی شت بیستی چۆن ده بیستی؟

---

(۱) زگوزا: له دایکبونی مندالان.

(۲) ته مبی بون: ده ست له کاری نارهوا هه لگرتن به هۆی سزایهک.

۱۷- نژای نوح

نوح ھەولێکی زۆری لە گەڵ دان و ماوەی پۆژگاریکی درێژ بانگی کردن.
نوح ماوەی نۆ سەد و پەنجا سالان بۆ خواپەرستی بانگی کردن.
بەلام نەتەوێکی نوح برۆیان نەھێنا.
وازیان لە بێپەرستی نەھێنا، بۆ لای خوا نەگەراندەو.
نوح تا کەنگی چاوەڕێی بی؟
تا کەنگی خراپەکاری لەسەر روی زەوی ببینی؟
تا کە ی ببینی بەرد بپەرستێ؟
تا کە ی ببینی خەڵک بژێوی خوا بھۆن و بەناو خواوەندی تر بپەرستن؟
نوح چۆن لە نەتەوێکی تووڕە نابێ؟ زۆری نەرمی لە گەڵ کێشان، زۆر ئارامی
لەسەر گرتن، تەنانت کەس ھێندە ی نوح ئارامی نەگرتو؟
نۆسەد و پەنجا سال؟! اللّٰه اکبر لەم پۆژگارە درێژە!. اللّٰه اکبر لەم پۆژگارە
درێژە...!
خوا سەروشی بۆ نوح ھەنارد، فەرموی:
جگە لەوانە ی برۆیان ھێناو کەسێ تر پرا ناھێنێ.
نوح بۆ جاری کۆتایی بانگی نەتەوێکی کردەو و پێیگوتن:
- وازیین و بگەرێنەو.
بەلام نەتەوێکی ئامۆژگاریان پەت کردەو و گوتیان:

- ئەى نوح گوێ بگره! ئیتمه بروات پیناهیین و زۆریششت مشتومر^(۱) له گهڵ کردوین، برۆ نه گهر راست ده کهى باکت^(۲) نه بێ با هه ره شه کهت بیتته دى و دوچارى سزای خوا بین.

نوح له پیناو خوا لییان توپه بو، گوتی:
- خواجه! بیپروا کانی سهر زهوى له ناو ببه و کهسیان تیدا مه هیله.

۱۸- کهشتی

خوا نزاکه ی نوحی قبول کرد و وای ویست نه ته وه کهى له ئاویدا بخنکینى.

به لام خوا دهیه وى نوح و پروا داره کان پرزگار بن.

خوا فرمانی به نوح کرد کهشتیه کی گه وه دروست بکات.

نوح دهستی کرد به دروستکردنی کهشتیه کی گه وه.

نه ته وه که دهیاندی نوح خه ریک و سه رقاله^(۳).

گالته یان پیده کرد، ده یانگوت:

ئەى نوح ئە مه چ به زمیکه ؟ له کهنگیوه بویه دارتاش؟

چه ندمان پیگوتی له گه ل ئەم زه بونانه دامه نیشه، به لام تۆ به گویت نه کردین و ههر له گه ل دارتاش و ئاسنگه ران دانیشتی تا بوی به دارتاش!

ئەم کهشتیه له کوێ ده روا ئەى نوح؟

(۱) مشتومر: دهمه قالی.

(۲) باک: منهت.

(۳) سه رقاله: مه شغول.

بەراستى ھەمو كارەكانت سەير و عەتتىكەن!
 لەسەر لم دەروا يان بەسەر چيا ھەلەدەگەپى؟
 دەريا لىرە گەلى دورە، جنۆكە ھەلەدەگرن يان گاگەل^(۱) پرايدە كىشن؟
 نوح گوئى لە ھەمو ئەم قسانە دەبو بەلام ئارامى دەگرت.
 پىشتەر قسەى ناخۆشتىر بىستوھ و ئارامى لەسەر گرتوھ!
 بەلام جاروبار پىي دەگوتن:
 ئىوھ گالتەمان پىدەكەن بەلام رۆژىك دى گالتەتان پى بکەينەوھ.

۱۹- لافاۋ

سزاي خوا ھات، پەنا بەخوا لە سزاي خوا!
 ئاسمان بارانى داباراند، ھەر باراندى و ھەر باراندى و ھەر باراندى، دەتگوت
 ئاسمان بۆتە بىژىنگ و ئاۋ پاناگرى.
 زەۋىش ئاۋى ھەلقولاند، ئاۋ لافاۋىكى گەۋرەى ھەلکرد، لە ھەمو لايەكەوھ
 خەلكى داگرتەوھ.
 خوا سروسى بۆ نوح نارد و فەرموى:
 لە نەتەوھ و لە خزمانت ئەوانەى بىروايان پى ھىناۋى لەگەل خۆت بىيانبە ناو
 كەشتى.

(۱) گاگەل: كۆمەللىك گا.

له گشت جوړه گیانله بهر و په له وه ریځیش نیر و مییه ک هه لبریره و بیاغخه ناو
کشتی.

چونکه لافاوه که لافاو یځی گشتیه، هیچ مرؤ- ف و گیانله بهر ټک قوتار^(۱)
ناکا.

نوح فرمانه که ی خوی جیبه جی کرد.

له ناو که شتیه که دا بروداران ی نه ته وه که ی و نیر و میی گشت گیانله بهر و
په له وه ریځیشی له گه لدا بو.

که شتیه که به سهر ناو که وت و پویش، لافاو شه پوئی زل و زه به لاهی وه ک
شاخانی هه لده کرد.

نه ته وه که ده چونه شوینی بهر ز بهر ز و به سهر گرد و ته پو لکان هه لده گه پان، له
سزای خوا هه لده هاتن.

به لام هیچ که س رزگار نابی.

۲۰- کوره که ی نوح

نوح کوړیځی هه بو، کوره که ی بیپروا بو، له گه ل بیپروا کان دابو.

نوح کوره که ی بینی وا له ناو لافاو دایه، گوتی:

- کوړم و هره له گه ل ټیمه به سواری که شتی به، له گه ل بیپروا کان مه به.

کوره که ی گوتی:

نا باب به ده چمه سهر چیا، چیا له لافاو ده مپاریزی.

---

(۱) قوتار: رزگار، دهر باز.

نوح گوتی: نا کورپی خۆم ئەمڕۆ کەس لە سزای خوا رزگار نابێ مەگەر ئەوانەی خوا میهره‌بانی له‌ گەڵدا کردون.

له‌م قسانه‌دا شه‌پۆلێک هه‌لیکرد و لیکی کردن^(١)، کورپه‌که‌ی خنکا.

نوح بۆ کورپه‌که‌ی خه‌فه‌تبار بو، چۆن خه‌فه‌تبار نه‌بێ! ئەدی کورپی خۆی نییه؟ کورپه‌که‌ی نوح ئەگەرچی له‌ لافاو هه‌که‌ی دوینی رزگاری نه‌بو به‌لام نوح هه‌زی ده‌کرد له‌ ئاگری رۆژی دوايي رزگاری بێ.

ئاگر له‌ لافاو سه‌ختتره، ئازاری رۆژی دوايي له‌ هی دنیا ناخۆشتره.

ئەدی خوا به‌لێنی پێنه‌داوه خزم و که‌سی رزگار بکات؟

به‌لێ! به‌لێنی داوه و به‌لێنی خواش ته‌واوه.

بۆیه نوح ویستی له‌ خوا بپاریته‌وه تا له‌ کورپه‌که‌ی خۆش بێ.

٢١- له‌ که‌سی تۆ نیه

نوح له‌ خوا پارایه‌وه و گوتی:

خوایه کورپه‌که‌شم که‌سی منه، به‌لێنی تۆ راست و ته‌واوه، خوایه خۆت دادگه‌رتترین فه‌رمانپه‌وای.

به‌لام خوا ته‌ماشای نه‌ژاد و بنه‌ماله‌ ناکات، خوا ته‌ماشای کرده‌وه ده‌کات.

خوا نه‌و پارانه‌وه‌یه قبول ناکا بۆ هاوبه‌شپه‌رستان بکری.

هاوبه‌شپه‌رست که‌سی پێغه‌مبەر نیه ئەگەر چی کورپیشی بێ.

(١) لیکی کردن: له‌ به‌کتری دا‌براندن.

خو نوحی لەم راستیە ئاگادار کردەوہ و فەرموی:
 ئەی نوح ئەم کۆرە لە کەسی تۆ نیە چونکە کۆرپکی بیپروا بو، چاکە کار نەبو
 خراپە کار بو.
 داوای شتیکم لی مە کە کە زانیاریت لە بارەوہ نەبی، ئامۆژگاریت دە کەم وەک
 نە فامان نەبی.
 نوح وریا بۆوہ، بۆ لای خوا ژیان بۆوہ.
 گوتی: پەرەردگار! خۆم لەوہ دە پارێزم کە داوای شتیکت لیبکەم زانیاریم لە
 بارەوہ نەبی.
 خوا یە ئە گەر لیم نەبوری و میهرەبانیم لە گەلدا نە کە ی دە چمە ریزی
 دۆراوە کان.

۲۲- دواي لافاوہ کە

کە مەبەستە کە ی خوا ھاتە دی و بیپروا کان لە ئاودا خنکان؛ ئاسمان بارانی
 راگرت و زەوی ئاوی ھەلمژتەوہ.
 کەشتی لە سەر شاخی جودی لە نگەری گرت و خۆی گرتەوہ.
 نە فرەت لە بیپروایی کرا و بیپروا کان لە کۆل بونەوہ.^(۱)
 خوا فەرمانی بە نوح کرد بە ئارامی دابەزی.
 نوح و خەلکانی کەشتی بە ئارامی دابەزینە سەر زەوی و ترسی خنکانیان
 نەما.

---

(۱) لە کۆل بونەوہ: لە ناو چۆن.

بیڤرواکانی نه ته وهی نوح له ناوچون، ئهرز و ئاسمان بۆیان نه گریان و خهفه تبار
نه بون.

پاشان خوا به ره که تی خسته نه وهی نوح، نه وهی نوح به سهر زه ویدا بلا و بونه وه
و گه لی شوینیان ئاوه دان کرده وه.

چه ندین پیغه مبهراڼ و پاشایان لی پیدا بو.

سلای خوا له سهر نوح بی، سلای خوا له سهر نوح بی.

به سهرهاتی

پیغمبر هود

سلاوی خوی لیبی

۱- له دواى نوحددا

خوا بهره که تى خسته نه وهى نوح و زۆر بون، به سهر زه ویدا بلا و نه وه،
نه ته وهیه کیان تیدا هه لکه وت پێیان ده گوتن نه ته وهى عاد.

نه ته وهى عاد پیاوی به هیژ و به بازو بون، لاشه یان ده تگوت ئاسنه.

به سهر هه مو که سی کدا زال ده بون، کهس به سهر یاندا زال نه ده بو.

له کهس نه ده ترسان و هه مو کهس لێیان ده ترسا.

خوا له هه مو شتی کدا به ره که تى به نه ته وهى عاد به خشیبو.

گه له و شتر و می گه له مه پى عاد دۆلى پر کردبو.

ئه سپ و هیستر و ولاخى عاد دهشت و ده ری دا گرتبو.

مندال و نه وهى عاد خانه کانیان پر کردبو.

کاتی که گه له و شتر و می گه له مه پى عاد بۆ له وه پر ده ده چون دیمه نیکی گه لێ
جوانیان ده نه خشانده.

سبه یان^(۱) که مندال و توال بۆ یاری ده ده چون دیمه نیکی گه لێ جوانیان
ده نه خشانده.

خاکی عاد خاکیکی جوان و سه وز بو، چه ندين بیستان و کانیای لیبو.

---

(۱) سبه یان: به یانیان.

۲- ناسوپاسگوزاری عاد

به لām عاد له سهر ئەم به خششه زۆر و زهوه ندانه سوپاسی خویان نه کرد .
 عاد روداوی ئەو لافاو هیان له بیر چو که باب و باپیران بۆیان گێڤابونهوه و به
 چاوی خۆشیان شوینه واره کهیان ده دی .
 له بیریان چو خوا له بهر چ ئەم لافاو هی توشی نه ته وهی نوح کرد .
 وایان لیّهات هاوچه شنی نه ته وهی نوح بتیان ده په رست .
 به دهستی خۆیان بتیان له بهرد داده تاشی، پاشان سوژدهیان بۆ به ته کان ده برد
 و دهیان په رستن .

له به ته کان ده پاران هوه تا مراز و پتو یستیه کانیاڼ بۆ بیننه دی .
 قوربانیاڼ بۆ سهر ده برین .
 هه مان رهفتاری نه ته وهی نوحیاڼ دوباره ده کرده وه .
 نه ته وهی عاد عه قلیکی وایان نه بو له بت په رستی دوریاڼ خاته وه .
 عه قلیکی وایان نه بو راسته پتیاڼ پی نیشان دا .
 له کاروباری دنیا زیره ک بون، به لām له باره ی ئاین گه مژه بون .

۳- سته م و ده ستریزێ عاد

تین و توانای عاد له خۆیاڼ و له خه لکی ببوه به لا .
 چونکه بر وایان به خوا نه بو، بر وایان به رۆژی دوا یی نه بو .
 مادامه کێ بیڤرواش بن چ شتیک هه یه له سته میاڼ وه دور بگری؟

چ شتى ھەيە لە دەستدریژی دەستیان بگري؟

بۆچی ستم لە خەلکی نەکەن؟

خۆ کەس لەوان بەھێزتر نیە، خۆ ترسی لپرسینەو و تۆلەیان نیە.

نەتەوێ عەد وەك درندەي دارستان بون، گەورە ستمی لە بچوك دەکرد،
بەھێز بیهێزی دەخوارد.

کە تورپە دەبون وەك فیلی ھاروھاجیان لیدەھات، دەیانکۆشت و
نەیان دەشاردەو.

کە بە شەپ دەھاتن کشتوکال و دەغل و دانیان ویران دەکرد، مندال و پیر و
ژنیان کۆشت و پڕ دەکرد.

بچونایە ناو ھەر گوندیک تەفروتونایان دەکرد و خەلکەکیان پيسوا دەکرد.

خەلکی بیدەسەلات لییان دەترسان و لەترسی ستم و دەستدریژی
ھەل دەھاتن.

ھێزەکەي عەد لە خۆیان و لە خەلکی ببو بەلا.

بینگومان ھەر کەسێك لە خوا نەترسی و بپروای بەپروژی دوایی نەبی لە
نەتەوێ عەد باشتر نابێ!

۴- کۆشك و تەلارەکانی عەد

عەد ھەر بە خواردن و خواردنەو و یاری و پابواردن خەریک بون.

شانازیان بە کۆشك و تەلاری بەرز و خانوی فرەوانەو دەکرد و لاف و
گەزافیان لیدەدا.

پارەپولەكەيان لە ئاو و قور و بەرد بە فيرۆ دەدا.
 ھەر شوینىكى چۆل و ھەر زەمىنىكى بەرزيان دىبا كۆشكىكى بالايان لەسەر
 ھەلدەنا.

خانوى وايان بنياد دەنا وەك بلىتى تاهەتايە تىيدا بژين و ھەرگيز نەمرن.
 كۆشك و تەلاريان ھەر بۇ جوانى دروست دەکرد.
 كەچى خەلكىش تىر بەزگى نانى نەبو، بەرگى نەبو دەبەرى بكا!
 ھەژارەكان خانويان نەبو تىيدا نىشتەجى بن، كەچى دەولەمەندەكانىش
 چەندىن خانوى چۆليان ھەبو.
 ھەر كەسى نەتەوہى عاد و كۆشك و تەلارەكانى بديبايە دەيزانى نەتەوہىەكى
 بىپروان و پروايان بە دوارۆژ^(۱) نىە.

۵- ھودى پىغەمبەر

خا ويستى پىغەمبەرىك بۇ عاد بنىرى.
 خا پازى نابى بەندەكانى بىپروا بن.
 خا ھەز ناكا خراپەكارى لەسەر زەوى بلاويىتەوہ.
 عاد بىر و ھۆشيان تەنھا لە خواردن و خواردنەوہ و يارى و پابواردن و
 دروستکردنى خانو بەكاردىنا.
 بىر و ھۆشيان گەندەل ببو چونكە لە ئاين بەكاريان نەدەھىنا.

---

(۱) دوارۆژ: رۆژى دوايى.

عاد لە بارەى دنیا زیرەك بون بەلام لە بارەى ئاین گەمژە بون، بەردیان دەپەرست و تێنە دەگشتن.

بۆیە خوا ویستی پێغەمبەرێکیان بۆ بنێرێ تا پرێ پاستیان پێ نیشان دا.
خوا ویستی وابو پێغەمبەرەكە یەكێك بێ لە خۆیان، بیناسن و لە وتەكانی بگەن.

هود بوە پێغەمبەر، هود لە بنەمالەیه کی بەرێژ و خانەدانی نەتەوێ عاد لە دایك ببو، لەسەر ژیری و چاکەخواری پێگەیشیت و گەورە بو.

٦- بانگەوازه‌كه‌ی هود

هود بانگی نەتەوێكه‌ی ده‌کرد و ده‌یگوت:

نەتەوێكه‌م! خوا بپەرستن جگە لە خوا خواوەندی تەرتان نیە.

هود ده‌یگوت: نەتەوێكه‌م! ئێوه‌ بۆچی بەرد دەپەرستن؟

بۆچی ئەو خاویە ناپەرستن كه‌ دروستی كردون؟!

نەتەوێكه‌م! ئێوه‌ دوینیكە بە دەستی خۆتان ئەم بەردانەتان داتاشیوه‌ چۆن ئەمڕۆ دەیانپەرستن؟

خوا ئێوه‌ی دروست كردوه‌، خوا برژیوی پێبەخشیون، خوا مال و منداڵ و كشتوكاڵ و ئەم هەموو نه‌وه‌ زۆره‌ی پێبەخشیون، خوا ئێوه‌ی لە دواى نەتەوێ نوح كردۆته‌ جێنشین، خوا لاشه‌ و بازوی بەهێزی پێبەخشیون.

ئێوه ده‌بێ له پای^(۱) ئەم به‌خششانه‌ خوا بپه‌رستن، واز له‌ په‌رستنی غه‌یری
خوا بیه‌نن.

سه‌یری وه‌فای سه‌گ بکه‌ن، له‌ پای پارچه‌ ئیسقانیك ماله‌ که‌تان جی‌ناهی‌لێ و
وه‌کو سی‌به‌ر وه‌دواتان ده‌که‌وێ!

بینیوتانه‌ سه‌گێك خاوه‌نه‌که‌ی به‌جی‌یه‌لێ و وه‌دوای که‌سی‌کی‌تر بکه‌وێ؟

بینیوتانه‌ ئاژه‌لیك به‌رد بپه‌رستی؟

بینیوتانه‌ ئاژه‌لیك سوژده‌ بۆ بتان به‌ری؟

ئایا مڕۆ ڤ له‌ ئاژه‌ل پيسواتره‌؟

ئایا ئاژه‌ل له‌ مڕۆڤ به‌ری‌تره‌؟

۷- وه‌لامی نه‌ته‌وه‌که‌ی

نه‌ته‌وه‌که‌ی هه‌ر خه‌ریکی خواردن و خواردنه‌وه‌ و یاری و پابواردن بون، له‌
ژیانی دنیایی خۆش هاتبون و دل‌یان پی‌وه‌ به‌ند ببو.

له‌ وته‌کانی هود هه‌راسان^(۲) ده‌بون و له‌ ناو خۆدا به‌ یه‌کتریان ده‌گوت:

هود چ ده‌لێ؟ هود چی ده‌وێ؟ ئێمه‌ له‌ وته‌کانی ناگه‌ین!

ئه‌وانی تر ده‌یانگوت: بێ‌میشکه‌ یاخود شیتته‌!

هود که‌ دوباره‌ بانگی کردنه‌وه‌.

---

(۱) له‌ پای: له‌ بری، له‌ به‌رامبه‌ر.

(۲) هه‌راسان: بیتزار، وه‌پس.

پیاوماقولاڭنى نەتەۋەكەي گوتيان:

ئەي ھود! پېمان وايە مېشكەت تېكچۈە و درۆزنى.

ھود گوتى: نەتەۋەكەم! مېشكەم تېكەنچۈە و درۆزنىم.

من پېغەمبەرم، خاى بونەۋەر پەۋانى كىردوم تا پەيامەكانى خواتان پى
رەبگەيەنم، من ئامۇرگاريتان دەكەم و بۆتان دۆسۆم.

۸- دانايى ھود

ھود بەردەۋام ئامۇرگارنى نەتەۋەكەي دەكرد و بەنەرمى و بە دانايى بۆ
خو پەرستى بانگى دەكردن.

ھود گوتى:

نەتەۋەكەم! من تا دويىنىش برا و برادەرتان بوم! نامناسنەۋە؟!

براكانم! بۆچى لېم دەترسن و لەبەرم ھەلدېن، خۆ من پارە و پولاتان كەم
ناكەمەۋە.

نەتەۋەكەم! كە من بۆ لاي خوا بانگتان دەكەم داۋاي كىرتان لىناكەم، خوا
پاداشتم دەداتەۋە.

نەتەۋەكەم! لە چى دەترسن ئەگەر پروا بە خوا بېنن؟

سويىندم بە خوا ئەگەر پروا بە خوا بېنن پارەۋپولاتان كەم نايىتەۋە!

بەلكو بە پېچەۋانەۋە خوا بەرەكەت دەخاتە بۆيوتان و ھىزوبازوتان زىاتر
دەكا.

نەتەۋەكەم! بۆچى لە پېغەمبەرەيەتېم سەير ماون؟

خۆ خوا لە گەل یە کە یە کە تان قسە ناکات!

خۆ خوا لە گەل تاک بە تاکتان نادوێ پێی بلێ وا بکە و وا مەکە!

خۆ خوا بۆ هەر نەتە وە یە کە پیاوێ دەنیڕێ تا و تەکانی خویان پێرا بگە یە نێ و نامۆزگار ییان بکا.

دەلنیا بن خوا منی ناردووە تا و تەکانی خواتان پێرا بگە یە نێ و نامۆزگار ییان بکەم.

بۆچی پێتان سەیرە ئە گەر یە کێک لە خۆتانە وە بیی تە پیغە مەبەر؟!

۹- برپای هود

عاد هیچ وە لایمێکیان پێنەبو!

نەیانزانێ چۆن وە لامی هود بدەنە وە!

بە لام کاتی ک برپیا نوێان برپا گوئیان:

خوا وەندە کاغان دەستیان لێ وە شانلوی، توشی نە خۆشی می شکیان کردوی!
بە لای خوا وەندە کانت بە سەردا هاتووە!

هود گوئی: ئەم بتانە لە بەرد دروستکراون، زیان و قازانج بە هیچ کەسیک ناگە یە نێ!

ئەم بتانە لە بەرد دروستکراون، نە دە دوین و نە دە بیستن و نە دە بینن!

ئەم بتانە چاکە و خراپە یان بە دەست نیە!

سود و زیانیان بۆ کەس نیە!

ئێوهش چاکه و خراپه تان به دهست نیه!

ناتوانن سود و زیانم پێبگهیهنن!

من بروام به خواوهنده کانتان نیه و لییان ناترسم.

من له هاویه شهپه رستیه که ی ئێوه بیههیریم.^(١)

له ئێوه ناترسم چ ده کهن بیکهن.

من پشتم به خوا بهستوه که پهروه ردگاری ئێوهیه، که هه مو شتیکی له دهسته، که ته نانه تاقه گه لایه کیش هه لئاوه ری ئه گهر ویستی ئه و خاویه ی له گه لدا نه بی.

١٠- که لله ره قایه تی عاد

نه ته وه ی عاد هه مو ئه م و ته جوانانه ی هودیان گو ی لی بو به لام بروایان نه هیئا!

ئاموژگاریه که ی هود دادی نه دان!

دانییه که ی هود دادی نه دان!

گو تیان: ئه ی هود! تو به لگه ت نیه.

ئه ی هود! ئیمه به م قسه تازه یه ی تو واز له خواوهنده کۆنه کاغان ناهینین.

چۆن به قسه ی یه کیکی وه ک تو واز له م خواوهنده دینین که باب و باپیراغان په رستیوانن؟

---

(١) بیهیری: نابەژدار.

نه خیر هه‌رگیز واز ناهینین، نه خیر هه‌رگیز واز ناهینین.
 نهی هود! تو پروا به خواوه‌نده‌کانی نیمه ناهیننی و لییان ناترسی.
 که‌واته نیمه‌ش پروا به خوای تو ناهینین و لیلی ناترسین.
 تو زور باسی سزا ده‌که‌ی، کوانی سزا که‌نگی دی نهی هود؟
 هود وه‌لامی دانه‌وه و گوتی:
 خوا ده‌زانی که‌نگی سزا که‌تان به‌سه‌ر دادی.
 من ته‌نها پیغمه‌مبه‌رم و وریاتان ده‌که‌مه‌وه.
 عاد گوتیان: نیمه چاوه‌پین و هه‌ز ده‌که‌ین سزا که‌ بینین.
 هود سه‌یری به‌م جوړه بیباکیه هات.
 هود داخی له‌م جوړه که‌مه‌یه هه‌لکیشا.

۱۱- سزا

عاد هه‌مو روژی چاوه‌پینی بارانیان ده‌کرد، ته‌ماشای ناسمانیان ده‌کرد په‌له
 هه‌وری تیدا نه‌بو.
 که‌لێک پیوستی باران بون، که‌لێک تامه‌زرۆی باران بون.
 روژی بونیا و هه‌ور که‌لی به‌ری ناسمانی ده‌گرن.
 زور دلخۆش بون و هاواریان کرد:
 نه‌مه هه‌وری بارانییه! نه‌مه هه‌وری بارانییه.
 خه‌لکه‌ که‌ له‌ دلخۆشیان که‌وتنه سه‌ماکردن و هاواریان ده‌کرد:

هەوری باران! هەوری باران!

بەلام ھود تێگەشت ئەمە سزاگەى خوايە بەرى ئاسمانى گرتوھ.

ھود پێى گوتن: نەتەوہ کەم! ئەمە ھەوری میھرەبانى نىھ، بەلکو پەشەباى پى سزايە.

بەلێ وابو، قسەگەى ھود پەوا بو، پەشەبايەكى بەھیز و توندوتیژ ھەلیکرد، خەلگەكە شتى وایان نەدیو، خەلگەكە شتى وایان نەبیستبو.

پەشەبا دارى لە پەگەوہ دەردینا، خانوبەرەى وێران دەکرد، ئاژەلێ ھەلەگرت و بەرەو شۆینى گەلێ دورى تێھەلەدا.

لمى بیابان پەرش و بلاو بووہ و، دنیا وەھا تاریک داھات چاو چاوى نەدەدى. خەلگەكە ترسیكى گەورەیان لێ نیش و لە ترسان تاسان، بە پەلەپروزی و بەھەلەداوانەوہ^(۱) چوئەوہ مالى و دەرگاكانیان لەسەر خۆ داخست.

منداڵەكان ئاوێزانى^(۲) دایکیان بون، خەلگ خۆیان توند بە دیواران گرت، خەلگ خۆى لە زەندۆل^(۳) و لە ئەشكەوتان حەشار دا.^(۴)

منداڵ دەگریان، ژن دەیانقیژاند، پیاو ھاواریان دەکرد و دەپارانەوہ...

بەلام ئەمپۆ کەس لە سزای خوا رزگارى نابێ.

پەشەبا حەفت شەو و ھەشت رۆژى خایاند.

---

(۱) بە ھەلەداوان: بەتالوگە، بە پەلەپەل. بە پەلەپروزی: بە پەلەپەل.

(۲) ئاوێزان: خۆ دەنامێزدان.

(۳) زەندۆل: قەلشى زل لە زەویدا.

(۴) حەشاردان: شاردنەوہ.

نه ته وه که ی هه مو مردن، وهك دارخورمای به سهریه کدا شکاو به خاموشی^(۱)
له سهر زه وی که و تن.

دیمه نیکی هه تا بلیتی سهر و سه مه ره بو.
خه لک مردبون، دال^(۲) و بالنده گوشتی ده خواردن.
خانه کان خاپور ببون و کونده بؤ ئاوه دانیان کردبؤوه!
هود و برواداره کانیش به هوی برپواکه یانه وه پرزگار بون.
عادیش به هوی بیپروایی و که لله ره قیه وه له ناو چون.
نه ته وه ی عاد بیپروا بون بویه که و تنه بهر نه فرینی خوا.

---

(۱) خاموش: کپ، بی هه ست و خوست.

(۲) دال: بالنده یه کی گه و ره ی مردار خۆره.

به سه‌رهاتی

پیغمبر صالح

سلاوی خوی لیبی

۱- له دواى نه ته وهى عاددا

نه ته وهى شه مود جيگهى نه ته وهى عاديان گرته وه.
ههروهك چؤن نه ته وهى عاد جيگهى نه ته وهى نوحيان گرتېوه وه.
نه ته وهى شه مود له دواى نه ته وهى عاد پيدا بون.
ههروهك چؤن نه ته وهى عاد له دواى نه ته وهى نوح پيدا ببون.
خاكى شه مود خاكينكى جوان و سهوز بو، چهندين بيستان و كانياوى ليښو،
چهندين باخى تيدا بو روبريان به بهردا دهړيى.
شه مود وهكو عاد له بيناسازى و كشتوكال و باخ و باخچه كاريدا ده ستره نكين
بون.

به لكو زيره كترش بون و له پيشه سازيدا پيشكه وتوتر بون.
خانوى گه وړه گه وړه يان له شاخه كان داده تاشى، نه خش و نيگارى دلر فيتيان
له تاشه بهردان هه لده كوښى.

نه ته وهى كهى زيرهك بون، پيشه سازيه كه يان پيشكه وتو بو، به عه قل و
پيشه سازيان بهرديان نه رم كړدېوه وه و چؤنيان بو يستايه دا يانده رشت.
نه گهر مړو ټ چوبايه ناو شاره كه يان شتى گه لى سهر و سه مېرهى دېدى.
كوڅكى گه وړه گه وړه وهك شاخى واى دېدى ده يگوت: هه لبت جنوكه
دروستيان كړدوه.

گول و گولزارى زور جوانى واى به قه د ديواره كانه وه ده بينى ده يگوت:
هه لبت به هار رواندونى.

خوا له ناسمان و له زهوى دهرگاي بهر كه تى له په مود كړدېوه وه.

خوا ده رگای هه مو خیر و بیژیککی له پهمود کردبوه وه.
 ئاسمان بارانی به لیژمه ی بۆ ده بارانندن.
 زهوی روهك و گولێ رهنگا ورهنگی بۆ ده پروانندن.
 بیستان و میوه جات و بهروبومی جۆراو جۆری بۆ وه به رههم دیتان.
 خوا به ره که تی خستبوه بژێوی و ته مه نیان.

۲- ناسوپاسگوزاری شهمود

به لام شهمود له پای ئه م هه مو به هره و به خششی که خوا پیتی به خشیبون،
 سوپاسی خویان نه کرد و به ره و خوا په رستی نه چون.
 به لکو به پیچه وانه وه توشی بی پروایی بون و یاخی بون، خویان له بیر کرد و له
 خۆ بوغرا بون^(۱)، ده یانگوت: کێ هه یه له ئیمه به هیژتر بی؟!..
 وایانده زانی بۆ هه میشه نامرن و کۆشک و باخه کانیا تاهه تایه جی ناهیتلن!
 وایانده زانی مردن ناتوانی بگاته ناو شاخه کان!
 رهنگه وا تیگه یشتن که نه ته وه ی نوح له به ره وه له لافاودا خنکا و ن چونکه
 له دۆل نیشته جی بون!
 عادیش بۆیه له ناو چون، چونکه له بیابان بون!
 به لام خویان له ترس و مردن دورن، چونکه له شوینیککی ئارام و
 مه حکه من^(۲)!

(۱) بوغرا بون: مه غوریون.

(۲) مه حکه م: قایم و توند و تۆل.

۳- پەرستى بىت

ھەر بەۋەندە نەۋەستان بەلكو بەردىان دادەتاشى و بىتيان دەپەرست.
واى لىھات وەك نەتەۋەى نوح و عاد بەردىان دەپەرست.
خا كەردبۇنيە پاشاى بەردان، بەلام ئەۋان بونە بەرد پەرست چونكە نەفام بون.
خا مېھرەبانى لەگەلدا كەردن و خىروپىرى پىبەخشىن، بەلام ئەۋان خۇيان و
مىرۇقىيان پىسوا كەرد.

خا سىتەم لە ھىچ كەس ناكە، بەلام خەلك خۇيان سىتەم لە خۇيان دەكەن.
سەيرە! ئەۋ بەردەى كە بە دەستى خۇيان دايدەتاشن كە نە لىيان ياخى دەبىى
و نە لىيان تورە دەبىى، ملكەچى دەبن و سوژدەى بۇ دەبەن!

ئايا بەھىز بىھىز دەپەرستى؟

ئايا گەۋرە سوژدە بۇ بەندەكەى دەبات؟

بەلام ئەمۇد لەبەر ئەۋەى خاۋايان لەبىر كەردبو بۇيە خۇشيان لەبىر كەرد.

لەبەرئەۋەى پازى نەبون خا بپەرستى بۇيە خا پىسواى كەردن.

۴- صالح سلاۋى خۋاى لىيىن

خا ۋىستى ۋابو پىغەمبەرىكىيان بۇ بنىرى.

ۋەك چۆن پىشتەر پىغەمبەرى بۇ نەتەۋەى نوح و بۇ نەتەۋەى عاد ناردبو.

خا پازى نابى بەندەكانى بىپروا بن.

خوا حەز ناكا خراپە كارى لەسەر زەوى بلاويىتەوہ .
 عاد پياويىكيان لە ناودا بو ناوى صالح بو .
 صالح لە بنەمالەيەكى بەرپۆز و خانەدان لە داىك ببو .
 لەسەر ژيرى و چاكەخوازى پىگەيشتبو و گەورە ببو .
 صالح كورپىكى زۆر مەند^(۱) بو .
 كورپىكى زۆر زيرەك و ئازا بو .
 خەلك لە مەجلىسان باسيان دەکرد .
 كە دەيانديت پەنجەيان بۆ رادەداشت^(۲) و دەيانگوت :
 ئەمە صالحە ، ئەمە صالحە .
 خەلك ھومىديكى زۆريان پى ھەبو .
 دەيانگوت : ئەم كورە داھاتويەكى گەشى دەبى ، شان و شكۆيەكى مەزنى
 دەبى .
 خەلك پى وابو صالح دەبىتە يەكيك لە پياوہ گەورەكانيان ، دەبىتە يەكيك
 لە دەولەمەندەكانيان .
 پىيان وابو دەبىتە خاوەنى كۆشكى جوان و باخى گەورە و جۆراوجۆر .
 باوكى دەيگوت : كورەكەم زيرەك و ژيرە بۆيە دەولەمەند دەبى .
 لەناو خەلك ناوبانگ دەردەكا ، بە سواری ماينەوہ دەردەچى .

---

(۱) مەند : سەنگين .

(۲) راداشت : ناماژەکردن .

نۆکەر و خزمەتکارێکی زۆری لە دواوە دەپوا.

ئەوجا خەڵک سلاوی لێدەکەن و دەڵێن:

ئەم پیاوێ بەناز و نوزە کوێی فلانە!

ئەم پیاوێ پۆشتە و کەشخەییە کوێی فلانە!

ئەوکات باوکی بەم قسانە چەند دڵخۆش دەبێ کە بە کوێرەکەیی دەڵێن: ئای کە کوێرێکی بەختەوەرە، ئای کە کوێرێکی دەولەمەندە.

بەلام خوا مەبەستێکی تری هەبو.

خوا دەویست صالح بکاتە پێغەمبەر و بۆ ئەتەوێ کەیی بینێری تا لە تاریکستانی بۆ پروناکی دەریانبینی.

جا هیچ پلەییەك هەییە لە پلەیی پێغەمبەرایەتی بەرزتر بێ؟

جا هیچ ریزی و شان و شکۆییەك هەییە لە پێغەمبەرایەتی مەزنتر بێ؟

۵- بانگەوازی کەیی صالح

صالح بەناو ئەتەوێ کەیدا دەگەڕێ و پێر بە دەنگی خۆی هاواری دەکرد:

ئەتەوێ کەم! خوا بپەرستێ جگە لە خوا هیچ خواوەندیکی تەرتان نیە.

دەولەمەندەکان هەر خەریکی خواردن و خواردنەوێ و یاری و رابواردن بون، تەنھا بتيان دەپەرست و لە بت بترازی هیچ خواوەکیان پێ خوا نەبو.

دەولەمەندەکانی پەمۆد بانگەوازی کەیی صالحیان بەدڵ نەبو و لێی تورە بون.

گوێیان: ئەوێ کێییە وای هاوار دەکا؟

نۆكەرەكان گوتيان: قوربان ئەوہ صالحہ.

گوتيان: چ دەلى؟

گوتيان دەلى: خوا بپەرستن و جگہ لہ خوا هيچ خواوہندىكى ترتان نيہ.

دەلى: خوا لہ پاشى مردن زندوتان دەكاتەوہ و سزا و پاداشتان دەداتەوہ.

دەلى: من پېغەمبەرم خوا منى بۆ نہتەوہكەم ناردوہ تا رپى پاستيان پى
نیشان دەم.

دەولەمەندەكان پىكەنين وگوتيان:

هەزارىكى داماو! چۆن دەبىتە پېغەمبەر؟

خۆ كۆشك و تەلار و باخى نيہ، خۆ كشتوكال و باخى دارخورماى نيہ! چۆن
دەبىتە پېغەمبەر؟

۶- پرو پاگەندەى دەولەمەندەكان

دەولەمەندەكان ھەستيان كرد وا دى خەلكانىك دلىان بەلاى صالح دەچى و
خەرىكە شويىنى بكەون، بۆيە لہ دەسەلاتەكەى خۇيان ترسان و بەخەلكەكەيان
دەگوت:

راست ناك، پېغەمبەر نيہ، ئەويش وەك ئىوہ مرۆقە، وەك ئىوہ نان و ئاو
دەخوا.

پى پروا مەكەن و شويىنى مەكەون ئەگەرنا زەرەر دەكەن.

پىتان دەلى: لہ دواى مردن كە بونہ خۆل و ئىسك و پروسك زندو دەكرىنەوہ؟!

مەھالە^(۱) شتى وا راست بى، ئەم قسانە بەلئىنى پوچن.
ژيان ھەر ژيانى دىنايە و ژيانى تىرى بەدوا نايە، بۆ ھەمىشە دەمرىن و
ھەرگىز زىندو نابىنەوہ.
ئەم صالحە درۆ بەدەم خواوہ دەکا و ھەرگىز پىتى پروا ناکەين.

۷- بە ھەلەدا چوبوين

خەلک پروايان بە صالح نەھيئا.
کاتىک صالح ئاموژگارى دەکردن و پىتى بىتپەرستى لى دەگرتن.
دەيانگوت: صالح! تۆ کورپىكى زۆر مەند بوى.
کورپىكى زۆر زىرەك و ئازا بوى.
واماندەزانى دەبىيە گەورەى خەلک و پىاويىكى ناودارت لى دەردەچى.
وامان دەزانى وەکو فلان و فیسارە کەس دەولە مەند و مەزن دەبى.
بەلام ھىچت لى دەرنەچو.
نەوانەى ئاوازى^(۲) تۆ بون و وەکو تۆ زىرەك و ژىرىش نەبون، پىاوى گەورە
گەورەيان تىدا ھەلکەوت.
صالح! تۆ رېنگای ھەژاريت ھەلئىژارد.
ئىمە لە تىروانىنمان بەرامبەر بە تۆ بە ھەلەدا چوبوين.
ھومىدى ئىمەت نەھيئا دى.

---

(۱) مەھالە: ئەستەمە، مستحیل.

(۲) ئاوازا: ھاوتەمەن.

ھومىدى باۋكى ھەژارت ھەلۋەراند و ھىچ خىر و سودىكت پىننەگەياند.
ھومىدى دايكت ھەلۋەراند و ماندو بونىت بەفېرۋ دا.
تەنانت خۆشت دۆراند!
صالح گويى لە ھەمو ئەم قسانە بو، ناخ و داخى لە نەتەو ھەلۋەكەي ھەلۋەكەشا.
كە صالح بەلایاندا رادەبوری^(۱) پىيان دەگوت:
خوا رەحم بە باۋكى بكات كۆرەكەي فەوتاو.

۸- ئامۆزگارىيەكەي صالح

صالح بەردەوام ئامۆزگارى نەتەو ھەكەي دەکرد و بەنەرمى و دانايى بۆ
خوابەرستى بانگى دەکرد.

دەيگوت: براكاتم! وا دەزانن تاهەتايە ھەر لىرەدا دەمىننەو؟
وا دەزانن بۆ ھەمىشە لەناو ئەم باخ و بىستان و رويارانە دەمىننەو؟
وا دەزانن تاسەر^(۲) ھەر لە بەروبومى ئەم كشتوكال و دار و درەختانە دەخۆن؟
وا دەزانن ئەم ھىزەتان ھەر دەمىننە و ھەر دەتوانن خانو لەشاخان داتاشن؟
ھەرگىز! ھەرگىز! قەت وانابى! قەت وانابى!

براكاتم ئەگەر وابى ئەدى بۆچى باب و باپىرانتان مردن؟
خۆ ئەوانىش كۆشك و تەلارىان ھەبو، باخ و بىستان و كانياويان ھەبو،
كشتوكال و دارخورمايان ھەبو، ئەوانىش خانويان لە شاخ دادەتاشى ولەناو

(۱) رادەبوری: رەت دەبو، تىدەپەرى.

(۲) تاسەر: تاهەتايە.

شاخان نیشته جی بون.

بەلام ئەم شتانە دادی نەدان! ئەم شتانە لە مردن پرزگاری نەکردن!
فریشتە ی مەرگەوان^(۱) گەیشته ئەوانیش و گیانی کیشان!
ئێوەش بەمجۆرە هەموتان دەمرن و پاشان خوا زندوتان دەکاتەو، لەبارە ی ئەم
بەخشش و بەهرانەو لیتان دەپرسیتەو.

۹- داوای کریتان لى ناکەم

براکانم! بۆ لەبەرم هەلدین؟ لە چ دەترسن؟
خۆ من پارەوپولتان لى کەم ناکەمەو، داوای کریتان لى ناکەم.
من نامۆزگاریتان دەکەم، پەيامی خواتان پێپرا دەگەیهنم.
پاداشتی من لەلای خوايە.
براکانم! بۆچی گوێرایەلم نابن؟ من بۆ ئێوە نامۆزگارێکی دەستپاکم.
بۆچی گوێرایەلى ستمەکاران دەبن؟!
ئەو ستمەکارانە ی کە بە نارەوا مالى خەلکی دەخۆن؟
کە خراپەکاری لەسەر زەوی بلۆدە کەنەو و کاری چاک بەریا ناکەن!
نەتەو کە بروبیانویان بړا و هیچ وەلامینکیان نەدۆزیو.
گوتیان: صالح! دیارە جادوت لیکراو، تۆش وەکو ئیمە مرۆفی، ئەگەر
راست دەکە ی پېغەمبەری بەلگە یە کمان بۆ بیئە.

---

(۱) فریشتە ی مەرگەوان: فریشتە ی گیانکیش.

۱۰- وشتره که ی خوا

صالح گوتی: چ به لگه یه کتان ده وی؟
گوتیان: نه گهر راست ده که ی پیغه مبهری، له م شاخه وشتریکی ئاوسمان^(۱) بؤ
ده ریښه!

خه لک ده یانزانی وشتر ته نها له وشتر ده بی.
ده یانزانی وشتر له زه وی ناروی و له به رد وه به ره م نابی.
بیگومان بون که صالح داواکه ی پی جیبه جی ناکری و سهرده که ون!
به لام صالح پروای به خوا به هیژ بو.
ده یزانی خوا هم مو شتیکی پیده کری.
صالح له خوا پارایه وه داواکه بیښته دی.
خوا داواکه ی قبول کرد و شاخه که وشتریکی ئاوسی لی پیدای بو، پاشان
بیچوئیکیشی بو.

خه لک سهرسام بون و دوش دامان^(۲).
به لام ته نها یه که س پروای پی هیڼا.

---

(۱) ئاوس: ناژه لی زگپر.

(۲) دوش دامان: حهیران بون.

۱۱- نۆرە بە نۆرە

صالح گوتى: ئەو تانى و شترە كەى خوا، ئەو تانى بەلگە كەى خوا، ئىو
داواتان كرد خواش بە توانای خۆى دروستى كرد.

پىزى ئەم و شترە بگرن، نازارى نەدەن دەنا توشى سزا دەبن.

ئەم و شترە بە نارەزوى خۆى لەسەر زەوى خوا دەلەوېرى و ئاو دەخواتەو، بە
خۆى دەچى و دەگەپتەو، ئالىك و ئاوى لەسەر ئىو نى، ئالىك زۆرە و ئاويش
زۆرە.

و شترە كە و شترىكى زەبەللاخ بو، لاشەيەكى سەيرى ھەبو، مەر و مالات كە
چاويان پىدەكەوت لىي دەترسان و دەرەوينەو، كە و شترە كە دەھات ئاو
بجواتەو مەر و مالات دەسلەمىنەو^(۱) و ھەلدەھاتن.

صالح كە ئەم ھالەى دىت گوتى: با پۇژىك بۇ و شترە كە بى، پۇژىكىش بۇ
مەر و مالاتى ئىو بى.

با پۇژىك و شترە كە ئاو بجواتەو، پۇژى دواتر مەر و مالاتەكەتان.

بە مجۆرە پىككەوتن، و شترە كە لە نۆرەى خۇيدا دەچو ئاوى دەخواردەو، مەر و
مالاتىش لە نۆرەى خۇيان ئاويان دەخواردەو.

---

(۱) سلەمىنەو: دەرەوينەو، ساردبونەو لە شتىك.

۱۲- ياخيپونى ئەمەد

نەتەۋەكەي صالح لەخۇبايى و ياخى بون.

گوتيان: بۆچى مەپ و مالاۋەكەمان ھەمو رۆژى ئاۋ نەخۇنەۋە.

خەلگ لە وشتەكە بېزار بون.

صالح پېشتەر بە خەلگەكەي گوتبو ئەزىيەتى وشتەكە نەدەن، بەلام گوتيان پېنەدا.

گوتيان كى ئەم وشتە دەكوژى؟

پياۋىك گوتى: مەن دەيكوژم.

پياۋىكى تىرىش گوتى: مەنىش دەيكوژم.

ئەم دو بەدبەختە چون لەسەر رېنى وشتەكە خۇيان دانوساند^(۱) و چاۋەپى بون تا وشتەكە لە مۆلگەكەي ھاتە دەرەۋە.

كاتىك وشتەكە لە مۆلگەكەي^(۲) ھاتە دەرەۋە پياۋى يەكەم تىرىكى تىگرت و ئەنگاۋتى.

پياۋى دۈۋەمىش سەرى بېرى و كوشتى.

---

(۱) خۇدانوساندن: رەۋىنەۋە، ساردبۈنەۋە لە شتىك.

(۲) مۆلگە: جېنى ھەۋانەۋەي وشتەر و مەرومالات.

۱۳- سزا

صالح کاتیك زانی و شتره که یان سه برپیوه و کوشتویانه داخیکی زۆری
هه لکیشا و زۆر غه مگین بو.

گوتی: رابویرن! ته نهها سی پۆژتان ماوه سزای خواتان بو دابهزی، ئەم
هه ره شهیه درۆ نیه تیبگه.

له شهاده دا نۆ پیاوی خراپه خوازی بیچاکه هه بون، سویندیای خوارد و گوتیان
له شهو دا صالح و ژن و منداله کانی ده کوژین، نه گهر لییان پرسین کئ کوشتونی؟
ده لیین ئاگامان لی نیه.

به لام خوا صالح و خیزانه که ی ده پارێزی.

له رۆژی سییه مدا سزای خوا دابهزی.

نه ته وه ی شهمود وه ک باوی رۆژانه یان به یانی له خه وه لسان.

به لام قیژه و بومه له رزه یه کی گه لی توندوتیژ هات.

قیژه یه کی وا به هیژ بو هه مو دلایان داچله کا و تاسان.

بومه له رزه یه کی وا توندوتیژ بو هه مو خانوه کانی پوخاند.

ئه م رۆژه سه خته رۆژی رهشی شهمود بو.

هه مو خه لکه که مردن، شار ویران و خاپور بو.

صالح له گه ل پرواداره کان ئەم شهاریان به جیهیشت و کوچیان کرد.

جا نه گهر بمیننه وه چ بکه ن؟

صالح که له شار ده رچو، نه ته وه که ی دیت وا هه مو مردون و به خامۆشی
له سه ر زه وی که وتون.

به دهنگیگی خه مینه وه^(۱) گوتی:

نه ته وه کهم! په یامی خوام پیپرا گه یاندن و ئاموژگاریم کردن به لام منی
ئاموژگارتان نه ویست بویه بهم پوژه ره شه گه یشتن.

مـرۆژ نه گهر نه مـرۆ به لای ئەم شـاره دا تیپه پـی ته نه ها
ئاسه واری^(۲) چەند کۆشکیکی وێران و چەند بیریکی وشکبو ده بینئ، ته نه ها چەند
گونديکی چۆل و وێران ده بینئ.

پیغه مبه رمان ﷺ جارێکیان له گه ل یا وه ره کانی سه فه ریکی به ره و شام کرد،
جا که به لای شاری شه مود تیپه پـین فه رموی:

(مه چونه ناو خانویه ره ی ئەم سته مکارانه، نه گهر چوشن به گریان وه بـرۆن با
سزاکه توشی ئیوه ش نه بی).

نه ته وه ی پهمود بیپروابون بویه که وتنه بهر نه فره یینی خوا.

(۱) خه مین: خه مگین: خه فه تاوی.

(۲) ئاسه وار: شوینه وار.

به سه‌رهاتی

پیغمبر موسا

سلاوی خوی لیبی

۱- لە كەنعانەو بەرھەو مىسر

يەعقوب (سلاوى خواى لىيى) لە گەل كۆپەكانى بۆ مىسر كۆچيان كرد و لەوى نىشتەجى بون.

لەبەر ئەو كۆچيان كرد چونكە يوسفى كۆپى يەعقوب (سلاوى خوايان لىيى) گەرە و فەرمانپەرەواى مىسر بو.

يەعقوب و كۆپەكانى لە كەنعاندا مەر و مالاتيان بە خىو دەكرد و شيريان دەدۆشى و خورىيان دەفرۆشت، بە ماندوبونىكى زۆرەو دەژيان.

كەچى راژەكار^(۱) و بەندەكانى يوسف لە مىسردا لەو پەرى خوۆشى و تىروتهسەلى دەژيان!

كەواتە لە كەنعان چ بكن؟ بۆچى بۆ مىسر كۆچ نەكن؟

يوسف بە دواى يەعقوب و خزمەكانى دانارد بىن بۆ مىسر.

يوسف ئەگەر باوك و براكانى نەبينى چىژ لە خواردن و خواردنەو ناك.

جا چۆن چىژ لە خواردن و خواردنەو دەكا.

چۆن لە ژين دلخۆش دەبى كە خۆى بە تاقى تەنيا لە مىسر بى و لە باوك و براو خزمەنى دور بى؟!؟

چ لە كۆشك و تەلارى^(۲) خۆش بكات كە باوك و براكانى لە خانوىكى بچوكدا بن؟!؟

يەعقوب و كۆپەكانى هاتنە مىسر.

---

(۱) راژەكار: خزمەتكار.

(۲) تەلار: بالاخانه.

يوسف پيشوازی ليکړدن و دلی شاد بو.

خه لکی میسر پيشوازیان له خانه واده ی پاشای چاکه خواز کرد و دلیان خوش بو.

خه لکی میسر له بهر خوشه ویستی یوسف و چاکه و میهره بانیه که ی؛ نه م بڼه ماله نه جیمزاده یان خوشویست.

چونکه یوسف بۇ نه وان وهك برایه کی دلسوز و به به زه یی بو.

یه عقوب بۇ نه وان وهك باوکیکی به شان و شکو و سهنگین بو.

یه عقوب بوه گه وړه و پیری ولات، خه لکی میسریش وهك کوری یه عقوبیان لیتهات.

یه عقوب و کوره کانی میسریان که و ته بهر دلی و به دلخوشی تییدا نیشته چی بون، میسر بوه ولاتیان.

۲- له دواي يوسفدا

دواي ماوهیه که یه عقوب کوچی دوايی کرد، یوسف خه مبار و په ریشان بو، خه لکی میسر خه مبار و په ریشان بون.

یه عقوبیان له میسر شاردوه، هیند بوی خه مبار بون ده تگوت باوکی خوiane مردوه.

دواي ماوهیه کی تر یوسفیش کوچی دوايی کرد، خه لکی میسر به م پوداوه زور دلتهنگ و په ریشان بون، زور زاری^(۱) بون و گه لی گریان.

(۱) زاری: شیوه و گریان تازیه داری.

خەلڭ لەبەر خەمى مەرگى يوسف خەمى خۇيان لەبىر نەما، دەتگوت پىشتەر
قەت ناخۇشيان بەسەر نەھاتوھ.

يوسفيشيان بەخاك سپارد و سەرەخۇشيان لە يەكترى گۆپىەوھ، بۆ يوسفيش
دل پىر خەم و پەرىشان بون.

مىندالەكان بابەيان لى بزر بو، گەورەكان برايان لى بزر بو.

خەلڭكەكە چۈنە لاى براكانى يوسف و مىندالەكانيان و دلىان دانەوھ.

پىيان گوتن: بەرپىزان! بەسەرھاتى ئىوھ بەسەرھاتى ئىمەشە، خەمى ئىوھ
خەمى ئىمەشە، ئەمپۇ براپەكى بەبەزەبى و گەورەيەكى مىپەرەبان و پاشايەكى
دادگەر بە جىيى ھىشتوين.

ئەو بو كە خەلڭكى خەساندەوھ و ستەمى لە ولات پەواندەوھ.

ئەو بو نەپھىشت بەھىز بىھىزان ھەللوشى^(۱) و زولمى گەورەي لە بچوكان
پراندەوھ.

ئەو بو لە ھاناي ستەمىدىان دەھات و برسى تىر دەکرد و ترساوى لە
مەترسى پەراندەوھ.

ئەو بو ئىمەي بۆ پراستەپى رىنوين کرد و بۆ لاى خوا بانگى کردىن.

بەرلەوھى پىيى بەخىرى بنىتە ولات ئىمە وەك ئازەل وابوين و خوامان
نەدەناسى، لەرۆژى دوايى بىئاگا بوين.

ئەو بو پەواي^(۲) چەسپاندەوھ.

---

(۱) ھەللوشىن: قوت دان.

(۲) پەوا: ھەق.

نهو بو له برسیستی پژگاری کردین.

نهو بو برسیانی به سه ده کردهوه.

نهو بو تابوری بوژاندهوه.

نیمه هه رگیز پاشای پایه دار و چاکه کاری خۆمان له یاد ناکهین.

قەت ئیوهی برا و که سوکاری ئەم نازیزه له بیر ناکهین.

دهزانن که ئیوه هاتنه میسر پاشامان چەند دلخۆش بو.

دهزانن نیمهش به دلخۆشی پاشا چەند دلخۆش بوین.

به پژان! ولات ولاتی خۆتانه، خۆتان به نامۆ^(۱) مهزانن، له پژگاری پاشا
چۆن بوین له مه و دواش هه ر وا ده بین و له خزمهتتان داده بین.

۳- نهوهی ئیسرائیل له میسردا

به مجۆره پژگاریکی درێژ تیپه پری.

خه لکی میسر قسهی خۆیان به جی گه یاند و ریژی که نعیسه کانیاڼ ده گرت و
چاکه یان له گه لدا ده کردن.

که نعیسه کان که پییان ده گوتن (نهوهی ئیسرائیل) خاوهن شه پره ف و شکۆ و
پاره و پولیکی زۆر بون.

به لام پاشان په وشه که^(۲) به جۆریکی تر گۆپا.

---

(۱) نامۆ: لاییده، غه ریب.

(۲) په وش: حال و بار.

نەوہى ئىسرائىل رەوشتىيان تىكچو، وازيان لە بانگەوازی رپی خوا هیتا،
خەلکیان بۆ خواپەرستی بانگ نەدەکرد و دلّیان بە دنیاوہ نوسا.

لەبەر ئەوہ خەلکیش ھەلوئىستیان لە بەرامبەردا گۆرپن، بە چاویکی تر
سەیریان دەکردن، لەگەڵ پىشان جیاواز بو کہ سەیری باپیرانیان دەکردن.

نەوہى ئىسرائىل وەك خەلکی تریان لیھات و تەنھا بە رەچەلەك لە خەلکی تر
جوى دەکرانەوہ.

خەلک ھەسودیان بە دەولەمەندەکانیان دەبرد و بە سوکی سەیری
ھەزارەکانیان دەکردن.

واى لیھات خەلکی میسر وەك نامۆی ولاتیکى تر سەیریان دەکردن، مافیان
لە میسردا نیہ.

خەلکی میسر پىیان وابو خۆیان خەلکی ولاتن و میسر بۆ میسریہکانە.

ھەندیک لە خەلکی تری میسر پىیان وابو یوسف کەسیکی نامۆیہ، چونکە
لە کەنعانەوہ ھاتوہ.

عەزیزی میسر کرپیویہتى.

پىیان وابو پیاویکی کەنعانی بۆی نیہ ھوکی میسر بگىرئ.

زۆربەى خەلک چاکەو ریز و میھرەبانى یوسفیان لە بیر کرد.

۴- فیرعه ونی میسر

چەند فیرعه ونیک^(۱) هاتنە سەر تەختی فەرمانپەرەوایی میسر، زۆریان رک^(۲) لە نەوێ ئیسرائیل دەبۆوە.

پاشایەکی زۆر زۆردار و بە زەبروزەنگ هاتە سەر تەختی فەرمانپەرەوایی میسر، پیتی گرنگ نەبو کە نەوێ ئیسرائیل نەوێ پیغه مبهراڼ بن یان لە بنەمالە یوسفی چاکەخواری پاشای میسر بوین.

بەلکو بە مەرۆڤیشی دانەدەنان و بە چاوی بەزەیی و دادپەروەری تەماشای نەدەکردن.

پاشایەکی زۆر زۆردار و بە زەبروزەنگ هاتە سەر تەختی فەرمانپەرەوایی میسر.

پیتی وابو نەتەوێ کەمی (کە قیبت بون) جۆرە مەرۆڤیکن و نەوێ ئیسرائیلیش جۆرە مەرۆڤیکێتر.

پیتی وابو قیبتیەکان لە جۆری پاشایانن و بۆ فەرمانپەرەوایی ئەفریتراون.

بەلام نەوێ ئیسرائیل لە جۆری کۆیلانن و بۆ نۆکەری^(۳) خولقیتراون.

فیرعه ون وەک کەر و ئازەل پەفتاری لە گەڵ نەوێ ئیسرائیل دەکرد، کە ئاشکرایە مەرۆڤ تەنھا بە برەنانیکی رۆژانەیی کاری بیگاری بە کەر و ئازەلان دەکات.

(۱) فیرعه ونەکان: پاشاکانی میسر.

(۲) رک: قین.

(۳) نۆکەر: خزمەتکار.

فیرعه ون پاشایه کی به زه بروزه نگ و له خۆبایی بو، کهسی له خۆی پێ به هیتر نه بو.

بروای به خوا نه بو و ده یگوت: (من خوای هه ره به رزتام).

به هیتر و مولک و کۆشک و ته لاره کانی بوغرا ببو و ده یگوت:

ته ماشاکه ن، مولکی میسر و ئه م هه مو روبرانه هه موی هی منن.

وه ک نه مرودی پاشای بابل ره فتاری ده کرد.

ئه گهر بیزانسیایه یه کیکی له و به هیتر هه یه توپه ده بو.

داوای له خه لکی کردبو بیپه رستن و سوژده ی بۆ به بن.

خه لکیش گوێرایه لی ببون.

به لام نه وه ی ئیسرائیل نه یانده په رست و سوژده یان بۆ نه ده برد، چونکه بروایان به خوا و به پیغه مبه ران هه بو.

بۆیه فیرعه ون هه ر به یه کجار له نه وه ی ئیسرائیل توپه ببو.

۵- سه ره پینی مندالان

پیشبینیکی^(۱) قیبتی چوه لای فیرعه ون و پێی گوت:

له نه وه ی ئیسرائیلدا کورێک له دایک ده بی پاشایه تیت له ناو ده با.

فیرعه ون که گوێی له م قسه یه بو شیت و هار بو، فه رمانی به جه ندرمه کانی کرد هه ر کورێک له نه وه ی ئیسرائیل له دایک ببی سه ری بپن و بیکوژن.

(۱) پیشبین واته کاهین: نه و که سه ی شتیک پیشبینی ده کات پۆ داها تو. (وه رگێر).

فیرعهون خۆی به خوای خه‌لک ده‌زانی، به ئاره‌زوی خۆی سه‌ریان ده‌بێ و به‌ئاره‌زوی خۆی ئازادیان ده‌کا!

وه‌ك خاوه‌نی مه‌ر و بزنان كه به ئاره‌زوی خۆی سه‌ریان ده‌بێ.

جه‌ندرمه به ولاتی میسر دا بلاوبونه‌وه و گشت شوینیکیان ده‌پشکنی، له هه‌ر شوینی منداڵکی نه‌وه‌ی ئیسرائیلی له دایک بباوه ده‌یانیه‌نسا وه‌ك بزنی و مه‌ر سه‌ریان ده‌بێ.

گورگ له دارستانه‌كان به ئازادی ده‌ژیان، مار و دوپشك له شاران جرت و فرتیان بو، نه‌ده‌گیران و نه‌ده‌كوژران.

كه‌چی كورپێگه‌ی^(۱) نه‌وه‌ی ئیسرائیلی بۆی نه‌بو له ولاتی فیرعه‌وندا بژی!

به‌مجۆره به هه‌زاران كور و كورپێگه له‌به‌ر چاوی دایک و باوكان سه‌ریان بێ.

ئه‌و پۆژی له نه‌وه‌ی ئیسرائیل كورپێك له دایک ده‌بو، پۆژیکی سه‌خت و په‌ش بو، پۆژیکی پێ له خه‌م و گریان بو.

ئه‌و پۆژی له‌نه‌وه‌ی ئیسرائیلدا كورپێك له دایک ده‌بو پۆژی پرسه‌و سه‌ره‌خۆشی بو.

هه‌مو پۆژی وه‌ك جه‌ژنی قوربان كه به سه‌دان مه‌ر و بزنی و چێل سه‌ر ده‌بێ، سه‌دان منداڵی نه‌وه‌ی ئیسرائیل سه‌ر ده‌بران.

فیرعه‌ون له خۆبایی ببو، خۆی له‌سه‌ر خه‌لکی كردبوه‌ خوا، خه‌لکه‌كه‌ی پارچه پارچه كردبو، نه‌وه‌ی ئیسرائیلی ده‌چه‌وسانه‌وه و كورپه‌كانی سه‌ر ده‌بێ و كچه‌كانی بۆ خزمه‌تکاری ده‌هێشته‌وه، به‌راستی فیرعه‌ون خراپه‌كاریکی ئاژاوه‌گێر بو.

(۱) كورپێگه: كورپێ بچكۆله.

۶- له دايگبونى موسا

خوا ويستى وابو نهو شتهى فيرعون ليى دهرسا و خوى لى دهراسا بيه دى.

نهو كورپه كى خوا دهيوست تهخت و تاراجى فيرعون وهرگه پيښى له دايك بو.

نهو كورپه كى خوا دهيوست خه لك له مروڅپهرسته يوه بهره و خواپهرسته رزگار بكا له دايك بو.

نهو منداله كى خوا دهيوست خه لك له تاريكستانى بو روناكى بپه پيښته وه له دايك بو.

موساى كورپى عيبران له دايك بو ههر چهنده فيرعون و سهر بازه كانى نه يانده ويست.

موسا سى مانگان ژيا ههر چهنده جهنډر مه كان شهو و روژ له ديده وانى^(۱) دابون.

۷- له ناو روبارى نيلىدا

به لام دايكى موسا ترسى كه و ته دل نه خو كورپه جوانه كهى سهر بېږن، چوڼ نه ترسى كه دوژمنانى كورپان هه ميشه چاو ده گيږن؟

چوڼ نه ترسى كه جهنډر مه كان به دهيان كورپان له ناميڙى دايكان پفاندوه و سهر يان بپيږن.

---

(۱) ديده وانى: چاودتري.

دایکی داماو و قوربه سهر^(۱) چ بکا؟

کوربه جوانه کهی له کوئی بشاریتته وه؟

جه ندرمه کان وه که له پرهش چاو ده گپرن و وه که میرولان بؤن ده کهن!

لیژده دا خوا فریای دایکی داماو و قوربه سهر کهوت و ئیلها می خسته دلی که منداله کهی له ناو سندوقیک دابنی و بیخاته ناو روباری نیله وه.

الله اکبر! دایکی به سۆز چۆن منداله کهی ده خاته ناو سندوق و فریای ده داته ناو روباری نیل؟!

کی له ناو ئهم سندوقه دا شیری ده داتی!

چۆن له ناو سندوقدا ده توانی هه ناسه هه لمری؟!

دایکی به سۆز هه مو ئهم پرسیارانه ی به خه یالدا هات به لام پشتی به خوا به ست و متمانه ی کرده سهر سروشی^(۲) خوا.

هیچ خانویک له سندوق باشتر نیه منداله کهی بیاریزی!

جه ندرمه له هه مو شوینی هه ست و خوستیان پاگرتوه، دوژمنانی کورپان هه میشه دانوساون.

جه ندرمه کان به چاوی قه له پره شه وه ده روان و به بؤنی میرولان بؤن ده کهن.

دایکی داماو و قوربه سهر فه رمانه کهی خوی جیبه جی کرد، کوربه جوانه کهی خسته ناو سندوقیک و به روباری نیلی دادا.

(۱) قوربه سهر: بیچاره.

(۲) سروش: نیگا، وه حی.

دایکی به سۆز و به کول له وه ده ترسا کوره جوانه که ی نقوم بیی و بخنکی، به لام پاشان نارامی گرت و پشتی به خوا به ست.

خوا ده فهرموی: سروشمان خسته دلی دایکی موسا و فهرمانان پیکرد و گوتمان: شیر ی بدی و به خیتی بکه، نه گهر ترسای جه ندرمه کان بیدوزنه وه و سه ری بپن به روباری نیلی دابده، مه ترسی و غه مگین مه به، چونکه ئیمه بو تی ده گهر ئینه وه، که گهره ش بو ده یکه ی نه پیغه مبه ر.

۸- له کۆشکی فیرعه وندا

فیرعه ون زۆر کۆشک و ته لاری له که ناری روباری نیلدا بنیات نابو.

هه ر پۆژه ی له کۆشکی رایده بوارد، بو سه یران و خوشی له که ناری نیلدا پۆژی به سه ر ده برد.

پۆژیکیان بو سه یران و خوشی له لیواری نیل دانیشتبو، سه یری پوباری ده کرد که به ژیر پییدا ده پۆیی.

فیرعه ون شاژنه که شی له گه لدا بو شاژنیش سه یری زیی ده کرد.

فیرعه ون و شاژنه که ی به یه که وه به دلخوشی دانیشتبون و له روباری نیلیان ده روانی.

له ناکاو چاویان به سندوقیکی دور که وت شه پۆله کانی نیل یارییان پی ده کرد و ده تگوت ماچی ده که ن.

شاژن گوتی: گهره م! نه و سندوقه ده بینی؟

گوتى: كوانى؟. سندوق لەناو روبارى نىل چ دەكا؟ رەنگە تەختە دارىك بى
كەوتىتە ناو نىلەو.

شاژن گوتى: نەخىر گەورەم سندوقە!

سندوقە كە نىزىك كەوتەو.

خەلكە كە گوتيان: بەلئى گەورەم! سندوقە!

پاشا فەرمانى بە يەكىك لە نۆكەرەكانى كرد بىھىنى.

نۆكەرەكە چوہ ناو نىل و سندوقەكەى ھىنا!

سندوقەكەيان كەردەو دىتيان مىنداللىكى زۆر جوانى تىدايە و پىدەكەنى.

خەلكەكە سەريان سوپما و مىندالەكەيان لە يەكتى وەردەگرت و تەماشايان
دەكردى.

فیرعەون سەرى سوپما و تەماشای دەكردى.

ھەندى لە نۆكەرەكان گوتيان:

ئەم مىندالە مىنداللىكى نەوہى ئیسرائیلە دەبى پاشا سەرى بېرى.

شاژن كە مىندالەكەى بىنى خۆشى وىست و لە باوہشى گرت و ماچى كرد.

لە پاشا پاراپەوہ و گوتى:

توخوا مەيكوزە، دلى من و توى پى خۆش دەبى.

بەلكو سودى لى دەبىنىن يان دەيكەينە كوپى خۆمان.

بەمجۆرە موسای كوپى عىمران چوہ ناو كۆشكى فیرعەون و سەرى نەبرا و
نەمرد و ژيا، ھەرچەندە فیرعەون و جەندرمەكانى دەيانويست بىكوژن.

جەندرمەكان نەيانتوانى ئەم كۆپرە ئيسرائىلىيە بدۆزنەوۈ ھەرچەندە وەك
قەلەرەش چاويان دەگىپراو وەك مېرولان بۆنيان دەکرد.
خوا ويستى وابو فيرەون كە دوژمنى كۆپان بو كۆپىكى وا بەختو بكا، كە
تەخت و تاراجە كەى بە دەستى وى لەناو دەچى.
داماو فيرەون! نەيزانى ئەم كۆپرە موسايە و بە ھەلەدا چو.
ھامانى وەزىر و سەربازە كانىشى نەيانتوانى ئەم كۆپرە موسايە و بە ھەلەدا
چون.

۹۰- كى مەمكى دەداتى؟

مندالە تازەكە، مندالە جوانەكە ببو ھەمە و يارى ناو كۆشك و مالى
فيرەون.
ھەمو ھەليانەگرت و ماچيان دەکرد، ھەمو خۆشيان دەويست و پييان
ھەلدەگوت^(۱)، چونكە شاژن پېر بە دل خۆشى دەويست.
مادەم شاژن خۆشى بو، چۆن خانانى ناو كۆشك خۆشيان ناو؟ چۆن
نۆكەرانى كۆشك خۆشيان ناو؟
ھەمو ھەليانەگرت و ماچيان دەکرد، چونكە مندالينكى جوان بو.
شاژن داواى دايەنيكى^(۲) كرد شير بداتە مندالەكە.
دايەنيك ھات و مندالەكەى وەرگرت.

---

(۱) پېتھەلگوتن: مەدھكردن.

(۲) دايەن: ئەو ژنەى كە شير بە مندالان دەدا.

بەلام مىندالەكە دەگىيا و لەلاى دايەنەكە گىر^(۱) نەدەبو.

شاژن داواى دايەنىكى تىرى كرد.

ئەويش ھات و مىندالەكەى وەرگرت، بەلام مىندالەكە ديسان گىيا و گىر نەبو.
دايەنى سىيەم و چوارەم و پىنچەمىش ھاتن بەلام مىندالەكە ھەر دەگىيا و
گىر نەدەبو.

سەيرە! ئەم مىندالەكە لەبەرچى مەمك ناگرى؟ لەبەر چى دەگرى؟

دايەنەكان زۆريان ھەولدا مەمكى پى بگرن تا شاژن دلى خوش بى و
خەلاتيان بكا.

بەلام خوا شىرى ئافرەتىكى تىرى لى ھەرام كىردو چۆن شىرى تر دەخوا؟

مىندالەكە ببو قسە و باسى نىو كۆشكى پاشا و ھەموى خەرىك كىردبون.

بەيەكتريان دەگوت: ئەرى خوشكم ئەتۆ مىندالەكەت بىنيوہ؟

بەلى بىنيومە مىندالىكى تا بلىتى جوانە.

بەلام سەيرە وەك مىندالانى تر نىە! شىرى ھىچ دايەنىك ناخوا.

ئەگەر بىتو دايەنىك وەرىگرى و بىھەوى شىرى بداتى دەگرى و لەلاى گىر
نابى و شىرەكەى ناخوا!

چەند بەستەزمانە، ئەگەر ئاوا بىنيتتەوہ ناژى، دەمرى!

بەلى، بەمچۆرە چەند پۆژىك تىپەرىن و مىندالەكەش شىرى ھىچ دايەنىكى
نەخوارد.

(۱) گىر نەبو: نەسرەوى.

۱۰- لە باوەشى داىكىدا

داىكى بەسۆز بە خوشكى موساي گوت:

كىژم برۆ سۆراخى^(۱) براكت بكة دەبى زندو بى و مابى.

خوا بەلىنى پىداوم بىپارتىزى و بۆمى بگەرپىنتەوه.

خوشكى موسا چو سۆراخى براكهى بكا.

گوپى لەخەلك بو باسى مىندالىكى جوانى ناو كۆشكى پاشايان دەکرد.

چو لە كۆشكى پاشا و گوپى لە باسوخواسى خانمانى ناو كۆشك گرت
دەيانگوت:

نەرى ئەو دايەنەى شاژن لە شارى (نەسوان)ى داوا كردبو هات؟

خانمىك گوتى: بەلى هات بەلام مىندالەكە مەمكى ئەويشى نەگرت و شىرى
ئەويشى نەخوارد.

بەپراستى سەيرە! ئەو مىندالە دەبى چى بى؟ وا بزانم ئەو شەشەمىن دايەنە
شاژن تاقى بكاتەوه!

بەلى بەلى دەيانگوت دايەنىكى زۆر پاك و خاوينيشە و ھەمو مىندالىكىش
شىرى خواردو!

خوشكى موسا گوپى لەم باسوخواسانە بو، بە نەرمى و بە ئەدەبەوه پىپى
گوتن:

من ئافرەتلىك لەم شارەدا دەناسم پىگومانم كە مىندالەكە مەمكى دەگرى و
شىرى دەخوا.

---

(۱) سۆراخ: بەدواداگەران.

خانىك گوتى: من بىرۈ ناكەم شىرى ئەۋىش بىخا، چۈنكە ئەۋە شەشەم دايەن
بو كە تاقىمان كىرۈتەۋە، كەچى شىرەكەى ئەۋىشى نەخواردۈە.

خانىكى تر گوتى: چى تىدايە با حەفتەمىش تاقىبەكەينەۋە.

هەۋال گەيشتە لاي شاژن، شاژن كەنيزەيەكى بانگ كىر و گوتى: لەگەل ئەم
ئافرەتە بىرۈ دايەنەكە بىنن.

دايكى موسا هات، نۆكەرىك مىندالەكەى هىنا و دايە دەستى.

مىندالەكە خۆى لە ئامىزى ئەم دايەنە مات كىر و مەمكى گىرت و شىرەكەى
خوارد، دەتگوت دەمىكە چاۋەپىيە!

چۆن شىرەكەى ناخا كە ئەم دايەنە دايكى خۆشەۋىست و بەسۆزى بى؟

چۆن شىر ناخا كە سى رۆژە شىرى نەخواردۈە و برىيە؟!

شاژن سەرى سورما، خانم و نۆكەرانى ناو كۆشك سەريان سورما، فىرەۋن
دلى داخوريا و شىۋا، گوتى:

بۆچى ئەم مىندالە تەنھا شىرى ئەم دايەنەى خوارد! ديارە دايكىەتى؟

دايكى موسا گوتى:

گەۋرەم مىن ئافرەتتىكى بۆن خۆشم، شىرم پاكە و تامى خۆشە، ھەمو مىندالىك
مەمكىم دەگرى.

فىرەۋن بەم ۋەلا مە كى و بىدەنگ بو و خەلاتى كىر.

بەمچۆرە دايكى موسا گەرايەۋە مالىۋە و موساشى لە باۋەش بو.

خا موساى بۆ گەراندەۋە تا چاۋى دايكى پون بىتەۋە و بۆى غەمگىن نەبى،
تا بزانى بەلىنى خا دىتە دى، بەلام زۆرىەى خەلك نازان.

۱۱- بۇ كۆشكى فىرەئون؟

پاش ئەۋەى داىكى موسا موساى لە شىر كىردەۋە، بۇ كۆشكى پاشاى گەراندەۋە.

موسا لە كۆشكى پاشادا ۋەك كۆپە پاشايان گەرە بو.

موسا سامى پاشا و دەۋلەتمەندانى لە دالدا نەما.

موسا بە چاۋى خۆى دەيدى فىرەئون و خزم و خىزانەكەى بە چ نازونوزىك رادەبويىرن.

دەيدى نەۋەى ئىسرائىل توشى چ دەردەسەرىەك كراون تا فىرەئون و خزم و خىزانى بە خوشى راببويىرن.

دەيدى چۆن نەۋەى ئىسرائىل برسى كراون تا سەگ و سوارەكانى فىرەئون تىر و تەژى بن.

دەيدى چۆن ۋەك كەر و ھىستەر پەفتار لە گەل نەۋەى ئىسرائىل دەكەن.

دەيدى چۆن بىنگارىيان^(۱) پىدەكەن و ئىش و ئازاريان پىدەچىژن.

موسا ھەمو سەبەينەيەك و ئىۋارەيەك ئەم شتانەى دەدیت و بىدەنگ دەبو.

موسا زۆرى پىدە ناخۆش بو و رقى ھەلدەستا.

چۆن پىدە ناخۆش نەبى و رقى ھەلنەستى كە بىينى نەتەۋە و بنەمالەكەى ريسوا دەكرىن؟

كە نەتەۋەكەى نەۋەى پىغەمبەرەن، نەۋەى بەرپىزان و پاىەبەرزانن.

---

(۱) بىنگارى: كارى بە زۆرى و بى كرى.

گوناھی نه وهی ئیسرائیل چیه؟

هه ر چونکه قیبتی نین؟! هه ر چونکه که نعانین؟!

هه رگیز نه مه گوناخ نیه! هه رگیز نه مه گوناخ نیه!

١٢- مستیکی کوشنده

موسا که گه وره بو و بوه که نجیکی به هیژ خوا حوکم و زانستی پیبه خشی.

موسا سته مکارانی خۆشنه ده ویست و رقی لیڤه بونه وه، موسا سته مدیده و بیکه سانی خۆشنه ده ویست و یارمه تی ده دان، بیگومان گشت پیغه مبهراڼ هه ر وا بونه.

جاریکیان موسا به ناو شاره که ی فیرعه وندا ده گه را، خه لک هه ریه که ی به کاری خۆی خه ریک بو.

موسا دیتی وا دو که س له گه ل یه کتر به شه ر دین، یه کیکیان له نه وه ی ئیسرائیله و نه وه ی تیش قیبتیه، قیبتیه کان دوژمنی نه وه ی ئیسرائیل بون. پیاوه ئیسرائیلیه که هاواری کرد و بانگی موسای کرد یارمه تی بدات و، سکا لای خۆی له پیاوه قیبتیه که ده ربری.

موسا له قیبتیه که توپه بو و مستیکی راوه شاندى، مسته که کوشنده بو و قیبتیه که ی کوشت.

موسا زۆر په شیمان بۆوه، چونکه زانی شه یتان نه م کاره ی پیکردوه.

موسا بۆ لای خوا ژیان^(١) بۆوه و داوا ی لیبوردنی له خوا کرد.

---

(١) ژیان بونه وه: په شیمان بونه وه.

هه مو پیغه مبه ریک به ره و لای خوا ژیان ده بیته وه و داوای لیبوردن ده کات.

موسا داوای لیبوردنی کرد و گوتی:

شهیتان ئەم کاره ی پیکردم، شهیتان دوژمنیکی گومراکه ره.

خوا له موسای بوری، چونکه موسا به مبه سستی کوشتن مسته که ی رانه وه شانده، هه مبه سستی ئەوه بو لییدا، به لام مسته که به هیژ بو کوشتی.

موسا سوپاسی خوای کرد و گوتی:

خوا میهره بانیی له گه لدا کردم و لیم خوش بو، که واته له مه و دوا قهت نابه پالپشتی تاوانکاران.

موسا له ترسی جه ندرمه کانی فیرعه ون نه خو بین و بیگرن به ماته مات و به وریاییه وه له ناو شاردا ده پۆیی.

موسا ئاگاداری خۆی ده بو و له وه ده ترسا جه ندرمه بیگرن و بۆ لای فیرعه ونی بیهن.

جه ندرمه هاتن دیتیان واپیایکی قیبتی که یه کیک بو له نوکه ره کانی فیرعه ون له سه ره زه که وتوه و کوژراوه، به دوا بکوژه که ییدا گه ران به لام نه یاندۆزیه وه.

کۆ بکوژیان نیشان ده دا که جگه له موسا و پیاهه ئیسرائیلیه که که سی تر پیی نازانی؟!

له م شار و ولاته دا باس هه ره باسی ئەم کوژراوه بو، هه مو که سی باسی ده کرد و که سیش نه یده زانی بکوژه که کییه.

فیرعه ون توپه بو و به جه ندرمه کانی گوت:

هه ره ده بی بکوژم بۆ بدۆزنه وه.

١٣- نه پښه که ئاشکرا ده بڼ

بؤ سبه پښی موسا دیتی ههر هه مان پیاوی ئیسرائیلی وا له گهل قیبتیه کی تر به شهر دئ.

ئیسرائیلیه که بښه وهی شهرم له خوی بکاته وه ئهم جارهش هاواری کرد و بانگی موسای کرد یارمه تی بدا.

موسا پییگوت: تو دیاره پیاوکی زور هیچ و پوچ و بښه رمی و واز له شهر و مشتومران ناهیتی، ههر بانگی منیش ده که ی یارمه تیت بدهم

ده ته وئ له سهرت و ده دنگ بيم و سهرت بخه م هدی تاوانبار!

ههر چنده موسا ئهم قسانه ی به پیاوه ئیسرائیلیه که گوت، به لام ویستیشی قیبتیه که ته مبی بکا، به م مه به سته لییان چوه پیش و نریک که وته وه.

ئیسرائیلیه که بینى موسا توپه بوه و سهرکونه ی^(١) ده کا، له وه ترسا موسا له ویش بدات و وه قیبتیه که ی دوینی بیکوژی.

بویه گوتی: ئه ی موسا! ده ته وئ وه دوینی یه کیکت کوشتوه ئه مپؤ منیش بکوژی.

دیاره ده ته وئ ده سستی سته مکاریت دریژ بکه ی و کاری چاک ئه نجام نه ده ی.

لیره دا قیبتیه که زانی که موسا پیاوکوزه که ی دوینی که یه.

قیبتیه که چو به جه ندرمه کانی راگه یاند و گوتی موسا پیاوکوزه که یه.

هه وائ گه یشته وه لای فیرعه ون، فیرعه ون توپه بو و گوتی:

ئو کوره ی که له کۆشکی من گه وره بوه و نه کی منی کردوه کوشتویه تی؟!

(١) سهرکونه: گله یی، سهرزه نشت.

به لام خوا ويستی و ابو موسا له به لای فيرعهون و جهن درمه کانی پرزگار بکا و نه که ویتته به رد هستيان.

موسا مسته که ی به مې به سستی کوشتن رانه وه شاند بو به لام مسته که به هیتز بو و قیبتیه که ی کوشت.

به لام فيرعهون و جهن درمه کان به م شته برپا ناکه ن و پاسا^(١) له موسا قبول ناکه ن.

خوا ويستی و ابو پاشایه تی فيرعهون به ده سستی موسا تیبچی.

خوا ويستی و ابو نه وه ی ئیسرائیل به ده سستی موسا پرزگار بن.

خوا وای خه ملاندوه^(٢) موسا خه لک له مروځپه رستیه وه به ره و خوا په رستی رزگار بکات.

به لام نه گهر موسا ده سستی جهن درمه سته مکاره کانی بگاتئ چون نه م مې به ستانه دینه دی؟

ده ست و پیوه ند و وه زیره کانی فيرعهون کوبونه وه و پراوځیان له ناو خؤدا کرد و ويستیان موسا بکوژن.

پیاویک هه بو گوئی له گشت پلان و قسه کان بو.

هاته لای موسا و باسو خواسی تیگه یاند و پییگوت:

بؤ تۆمه تا زوه خؤت پرزگار بکه.

موسا به نه یینی و به ترس و وریاییه وه شاری به جیه یشت و له خوا ده پارایه وه، ده یگوت: خواجه له م سته مکارانه رزگارم بکه.

---

(١) پاسا: هو ی عوزرئامیتر.

(٢) خه ملاندن: ته قدیر کردن.

١٤- له ميسره وه بهر وه مه ديهن

به لام موسا بۇ كوي بچي، سهرتاپاي ولا تي ميسر هي فيرعه ونه و له ژير
دهسه لا تي فيرعه ون دايه ؟!

جهندرمه كاني فيرعه ون هميشه دانوساون، به چاوي قهله پرش سهر ده كهن و
به بوني ميرو لان بون ده كهن!

خوا ئيلهامي خسته ناو دلي موسا بچيته شاري مه ديهن كه شاريكي
عهره بي بوو دهسه لا تي فيرعه ونه نه گه يشتبوئ.

مه ديهن دهشتيك بو گه لي گونديشي لي بو، شارستانيه تي ميسري
نه گه يشتبوئ.

كوشك و ته لار و بازا ري ميسري نه گه يشتبوئ.

به لام ناوايه كي به خته وهر بون، چونكه له دهسه لا تي فيرعه ون دور بو.

به خته وهر بون چونكه ولا تيكي سهر به ست بو له ژير حوكمي فيرعه ون دانه بو.

چهند خو شه دهسته كي اتي له گه ل نازادي و داد گه ري.

چهند ناخو شه شارستانيه تي له گه ل كزي له يي و ژير دهسته يي.

له مه ديهن كه خه لك روژيان ده كرده وه له زه بروزه نگ و سته مي فيرعه ون
نه ده ترسان.

له مه ديهن دا كه خه لك ده نوسن له به لاي جهندرمه كاني فيرعه ون نه ده ترسان،
له مه ديهن دا مندا ل سهر نه ده بران.

موسا بهر وه مه ديهن كه و ته ري.

له ولاتی میسر چوه ده ری و دور کهوته وه، به لام ده ترسا و ئاوری به ملا و
ئهولا ده دایه وه، نه وه که یه کینک شونی^(۱) هه لگرتبی.

به لام جه ندرمه کان بیئاگابون.

موسا ناوی خوای لیته نا و ده رچو، له خوا ده پارایه وه و داوای ده کرد
یارمه تی بدات و رزگار بی.

که به ره وه مه دیه ن کهوته ری گوتی: به ته مای خوا، خوا ری بی زیانم نیشان
ده دا.

۱۵- له مه دیه ندا

موسا گه یشته مه دیه ن، که سی نه ده ناسی و که سیش ته وی نه ده ناسی.

شه وی بجیته کو؟ له کو بنوی؟

موسا بیری له م پرسیارانه ده کرده وه، به لام له وه دلنیا بو که خوا
سهرگردانی^(۲) ناکات.

له م شاره دا بیریک هه بو خه لک ناویان لی هه لده گۆزی^(۳) و مه ر و مالات و
ولساتیان پی تیرو ده کرد.

موسا دو ئافره تی دیت مه ر و مالاته که یان له دوره وه راگرتوه و چاوه ری
ده که ن خه لکه که مه ر و مالاتی خو یان ئاو بده ن ئینجا ئه وان ئاوی بده ن.

(۱) شون: شوینه وار، شوینه پی.

(۲) سهرگردان: ویل، ری له به ریزو.

(۳) ئاو هه لگۆزین: ئاو ده ره یان له بیر.

موسا خاۋەنى دلىكى مىھرەبان و بەبەزەيى بو، وەك باوكىكى بەسۆز و دلقان^(۱) ھەستى بزوا.

بە ئافرەتەكانى گوت: بۆچى وا لە دورەۋە ۋەستان و ئاۋ ناھىتن؟
گوتيان: تا ھەمو خەلكەكە ئاۋ ھەلنەگۆزن ئىمە ناتوانين ئاۋ ھەلگۆزين،
چونكە ئەۋان بەھىزن و ئىمە بېھىزين، ئەۋان پياۋن و ئىمە ئافرەتين.
ۋەك بلتى بزائن موسا لىيان بېرسى ئەى بۆچى لە مالاۋە پياۋىكتان بەم كارە
ھەلناستى؟

بۆيە گوتيان: باوكىشمان پىرىكى بە تەمەنە.
لىرەدا موسا سۆزى مىھرەبانىتى وروژا، خۆى چو ئاۋى بۆ ھەلگۆزين، پاشان
ئەۋان رۆيشتن.

بەلام موسا بۆ كۆى بچى؟!
ئەم شەۋ رو لە كۆى بكا و لە كۆى بنوى؟!
نە ئەۋ كەس دەناسى نە كەسىش ئەۋ دەناسى!
پاشان چۈە بەر سىبەرى دارىك و گوتى:
خۋايە پىۋىستىم بە شوئىنكە تىيدا نىشتەجى بم.

---

(۱) دلقان: دلنەرم و بە بەزەيى.

١٦- به دوا دا ئاردن

ههردو كچه كه پيش كاتى ديارى كراوى رۆژانه يان گه يشتنه وه مالى.
باوكه كه يان لى پارسين: ها كچه كانم چۆنه ته مپۆ وا به زوى گه رانه وه؟ هوى
چبو وا به خىراى هاتنه وه؟
گوتهان: خوا واى ريكخست پياوئىكى چاك و به به زه ييمان لى هه لكه وت و
ئاوه كهى بۆ هه لگۆزين.
پياوه پيره كه سهرى سوپما، زانى ته م پياوه پياوئىكى نامۆيه، چونكه هيج
رۆژيك كهس ميه ره بانى له گه لدا نه كردون.
پياوه پيره كه گوته: پياوه كه تان له كوئى به جيه يشت؟
گوتهان: له هه مان شوين، پياوئىكى نامۆيه هيج شوينىكى نيه!
پياوه پيره كه گوته: كچه كانم كارىكى چاكتان نه كرد، ده بوايه ميواندارى
بكه ن، چونكه ته و چاكهى له گه ل ئيمه دا كردوه، شوينيشى نيه روى تيبكا.
ته م شه و رو له كوئى بكا و له كوئى بنوى؟!
له سه رمانه ميواندارى بكه ين، له سه رمانه چاكهى بده ينه وه!
يه كيك تان بپۆن بيه يتن.
يه كيك يان به رۆيشتنىكى شه رمانه وه چوه لاى موسا و پى گوت: باوكم
بانگت ده كا تا پاداشتى ئاو هه لگۆزينه كه ت بداته وه.
موسا زانى خوا نزاكهى قبول كردوه و شوينى نيشته جى بۆ ره خساندوه،
بۆيه داواكهى ره ت نه كردوه وه.

موسا له گه لى چو، موسا زور به ريز و به حورمه ته وه له پيشه وهى كچه كه ده رويشت تا توشى نه زهر نه بى.

موسا گه يشته ماله كه و پياوه پيره كه له ناو و نيشتمانى موساي پرسى، نه ويش وه لامى دايه وه.

پاشان موسا به سهرهات و بارودوخه كهى بو گيرايه وه.

پياوه پيره كه به هيمنى و به نارامى گوئى بو گرتبو.

كه موسا له گيرانه وه كهى بو وه پياوه پيره كه پتى گوت:

مه ترسه له م نه ته وه سته مكاره رزگارت بو.

١٧- ژن هينان

موسا وهك ميوانتيكى به ريز به لكو وهك كورتيكى خوشه ويست له لاياندا مايه وه.

روژتيكيان يه كه له كچه كان به ساده يى به دلپاكي به باوكى گوت:

بابه گيان! به كرى كاري پي بكه، موسا پياوتيكي به هيتر و پاكه.

باوكى گوتى: كچم چون ده زانى به هيتر و پاكه؟

گوتى: ده زانم به هيتر، چونكه نهو به ته نيا سه ري بيره كهى هه لگرت، كه به چهند كه سينك نه بى هه لنا گيرى.

بابه گيان پاكيشه، چونكه به دريژايى ريگا له پيشه من ده رويشت و ته ماشاي نه ده كردم.

هه مو كريكار و خزمه تكارى ده بى به هيتر و پاك بى.

ئەگەر بەھێز نەبێ بە باشی کاری پێناکری.
 ئەگەر پاک نەبێ گزی^(١) دەکا و ھێزەکە ی سودی نابێ.
 وتە ی کچە کە لە گەڵ دڵی باوکە پیرەکە ی تیکی کردەوہ.
 بەلام ئەو وەک باوکیک پیری لە مەسەلە کە کردەوہ.
 باوکە پیرەکە لە دڵی خۆیدا گوتی:
 پێموا یە کەس لەم کۆرە شایستەتر نیە بیکەم بە خزمی خۆم.
 بڕوا ناکەم لە دنیا دا کە سینکی لەم گەنجە باشتەر بدۆزمەوہ!
 لە مەدیەندا هیچ کەسیک بە شایستە نازانم بیکەم بە خزمی خۆم!
 ڕەنگە خوا ئەم گەنجە ی بۆ ھینانم تا بیکەم بە خزم و ھاریکاری خۆم.
 پیاوہ پیرەکە بە ڕێژ و بەزەیی و داناییەوہ بە موسای گوت:
 من دەمەوێ کچیکی خۆمت لێ مارە بکەم، بەلام دەبێ ھەشت سالان
 کاروبارم بۆ ڕاپەرینی.
 مارەییە کە بەم جۆرە یە، کە دەبێ ئەم ھەشت سالە تەواو بکە ی.
 خۆ ئەگەر کردتە (دە) سال لە چاکە و پیاوہتی خۆتە، نامەوێ کاری سەختت
 پێبکەم، بە پشتیوانی خوا چاکەت لە گەڵدا دەکەم.
 پیاوہ پیرەکە لەوہ دەترسا گەنجە کە کچەکە ی ببات و بە تەنیا یی بە جیتی بیلێ.
 پیاوہ پیرەکە ویستی گەنجە کە تاقی بکاتەوہ تا ئەگەر کەوتە بەردڵی کچەکە ی
 بداتێ.

(١) گزی: خیانتە.

موسا داواکەى قبول کرد و پيئوابو خوا وای بؤ رتيك خستوه و خوا پيرۆزى ده کا.

پيئوابو خوا وای کرده بچيته مه ديهن و له ویش بچيته مالى ئەم پياوه پيره و پياوه پيره کەش سۆز و خوشه ويستی بؤ بزواوه.

بۆيه موسا گوتى: من پازيم.

به لام موسا زيرهك و تيگه يشتو بو بيري کرده وه نه وهك له ئايينده دا توشى بيزارى ببى بۆيه ويستی له ههلبژاردنى ههردو ماوه كەدا سه ربه ست بى و گوتى:

جا نه گەر ههشت سال کارم بؤ کردى يان ده سال من خۆم ئازادم، خواش ناگاداره.

۱۸- به رهو ميسر

موسا ماوه كەى تهواو کرد و له گه ل خيزانه كەى به پرى كه وتن.

خواحافيزيان له پياوه پيره كه کرد و پياوه پيره كەش خواحافيزى ليكردن و نزاى^(۱) بؤ كردن و گوتى:

برۆ خوات له گه ل كوپى خۆم، برۆ خوات له گه ل كچى خۆم.

موسا له گه ل خيزانه كەى به پرى كه وت، شهو يهك پارچه تاريكى بو، گه لى سارد و سه رما بو.

به لام لهم بيا بانه دا ناگر له كوئى پهيدا ده بى؟

---

(۱) نزا: دوعاى چاك.

ئەگەر ئاگر نەدۆزنەوێ چۆن خۆیان گەرم بکەنەو؟!

ئەگەر پوناکی نەدۆزنەوێ چۆن بەرپێگادا بڕۆن؟!

بەرپێگادا دەڕۆیشتن و موسا چاوی بۆ ئاگر دەگێرا.

لەناکاو ئاگریکی لە دورەوێ بینی، بەخێزانەکی گوت:

لێرە بن، ئاگریکم لە دورەوێ دیوێ دەچم بەلکو هەندێکی لێ دینم یان ناوێ دانیهکی لەلادا دەدۆزمەوێ.

موسا بەرەو لای ئاگرە کە ڕۆیشت.

کە گەیشته ئه‌وی بانگی کرا: ئه‌ی موسا من پەروەردگارتم، کەوشە کانت^(١) داکەنە، تۆ لە دۆلی پێڕۆزی گواي.

خوا لەویدا قسەي لەگەڵ موسادا کرد و سڕوشی بۆ هەنارد و فەرموی:

ئەي موسا من تۆم بۆ پێغەمبەراییەتی هەڵبژاردوێ، گوێ بۆ سڕوشم ڕادێرە، من خوا، جگە لە من هیچ خواوەندیکی تر نیە، من بپەرستە و نوێژان بکە تا منت بە یاد بێ، ڕۆژی دوايش پەرەوايە و ڕو دەدات.

موسا گۆچانیکی بە دەستەوێ بو، لە کاتی ڕۆیشتندا تاقەتی خۆي دەدایە سەری.

خوا فەرموی: موسا ئەو دارەي لە دەستی راست گرتوێ چیه؟

موسا زۆر بە سادەییەوێ گوتی: گۆچانە کەمە.

موسا دەستی پێکرد سوده‌کانی گۆچانەکی دەژمارد، دەیویست قسەکانی درێژ بێ چونکە قسەي لەگەڵ خوادا دەکرد و گوتی:

(١) کەوش: نەعل.

ئەم دارە گۆچانە کەمە، لە کاتی پۆیشتندا دەیدەمە بەرخۆم و بۆ مەر و مالاتە کەم گەلای دارانی پێ هەلەدەوێنم، زۆر سودی تریشی لێ دەبینم.

خوا فەرموی: موسا گۆچانە کەت هەلە.

موسا هەلیدا و گۆچانە کە بوە ماریکی زل و زەبەلاحی بە جولە جول.

خوا فەرموی: هەلێگرەوێ مەترسە، هەرنیستا دەیگێرینەوێ سەر شیوە کە ی پێشوی.

خوانیسانە یەکی تریشی بە موسا بە خشی، کە ئەویش دەستی سپی و پۆشن بو.

فەرموی: ئەم موسا دەستت بچە ناو باخەلت پاشان دەری بێنە بێتەوێ نەخۆشی بێ سپی و پۆشن دەبێ.

۱۹- بڕۆ لای فیرعەون کە سنوری بەزاندووە و یاخی بوە

جا دواي ئەم گفتوگۆیە خوا فەرمانی بە موسا کرد بۆ ئەم کارە کە لە پێناویدا وەدیها تۆ دەسبە کار بێ.

فیرعەون خۆی لەسەر خەلکی کردبوە خوا، فیرعەون خراپە کاری لە ولاتدا بەرپا کردبو.

نەتەوێ فیرعەون بە خوا بێ پروا بون، نەتەوێ فیرعەون کاری خراپەیان لەسەر زەوی دەنایەو.

خوا لە بەندەکانی رازی نابێ بێ پروا بن، خوا حەز ناکا کاری خراپە لەسەر زەوی بلایبێتەو.

خوایستی موسا بنیڕیتە لای فیرعەون و نەتەوێکی چۆنکە نەتەوێکی
دور لە خوا و خراپەکار بون.

بەلام موسا چۆن بچیتە لای فیرعەون و چۆن پۆبەرپۆی ئەم سەرسەختە بە
زەبروزەنگە ببیتەو.

موسا لەمیژنیە پیاویکی قیبتی کوشتو!

موسا لە میسر بە ترس و لەرزەوێکی هەلاتوێکی جەندرمەکان و خەلکی کۆشک
دەیناسنەو!

موسا گوتی: خواپە من پیاویکم لێ کوشتون دەترسم بکوژنەو.

هەرۆهە زمانیشم دەگیرێ.

بەلام خوا ئەمانە دەزانی، خوا دەیویست موسا بچێ ئەگەرچی پیاویشی
لێ کوشتن و زمانیشی بگیرێ.

خوا بانگی کرد: ئەم موسا پرۆ بانگی ئەم نەتەوێکی سەمەکار و بێپروایە بکە
تا بۆ لای خوا بگەرێنەو.

موسا گوتی: خواپە لەوێ دەترسم پروام پێ نەکەن، لەوێش دەترسم کاتیئێک
بەوێ قسەیان لەگەڵ بکەم هەناسەم سوار ببێ و زمانم نەبیتەو، بۆیە با
(ھارون)یشم لەگەڵدا بێ.

خواپە کەسیئێک لێ کوشتون دەترسم بکوژنەو.

خوا فەرموی: نەخێر ناتکوژنەو و هەردوکتان پرۆن، من ناگام لێتانه و گویم
لە گفتوگۆتانە.

پرۆنە لای فیرعەون و پێی بلێن:

ئىمە پئغھمبھرى خاى بونھوهرين.

نھوھى ئيسرائيل نازاد بکھ و لئنگھري با لھگھل ئيمھدا بن.

خا فھرمانى بھ موسا و بھ ھارون کرد بھ نھرم و نيانى لھگھل فيرھون
بلوئين.

خا لھگھل دوژمنھ کانيشى تارادھيھک نھرمى پئ خوښھ.

خا فھرموى: قسھى نھرمى لھگھلدا بکھن بھشکو بيردھ کاتھوھ يا دھترسى.

٢٠- لھبھردھم فيرھوندا

موسا و ھارون چونھ لاي فيرھون و لھ کوپرى فيرھون داوايان لھ فيرھون
کرد تا بھرھو خا بگھريئھوھ.

بھلام فيرھونى بھ زھبروزھنگ لھ چاونھ ترسيھکھى موسا تورھ بو، بھ
کھشوفش و لوتبھ رزيھوھ گوئى:

گھنجو^(١)! تۆ کيئى تا بتوانى لھ کوپرى من ھھلستيهوھ و ئاموژگارى من
بکھى؟

تۆ نھو مندالھ نھبوى کھ لھ ناو زيئدا ھھلمانگريئھوھ؟

نھدى ئيمھ نھبوين لھ مندالى تا گھنجيئى بھخيومان کردى؟

تۆ نھبوى پياوھ کھت کوشت و خوئ دزيھوھ؟

موسا تورھ نھبو، نھيگوت: درؤيھ، نھيگوت راست ناکھى، پرويپانوى
نھيئنايھوھ، بھلکو زؤر بھ راشکاويھوھ وھلامى دايھوھ.

---

(١) گھنجو: نھى گھنج.

گوتی: به لێ من کوشتم، کاریکی ناپه واش بو به لام ژیاوان بومهوه و خوا لیم
خۆش بوه. ^(١)

پاشان که ترسام بمکوژنهوه هه لاتم و ولاتم به جیهیشت.

پاشان خوا چاکه ی له گه لدا کردم و کردمیه پیغه مبهرا.

ئه ی فیرعه ون! منه تی ئه وه م له سهر ده که ی، که چند سالتیک منت به خیتو
کردوه؟!

ئه دی بۆ بیر له وه ناکه یه وه که بۆچی من که و قه بهردهستی تۆ و له بهر چ منت
به خیتو کردوه؟

ئه گهر تۆ مندالت نه کوشتبایه دایکیشم فریتی نه ده دامه ناو نیل و نه ده که و قه
بهردهستی تۆ تا به خیتوم بکه ی!

له پال ئه م هه مو سته م و کاره خراپانه تدا پیتوایه پیاوه تیت له گه لدا کردم؟
تۆ نه ته وه که ی منت به که ر و ناژهل داناه و وه ک سه گ تیتخوریون، توشی
نه هامه تی و ده رده سه ریت کردون.

ئه وه چ پیاوه تیه که ئه گهر مندالکیان لسی به خیتو بکه ی؟!

که به خیتویشت کردوه نه ترانیوه و هه لته کردوه ئه گهرنا ئه ویشته ده کوشت!

پیتوایه چاکه ت له گه لدا کردم که چند سالتیک منت به خیتو کردوه، که چی
هه مو نه وه ی ئیسرا ئیلت کردۆته کو یله؟!

---

(١) لیم خۆش بوه: لیتی بوریوم.

٢١- بانگ کردن به رهو لای خوا

فیرعهون ده مکوت بو و نهیتوانی وه لام بداته وه، ویستی خوی له پرسیاره که هه لیبویرئ، بویه گوتی:

پهروهردگاری بونه وهر کییه؟ که گویم لیته ناوی ده بهی؟

موسا گوتی: پهروهردگاری ئاسمانه کان و زه مین و نیوانیانه ئه گهر برپاداری دلنیا.

فیرعهون له م وه لامه توپه بو، ویستی توپه یی ئاماده بوانی نیو کۆره کهش بوروژینی و سهریان له وتهکانی موسا بسورمینی.

بویه روی کرده ئاماده بوان و گوتی: گویتان لی نیه موسا چ ده لی؟!

به لام موسا قسهکانی خوی نه پری و زهبری دوه می پاره شانه فیرعهون و گوتی:

پهروهردگاری ئیوه و پهروهردگاری باب و باپیرانی پیشوتانه.

فیرعهون توپه تر بو و ئارامی نه گرت و گوتی:

دلنیا بن پیغه مبه ره که تان شیت بو.

به لام موسا قسهکانی خوی نه پچراند و زهبری سییه می پاره شانه فیرعهون و گوتی:

پهروهردگاری پۆژئاوا و پۆژه لآت و نیوانیانه، ئه گهر ئیوه تیبگن.

فیرعهون ویستی موسا له م بابه ته تاله هه لیبویرئ.

فیرعهون ویستی توپه یی ده ست و پیوهنده کهی بوروژینی.

بویه گوتی: له باره ی باب و باپیرانمان چ ده لی؟!

فیرعەون لە دۆلی خۆی گوتی:

ئەگەر موسا بۆلێ لەسەر هەق بون، دەلێم: ئەوان بتیان دەپەرست!
ئەگەر بشلێ: لە گومراهی و لە گەمژەیی دابون، ئەوا ئامادەبوانی کۆرە کە
تورە دەبن و دەلێن: موسا جووین بە باب و باپیرانمان دەدا.
بەلام موسا لە فیرعەون زیڕە کتر بو، موسا خوا ریتی پاستی بۆ پۆشن
دەکاتەوه، گوتی:

باب و باپیرانی پێشو چیان کردبێ و چۆن بوین لە لای پەرەردگار بزر نیه و
گشتی نوسراوه، پەرەردگاری من شت لەبیر ناکا و بە هەڵدا ناچی.
پاشان موسا قسەی بردهوه سەر ئەو بابەتە ی کە فیرعەون دەیویست خۆی لێ
پزگار بکات.

موسا گوتی:

پەرەردگاری من شت لەبیر ناکات و بەهەڵدا ناچی.
ئەو پەرەردگارە ی کە زهوی بۆ ژیان سازاندوه و گەلیک پێگه و پەروازیشی^(١)
لەسەر زهوی بۆ داناوین.

ئەو پەرەردگارە ی کە بارانی لە ئاسماندا باراندوه.

لێرەدا فیرعەون دەمکوت دەبێ و قسەی دەبێ، بۆیه وهک هەمو پاشایه کی
زۆردار پەنا دەباته بەر زەبروزەنگ و تورەیی و دەلێ:
باپیئت بلێم ئەگەر هەر یه کیکیتر جگه له من به خواوهند بزانی دەتخەمه
بەندیخانە و بەندت دەکەم.

(١) رهواز: رینگایهک هاتوچۆی لەسەر بێ.

٢٢- موعجیزه کانی موسا

فیرعه ون که تیره کانی خۆی هاویشت موسا ویستی تیری خوای تیبگری.
موسا گوتی: ئەدی ئەگەر به لگهی پیغه مبه رایه تیم پی نیشان دای بروام
پیدینی؟

فیرعه ون گوتی: بیهینه ئەگەر راست ده کهی.

موسا گۆچانه کهی هه لدا و یه کسه ر بوه ماریکی زل و زه به للاح.

پاشان دهستی برده بن باخه لی و ده ریهینا یه کسه ر دهستی زۆر سپی بو.

فیرعه ون مه هانه یه کی^(١) دۆزیه وه و به ناماده بوانی گوت:

جادوگه ریکی^(٢) زانایه.

ناماده بوان گوتیان: راست ده کهی جادوگه ره، جادوه کهی پون و ناشکرایه.

موسا گوتی: ئیوه به شتی راسته قینه ده لێن جادو، ئەوهی جادوگه ر بی
جادوه کهی تاسه ر نیه و سه رناکه وی.

فیرعه ون گوتی: ئیوه ده تانه وی له ریبازی باب و باپیرانمان وه رچه رختین^(٣)،
ده سه لات و پاشایه تی بۆ خۆتان وه ده ست بێنن. ئیمه برواتان پی ناهینن.

فیرعه ون وه کو پاشا زۆرداره کان ویستی ده ست و پیوه نده کهی له موسا
بترسینن و گوتی:

جادو: سیحر

(١) جادوگه ر: سحر باز

(٢) وه رچه رختین: وه رسو پینن، لایه دن.

(٣) وه رچه رختین: وه رسو پینن، لایه دن.

موسا دەيەوئى بەھۆى جادوھەکانیەوھ لە ولاتتان دەر بەدەر بکا، ئیئوھ تەگبیرتان چیه؟

دەست و پێوھندە کەى گوتیان: پیمان باشە جادوگەرانی سەرتاپای ولات کۆیکرینەوھ و موسای پێی ببەزینین.

بەمجۆرە لە سەرتاپای ولات بانگیان راھێشت و گوتیان:
بۆ ئاگاداری، بۆ ئاگاداری... کێ جادوگەرە و جادو دەزانی با لەلای پاشا ئامادە بێ.

جادوگەرەن لە ھەموو لایە کەوھ ھاتن و لەلای پاشا کۆبونەوھ.
بەریار درا لە پۆژی جەژندا جادوگەرەکان پوھەرۆی موسا ببەوھ.
بانگی خەلکیشیان کرد کۆبەنەوھ تا بەلکو ببینن چۆن بەسەر موسا زال دەبن.

۲۲- بەرەو گۆرەپان

خەلک لە بەیاننە کەى پۆژی جەژن زو لەمالەوھ دەرچون و پۆل پۆل بەرەو گۆرەپانی پۆشتن.

منداڵ و گەنج و پیر و پیاو و ئافرەتان لە مالەوھ دەرچون و بەرەو گۆرەپان بەرپێکەوتن.

کەس لە مالەوھ نەما تەنھا نەخۆش و پەککەوتەکان نەبن.
لە کوچە و کۆلان و بازار و شاردا باس باسی جادوگەری و جادوگەرەن بو.
- ئەرئ جادوگەرە گەورە کەى شارى ئەسوان ھات؟

- بەللى، جادوگەرە بەناوبانگە كەي شارى ئوقسور و شارى جىزەي
بەناوبانگىش ھاتن.

- ئەرئ تۆ پىت وايە كى دەباتەوہ؟

ھەرچى جادوگەرى كارامە و گەورەي مىسرە گشتيان كۆيونەوہ، دەبى كەس
لىيان بباتەوہ!

موسا و براكەي چۆن دەتوانن بىبەنەوہ؟!

موسا تا گەورە بو ھەر لە كۆشكى پاشادا بو، پاشان بە ترس و لەرزەوہ
مىسرى بە جىھىشت و چوہ مەديەن، چەند سالتىكىش لە مەديەندا مايەوہ.

لە كوي فىرى جادو بوہ؟

لە مىسر؟ نەخىر.

لە مەديەن؟ نەخىر، گويمان لىننەبوہ لەويدا ھونەر ھەبى!..

نەوہى ئيسرائىلىش ھاتن و لەگەل خەلك كۆيونەوہ، دليان لەنتوان ھىوا و
بېھومىدىدا بو، رەنگە زياتر بېھومىديان بەسەردا زال بويى، بەلام خوا
مىھەرەبانى لەگەل كورى عىمران دەكا! خوا نەوہى ئيسرائىل سەردەخا!

جادوگەرەكان بە لاف و گەزاف و لوتبەرزىەوہ ھاتنە ناو گۆرەپان.

جل و بەرگى رەنگاوپرەنگيان لەبەرکردبو.

ھەمو گۆچان و گورىسيان پىبو.

ھەمو بە پىكەنين و گالتە جارىەوہ بەرەو گۆرەپانەكە دەھاتن.

دەيانگوت ئەمپۆر پۆژى ھونەرە!

ئەمپۆر پاشا دەبينى چ كاريكى عەنتىكە دەنوينن.

ئەمىرۆ خەلگ دەبىنى چەند گىرنگىن!
كاتىك كە جادوگەرەكان ئامادەبون بە فىرەونىيان گوت:
ئەگەر سەرگەوين خەلاتمان دەكەي؟
فىرەون گوتى: بەللى پلە و پايشتان بەرز دەكەمەوہ...
ئەمەيە خەلاتى پاشايان! ئەمەيە رېزانەي^(۱) پاشايان!
ئەمەيە كە پياوى پى دەخەلەتى!
ئەمەيە كە پىشتى پالەوانان لە ئەرزى دەدا!
بەمجۆرە جادوگەرەكان بە بەلئىنەكانى فىرەون دلخۆش بون.

۲۴- ئە نىوان راست و ئاراستدا

موسا بە جادوگەرانى گوت: چتان ھەيە ھەلئىدەن.
جادوگەرەكان گوريس و گۆچانەكانيان ھەلدا و گوتيان:
سوئىند بە شان و شكۆي فىرەون ئىمە سەردەكەوين.
خەلگ شتىكى سەيريان بىنى، بە دەيان و سەدان ماريان دەدى لە گۆرەپاندا
دەجىن، خەلگ كە ئەم دىمەنيان بىنى ھەپەسان و بۇ پاشەوہ كشانەوہ.
ھاواريان كرد: مار! مار!
ئافرەتەكان قىزانديان، مىندالەكان زىرانديان، ھەراوھوريا گۆرەپانى
ھەژاندەوہ.

---

(۱) رېزانە: رېز لىتان.

ئەوێ خەلگ دیتی موساش دیتی و سەری سورما، موسا گوریس و
گۆچانەکانی لەبەرچاودا ببوێ مار و دەجولان.

موسا ترسیکی بە دلدا هات!

چۆن نەترسی؟ ئەمڕۆ پۆژی تاقیکردنەوێ، پیاویش لە تاقیکردنەوێدا یان
دەباتەوێ یان دەدۆڕی!

ئەگەر خوانە خواستە جادوگەرەکان ببەنەوێ.

ئەگەر خوانە خواستە موسا بدۆڕینی.

چ پڕو دەدا؟ پەنا بەخوا!!

سەرکەوتنی موسا سەرکەوتنی پیاویک نییە.

بەلکو سەرکەوتنی ئاینە بەسەر پاشا.

سەرکەوتنی راستیە بەسەر ناراستی.

خوایە موسا نەدۆڕینی! خوایە موسا ژێر نەکەوی!

موسا ترسی بە دلدا هات بەلام خوا وری^(۱) موسای بەرز کردەوێ و پیی
فەرمو:

مەترسە تۆ سەرکەوتوی.

تۆ گۆچانەکە دەستی راست هەلە ئیتر هەرچی فروفیلی جادوگەرەکان هەبە
قوتی دەدا، جادوگەرەکان سەرناکەون.

موسا بە جادوگەرانی گوت:

---

(۱) وری: عەزیمەت.

کارەکەى ئێوە جادو، خوا جادوان پوچەڵ دەکاتەو.

خوا کارى بەدکاران ناسازینى.

خوا وتەى راستى خۆى سەردەخا ئەگەرچى تاوانکارانىش پێیان ناخۆش بێ.

موسا گۆچانەکەى هەڵدایە ناو گۆرەپان و بو بە ماریکی زل و زەبەللاح،
هەمو گوریس و گۆچانەکانى جادوگەرانى هەللوشى.

بەمۆرە راستى سەرکەوت و ناراستى پوکایەو.

جادوگەرەکان تاسان و واقعیان و پرما...

- ئەمە چیە؟

ئیمە دەزانین جادو چۆنە و چۆن نیە.

ئیمە دەزانین جادو چەند جۆرى هەیە.

ئیمە مامۆستای هونەرىن!

ئیمە پیشەواى هونەرىن!

ئەمە جادو نیە! ئەمە جادو نیە!

چونکە ئەگەر ئەمە جادو بوایە بە جادو دەمانبەزاند.

ئەگەر هونەر بوایە بە هونەر دەمانشکاند!

بەلام هونەرەکانى ئیمە لەبەردەم ئەم کارەدا پوکایەو، وەك خوناوى بەر

هەتاوى بو بەهەلم و توایەو!

ئەم کارەى لە کوێ هیناوە؟ دیارە لەلای خواوەیە!

جادوگه ره کان دلتیا بون که موسا پیغه مبه ره و خوا ئه م موعجیزه یه ی داوه تی، جادوگه ره کان هه مو به یه ک دهنگ هاواریان کرد:

بروامان به پهروه ردگاری موسا و هارون هیئا.

هه مو سوژده یان بو خوا برد و گوتیان:

بروامان به پهروه ردگاری بونه وهر هیئا، که پهروه ردگاری موسا و هارونه.

٢٥- هه ره شه کانی فیرعه ون

فیرعه ون شیئت و هار بو.

ئوقره ی لی برا، ئاگری له چاوان دهباری، هه وه تریشقه ی له نیوچه وانی هه لده ستا!

هه ی داماو فیرعه ون! ئه وه ی لیی ده ترسا و نه یده ویست رو بدا روی دا!

ده یویست به جادوگه ران موسا بیه زینتی که چی جادوگه ره کان لیی هه لگه رانه وه و بونه سه ربازی موسا!

ده یویست به جادوگه ران خه لک له موسا بکاته وه، که چی جادوگه ره کان خویان بهر له هه مو کهس بروایان پیه هیئا!

فیرعه ون تیریکی به رزی هاویشت به لام به خوی که وته وه.

فیرعه ون وایده زانی وه ک چۆن ده سه لاتتی به سه ر لاشه دا هه یه ده سه لاتتی به سه ر هزیشدا^(١) هه یه.

---

(١) هزر: بیر، فکر.

وايدەزانى وەك چۆن دەسەلاتى بەسەر زماندا ھەيە دەسەلاتى بەسەر دلىشدا
ھەيە.

وايدەزانى ئەگەر بە رەزامەندى خۆى نەبى نەبى ھىچ كەسەك لە خەلكى
مىسر پروا بە ھىچ شەكەك يەنە.

بۆيە بە لوتبەرزى و بە كەشوفشەو^(۱) گوتى:

- چۆن بەر لەوھى مەن رەگاتان پەيدەم پروا بە موسا دىنە؟!

فەرەون تەرىكى پاشايانەى تەگرتەن و گوتى:

دیارە موسا مامۆستاتانە و ئەو فەرى جادوى كردون!

پاشان تەرى دودەمى تەگرتەن و گوتى:

ئەو پلاتتان دانائەتەو تا خەلكى ولات ئاوارە بكنە و خوتان دەسەلات
بگرنە دەست، خۆم دەزانم چتان بەسەردىنە.

پاشان تەرى ژەھراوى سەيەمى تەگرتەن، كە دواھەمەن تەرى ناو تەردانى
پاشايانە، گوتى:

شەرت بى دەبى دەست و پەي ھەموتان راست و چەپ بېرم و لە خاچتان
ھەلواسم.

پروادارە كان تەرەكانيان بە قەلغانى پروا و ئارامگرى پەرىچ دايدەو.

گوتيان: بى باكىن^(۲) چت نە كردو بىكە، مادەم پروامان ھەنا بشكوژەين زەرەر
ناكەين چونكە بۆ لاى خوا دەگەرىنەو.

---

(۱) كەشوفش: لاف و تەنتەنە.

(۲) بى باكىن: بى مەنەتەن.

هيو لا خوا دەخوازين له گوناھەکانمان ببوریت و لیمان خوش بئ، که بەر له گشت خەلک پروامان هینا.

هەر وەھا بە پروایەکی پتەو و بە ورەیه کی بەرزەوێ گوتیان:

ئیمە پروامان بە خوا هینا و هيو لا خوا دەخوازين له گوناھەکان و لەو جادووی تۆ پیتکردین لیمان خوش بئ، پاداشتی لای خوا هیژاتر و تاسەرترە^(۱).

هەرکەسیک بە بیپروایی و تاوانکاری بگەریتەوێ لای خوا، خوا دەبخاتە ناو دۆزەخ و توشی ئەشکەنجەیی دەکا.

هەرکەسیکیش بە برپاداری و چاکەکاری بۆ لای خوا بگەریتەوێ خوا بەهەشتی پێدەبەخشی و پلەیی بەرز دەکاتەوێ.

۲۶- گەمژەیی فیرعەون

فیرعەون بە روداوێکی موسا تەنگەتاو و نیگەرەن بو، خەو نەدەچوێ چاوانی.

خواردن و خواردنەوێ لێ تال بو.

تورپەییەکی فیرعەون دەست و پێوەندەکەشی وروژاند.

دەستپێوەندەکی گوتیان: پاشا! چۆن لێدەگەرپی موسا و نەتەوێکی خراپەکاری لەسەر زەوی بۆلای بکەنەوێ و واز لە تۆ و لە خواوەندەکانت بێنن؟!

فیرعەون زۆر تورپە بو و گوتی:

کۆرەکانیان دەکوژین و ئافەرەتەکانشیان دەهیلینەوێ تا خزمەتمان بکەن، ئیمە بەهێزترین و بەسەریاندا زال دەبین.

(۱) تا سەرترە: هەمیشە ترە.

فيرعهون په نای وه بهر گشت فروفيالينك ده برد تا نه وهی ئيسرائيل و خه لکی
ميسر له موسا بره نجيئى.

فيرعهون به نه توه کهى خوۍ گوت: نه توه کهم! خوټان ده بينن چهنډ به
ده سه لاتم، ميسر مولکى خو مه، روباره کانی ميسر که کشتوکالی له بهر ده کهن
و پټی ده ژين مولکى منه.

پيم بلين من باشترم يان موسای بيټيز و بيد سه لات؟!

پاشان به سه نگينى و نه سپاييه وه^(۱) گوتى:

چاوساغانى نه توه کهم! نه مزانيوه جگه له خو م هيچ خواوه نديکى تر تان
هه بى.

وهك بلينى زور سوراخى خواوه نديکى کردبى و زورى بير کرد بيته وه و
ناموژگارى گه له کهى بکات!

پاشان وهك گه مژه و شيتان گوتى: هامان! له قور خشتان بېرن و له سهر ناگر
داغى^(۲) بکهن و بيکهن به که رپوچ، له م که رپوچانه وه بالا خانه يه کی بلندم بو
هه لېنين، به لکو ده گه مه لای خواوه نده کهى موسا و ده يبينم، هه رچهنده پيم
وايه موسا درو ده کات.

هامان خشتيکى گه لى زورى به خه لک برى.

له سهر ناگر داغيان ده کرد و ده بونه که رپوچ.

پاشان ده ستیان پيکرد بالا خانه که دروست بکهن.

ماوه يه کی دورو دريژ خه ريکى بون و گه ليتکيان بلند هه لئا.

(۱) نه سپايى: له سهر خوۍ يى.

(۲) داغ کردن: سوز کردن وه.

هامان و وه ستاکان زور شه کت و ماندو بون، قور له بهر بر، که رپوچ نه مان.
که چی فیرعه ون هیشتا گه لیکي ماوه، بالاخانه که هیشتا نریکی هه ور
نه بوته وه چ جای نه وه ی بگاته مانگ!

هیشتا نریکی مانگ نه بوته وه چ جای نه وه ی بگاته خور!
هیشتا نریکی نریکی خور نه بوته وه چ جای نه وه ی بگاته هه ساره کان!
هیشتا نریکی هه ساره کان نه بوته وه چ جای نه وه ی بگاته ئاسمان!
فیرعه ون دل سارد و شهرمه زار بو، فیرعه ون هیوای بر و دهسته ونه ژنو له
شوینی خو ی دانیش و له رو داما.

فیرعه ون چهند داماه! دیاره نازانی خوا چهند بهرز و گه وره یه؟
دیاره نازانی خوا نهرز و ئاسمانه بهرزه کانی نه فرانده؟ دیاره نازانی هه رچی
شتیکي له نهرز و ئاسمانه کانداهیه هی خواهه؟

دیاره نازانی خوی گه وره خوی نهرز و ئاسمانه؟!
فیرعه ون دوی کردو کوشه بیناکام و تیکشکاوه کانی هیچ فروفیلکی تری پی
نه ما ته نها نه وه نه بی که بریاری بدا موسا بکوژی، بهو بیانوه ی گویا
خرابه کاری له سهر زهوی بلاو ده کاته وه!

فیرعه ون گوتی: لیم گه پین با موسا بکوژم، که کوشتم نه و جا با هاواری
خوا که ی بکات!

بو یه ده یکوژم نه وه ک پنبازه که تان بگوژی یان خرابه کاری له سهر زهوی بلاو
بکاته وه.

٢٧- برۆاداره‌که‌ی خزمی فیرعه‌ون

فیرعه‌ون کاتیڤ و یستی موسا بکوژێ، پیاویکی برۆاداری خزمی فیرعه‌ون که به نهیینی برۆای هیئابو هه‌ڵسایه‌وه و گوتی:

ده‌تانه‌وی پیاویک بکوژن که ده‌لێ خوا په‌روه‌ردگارمه و له په‌روه‌ردگاری خوشێرا چه‌ند نیشانه‌ی زۆر ناشکرای بۆ هاوردون؟!

برۆاداره ئازا و زیره‌که‌ی خزمی فیرعه‌ون گوتی:

له‌به‌رچی به‌ره‌نگاری^(١) موسا ده‌بنه‌وه و ئازاری پێده‌گه‌یه‌نن؟

ئه‌گه‌ر برۆاشی پێ ناهێنن وازی لێ بێنن خۆی و رێبازه‌که‌ی خۆی.

ئه‌گه‌ر درۆزن بێ ئه‌وا تاوانی درۆیه‌که‌ی له ملی خۆیه‌تی و په‌یوه‌ندی به ئێوه نیه.

ئه‌گه‌ر راستیش بکا و پێغه‌مبهر بێ ئێوه‌ش ئازاری بده‌ن ئه‌وا قورپان به‌سه‌ری... هه‌ندێک له‌وه‌هه‌ر شانه‌ی ئه‌و پێتان ده‌لێ دینه‌دی و هه‌موتان ته‌فروتونا^(٢) ده‌بن.

براکانم! به‌ موڵکی زۆر و زه‌وه‌ند له‌ خۆبایی مه‌بن، به‌ هیژ و له‌شکری گه‌وره له‌ خۆ ده‌رمه‌چون.

نه‌ته‌وه‌که‌م! ئه‌مڕۆ ئێوه بالا‌ده‌ستن، ئێوه ده‌سه‌لاتتان به‌ ده‌سته، باشه ئه‌گه‌ر سزای خوا توشمان ببێ کێ هه‌یه رزگارمان بکا؟!

فیرعه‌ون له وه‌لامدا گوتی:

(١) به‌ره‌نگاریبونه‌وه: رویه‌پووبونه‌وه.

(٢) ته‌فروتونا: له‌ناچون و کاولبون.

من ههر سورم له سهر كوشتنى موسا و نهوهى منيش پيتان ده ئيم ههر نهو
راسته.

برواداره ئازا و زيره كه كه ويستى نه ته وه كهى له سهره نجامى پر ئازار و
چاره نوسى سته مكاران بترسينى و گوتى:

نه ته وه كه م! من له وه ده ترسم توشى سزايه كى وهك سزاي نه ته وهى نوح و عاد
و پهمود و بپرواكانى تر بن، دياره نهوان تاوانيان كردوه بويه توشى سزا بون
نه گهر نا خوا سته م له بهنده كانى خۆى ناك.

برواداره ئازا و زيره كه كه نه ته وه كهى به پۆژى دوايى ترساند.

ده زانى پۆژى دوايى چيه؟

پۆژى دوايى نه وهنده سهخت و ناخۆش و پر ئازاره پياو ئاور له برا و داىك و
باوك و ژن و منداله كانيشى ناداته وه، چونكه له م پۆژه دا هه مو كه سيك
په ريشانه و له بهر په شيوى خۆى ئاگاي له هيج كهس نامينى.

له م پۆژه دا ته نها بربواداره كان نه بى نه گينا هه مو براده ره كانى تر له گه ل يه كتر
دوژمن و له يه كتر بيزارن.

له م پۆژه دا خزمایه تى نامينى و كهس له حالى كهس ناپرسى.

له م پۆژه دا خواي مه زن و بالاده ست بانگ ده كا:

نه مپۆ ده سه لات بۆ كييه ؟.. هه لبه ت بۆ خواي زال و ته نيايه .

له م پۆژه دا خه لك هه مو ده په شو كيئن، هانا وه بهر يه كتر ده بن، هاواري يه كتر
ده كه ن فريامان كه ون فريا!

بەلام کەس فریای کەس ناکەوێ و ئاوپ لە یەکتەر نادەنەو، چونکە هەمو لەخۆ
بیتازن و کەسیش هیچی پێناکری.

بروادارە ئازا و زیرەکە گوتی:

نەتەوێ کەم! من دەترسم لەم پۆژەدا لیتان بقیەومی کە دەبیتە هاوارهاوار کە
رۆژی قیامەتە، ئەوێ رۆژی هیچ کەس هیچی بە دەست نیە و کەس فریاتان
ناکەوێ، ئەگەر ئێوە گومرا بن خوا یارمەتیتان نادا.

بروادارە ئازا و زیرەکە گوتی:

خوا چاکە یەکی گەلێک گەورە ی لە گەلدا کردن بەلام ئێوە ریتان نەزانی، جا
کە مالتاواپی لێکردن ئەوسا ئەفسوستان^(١) کیشا.

ئەم چاکە یە یوسفی پێغەمبەر بو - سلاوی خوای لیبی - کە ئێوە نەتاناسی و
ریتان نەزانی.

جا کە یوسف کوچی دواپی کرد گوتان:

پاکی و بێ گەردی بۆخوا! پێغەمبەر نەبوە وەک یوسف بێ!

پادشا نەبوە وەک یوسف بێ!

پیاو نەبوە وەک یوسف بێ!

لە دوا یوسف لە کوێ پێغەمبەریکی وەک یوسفمان بۆ دی؟!

نەخێر قەت پێغەمبەریکی وەک یوسفمان بۆ ناییتەو!

بروادارە ئازا و زیرەکە گوتی:

---

(١) ئەفسوس: ئەسەف.

كاتى خۇي كە يوسف ھات و بەلگەي رۈن و ئاشكراشى پېيىبو بۇ سەلماندى
 پىغەمبەرەيەتەكەي، كەچى ئىۋە گومانتان لى ھەبو، بەلام ۋەختى كە مرد
 گوتتان ئىتر پاش ئەو خوا ھىچ پىغەمبەرىك نانيرىت.
 بزەن ئەگەر ئەم پىغەمبەرەش بىرى ھەمان شت دەلەن و پەشىمان دەبنەۋە!

۲۸- ئامۇڭگارى پىاۋە پروادارەكە

پروادارەكە ئامۇڭگارى نەتەۋەكەي كرد و دلسۆزى و خۆشەويستى خۇي بۇ
 دەرپرېن و گوتى:

نەتەۋەكەم! ۋەرن شوپىم كەون رېي راستان نىشان دەدەم.
 پروادارە نازا و زىرەكەكە دەيزانى نەتەۋەكەي بە ژيانى دىئاۋە مەست.
 دەيزانى فىرەون بە مولك و ھىزە زۆرەكەي فريوى خواردۋە^(۱) و لەخۇبايى
 بوە.

بەلام ژيانى دىئا ۋەك خەۋنىكە و كۆتايى دى، ژيانى دىئا ۋەك سىبەرىكە
 پاشان نامىنى.

پروادارەكە زانى نەتەۋەكەي بە خۆشى ژيانى دىئاۋە سەرمەست بونە،
 سەرمەستىش گوى بۇ ۋتەي راست ناگرى و ھەست بە شتى چاك ناك.

بۆيە ئەۋانىش گوى لە ۋتەكانى موسا راناگرن.

پروادارەكە ويستى لەم بىئاگا بونە بىداریان بىكاتەۋە و پىتى گوتن:

---

(۱) فريو خواردن: خەلەتان.

نەتەۋەكەم! بە ژيانى دىنيا مەخەلەتتىن، ژيانى دىنيا چەند خۇشەكى سنوردارە
و دەپرېتەۋە، ژيانى دوارۆژ ھەمىشەيە و نابرېتەۋە.

لېرەدا نەفامانى نەتەۋەكەي بەم قسانە ھەلچون، بانگى برودارەكەيان دەکرد
بېتەۋە سەر رېتى بېرپروايى و ھاوبەشپەرستى، بانگيان دەکرد بگەرېتەۋە سەر
ثاينى باب و باپيران.

برودارەكە دەيگوت: بۇ لاي خوا بگەرېنەۋە و خوا بپەرستى.

ئەۋانىش دەيانگوت بۇ سەر ثاينى باب و باپيران بگەرېتەۋە!

زۆريان لەگەل ھەۋلدا و سنورىان بەزاند ئەۋىش پىي گوتن:

نەتەۋەكەم! ئەۋە چىتان لىقەۋماۋە!

من بۇ پرزگارى بانگتان دەكەم كەچى ئىۋە بۇ دۆزەخ بانگم دەكەن؟!

من بۇ لاي خۋاي بالادەست و لىبوردە بانگتان دەكەم، كەچى ئىۋە بانگم
دەكەن، تا بەخۋا بېرپروا بم و ھاوبەشى بۇ برپاردەم.

برودارە ئازا و زىرەكەكە پىي گوتن:

خاۋەندەكانى ئىۋە كام پىغەمبەريان ناردۋە؟

كام پەرپروكيان دابەزاندۋە؟

كى بانگەۋازى بۇ كردون؟

خاۋەندەكانى ئىۋە راستەقىنە نىن، بەلكو تەنھا چەند ناۋىكن كە خۇتان و
باب و باپيرانتان ھەر لە خۇرا و بەبى بەلگە ھەلتانەستون.

بەلام ئەۋەتەتتى پىغەمبەرانى خوا ھەمويان بانگەۋازيان بۇ لاي خوا كردۋە،
ئەۋە ئىبراھىم، يوسف و، ئەۋ پىغەمبەرەي خواش كە موسايە.

سەیرکەن ھەموو شتێک نیشانەى بونى ئەم خواىدە!
 لە ھەموو شوێنێک پیغمبەر ھەيە و بانگى خەلکى کردوہ!
 بەلام ئیوہ کە بانگى من دەکەن تا بۆ لای ئەم خواوہندانە بگەرێمەوہ ھەلبەت
 نە لە دنیا و نە لە دواىش ناتوانن بە ھانای کەس بچن.
 برۆادارە کە لە گێل و وێلیان بێزار بو، بۆیە بەجێى ھێشتن و، پێى گوتن:
 رۆژێک دادۆ و تەکانى منتان بە بیر بێتەوہ، من خۆم بە خوا سپاردوہ، خوا
 بەندەکانى خۆى دەبینى و ئاگاداریانە.
 خەلکە کە توپە بون و خزمەکانى فیرعەون و یستیان بیکوژن، بەلام خوا
 پاراستى و دوژمنانىشى لەناو برد.

۲۹- ژنى فیرعەون

فیرعەون وایدەزانى وەك چۆن دەسەلاتى بەسەر لاشەدا ھەيە دەسەلاتى بەسەر
 ھزرىشدا ھەيە.
 وایدەزانى وەك چۆن دەسەلاتى بەسەر زماندا ھەيە دەسەلاتى بەسەر دلێشدا
 ھەيە.
 وایدەزانى ئەگەر بە پەزامەندى خۆى نەبێ نابێ ھیچ کەسى لە خەلکى میسر
 برۆا بە ھیچ شتێ بێنێ.
 ئەگەر فیرعەون بیزانیبايە يەکیك وا لەوسەرى ولاتى میسرەوہ برۆای بە
 موسا ھیناوہ شیت و ھار دەبو، ھەجمانى نەدەما، ئاگرى لە چاوان دەبارى،
 ھەورەتریشقەى لە نیوچەوان ھەلدەستا، دەيگوت:

چون دهبی پروا به موسا بیتنی بهر له وهی ریځگی بدهم؟!

له ولاتی من بژی و سهرپیچی بکا؟!

بژیوی من بخوا و پروام پی نه هیڼی؟!

دهبی منیان پی له خوشیان له پیشت بی!

فیرعون له بیري نه مابو به خوی وا له سهر ئه رزی خوا ده ژي و سهرپیچی له
فهرمانه کانی خوا ده کات، وا بژیوی خوا ده خوا و پروا به خوا ناهیني!

خوای گه وره له ناو مائی فیرعوندا نیشانه یه کی به فیرعون نیشان دا.

له ناو خیزانی فیرعوندا نیشانه یه کی به فیرعون نیشان دا.

بوی پرون کرده وه که خوا ده سه لاتی به سهر هزرده هیه وه ک چون ده سه لاتی
به سهر لاشه دا هیه.

خوا ده سه لاتی به سهر دلدا هیه وه ک چون ده سه لاتی به سهر زماندا هیه.

خوا ده بیتته له مپهر له نیوان میرد و ژنه که ی.

خوا ده بیتته له مپهر له نیوان مروژ و دلی.

پروا چوه ناو ماله که ی فیرعون بیتنه وهی فیرعون ههستی پیبکات، بیتنه وهی
فیرعون هیچی پیبکری.

ژنه که ی فیرعون پروای به خوا هیڼا و به فیرعون بیپروا بو.

پروای به موسا هیڼا نه گهرچی میرده که ی پاشای میسر بو.

شاره زاترین که س به فیرعون و خوشه ویسترن که س له لای فیرعون بپروای
به موسا هیڼا.

ژنی فیرعه‌ون بروای هینا بیئنه‌وه‌ی جه‌ندرمه‌کانی فیرعه‌ون بتوانن هیچ بکه‌ن،
بیئنه‌وه‌ی هه‌ستی پێبکه‌ن، هه‌رچه‌نده وه‌ک می‌رولان بۆنیان ده‌کرد و وه‌ک
قه‌له‌ره‌شان ده‌یان‌روانی.

فیرعه‌ونیش هه‌ستی پێنه‌کرد، هه‌رچه‌نده نزیک‌ترین که‌سیشی بو.

جا نه‌گه‌ر فیرعه‌ون بیزانیایه چی ده‌کرد؟

فیرعه‌ون ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر لاشه‌دا هه‌یه به‌لام ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر هزرده‌ نیه.

فیرعه‌ون ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر زماندا هه‌یه به‌لام ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر دلدا نیه.

ژن ده‌بی گوێپرایه‌لی می‌ردی بی، به‌لام نه‌ک له‌ بی‌پروایی و له‌ گونا‌حان، چونکه
نه‌گه‌ر یه‌کیک له‌ لایه‌ن هه‌ر که‌سیکه‌وه فه‌رمانیکی دژ به‌ فه‌رمانی خ‌وای بی‌بکری
نابی گوێپرایه‌ل بی.

مندالیش ده‌بی گوێپرایه‌لی دایک و باوکی بی و چاکه‌یان له‌ گه‌ل بکا، به‌لام
نه‌گه‌ر فه‌رمانیکیان پێکرد بی‌پروایی بو یان گونا‌ح بو نابێ جێبه‌جێی بکا چونکه
خ‌وا پ‌ازی نابێ.

﴿وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا
وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾. واته: نه‌گه‌ر دایک و باوکه‌ هانیان دای شتی‌ک
بکه‌ی به‌ هاو‌به‌شم که‌ خ‌ۆت هیچی لی نازانی، فه‌رمانیان به‌جی مه‌هینه؛ له
دنیا‌دا به‌خ‌ۆشی له‌ گه‌لیان بژی و، هه‌ر له‌ شوین ته‌وانه‌ برۆ که‌ به‌ره‌و خ‌وا

گه پراونه وه، له ئاکامدا ههر ده گه پینه وه لای من، نه وسه تیتان ده گه یه نم چیتان کردوه ^(۱).

ژنه که ی فیرعه ون له سهر برپواکه ی خۆی مایه وه و نه چوه وه سهر بیپروایسی، له ژوری خۆی له مالّی دوژمنی خوا به نهیننی خوی خۆی ده پهرست.
له خوا ده ترسا و خۆی له سته مکاریه کانی فیرعه ون بیبهری ده کرد.

خوی گه وړه له ژنه که ی فیرعه ون خوش بو و له فیرعه ون و زولمه کانی رزگاری کرد، خوی گه وړه له قورئاندا به سهرهاتی ژنه که ی فیرعه ون به غونه ی برپواداری و نازایه تی بؤ برپواداران دینیته وه ده فهرموی: ﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَبِخَنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَبِخَنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ سَيِّئَاتِكُمْ وَاتِهِ: خوا ژنه که ی فیرعه ون به غونه بؤ برپواداران دینیته وه. که له بهر په وړه ردگاری خۆی پارایه وه: په وړه ردگارا! تو له لای خوت له بهه شتدا مالیکم بؤ دروست بکه و له فیرعه ون و کرده وه که ی رزگارم بکه و، له ناو کو مه لّی ناهه قانیش رزگارم بکه ^(۲).

۳۰- نه هامه تیه کانی نه وه ی ئیسرائیل

خه لک که زانییان فیرعه ون دوژمنایه تی نه وه ی ئیسرائیل ده کا؛ نه وانیش دوژمنایه تیان ده کردن و نه زیه تیان ده دان تا به لکو له فیرعه ون نریک بښه وه.
مندال و توال گه مه یان به نه وه ی ئیسرائیل ده کرد و وه ک سه گ پییان ده وه پین.

(۱) لقمان ۱۵

(۲) سوره تی التحریم (۱۱)

هه‌ر رۆژه‌ی نه‌هامه‌تیه‌کی نوێیان به‌سه‌ردا ده‌هات، هه‌ر رۆژه‌ی توشی به‌لایه‌ك ده‌بون.

موسا- درود و سلاوی خوی لیبی - دلێ ده‌دانه‌وه و ئامۆژگاری ده‌کردن ئارام بگرن، پێی ده‌گوتن:

پشت به‌خوا بیه‌ستن، ئارام بگرن، زه‌وی هی خوایه، خوا به‌ ویستی خۆی به‌نده‌کانی بالا ده‌ست ده‌کا، سه‌ره‌نجامیش بۆ له‌خواترسانه:

نه‌وه‌ی ئیسرائیل لهم نه‌هامه‌تی^(۱) و ئیش و ئازارانه‌ی توشیان ده‌هات بێزار بون، به‌ موسایان گوت:

ئه‌ی موسا! تۆ هیچ سودیکت به‌ ئیمه نه‌گه‌یاندا!

تۆ هیچ به‌لایه‌ك له‌ کۆل نه‌کردینه‌وه!

پیشنه‌وه‌ی تۆ بێی ئازاریان ده‌داین دوا‌ی نه‌وه‌ی که تۆش هاتی هه‌ر ئازار ده‌دریڤین.

به‌لام موسا وره‌ی دانه‌به‌زی! به‌لام موسا بیه‌ومی‌د نه‌بو! گوتی:

ئارام بگرن، خوا دوژمنه‌که‌تان له‌ناو ده‌بات، پاشان ئیوه بالا ده‌ست ده‌کا تا ده‌رکه‌وی ئیوه چ جو‌ره کاریک ده‌که‌ن.

نه‌ته‌وه‌که‌م! ئه‌گه‌ر ئیوه بپرواتان به‌ خوا هیناوه و ملکه‌چی فه‌رمانه‌کانی خوان پشت به‌خوا بیه‌ستن.

ئه‌وانیش گوتیان: خوایه پشت به‌ تۆ ده‌به‌ستین، خوایه نه‌مانه‌خه‌یه‌ته بن ده‌ستی ئه‌م سه‌ته‌مکارانه، خوایه لهم نه‌ته‌وه بپروایه‌ رزگارمان بکه‌.

---

(۱) نه‌هامه‌تی: به‌ده‌بختی.

فیرعهون نهیده هیشت نه وهی ئیسرائیل خوا بپهرستن، ته گهر بیدیبان خوا
ده پهرستن و نویژ ده کهن تورپه ده بو.

فیرعهون نهیده هیشت مزگهوت له ولاته کهیدا دروست بکهن، ته گهر له
ولاته کهیدا خوا بپهرسترا بوايه تورپه ده بو.

فیرعهون چه ند نه فامه! خو زهوی هی فیرعهون نیه هی خواهیه!

کی لهو کهسه سته مکارتره که ناهیلّی خوا له سهر زهوی بپهرستری؟!

کی لهو کهسه سته مکارتره که له سهر زهوی خوا ده لیته خه لکی: من
بپهرستن؟!

به لام فیرعهون ناتوانی نه هیلی خه لک له ناو مالی خوی خوا بپهرستی!

خوا له سهر زاری موسا به نه وهی ئیسرائیلی فهرمو:

ماله کانی خوتان بکهن به مزگهوت و له وی نویژ بکهن.

فیرعهون و جه ندرمه کانی نه یاتوانی نه وهی ئیسرائیل له پهرستنی خوا
دابیرین!

کی ده توانی به نده له خوا دابیرینی؟!

کی ده توانی موسلمان له پهرستنی خوا دور خاته وه؟!

۳۱- بىرىتى

كاتىك فىرەئون لە سنورى تىپەپراند و تەواو لەخوا ياخى بو، گەلىك بىئاگا و لامل^(۱) بو، خوا وىستى ئاگادارى بىكاتهو.

خوا پازى نابى بەندەكانى بىپروا بن! خوا حەز ناكا خراپەكارى لەسەر زەوى بلاو بىتەو!

فىرەئون پىاويكى زۆر كەللە رەق بو، دانايى و ئاموژگارى دادى نەدا. كەرىش تا لىي نەدرى ئاگادار نابىتەو!

جا خوا وىستى فىرەئون ئاگادار بىكاتهو!

مىسر ولايتىكى بە پىت و بەرەكەت و پىر لەشىنايى بو، ولاتى خىروپىر و بەروبووم و دانەويىلە بو.

لەسەردەمى يوسفدا - سلاوى خواى لىيى - كە بىرسىەتى بلاوبەو زانىتان ولاتى مىسر چۆن ولاتە دورەكانى رزگار كرد.

زانىتان مىسر چۆن خەلكى شام و خەلكى كەنعانى لە بىرسىەتى رزگار كرد!

زەوى و زارەكانى مىسر بە زىي نىل ئاو دەدران.

كشتوكاڵەكانى مىسر بە زىي نىل ئاودىر كرابون.

زىي نىل سەرچاوەى خىر و خوشى مىسر بو.

فىرەئون و خەلكى مىسر واياندهزانى زىي نىل كىلى رزق و پۆزىيە.

واياندهزانى ئەگەر مىسر زىي نىلى ھەبى پىويستى بە باران و بەھىچ شتىكى تر نىيە.

---

(۱) لامل: سەرسەخت، رەكەر، عىناد.

نه یانده زانی کللی رزق و رۆزی به دهست خواجه .

نه یانده زانی خوا رزق و رۆزی ده به خشی و هه لیده گری .

نه یانده زانی زنی نیلش هه به به فرمانی خوا ده روات و ئاوی زۆر ده بی .

به به فرمانی خوا نیل و شکی کرد و ئاوه که ی چۆه ژیر زهوی .

خه لکی میسر که وتنه نه هاهمه تی و نه یانده زانی زهوی و زاره کانیا به چ ئاو
به نه ؟!

به روبروم و دانه و یله که م بونه وه ، برسیتی بلا و بۆوه و گرانی به دوا ی گرانی
داده هات !

فیرعه ون و هاهمان و جه ندرمه کان هه رچه ندی کردیان و کۆشیان چاره یه کیان
پینه کرا .

لیرده دا خه لکی میسر بۆیان رۆن بوه وه که فیرعه ون په روه رد گاریان نیه و رزق
و رۆزی به دهست خواجه نه ک فیرعه ون !

به لام فیرعه ون به م نه هاهمه تیه په ندی وهر نه گرت ، خه لکی میسر په ندیان
وهر نه گرت و بیدار نه بونه وه !

شهیتان وای کرد سود له په ندو ئامۆژگاری وهر نه گرن .

خه لکی میسر گوتیان ئه م هه مو برسیه تی و قاتوقریه به هو ی نه گبه تی موسا
و نه ته وه که یه تی !

قسه یه کی چهنده سهیره ! ئه دی موسا پیشتیش له ناویاندا نه بو ؟! ئه دی نه وه ی
ئیسرا ئیل رۆژگاریک نیه له ناویاندا ده ژین ؟!

نه خیر له بهر نه گبه‌تی کرده وه خراپه‌کانی خۆیانه!! له بهر نه گبه‌تی بی‌پروایی
خۆیانه!!

فیرعه‌ون و نه‌ته‌وه‌که‌ی سه‌سه‌خت بون و گوتیان ئیمه‌ مل بۆ ئهم جاده‌ که‌چ
ناکه‌ین.

گوتیان: موسا! هه‌رچه‌ندی نیشانه‌مان بۆ بی‌نی و جادومان لی‌بکه‌ی هه‌ر
بروات پی‌ ناهینین.

۳۲- پینج نیشانه

خوا‌ی گه‌وره نیشانه‌یه‌کی تری بۆ ناردن.

بارانیکی زۆری به‌سه‌ردا باراندن، ئاوی نیل هه‌ستا.

ئاسمان هه‌ر باراندی هه‌ر باراندی، تا هه‌مو کشتوکاڵ و زه‌وی و زاره‌کانیان
نقوم بو، به‌روبوم و دانه‌وی‌له‌کان خه‌سار بون.

باران به‌لایه‌کی گه‌وره‌ی توش کردن.

تا دوینی سکا‌لایان له بی‌بارانی ده‌رده‌پری که‌چی ئه‌م‌پۆ سکا‌لا له زۆربارین
ده‌رده‌پرن!

پاشان خوا کل‌لۆی بۆ ناردن، کل‌لۆ به‌ کشتوکاڵ و زه‌وی‌وزاران وه‌ربون و له‌ دار
و دره‌ختان و روکان، پرویان له‌هه‌ر کو‌ی بکه‌ردبایه‌ هه‌یچیان به‌سه‌ر هه‌یچه‌وه
نه‌ده‌هیشت.

سه‌رباز و جه‌ندرمه‌کانی فیرعه‌ون نه‌یان‌توانی له‌ گه‌ڵ سه‌ربازانی خوا بجه‌نگن.

چۆن دەتوانن لەگەڵيان بچەنگن؟ خۆ شمشیر و تیرو پرم دەروەستیان^(۱) نایەن!
لێرەدا خەلکی میسر بێدەسەلاتی فیرعەون و بێدەسەلاتی ھامان و بیتوانایی
جەندرمەکانیان بۆ ڕون بوەوہ.

بەلام پەندیان وەرەگرت و بیدار نەبۆنەوہ!
بۆیە خوا جۆرە سەربازێکی تری بۆ ناردن، کە ئەوانیش ئەسپیی بون.
ئەسپیی دارووەردی لێ تەنینهوہ.

سەرجینگە ھەر ئەسپیی بو، ناو جل و بەرگ ھەر ئەسپیی بو، ناو پرچی سەر
ھەر ئەسپیی بو، ناو موی جەستە ھەر ئەسپیی بو.

خوا لە ئەسپییمان پاریزی!
لەبەر ئەسپیی خەویان نەبو، شەو تا بەیانی ھەر خەریک بون بە نینۆک
ئەسپییان دەکوشت.

چۆن دەتوانن لەگەڵ ئەسپیی بچەنگن؟ خۆ شمشیر و تیر و پرم دەروەستیان نایەن!
خۆ سەرباز و جەندرمەکانیش ناتوانن لە دەست ئەسپییان ڕزگار بن!

پاشان خوا بۆقی بۆ ناردن، بۆق دنیای پر کرد، خواردن ھەر پەری بۆق بو،
خواردنەوہ ھەر پەری بۆق بو، جل و بەرگ ھەر پەری بۆق بو.
لەبەر بۆق لە خۆیان بیزار ببون، ژینیان لێ تال بو.

بۆق بە ھەموو شویتان بالۆ ببۆنەوہ، گشت کون و کەلەبەریکی خانویان
تەنبوہوہ.

---

(۱) دەروەست: دەروەقەت.

بۆيىك لەملاو دەيىقپاندى، بۆيىكى تر لەملاو تر بى دەنگ دەبو، بۆيىكى تر لەملاو پازى دەدا...

ھەر بۆيىكىان دەكوش (دە) بۆيى تر دەھاتنە جىيى، ھەر بۆيىكىان دەردىنا پىنج بۆيى تر پەيدا دەبون، دەتگوت لە مالىدا زۆر دەبن.

پاسەوان و جەندرمەكان ھەرچەندى كردييان و كردييان نەيانتوانى بۆق قەلاچۆ^(۱) بكن.

ئەمجارە خوا نىشانەي پىنجەمى بۆ ناردن، نىشانەكەي ئەمجارە خوئين بو.

ھەمو توشى خوئين پۇانى لوت بون، خوئين لە لوتيان نەدەووستا، زۆر بىھىز و كەشەنگ ببون.

پزىشكەكان نەيانتوانى چارەسەرى بدۆزنەو و ھىچ دەرمانىك دادى نەدان.

ھەر جاريك كە خوا نىشانەيەكى بۆ دەناردن دەھاتنە لاي موسا و دەيانگوت: تۆ لە خوا بىپارتيو تا ئەم بەلايەمان لەسەر ھەلگري و رزگارمان بكات، ئىمەش پەيمان دەدەين پەشيمان دەبينەو و بپروا دىنين و نەوہى ئيسرائيلت لەگەل دەنيرين.

خوا بەلايەكەي لەسەر ھەلدەگرتن و رزگارى دەکردن، بەلام ئەوان پەيمانەكەيان دەشكاند.

خوا لە قورئان دەفەرموي: ئىمە لافاو و كللو و ئەسپى و بۆق و خوئينمان بۆ ناردن، كە چەند نىشانەيەكى رون و ئاشكرا بون، بەلام ئەوان لە خۆبايى بون، بەراستى نەتەوہيەكى تاوانبار بون.

(۱) قەلاچۆ: بنپركردن، لەناوبردن.

٣٣- دەرچون

خاکی میسر ھەرچەندە بەرفرەوان بو، بەلام بۆ نەوہی ئیسرائیل تەنگ و تریسک بو.

چ لە پیت و بەرەکەت و خێروبیژی میسر بکەن کە ئەوان ھەموو پۆژی جۆرەھا ئەشکەنجە و پێسوایی ببینن؟!

تا کە ی ئارام بگرن؟ خۆ ئەوانیش ئادەمیزادن و ھەست بە ئیش و ئازار دەکەن!

خوا سەروشی بۆ موسا نارد شەوێ نەوہی ئیسرائیلیش لەگەڵ خۆی ببات و لە میسر دەرچن.

جەندرمەکانی فیرعەون کە وەک قەلەرەش دەیانپوانی و وەک میرولان بۆنیان دەکرد ھەستیان پێکرد و ھەواییان بە فیرعەون راگەیانند.

موسا نەوہی ئیسرائیلی لەگەڵ خۆی دا و بەرەو خاکی پیروز بەرپێکەوتن.

نەوہی ئیسرائیل دوازدە تیرە بون، ھەر تیرە ی فەرماندەییەکیان ھەبو.

پێگای شام پێگایەکی دیار و ئاشکرا بو، و شکانیەکی بۆلە نیوان دو وشکانیدا، موسا پێشتر دو جارانی پێدا پۆشتبو، جارێک کە بۆ مەدیەن کۆچی کرد، جارێکیتریش کە بۆ میسر گەرایەو.

بەلام موسا مەبەستیکی ھەیە کەچی خوا مەبەستیکیتری ھەیە، ھەلبەت مەبەستی خوا دیتەدی.

موسا پێگای بزر کرد، موسا ھەلە ی کرد و قەدەری خوا ھاتەدی.

موسا وایدەزانی نەوێ ئیسرائیل بەرەو باکور دەبا بەلام بەرەو رۆژەهەلات دەڕۆیشتن^(۱)، چونکە شەویکی تاریک و ئەنگۆستەچاو بو.

لە ناکاو خۆیان لەبەردەم دەریای سور دیتەوێ کە شەپۆلە هارووهاجەکانی لێکیان دەدا.

هاوار خواپە! ئێمە لە کوێین؟ لەبەردەم دەریا داین!

ئاوڕێکیان لە پشتهوێ داوێ، لە دورەوێرا تەپ و تۆزێکی پەرش و بلاویان بینی!

هەزارەزێلە لەشکرێکی گەورەیان چاو پێکەوت کە بەری ئاسۆیان گرتبو! لێرەدا نەوێ ئیسرائیل هەرا و زەنا و دەنگە دەنگیان لەناویدا بەرز بۆوێ و دەیانگوت:

کوڕی عیمران! لە چ لیمان توێرە بوی ئاوا نەخشەت کێشاوێ بمانکوژی!
ئیمەت هێناوێتە سەر کەناری دەریا تا فیرەبۆن وەک مشک بمانکوژی؟ تازە نەدەتوانین هەلبێین! نەدەتوانین دەرباز بین!

ئیمە وەبیرمان نایێ خراپەمان لەگەڵدا کەردبێ ئەم تۆلەپە لەسەر چی؟!
ئەم هەموو ماندوبون و دەردەسەریە بەس نەبو کە لەبەر تۆ تا ئێرە هاتوین؟!
ئەوێتانی پێشمان دەریایە، پشتمان دوژمنە دەرەتافان^(۲) نیە دەبێ بمرین!
بەئێ ئیسرائیل دنیایان لەبەرچاوی تاریک بو، هیوابراو و هەناسەسارد بون، پاشان دەنگە دەنگ نەما و خامۆش بون.

(۱) لێرەدا وا چاکە مامۆستا نەخشە و لاتی میسر بە قوتاییان نیشان بدات.

(۲) دەرەتان: رێی رزگاری.

ترس و له زېځکې زور دايگرتن، له تنگانې ناخوشدا نه گهر شاخيش
بله خشې^(۱) گازانده ي لينا کړئ.

به لام موسا پروای به خوا به هيز بو، پرواکه ي نه له رزی، خه لکه که گوښیستی
دهنگی به سامی موسا بون که فهرموی:

نه خیر... خوام له گه لډایه، خوا پرزگارم ده کا.

خوا فهرمانی به موسا کرد گوچانیک له ناوی ده ریا بدا، شه ویش گوچانیکی
لیدا و ده ریا له ت بو، له هه ردو لاوه ناوه که وهک دو شاخی زه به للاح قیت
پاوه ستان.

ناوه که دوازه ریځای لی بو هوه، ههر ریځایه و بو تیره یهک.

به مجوره نه وهی ئیسرائیل به سه لامه تی له ده ریا که په رینه وه و گه یشتنه
شه و به ری بیمه ترسی.

۳۴- خنکانی فیرعه ون

فیرعه ون نه وهی ئیسرائیلی بینی که چوڼ له ده ریا به سه لامه تی په رینه وه.

فیرعه ون به سه ربازه کانی گوت: ته ماشاکه ن، بو من ده ریا چوڼ شق بوه تا
نم هه لاتوانه ده سگیر بکه م.

فیرعه ون له گه ل سه ربازه کانی به ره و ده ریا چونه پیشه وه، نه وهی ئیسرائیل
جاریکی تر ترس و له رز دایگرته وه.

---

(۱) له خشین: خزین.

ئه وه تانی دوژمن گه یشت! ئه وه تانی ئه و سته مکاره دهیه وی بپه ریتته وه، تازه ته و او هیچ شتیك نایگه رینیتته وه، ده مانگاتی و هه موشان ده گری، به یه خسیری و به سه رشوپی به ره و میسرمان ده باته وه یان هه ر لی ره به نامویی ده مانکوژی.

موسا ویستی گۆچانیکی تر له شوینه وشکبوه که بداته وه و وه کو پی شوی لیبتته وه، به لام خوا سروشی بو نارد و فره موی:

واز له ده ریا بیته فیرعه ون و سه ربازه کان نقوم ده بن.

فیرعه ون و سه ربازه کان خو یان پیدادا و ویستیان به هه مان شوینی موسا بپه رنه وه، رویشتن تا گه یشتنه ناوه ندی ده ریا، له وییدا هه ردو له ته که ی ده ریا خو یان لیکدایه وه.

فیرعه ون که زانی تیکه وتوه سه رمه ستبونه که ی نه ما و به هوش خوی هاته وه، که زانی وا نو قم ده بی و ده خنکی په شیمان بو وه و گوتی:

بروا به و خواجه دینم که نه وه ی ئیسرائیل بروایان پی هیناوه، منیش موسلمانم!

به لام تازه کار له کار ترازاه و بواری تۆبه نه ماوه، چونکه خوا تۆبه له و که سه وه رناگری که خه ریکه ده مرئ و ئاو زینگ ده دا ئه و جا ده لی خوا به په شیمانم تۆبه م لی قبول بکه!

وی پرای ئه مه هه ر کات سزای خوا هات، په شیمان بونه وه بیهودیه.

فیرعه ونیش له م حاله ته دا که له سه ره مه رگدا بو و سزای خوای توش ببو ئه و جا تۆبه ی کرد و په شیمانی خوی ده ربیری، ئه و کاتیش پییان گوت: هه ی سته مکار ده ته وی ئیستا تۆبه بکه ی؟ ئه دی بو پیشتر تۆبه ت نه ده کرد؟ ده ته وی

ئىستا بگەرپىيەو؟ ئەدى بۇ پىشتىر نەدەگەرپايەو و دەستت لە سىتەم
هەلنەدەگرت؟!

فىرەئون ئەو پاشا زۆردار و بە زەبروزەنگەي، كە ھەزاران مىندال و پياوى
سەرپرېن و كوشتنى.

ئەو لەخوا ياخيىيەي كە ھەزاران ھەزار خەلكى لەسىدارە دا.

لەناو دەريادا خنكا و مرد.

پاشا زۆردارەكەي مىسر كە مرد لە بارەگاكەي دور بو، لە كۆشكەكەي دور
بو، لە دەسلەلات و زەبر و زەنگەكەي دور بو.

پزىشك لەوى نەبون چارەسەرى بىكەن، برادەر لەوى نەبون دلئى بدەنەو، كەس
نەبو بۆى بگريئ.

نەوئى ئيسرائيل گومانىان لە مردنى فىرەئون ھەبو، دەيانگوت فىرەئون
نامرئ، چونكە پىشتىر ديومانە چەندىن رۆژ نانى نەخواردو و ئاوى
نەخواردۆتەو كەچى نەمردو؟!..

بەلام كە دەريا تەرمەكەي ھەلدايە دەردو گومانىان نەما.

خوا بە فىرەئونى گوت: ئەمپۆكە دەخنىكىي پاشان تەرمەكەت لە فەوتانى
رەزگار دەكەين، تا بۆ ئەوانى دواوئى خۆت بىيە نىشانە و پەند وەرگرن.

ئەوئەو تەرمەكەي بوە پەند و نىشانەيەك بۆ ھەموو خەلك.

سەربازەكانى فىرەئون ھەمويان خنكان و كەسيان دەرياز نەبو.

ميسريان بەجىھىشت بىئەوئى بىستە خاكىكىش بىيئە گۆريان.

له دواى خۆيان گه لىك باخ و باخچه و روبرار و كانياو و كشتوكال و شويى
خوش و ناز و نيعمه تيان به جيتهشت، پاشان كه سانيكى تر شوييان گرتنه وه.
نه ئاسمان شيوهنى بۆ گيرپان، نه زه مينيش... ههه مۆله تيشيان پى نه درا
په شيمان ببنه وه.

۳۵- له چۆله وانيدا!

نه وهى ئيسرائيل له ئاوه كه په رينه وه، به سه لامه تى گه يشتنه سهه وشكانى،
له وى به ئازادى ههواى ئازادىيان ههلمى.

له وى له فیرعهون ناترسن، له ههه مان ناترسن، له جهه ندرمه كان ناترسن.
له وى به ئارامى و به دلنیاى ده گه پان و ده سوپان، جگه له خوا له كه سهى تر
نه ده ترسان.

نه وهى ئيسرائيل خه لكى شار بون، له م چۆله دا تاوى رۆژى ئازارى ده دان.
به لام ئه وان ميوانى خوان! نه تدیوه پاشاكان چۆن ریز له ميوانه كانيان
ده گرن؟!

چۆن په شماليان بۆ هه لده دن تا به تاوى رۆژى تاوه نگاز^(۱) نه بن؟!

ریزی خوا له هه مو ریزیک گه وره تره!

خوا فهرمانى به هه ور كرد سي بهريان لي بكا، هه ور سي بهرى لي كردن، له بهر
سي بهر ده رويشتن، بۆ هه ر كوئ چوبان و له هه ور كوئ پاره ستابان هه ور له سهه
سهريان وه بو.

---

(۱) تاوه نگاز: به تاوى رۆژ سوتاندن.

نه وهی ئیسرائیل تیڼویان بو به لام ئاو له م چۆلیده دا نیه، روبرو ویری لئی نیه.
چونه لای موسا، وهك چۆن مندال ته گهر تیڼوی بی پهنا ده باته بهر دایکی و
بو ئاو دهنوزیته وه^(۱)، تهوانیش ئاوه ها په نایان برده لای موسا و داوای ئاویان
کرد.

موسا له پهروه دگار پارایه وه! جا جگه له خوا کهسی تر هه یه لیئ
بپارێته وه؟!

خوا به موسای فهرمو:

به گوچانه کهت زه بریک له بهرده که بهه شیئه.

موسا زه بریکی له بهرده که دا، بهرده که دوازه کانی لئی هه لقولا، خه لکه که
ئاویان خواره وه و تیڼویان شکا.

ته مجاره نه وهی ئیسرائیل برسییان بو، چونه لای موسا وهك چۆن مندال ته گهر
برسی بی پهنا ده باته بهر دایکی و بو نان دهنوزیته وه، تهوانیش ئاوه ها په نایان
برده لای موسا و داوای نایان کرد.

گویتیان: ئهی موسا تو له میسر دهر به دهرت کردوین که خاکی میوه جات و
بهروبومی جوړاو جوړه! که خاکی پر له خیر و بهره که ته! به لام له م چۆلیده دا کئی
نان و خواردغان ده داتی؟

موسا له پهروه دگار پارایه وه! جا جگه له خوا کهسی تر هه یه لیئ
بپارێته وه؟! خوا ی پهروه دگار خواردنی بو دابه زانندن.

خوا له سهر گه لای داران شتیکی وهك هه لوی بو پواندن، ههروه ها جوړه
بالنده یه کیشی بو ناردن که به ئاسانی له سهر داران ده سگیر ده کران.

---

(۱) نوزانه وه: کروزانه وه، دهنگی گریانای ده برین.

ھەلۋاكە گەزۇ بو، بالئندەكەش شەلاقە^(۱) بو، خوا بەم جۆرە پىزى لىئان و
مىواندارى كردن.

۳۶- ناسوپاسگوزارى نەوہى ئىسرائىل

بەلام نەوہى ئىسرائىل لەبەر كۆيلايەتى دىرىنەيان چىژ و رەشتيان تىكچو
بو.

لەسەر ھىچ شتىك سەقامگىر^(۲) نەدەبون، بە ھىچ شتىك ئۆقرەيان نەدەگرت،
سروشتيان وەك مىندالان وابو.

كەم سوپاسيان دەکرد و زۆر سكالايان دەردەبىرى و زو بىزار دەبون، ھەزبان
لەو شتە دەکرد كە لىيان قەدەغە دەكرا، رقيان لەو شتە دەبووہە كە بۆيان رەوا
دەكرا.

زۆرى نەخاياند بە موسايان گوت:

ئىمە لەم خواردنە بىزار بوين، لەو گوشت و ھەلۋايە بىزار بوين.

ھەزبان لە سەوزە و شىنايە.

ئىمە چىتر لەسەر ئەم خواردنە ئارام ناگرين، لە خوا بىپارپتوہ سەوزە و ئارو و
سیر و نىسك و پىازمان بۆ پروينى.

موسا سەرى لەم داوايە سەيرە سورما! بە دەنگىكى نارازى ئامىز و بە
سەرسورمانى و سەركۆنەوہ گوتى:

---

(۱) شەلاقە: جۆرە بالئندەيەكە.

(۲) سەقامگىر: جىگىر و چەسپ.

ئێوه شتیکی چاکتر به شتیکی چاک ده گۆر نه وه؟!
ئایا سه وزه واتتان له باتی^(۱) بالنده و هه لئا ده وئ؟ که دهستی هیچ که سیکی
پیی نه که وتوه!

ئایا له باتی خواردنی پاشایان داوای خواردنی جوتیاران ده کهن؟
به راستی چیژیکی بزپکاوه! به راستی هه لئار دنیکی خراپه!
به لام نه وهی ئیسرائیل له داواکهیان دانه به زین، بهرده وام داوای سه وزه و
ئارویان ده کرد.

موسا گوتی: ئه وهی ئێوه داوای ده کهن له هه مو گوند و ئاوه دانیه کدا هه یه.
برۆنه ناو ئاوا بیهک و له ویدا ده ستان ده که وئ.

۳۷- لاملی نه وهی ئیسرائیل

نه وهی ئیسرائیل سرشتیکی^(۲) مندالانه یان هه بو، وهک مندالان لامل بون.
که فهرمانیکیان پیده کرا کاریک بکهن به پیچه وانهی فهرمانه که ده جولانه وه
و گالته یان پیده هات.

وهک بلیی به واجبی بزنان به پیچه وانه وه ره فتار بکهن.
وهک مندالی لامل وابون که ئه گهر پیی بلین هه لسه داد نه یشتی ئه گهر پیشتی
بلین دانیسه هه لده ستی! ئه گهر پیی بلین بیده نگ به بدوئ، ئه گهر پیشتی بلیی
بدوئ بیده نگ بی.

---

(۱) له باتی: له جیاتی.

(۲) سرشت: ته بیعات، سروشت.

وهك مندا لآن لامل بون، به لآم وهك مندا لآن پاك نه بون، به لكو وهك
شهره نگیزان^(۱) دلپیس بون، وهك دوژمنان به لاقرتی^(۲) و گالته جار، وهكو شیتان
گه مژده بون.

خویان دهیانویست بچنه ناو گوندیک و لهویدا خواردنی به تام و چیژ و سهوزه
و نارو بخۆن.

به لآم که پییان گوترا: برۆنه ناو ئەم گونده و لهوئی به ئارهزوی خۆتان به تیر و
تهسهلی چی دهخۆن بیخۆن.

به لآم له دهروازهی گونده که دا سوژده بۆ خوا بیهن و بلین لیمان خوش به،
خواش له گوناوه کانتان خوش دهبی و ئەگەر چاکهش بکهن خوا به خششیک
پترتان پیده به خشی..

ئهوان لئه فەرمانه خاویه توپه بون، به دلگرانی و گالته جاری و
قونه خشکه وه چونه ناو گونده که.

ئهوهی خوا پیی فەرمو بون وایان نه گوت و شتیکی تریان گوت.

بۆیه خوای گه وره سزای دان، دهرد و پهتایه کی وای له ناودا بلاو کردنه وه وهك
مشك هه لیده وه راندن.

ههر فەرمانیکیان پی بکرا بوایه پرسیار و پرته و بۆلهیه کی زۆریان ده کرد،
وهك ئەو پیاوه و ابون که نایه وئی کار بکات بۆیه پرسیار و پرته و بۆلهیه کی زۆر
ده کا.

(۱) شهره نگیز: خراپه ویست.

(۲) لاقرتی: گه مه و گالته.

۳۷- چىلەكە

جارىكىيان لەناو نەوہى ئىسرائىلدا پىاوتىك كوژرا، نەوہى ئىسرائىل زۆريان
پىئاخۆش بو و نىگەرەن بون.

زۆريان ھەولدا نەيانزانى بكوژ كىيە، لەناو خەلك باس باسى بكوژ بو.

ھاتنە لای موسا- درود و سلاوى خاى لىيى - گوتيان:

ئەى پىغەمبەرى خوا ئەم كىشەيەمان بۇ چارەسەر بىكە و لە خوا بىپارپوہ
بكوژمان بۇ ئاشكرا بىكات.

موسا لە خوا پاراپوہ بكوژيان بۇ ئاشكرا بىكات، خوا سروشى بۇ نارد و پىي
فەرمو: با چىلەك سەربىر.

لیرەدا بەزم و بەلا دەستى پىكرىد، نەوہى ئىسرائىل فەرمانەكەيان بە سادەيى
وہرنەگرت و لە خۆيان ئالۆز كرد، پرسىيار لە دواى پرسىيار تىيەلدەچونەوہ^(۱)
پاشان كە وەلامەكەشيان وەرەگرت گالتەيان پىندەھات.

موسا پىي گوتىن: خوا دەفەرموئ: چىلەك سەربىر.

گوتيان: ديارە گالتەمان پىندەكەى!

موسا گوتى: پەنا بەخوا! مەن گالتەجار نىم.

پاشان گەلەك پرسىيارى تريان كرد.

گوتيان: لە خوا بىپارپوہ بۆمان پون بىكاتەوہ داخوہ چىلەكە چۆنە؟

موسا گوتى: خوا دەفەرموئ: چىلەكى نە پىر و نە جەوانە بەلكو تەمەنىكى
مامناوہندى ھەيە، فەرمانى خوا جىبەجى بىكەن و چىتر پرسىياران مەكەن.

---

(۱) تىيەلدەچونەوہ: سەرلەنوئ قەسلىكردەوہ.

به لّام نه وهی ئیسرائیل بهم پرسیاره ش نه وهستان، نه مجاره له باره ی په نگی
چیله که یان پرسی و گوتیان:

له خوا بپارپوه بؤمان پون بکاته وه داخوه په نکه که ی چونه؟

موسا گوتی: خوا ده فهرموی: چیلنکی په نګ زهردی توخه، هره که سیك
بیبینی دلی پیده کرتته وه.

نه مجاره هیچ پرسیارنکی دیاریکراویان بؤ نه هات بویه پرسیارنکی گشتیان
کرد و گوتیان:

له خوا بپارپوه بؤمان پون بکاته وه داخوه چ نیشانه یه کیتری هیه؟ چونکه
به راستی سهرمان لئ شپوايه و نازانین چ چیلنکی مېهسته، به ته مای خوا!
به لکو نه مجاره پښوین ده بین.

موسا گوتی: خوا ده فهرموی: چیله که زهوی نه کیلاوه و کشتوکالی ټاو
نه داوه، ساغ و سازه و پیسته که شی هیچ په لوموی زړه په نگی لئ نه پرواوه.

له بهر نه وهی له گه ل پرسیاره که دا گوتیان: به ته مای خوا به لکو نه مجاره پښوین
ده بین، هره بویه نه مجاره پښوین بون و، چیله که یان به ته واوی ناسی و بهرچاویان
پون بو.

به لّام له بهر پرسیاره کان چاره سهره که یان لئ سنوردار بو، خو نه گهر
له سهره تادا هره چیلنکیان سهربری بوايه داخوازيه که یان دهاته دی و بکوژیان
بؤ ناشکرا ده بو، به لّام چاره که یان له خو ټالوز کرد بویه خوا لیی توند کردن.

به دواي سؤراخی چیلنک گهران په نکه که ی زهرديکی توخ بی، زهوی نه کیلا
بی، ناوی نه گپړا بی، ساغ و ساز بی، په لوموی زړه په نگی لئ نه پروا بی!

بىگومان ئەم جۆرە چىلە زۆر دەگمەنە و بە ھەزار و يەك زەخمەتى ئەگەر
بدۆزىتتەوہ.

چونکہ چىل ھەيە بەلام يان پىرە يان جەوانە، تەمەن مامناوہندى نىہ.

چىل ھەيە تەمەنى مامناوہندىيە بەلام پەنگى زەرد نىہ.

چىل ھەيە تەمەنى مامناوہندى و پەنگ زەردە بەلام زەردەكەى تۆخ نىہ.

چىل ھەيە تەمەن مامناوہندى و پەنگ زەردى تۆخە بەلام زەوى و زارى
پى كىلدراوہ.

چىل ھەيە تەمەن مامناوہندى و پەنگ زەردى تۆخە و زەويشى نەكىلاوہ
بەلام ئاوگىپى پى كراوہ و كشتوكالى پى ئاو دراوہ!

زۆر گەپان و سورپان، گەلىكىيان لەم و لەو سۆراخ كرد و پرسى، ئەم گەپان و
سورپان و سۆراخ و پرسىنە تەواوئىك ماندوى كردن.

خوا ويستى چاكەيەك لەگەل ھەتيوئىك بكا، چىلەكەيان لە لای ئەم ھەتيوہ
دۆزيەوہ، چىلەكەيان بە نرخىكى زۆر گران لى كپى.

دواى ئەم ھەمو بەزم و بەلايە چىلەكەيان ھىنا و سەريان بپى، خۆ ئەوكاتيش
خەرىكبو سەرى نەبرن و بەزمىكى تر بنىنەوہ!

خوا فەرمانى پىكردن كوژراوہكە بە بەشىكى كەلەشى چىلەكە دابھىنن،
ئەنجا كوژراوہكە زندو دەيىتەوہ و بكۆژەكە ئاشكرا دەكا.

ئەوانىش وايان كرد و بكۆژەكە ئاشكرا بو.

۳۸- شریعت

به‌نی ئیسرائیل له ژبانی ئازەلانه‌وه‌ پزگار بون، ده‌ستیان پێک‌رد و‌ه‌ خه‌لک
ژبانیان به‌سه‌ر ده‌برد.

لەم چۆلیەدا بە سەر بەستی و بە سەر بەزری دەگوزەران.

لهویدا پیوستان به شه رعد تیکی خوایی بو تا حوکیان بگیړی و پښگایان
 بۆ روناك بکاته وه.

مرؤفہ بی شہرِ عدت و رونا کی خوابی ناتوانی و ہک مرؤف بی۔

جیہاں ہموی تاریکی لہناو تاریکیہ، مہ گہر نہوانہی کہ خوا پروناکی
بہ خشیون.

ئەو روناكەش تەنھا روناكى پىغەمبەرەنە و خەلكى لەبەردا رىئوئىن دەبى.

هەر کەسێ بەم پوناکیە پێنویژنە بێ ییگومان لە گومرایدا دەبێ و
 ڕەمەکیانە پەل دەکوێ.

بیروباوہر - بہبی تہم پوناکیہ - خدیالات و تہفسانہ کی ہیئند پوچ و پوکہ
تہنانت مندالانیش گالتہیان پیدئی.

هه‌لبه‌ت گوتان له بیرواوهر و ئه‌فسانه و قسه‌پوچه‌کانی هاویه‌شپه‌رست و
بیرواو جوله‌که و گاوه‌کان بوه؟!

زانست - به‌بی نهم پروناکیه - ده‌بیته گومان و مه‌زنده^(۱) و پارایی^(۲)، وه
دوای گومانان ویل ده‌بی، گومانیش هدرگیز راسته‌قینه ناخاته رو.

(۱) مه‌زنده: خه‌ملاندن به میّشک.

(۲) رارایی: دودلی.

رەوشت - بە بێ ئەم ڕوناکیە - یان زێدەرۆییە یان بەزایەدانە! یان کەموکورتە یان لەراستەپێی لایداوە!

بێگومان بینیتانە ئەو کەسانەی ڕێبازی پێغەمبەرانیان نەگرتووە چۆن مافی خەڵک پیشیل دەکەن؟ چۆن دەستدرێژی دەکەن؟ چۆن وەدوای هەوێست و ئارەزوو کەوتون؟

رامیاری و فەرمانڕەوایی - بەبێ ئەم ڕوناکیە - ستەمکاری و چەوسانەوێه، بە فێرۆدانی مāl و ماف و خوێنی خەڵکە.

بێگومان بینیتانە ئەو فەرمانڕەوایانەی کە لە خوا ناترسن و شوێن شەریعتی خوا نەکەوتون چۆن لە ئەرکەکانیان گزی دەکەن؟ چۆن مāl و دەرامەتی خەڵک تەخشان و پەخشان^(١) دەکەن؟ چۆن خوێن و مافی خەڵک بە فێرۆ دەدەن؟

بێگومان بینیتانە چۆن خەڵکیان کردۆتە کۆیلە؟ چۆن جەماوەریان کردۆتە چەندین کۆمەڵی دژ بەیەک؟ چۆن پیاوانیان کوشتون و ئافەرەتانیان کردۆتە خزمەتکار؟

دەزانی لە هەردو جەنگی جیهانیدا چەند کەس کوژران و بریندار بون؟^(٢)

(١) تەخشان و پەخشان: بە فێرۆدان، پاکپوک کردن.

(٢) بۆ مامۆستا: ژمارەی کوژراو و بریندارانی جەنگی یەکەمی جیهانی (١٩١٤-١٩١٨) بە گوێرەی لیکۆلینەوێهەکانی سیاسەتمەدار و شارەزای ئینگلیزی (تالیس تاوسەند) بریتێه لە (٣٧,٥١٣,٨٨٦) کەس، کوژراوەکان (٨,٥٤٣,٥١٥) کەس بون. هەروەها نائیبی بەریتانی (مستەر میکسەتن) لێکی داوەتەوێه کە ژمارەی کوژراو و بریندارانی جەنگی دووەمی جیهانی لە پەنجا ملیۆن کەس کەمتر نیه.

جیهان هموی تاریکی له ناو تاریکیه تنها نهوانه نه بن که خوا رونا کایی پیغه خشیون.

جیهان هموی تاریکی له سهر تاریکیه، کهس بهر پیی خوئی نابینئی، کهس بهر چاوی روناک نیه مه گهر نهوانه ی که خوا رونا کایی پیغه خشیون. نه گهر خواش رونا کاییان پینه به خشی هه رگیز به هیچ رونا کاییه کی تر رتیان روناک نابیتته وه.

پیغه مبه ران بو نهوه هاتون تا خه لک فیتری خوا به رستی بکهن، تا فیتری هه لسوکه وتیان بکهن، تا فیتری داب و نه ریتی تاین و ژینیان بکهن، تا فیتری داب و نه ریتی خواردن و خواردنه وه و نوستن و دانیشتیان بکهن، تا فیتری هه مو داب و نه ریتیکی چاکیان بکهن.

باوکیکی به سوژ چهند له خه می جگه رگوشه کانی^(۱) دایه تا فیتریان بکات، پیغه مبه رانیس ناوه ها له خه می خه لک دان تا فیتریان بکهن.

خه لک له مندالیدا چهند پیویستی به پهروه ده ی باوک هه یه، له گه وره ییشدا پتر پیویستی به پهروه ده ی پیغه مبه ران هه یه.

نهوانه ی پهروه ده ی پیغه مبه رانیان وهر نه گرتوه و داب و نه ریتی پیغه مبه ران فیتر نه بونه، وه که نهو داره وان که له بیاباندا به بیخ باخه وان ده پروی و گه وره ده بی، بو یه خوار و خپچ و درکن و گه نده ل ده بی.

(۱) جگه رگوشه: مندال.

۳۹- تهورات

خوا ویستی نه وهی ئیسرائیل وه کو ئه و نه ته وانه نه بن که به بی پهایم و
رینوینی خوا سرگردان بون.

ویستی وه که نه و نه ته وانه نه بن که به بی بهرنامه و ره مه کیانه^(۱) ژیاون.

خوا فرمانی به موسا کرد خوی بشوات و پاشان سی (۳۰) رۆژ به رۆژو بی،
پاشان بجیته شاخی سینایی تا له ویدا خوا قسه ی له گه ل بکات و په رتوکیکی
پی بیه خشی و بییته بهرنامه ی ژیا نیان.

موسا له ناو نه ته وه کهیدا هفتا پیاوی هه لبارد و له گه ل خوی بردن تا بینه
شاهید، چونکه نه وهی ئیسرائیل نه ته وه یه کی می شک و شک بون و زو بی پروا
ده بون.

به هارونی برایشی گوت: براهه م! تو له جی من به و ناگات له نه ته وه کهم
بی و رینگه ی چاکیان نیشان ده، نه که ی وه شوین کاری به دکاران بکه وی.

موسا بویه هارونی کرده جینشینی خوی چونکه هه مو کو مه لیک ده بی
پیشه وایه کی هه بی بهرچاویان روناک بکاته وه.

موسا له گه ل هفتا پیاوه کهدا به ره و واده گای په روه ردگار به ری که وتن.

به لام موسا زور به په رۆش و تامه زرۆی لای په روه ردگاری بو، بویه په له ی کرد
و پیشی وان گه یشته شاخه که.

خوا فهرموی: ئه ی موسا له بهر چ واه په له هاتی و پیش نه ته وه کهت
که وتی؟

---

(۱) ره مه کیانه: به بی پیلان و بهرنامه، عه شواتی.

گوتی: ئەي پەرورەدگار ئەوانیش هیندەي پیناچێ دەگەنە جێ، بەلام بۆیە بەپەلە هاتومە لات تا تۆ لێم رازی بێ.

خوا فەرمانی بە موسا کرد ماوەي چل شەوان لە وادەگای^(۱) پەرورەدگاریدا بمینیتەو.

موسا گەیشتە شاخی سینا، خوا قسەي لەگەڵدا کرد و نزیکي کردەو، موسا زیاتر تامەزرۆي خوا بو.

گوتی: خوايە حەز دەکەم بتبینم.

خوا دەیزانی موسا ناتوانی ببینی چونکە لە دنیا دا هیچ کەسێک ناتوانی خوا ببینی، بەلام خوا هەمو کەسێک دەبینی.

شاخەکان ناتوانن بەرگەي و تەکانی خوا بگرن چ جایی بەرگەي پوناکیەکی.

خوا لە قورئاندا دەفرموی: ئەگەر ئەم قورئانەمان دا بە زاندا بیە سەر هەر شاخێک ئەوا شاخەکی ترس و سامی لێ دەنیشت و لە ترسی خوا شەق شەق دەبو.

بۆیە خوا بە موسای فرموی: ئەي موسا تۆ ناتوانی ببینی، بەلام تەماشای ئەم شاخە بکە ئەگەر خۆي پراگرت و مایەو ئەوا دەتوانی ببینی.

خوا خۆي بە شاخەکی نیشان دا، شاخەکی دەسبەجێ وردوخاش بو. موسا کە ئەمەي دیت پراچەنی^(۲) و بە بیھۆشی کەوتە سەر زەوی.

موسا دواي ئەوەي کە بە ھۆش خۆي هاتەو گوتی:

خوايە پاک و بیگەردی بۆ تۆ، پەژێوانم، من بەر لە نەتەوێکەم بڕوام بە سام و ھەیبەت و گەورەیی تۆ ھیناوە.

(۱) وادەگا: ئەو شوێنەي خوا دیاری کردبو تا لەگەڵ موسادا بدۆ.

(۲) پراچەنی: پراچفري.

خوا فەرموی: ئەمى موسا من لەناو خەلکیدا تۆم بۆ پێغەمبەراییەتى
هەلبژاردووە و بەبێ پەردە قسەم لەگەڵدا کردوێ، ئەم تەختانە وەرگرە و سوپاسى
خوا بکە.

موسا تەختەکانى لە خوا وەرگرت، تەختەکان هەرچى نامۆژگارى و
رونکردنەوهى پێويست بو بۆيان تێیدا بو.

خوا فەرموی: تەختەکان بە توندی وەرگرە و بە نەتەوه کەشت بلى کام فەرمان
پاداشتى گەورەترە ئەو جێبەجێ بکەن.

موسا کاتەکەى لەگەڵ خوا تەواو بو و گەرايهوه لای حەفتا پياوه کە و ئەو
نيعمەتانەى خوا لە گەڵیدا کردبو پێى راگەيانندن.

بەلام ئەوان بەبێ شەرم و بەبێ منەتيهوه گوتيان:

تا خوا نەبينین پروات پێناکەين.

خوا لەو بيشەرمى و بيمنەتيهەى ئەوان تورپە بو، هەورە تريشقهەى بەسەر
داهيئەنان و گەليکى لى کوشتن.

ديتيان وا ناتوانن بەرگەى هەورە تريشقه بگرن کە خوا ئەفراندووتى، جا چۆن
دەتوانن بەرگەى پوناکى خوا بگرن!

موسا لەپەرورەدگارى پاراياهوه و گوتى:

پەرورەدگارا! ئەگەر بتويستبايه پيشتر ئەوانيش و منيشت لەناو دەبرد،
خوايه سزایمان مەدە و لەبەر کارى گەمژە و نەزانان لەناومان مەبە.

خوا نزاکەى موسای قبوڵ کرد و مردووەکانى زندو کردووە تابه‌لکو سوپاسى
خوا بکەن.

۴۰- گۆلك^(۱)

بەنى ئىسرائىل رۆژگارنىڭ بو لەگەل ھاوبەشپەرستان لە مىسردا دەژيان.
 قىبىتىھەكان لە مىسردا گەلى شتى جۇراو جۇريان دەپەرست و نەوھى
 ئىسرائىلىش بە چاوى سەر دەيانىنى.
 لەبەر ئەوھ نەوھى ئىسرائىل رەككىنەيان بەرامبەر بە ھاوبەشپەرستى نەما
 بو.
 وەك چۆن كە ئاۋ لە بان^(۲) دىۋارى خانوئىكى كۆن و كەلاۋە دزە دەكاتە
 ژورەوھ، ئەوانىش ئاۋا خۇشويستنى ھاوبەشپەرستىان چوبوھ دلى.
 ھەر جارىك كە دەرەفەتتىكىان بۇ ھەلدەكەوت وەك چۆن كە ئاۋ لە نشىۋى لىژ
 دەپىتتەوھ، ئەوانىش يەكسەر بەرەو ھاوبەشپەرستى لىژ دەبونەوھ.
 نەوھى ئىسرائىل دلىان لە ھەق تارى ببو، چىژ و ئارەزويان گەنى ببو، ئەگەر
 رىڭگەى پاست و چاكىان بدىبايە لامل دەبون و ھەنگاويان بۇ ھەلدەدەھىنا، بەلام
 كە رىڭگەى نارپاست و خراپىان دەدى ھەر زو مىلى رىپىان دەگرت.
 كاتىك لە دەريا پەرىنەوھ بەلاى خەلكىكدا راپورىن بتيان دەپەرست.
 گوتيان: ئەى موسا تۆش وەكو ئەم خەلكە بتيكمان بۇ دروست بكة تا
 بىپەرستىن.

موسا تورە بو و گوتى: بەراستى ئىۋە نەزانن.

زۆر سەيرە! ستمە بەراستى ستمە! خوا نىعمەتى لەگەل كىردون و لەناو
 نەتەوھەكانى ئەم رۆژگارە ئىۋە ھەلبىزاردوھ و شتى واى بە ئىۋە بەخشىۋە بە ھىچ

(۱) گۆلك: گوئىرەكە.

(۲) بان: سەر.

نەتەوئەھەکی تری نەبەخشیوئە .

من چۆن داواتان لێدەكەم جگە لە خوا خواوەندی تر بپەرستن.
موسا كە چوئە شاخی سینایی و ماوئە چل رۆژ لێیان داپرا، دیسان كەوتنە
داوی شەیتان و بونە نیچیری هاوبەشپەرستی .

پیاویکیان تیدا بو ناوی (سامری)بو، سامری ھەلسا پەیکەری گۆلکیکی بۆ
دروست کردن، گۆلکەكە بارەباری لێوئە دەھات، گوتی:

ئەمە خواوەندی ئێوئە و خواوەندی موسایە بەلام موسا لەبیری چوئە .
نەوئە ئیسرائیل بەم گۆلکە خەلەتان و وەك کویر و کەر سوژدەیان بۆ دەبرد .
بیریان نەدەکردوئە ئاخەر ئەم پەیکەرە نە وەلامیان دەداتوئە، نەقازانج و نە
زیانیان پێنابەخشی، لە گەلیان نادوئ، ریی راستیان بۆ رانانوئینی!، ئاخەر چۆن
سوژدەئە بۆ دەبەن!!

ھارون گەلێکی ئامۆژگاری کردن و زۆری لەگەڵ ھەول دان.
پیتی گوتن: نەتەوئەكەم! ئێوئە بەم پەیکەرە خەلەتاوئ، ئەم گۆلکە خواوەند نیئە
خواوەندی ئێوئە خوائ میھرەبانە، وەرن بە قسەئ من بکەن، فەرمانی من
جیبەجی بکەن.

بەلام نەوئە ئیسرائیل بە جادوئەكەئ سامری چاوبەستی ببون^(۱) و
خۆشەوئستی گۆلکەكەیان چوئوئە دلی بۆئە گوتیان:
نەخیر تا موسا دیتوئە ھەر دەپەرستین.

---

(۱) چاوبەستی بون: شت نەدیتن.

۴۱- سزا

خو! بە موسای گوتىبو كە سامرى نەوہى ئیسرائیلی گومرا كرددوہ بۆیە بە ئاخ و داخیكى زۆرەوہ گەپایەوہ لای نەتەوہكەى.

موسا لە نەتەوہكەى زۆر تورپە بو، لە ھارونیش تورپە بو.

گوتى: ھارون! كە نەوہى ئیسرائیل دیت گومرا دەبن بۆ چى شوئىم نەكەوتیت؟ ئاخۆ تۆش لە فەرمانى من سەرپېچیت كردد؟!

ھارون تەوازۆی^(۱) خواست و گوتى: براكەم! لەبەر ئەوہ ھەلۆیستم وەرنەگرت نەبادا ھەندىك لىم یاخى بىن و لە ئەنجامدا شەپ و ھەرا بەرپا ببى و تۆش پىم بلىنى قسەى منت جىبەجى نەكرد و نەتەوہكەمت پارچە پارچە و لىك ناكۆك كردد، پاشان دەرەقەتیشیان^(۲) نەھاتم و خەرىكبو بىشموكۆزن.

موسا گوتى: خوايە لە من و لە براكەم خوش بە و بمانخە ناو بەزەبى خۆت، تۆ لە ھەمو كەس بەبەزەبى ترى.

پاشان موسا پوى كرده سامرى و گوتى:

ئەى سامرى! ئەوہ چیتە؟ بۆ ئەم خەلكەت وا بە گومرا بردوہ؟

سامرى دانى بە تاوانەكەى خۆى ناو گوتى:

دەروم وای بۆ پازاندەوہ كە ئەم كارە بكەم.

موسا گوتى: بڕۆ لەناوماندا نەمینى، دەشێ تا لەژيانیشدا مابى ھەر بلىنى توخنم مەكەون.

(۱) تەوازۆ: پۆزش، عوزر.

(۲) دەرەقەت: دەرەست.

موسا سزاي دا بە تەنيايى بى، بە تەنيايى پروا، بە تەنيايى بگوزەرى، وەك
دېندە نە برادەر بى نە برادەرىشى ھەبى.

جا چ سزايەك لەم سزايە گەورەترە؟!

ئەو كەسەي ھەزاران كەسى توشى ھاوبەشپەرستى كىردو پىويستە خەلك
بىزى لىبىكەنەو و تف و نەفرەتى لىبىكەن.

ئەو كەسەي خەلكى لە خوا دور خستوتەو پىويستە لە خەلك دور خرىتەو.

ئەو كەسەي لە زەوى خوادا بانگەوازي بۇ ھاوبەشپەرستى كىردو تاوانبارە و
پىويستە سەرتاسەرى زەوى لى بىكرىتە بەندىخانە.

پاشان موسا تەماشاي گۆلكە نەفرەتەكەي كىرد و فەرمانى كىرد بىسوتىن،
ئەوانىش سوتاندىان و پاشان لەناو دەريادا پەرش و بلاويان كىردەو.

نەوئى ئىسرائىل چارەنوسى گۆلكە پەرستراو كەيان بىنى، ھەرۈھە بىنيان
چەند بىدەسەلات و بىتوانايە.

پاشان موسا پىوي كىردە نەوئى ئىسرائىل و پىيگوتن:

نەتەو كەم! ئىو كە ئەم گۆلكەتان پەرستو سەمتان دەرھەق^(۱) بەخۇ
كىردە، جا وەرن بۇ لاي خوا ژىوان بىنەو و خۇتان بىكوژن، ئەگەر وا بىكەن باشترە
و لەلای خوادا قبولن.

ئەوانىش وايان كىرد، ئەوانەي گۆلكەكەيان نە پەرستبو گۆلك پەرستەكانيان
كوشت و خوا بەم جۆرە تۆبەي لى قبول كىردن.

خوا لە قورئاندا دەفەرمۇئ:

---

(۱) دەرھەق: لەمەر، بەرامبەر بە.

ئهوانه ی گۆلکه که یان کرده خواوه ند و په رستیان شهوا له دنیا دا توپه یی
خوایان توش ده بی و دو چاری پيسوایی ده بن، ئیمه بهم جوړه سزای بی پړوایان
ده دین.

به مجوړه گۆلکه په رسته کان تا پوژی دوا یی هه ر پيسوا و سهر شوپن!
هاو به شپه رسته کان تا پوژی دوا یی هه ر پيسوا و سهر شوپن!

۴۲- تر سنۆکایه تی نه وه ی ئیسرائیل

نه وه ی ئیسرائیل له میسر دا هه ر له سه ر کۆیلا یه تی و پيسوایی و زه بونی
په روه رده ببون، منداله کان هه ر بهم جوړه گه وره ببون و گه نجه کانیش هه ر بهم
جوړه پیرا گه یشتبون، ده ماری مه ردا یه تیان وشک بو.

وایان لیها تبو قهت به خه ونیش بیر له بالاده ستی نه که نه وه، قهت باسی
جیهاد و تیکۆشانیان نه ده کرد.

نه وه ی ئیسرائیل له خاکی غوربه تدا به بی نیشتمان و فه رمان په وایه تی پوژانی
ژیانیان به سه ر ده برد.

موسا به سرو شیک ی خوا ییه وه ویستی له گه ل نه ته وه که ی بجیته ناو خاکی
پوژ و له ویدا وهک پاشا و سه ربه ستان نیشته جی بن.

به لام موسا به سرو شته لاواز و تر سنۆکه که ی نه وه ی ئیسرائیل ناگادار بو.

بۆیه ویستی تامه زرۆیان بکات و کاره که یان له به رچاو ئاسان بکات.

له بهر نه وه ی نه ته وه یه کی به هیژ و به زه بروزه نگ و توندوتیژ ده ستیان به سه ر
خاکی پوژ دا گرتبو.

نەوێ ئیسرائیل تا ئەم نەتەوێیە دەرنەکەن ناتوانن بچنە ناوی.

موسا باسی نیعمەتەکانی خوای بۆ دەکردن کە لە گەڵیدا کردون، تا بۆ جیهادی پێی خوا دەماری مەردایەتیان ببزوێ و بیژ لەم ژیاڵە زەبون و ناشایستەییە بکەنەو.

پێی گوتن: نەتەوێ کەم! یادی نیعمەتەکانی خوا بکەنەو کە لە گەڵ ئێوەیدا کردو، سەیر کەن بزانیان خوا چەندین پێغەمبەر و پاشای لەناو ئێوە پەیدا کردو، شتی وای بە ئێوە بەخشیو بە کەسی تری نەبەخشیو.

پاشان پێیگوتن: ئەو تانی خاکی پیرۆزتان لەبەرچاو دایە، هیچ چارەبەکتان نیە دەبێ راپەڕن و لە دەست دوژمنانی دەریستن.

خوا سەرکەوتنی بۆ ئێوە نوسیو، ئەگەر خواش شتیکی بۆ یەکیك نوسیو زۆر بە هاسانی و دەستی دینی، قەدەری خواش رەتبونەوێ بۆ نیە.

دەوێ نەتەوێ کەم راپەڕن بەرەو خاکی پیرۆز کە خوا سەرکەوتنی بۆ نوسیو.

موسا لەو دەترسا سروشتە ترسنۆکەکیان بەسەردا زالی بێ.

بۆیە پێیگوتن: نەتەوێ کەم! نەکەن لە دوژمن هەلبێن و پشت هەلبکەن، چونکە ئاوا شکست دەخۆن و دەدۆڕن.

ئەوێ موسا لێی دەترسا روی دا، دواي ئەوێ موسا ئەو هەموێ لە گەڵدا گوتن ئەوجا ئەوان زۆر بە نامەردی وەلامیان دایەو و گوتیان:

ئەو موسا! نەتەوێ کەم بە زەبروزەنگ و توندوتیژی لێی، تا ئەوان دەرنەچن ئێمە ناچینە ژورەو.

پاشان زۆر بە کزی گوتیان: کەنگی دەرچون ئەوکات دەچینە ناوی.

دو پیاو که له خوا ترس بون و نیعمه ته کانی خویان له بهر چاو بو هه لسانه وه و
گوتیان:

خه لکینه له ده رگا که وه وه ژور ئ کهن، که چونه ژوره وه بیگومان بن
سهرده که ون، پشت به خوا ببهستن نه گهر پرواتان به خوا هه یه .

به لام نه مهش کاری تیینه کردن و گوتیان:

نه گهر ههر چاری ناچارین بچینه ناوی تۆ به موعجیزه ده ک برۆ ناوی، جا که
دیما چویه ناوی ئیمهش دوا به دوا ی تۆ به هیمنی و سه لامه تی دینه ناوی.

گوتیان: ئه ی موسا! تا ئه و نه ته وه به زه بروزه نگه ی لیبی مه حاله بچینه
ناوی، تۆ برۆ به یارمه تی خوا که ت شهر بکه، ئیمه وا لیله دانیشتوین.

لیردها موسا لییان توپه و بیهومیڤ بو، گوتی:

خوایه من ده سه لاتم ته نها به سهر خۆم و برا که مدا ده شکێ، بۆیه له م نه ته وه
به دکاره جویمان بکه وه .

خوا فهرموی: ئه ی موسا تا ماوه ی چل سالان خاکی پرۆزیان لی حه رامه و
نابی بچنه ناوی، با ههر به سهر گهر دانی بیئنه وه، تۆش نه سه ف له که سانی
به دکاره دورله خوا مه خۆ.

خوا له بهر ئه وه ماوه ی چل سالی دانا چونکه له م ماوه یه دا ئه و نه وه یه ی له
میسر له سهر کۆیلا یه تی و پيسوایی گه و ره ببون ده مرن و نه وه یه کێتر په یدا ده بن
که له سهر توندوتیژی و ناخۆشی په روه رده ده بن، ئه وان نه ته وه ی دوا پۆژن.

به ئی له هه مو پۆژگارێکدا نه مه چاره نوسی جوله که کانه که هه رده م
نه ته وه یه کی سهر گهر دان بوینه و له کۆیلا یه تی و پيسوایی ژیاون.

۴۳- له پینا و زانستدا

پیغه مبهراڼ ﷺ له فهرمودیه کدا ده گێرتته وه و ده لێ:

جارێکیان موسا وتاری بۆ نه وهی ئیسرائیل ده دا.

یه کیك لیتی پرسی: کێ له هه مو کهس زاناتره؟

موسا گوتی: من له هه مو کهس زاناتم!

له بهر نه وهی زانسته که ی بۆ لای خوا نه گه رانده وه خوا سه رکۆنه ی کرد.

خوا سروسهی بۆ موسا نارد و پیتی فهرمو له شوینی پینکگه یشتنی دو ده ریادا بهنده یه کم هه یه له تۆ زاناتره.

موسا گوتی: خوا یه چۆن ده یگه می؟

پیتی گوترا: برۆ و ماسیه کیش له ناو زه مبیلیك له گه ل خۆت هه لگره له کوێ ماسیه که ت لێ ون بو له وێ بهنده کم ده دۆزیه وه.

موسا له گه ل غولامه که ی - که ناوی یوشه عی کوپی نون بو - بهرێ که وتن له ناو زه مبیلیکیش ماسیه کیان له گه ل خۆبرد.

رۆیشتن تا گه یشتنه لای گاشه بهردێك^(۱) له وێ سه ریان به بهرده که کرد و نوشتن.

ماسیه که له زه مبیله که هاته ده ره وه و چۆره ناو ده ریا، که نه مهش سه یروسه مه ره بو بۆ موسا و غولامه که ی.

پاشان که له خه وه لسان ملی رێگه یان گرته بهر و نه وهنده شه وه ی مابو هه ر رۆیشتن.

(۱) گاشه بهرد: بهردی زل.

که به یانی داهات موسا به غولامه کهی گوت:
 خواردن یینه با بیخوین لهم سه فهردها زۆر ماندو بوین.
 موسا هستی به ماندویتی نه ده کرد تا له بهرده که تیینه پهرین.
 غولامه کهی گوتی: به بیرته که لای گاشه بهرده که سه رخه ویکمان شکاند،
 لهوئ ماسیه کهم له بیر کرد.
 موسا گوتی: نه وهیه که مهبه ستمانه!
 لهوئیه پئی و پئی گه پانه وه تا گه یشتنه وه لای گاشه بهرده که.
 لهوئ پیاویکیان بینی خۆی به جلیک داپۆشی بو.
 موسا سلاوی لیکرد.
 خدر گوتی: خه لکی ئەم ناوچهیه نازانن سلاو بکهن، چۆن تۆ سلاو ده کهی؟
 موسا گوتی: من موسام!
 گوتی: موسای نه وهی ئیسرائیل؟
 گوتی: به لئی!
 موسا گوتی: پینگهم پیده دهی له گه لّت بم تا هه ندیکم لهو زانسته فیر بکهی،
 که خوا فیری کردوی؟
 خدر گوتی: تۆ ناتوانی نارامم له گه لدا بگری.
 چونکه خوا جۆره زانستیکی فیری من کردوه تۆ نایزانی.
 جۆره زانستیکیشی فیری تۆ کردوه من نایزنام.
 موسا گوتی: به یارمه تی خوا نارام ده گرم و سه ریچیت ناکهم.

رۆيشت تا گەيشتنە كەنار دەريا، هيچ كەشتيە كيەن نەبو پيى برۆن، چاوەرئ
بون تا كەشتيەك هات، داوايان ليكردن هەليان بگرن، ئەوانيش خدريان ناسى
بۆيە بەبئ كرى هەليانگرتن.

چۆلەكەيەك هات لەسەرليواری كەشتيەكە نيشت و يەك — دو دەنوکی لە
دەريا دا.

خدر گوتی: ئەي موسا ئەو زانستەي من و تۆ هەمانە وەك ئەو دەنوکه ئاوەي
ئەم چۆلەكە وايە لە چاو ئەم دەريايە دا.

پاشان خدر چو تەختەداريکی لە كەشتيەكە دەرھيئا و فرپى دا.

موسا گوتی: ئەمانە بەبئ كرى هەليانگرتين كەچى تۆ كەشتيەكەيان كون
دەكەي تا نقوم بن و بجنكيئن؟!

خدر گوتی: ئەدى نەمگوت ناتوانى ئارامم لەگەل بگري؟!

موسا گوتی: ليتم مەگرە لەبیرم کرد، کارەكەشم وا لي بە زەحمەت مەكە.

لە جارى يەكەمدا موسا لەبیری کرد ليتى نەپرسى.

پاشان كە دابەزين رۆيشتن و بەلاي مىندالتيك تيپەرپين كە لەگەل مىندالان يارى
دەکرد، خدر چو مىلى مىندالەكەي گرت و سەرى هەلكيشا.

موسا گوتی: چۆن يەكيك دەكوژى بيئەوہي كەسيكى كوشتبي؟!

خدر گوتی: ئەدى نەمگوت ناتوانى ئارامم لەگەل بگري؟!

پاشان رۆيشتن چوئە گونديك داوايان لە خەلكى گوندەكە کرد خواردنيان
بەدەنى، بەلام خەلكەكە ميوانداريان نەکردن.

گوندەكە ديوارپيكي ليبو خەريکبو بروخي، خدر چو بە دەستی خوێ

دیواره کهی سهرله نوئ به راستی دروست کرده وه.

موسا گوتی: نه گهر مده ستت بوایه کریت له سدر وهرده گرت!

خدر گوتی: که واته لیروه ده بی من و تو له یه کتری جوئ بینه وه!

پیغمبر ﷺ ده فهرموئ: (خوا پرهم به موسا بکا، حه زمان ده کرد نارامی بگرتایه تا زیاترمان له باره ی خدر زانیبایه!).^(۱)

۴۵- لیکدان وه

پاشان خدر هوئه کانی به موسا گوت.

پییگوت: که شتی که هی خه لکیکی هه ژار بو، که له ناو ده ریادا ئیشیان پییده کرد، له بهر نه وه عه بیدارم کرد، چونکه پاشایه که له دوایانه وه بو هه مو که شتی که بی عه بیی زه وت ده کرد.

منداله کهش دایک و باوکیکی برواداری هه بو، له وه ترساین نه بادا دایک و باوکه کهی توشی بی پروایی بکا.

بۆیه ویستمان خوا کورپکی چاکتریان پیببه خشی له گه لیان چاک بی و توشی بی پرواییان نه کات.

دیواره کهش هی دو مندالی هه تیوی گونده که بو، گه نجینه یه کی له ژیر دابو، باوکیان پیاوکیکی چاکه کار بو، جا خوا ویستی که منداله کان گه وره بون و پیپراگه یشتن گه نجینه که یان ده ریتنن، نه مهش وه که پرهمه تیک له خوا وه بۆیان.

نه م کارانه شم که کرد له خورا نه بو، به لکو خوا فهرمانی پیکردوم. جا نه وه بو

(۱) الجامع الصحيح للبخاری.

لێکدانەوه و هوێ کارەکانم که تۆ نەتوانی ئارامیان لەسەر بگری..

موسا لێرەدا بۆی پون بوەوه که هیچ کەسێک ناتوانی هەموو زانستیکی خوا بزانی، زانی خوا بپێ زانستی به کەسانێک بەخشیوه و بپیکیشی به کەسانێکی تر، هەر زانایەکیش هەبێ لەویش زانایتر هەیه.

٤٦- نەوهی ئیسرائیل له دواى موسادا

موسا کۆچی دوایی کرد، نەوهی ئیسرائیلیش هەر به سەرگەردانی لەسەر زەوی دەگوزەران، ئەویش لەبەر ئەوهی کردەوه کانیان خراپ بو و خوا سزای دابون.

خوا پرسیوایی و زەبونیستی لەسەر نوێن، چونکه ئەوان خویان توپه کرد. خویان توپه کرد، ئەو خوایهێ که چەندین پێغەمبەر و پاشای لەناو پەیدا کردن و ئەو نیعمەتهی لهو سەردەمدا بهوانی بهخشی به کەسیتری سەر زەوی نەبهخشی.

ئەو خوایهێ که لەژێر دەستی فیرعهونی رزگار کردن، که فیرعهون منداڵهکانی دهکوشتن و ئافرهتهکانی دهکردنه خزمهتکار.

ئەو خوایهێ که دەریای بۆ شەق کردن و له خنکان رزگاری کردن و فیرعهون و دەستوپێوهندهکەى نقوم کرد.

ئەو خوایهێ که به هه‌ور سیبهری لهسەر کردن و گەزۆ و شەلاقەى بۆ ناردن. ئەو خوایهێ که لەزهویدا چەندین کانیای بۆ هەلقولاندن و خواردن و خواردنهوهی بۆ زۆر کردن.

به لام نهوان له پای هه مو نهو به هره و به خششانده دا پروایان به نیشانه کانی
خوا نه هیئا و سه ریچی و ده سترژیان کرد.

پیغه مبه ر موسایان توپه کرد که بویان له هه مو کهس به سوز و به به زه یتر
بو، ته نانه ت له باب و دایکیشیان به به زه یتر بو.

نهو پیغه مبه ر هیان توپه کرد که بویان وهک دایکیک — که منداله
شیرخوره کهی لی بزربی — به په روش بو، که بویان وهک دایکیک — که
منداله کهی هه تیو بی — به په روش بو.

نهو پیغه مبه ر هی که نه گهر جوینیان پیدابوایه بویان له خوا ده پارایه وه، که
نه گهر گالتهیان پی بکردایه و پی پیکه نیبونایه بویان ده گریا، که نه گهر به
وشک و په قی په فتاریان له گهل بکردایه دهیلاواندنه وه.^(۱)

نهو پیغه مبه ر هی که له کویلایه تی و ژیردهستی فیرعه ون رزگاری کردن، که
له به ندیخانه ی میسر قوتاری کردن و بردنیه خاکی نازاد و سه ربه رزی، که له
ژیانی به دبه ختانه ی کویله ییه وه به ره و ژیانی گهرده نبه رزانه ی سه ربه سیتی بردن.
که چی نهوان توپه ریان کرد و نازاریان دا و لامل بون و گالتهیان پیکرد و به
سوکتین کهس سه رریان کرد، به لام له لای خوا له وپه ری پایه به زری و
شکۆمندی دابو.

توخا نه ته وهیه که هینده سپله و هیچ و پوچ و که لله په ق و بیپروا و دور له خوا
بی شایسته ی نهو سزایه نین که تاهه تایه له سه رشوپی و له زه بونی و له
ریسوایی و له سه رگهردانی دابن و پرزگار نه بن؟

به لی بیگومان شایسته ن چونکه نژیالی کرده وه کانی خویان هه لده گرنه وه،
خوا سته می لیینه کردن به لکو خویان سته میان له خو کرده وه.

(۱) لاواندنه وه: ده سه سه ردا هیتان، دلدانه وه.

به سهرهاتی پیغمبران

بهشی دوهم

۱- چاوخشانده وه یهك به به سهرهاته گانی پیشودا

له م لاپه رانه ی هه لئانده وه به سهرهاتی پیغمبر ئیبراهیم و پیغمبر یوسف و پیغمبر نوح و پیغمبر هود و پیغمبر صالح و پیغمبر موساشتان که میك به دریزی خوینده وه، به سهرهاته کانتان به تاسه^(۱) و ریزلینانیکی زۆره وه خوینده وه، ده رگای دل و ده روتان بؤ کردنه وه، زهین^(۲) و عه قلی رون کردنه وه، زار و زمانی پاراو کردن، خه لک ده دیدیتن بؤ برا بچوکه کانتان ده گپراهیه وه، بؤ دایک و باوک و برا گه وره کانتان ده گوتنه وه، تام و چیژیکی زۆرتان و هره گرت، هه زتان ده کرد هه مو ده می بیگیژنه وه.

۲- به سهرهاتی ململانی له نیوان راستی و ناراستیدا

ئه م به سهرهاتانه به سهرهاتی شهیدانامیز و سهرنجراکیشن، به سهرهاتی ململانی نیوان راستی و ناراستی، زانست و نه زانی، روناکی و تاریکی، مرؤفایه تی و درنده یی و، دلنیایی و گومپاین.

به سهرهاتی سهرکه وتنی راستین به سهر ناراستی، زانستن به سهر نه زانی، بیتهیز به سهر به هیژ و، که می پاکن به سهر زۆری ناپاکدا.

به سهرهاتی پر له زانست و دانایی و په ند و نامۆژگارین، خوا راستی فهرموه که ده لی: ﴿لَقَدْ كَانَتْ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا

(۱) تاسه: شوق، هه زهت.

(۲) زهین: بیروهۆش.

يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن نَّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ
وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

بهسهرهاتی نهو پیغمبرانهی که بۆمان باسکردن هه مو نهو بهسهرهاتانه
نیه که له قورئاندا باسکراوه، بهلکه بهسهرهاتی زۆری تر ههیه که باسمان
نه کردوه.

به سه‌رهاتی

پیغمبر شوعه‌یب

سلاوی خوی لیبی

۱- شوعه‌ییب ده‌بیته پیغه مبه‌ری مه‌دیه‌ن

خه‌لکی مه‌دیه‌ن خه‌لکیکی بازرگان و کاسبکار بون، شاره‌که‌یان له‌سه‌ر که‌ناری ده‌ریای سور بو و ده‌که‌وته سه‌ر ریگه‌ی بازرگانی نیوان یه‌مه‌ن و شام نیوان عیراق و میسر.

ئه‌وانیش وه‌ک نه‌ته‌وه‌کانی تری پیغه مبه‌ران نه‌ته‌وه‌یه‌کی هاوبه‌شپه‌رست بون، وێرای هاوبه‌شپه‌رستیه‌که‌شیان ته‌رازوبازبون و فیلان له‌ پیوان و له‌ کیشان ده‌کرد، جه‌رده‌ییان^(۱) ده‌کرد و ریشان له‌ کاروانان ده‌گرت، هه‌ره‌شه‌یان لی‌ده‌کردن و چاویان لی‌ سور ده‌کردنه‌وه، به‌دکاری و به‌ربه‌ره‌للایان بلاو ده‌کرده‌وه، وه‌ک ئه‌و ده‌وله‌مه‌ندانه‌ وابون که‌ بروایان به‌ لی‌پرسینه‌وه‌ی پۆژی دوا‌یی نه‌بو و له‌سزای خوا نه‌ده‌ترسان.

خوا پیغه مبه‌ر شوعه‌ییبی بۆ ناردن تا بۆ لای خوا بانگیان بکا و له‌ سزای خوا‌یان بترسینی و پێیان بلێ:

ئه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌م! خوا بپه‌رستن، جگه‌ له‌ خوا هیچ خواوه‌ندیکی ترتان نیه، فیل له‌ ته‌رازو و له‌ پیوانه‌ مه‌که‌ن، ئیوه‌ ده‌وله‌مه‌ندن و پیوستیتان به‌ ته‌رازوبازی نیه! من له‌ سزای پۆژیکی سه‌خت ده‌ترسم توشتان ببی، نه‌ته‌وه‌که‌م! ته‌رازو و پیوانه‌کانتان به‌ راستی و به‌بی‌ فروفیل بکیشن و بپتون، دزی و گزی^(۲) تیدا مه‌که‌ن، به‌دکاری بلاومه‌که‌نه‌وه و به‌دکار مه‌بن.

---

(۱) جه‌رده‌یی: ریگری.

(۲) گزی: خیانه‌ت.

۲- بانگه وازی شوعه ییب

شوعه ییب به رده وام ئاموژگاری ده کردن و گرتی دلی ده کردنه وه، که بریتی بو له گرتی خویشوستان و زیاد کردنی پاره وپول و مالی دنیا، ده یگوت:

ئه و قازانجی که له پیوانه و کیشانه ی راست دهستان ده که وی گه لیك له و پاره وپوله باشته که به زولم و گزی له خه لکی ده دزن، ئه گهر ته ماشای ژيانی خوتان و ژيانی ئه و که سانه بکه ن که ده وله مهن دن و پاره وپولیکي زوریان کو کردۆته وه ؛ ده بینن ئه وانه ی که به گزی و دزی و ته رازوبازیه وه په یدایان کردوه ئه وایان پاره وپوله که یان فه وتاوه یان دزراوه یان تالان کراوه یان له ریگایه کی دژ به په زامه نندی خوا به کاره یتراره یان یه کیك بوته خاوه نی و به خه ساری داوه .

که میکی سودبه خش له زوریکی بیسود باشته، پیس قهت وه کو پاک نیه، با فره یی^(۱) پیسه که ش سه رمه ستان بکا!

من بۆتان دلسۆزم و ئاموژگاریه که شم له به رژه وه نندی ئیوه یه، خوا خوی چاودیرتانه و ئاگای له کرده و تانه .

به نه رم و نیانی و دانایی و زانایی و بهرچاوپرونیه وه ده یوت:

چاک بزانی پاداشتی لای خوا که هه میشه ییه و نابریته وه له هه مو دنیا باشته ئه گهر بروادار بن، منیش چاودیر نیم به سه رتانه وه .

---

(۱) فره یی: زوری.

٣- باوکیکی میهرەبان و مامۆستایەکی دانا

شوعەیب وەك باوکیکی میهرەبان و وەك مامۆستایەکی دانا بە زۆر جوۆر دەیدواندن و زۆر بە هونەر ئامۆژگاری دەکردن، دەیگوت:

نەتەوێكەم! خوا بپەرستن جگە لە خوا هیچ خواوەندیکی تەرتان نیە، وا بەلگەتان بۆ هاتوێكە من پێغەمبەرم، جا بە قسەم بکەن، کێشان و پێوانتان بە تەواوی بێ و فیل و گزی تێدا مەکەن، دزی لە شەکی^(١) خەلکی مەکەن.

لە زەویشدا دوای ئاوەدانکردنی خراپەکاری مەکەن ئەگەر ئێوێك بڕوادارن.

لەسەر پێی بڕواداران مەوێستن و هەرەشەیان لێمەکەن، پێی خایان لێ تەنگ مەکەن، دینی خوا بە خواروخیچ و نادروست پیشان مەدەن، بێر لەوێ بکەنەوێكە پێشتر چەند ناگزور و بێکەس بون، کەچی ئێستا کە وا زۆرن و دەوڵە مەندن، تەماشای سەرەنجامی بەدکارانی پێش خۆتان بکەن بزانن چیان بەسەر هاتوێك؟

٤- وەلامی نەتەوێكە

دوای ئەوێكە زیرەك و هۆشەنده كان لە بانگەوازی شوعەیب ورد بونەوێك و تەکانیان شی کردەوێك، زۆر بە سەرگەردانی و لەخۆباییەوێك وەك بلیی رازیکیان دۆزیبێتەوێك یان مەتەلێکیان شی کردبێتەوێك گوتیان:

ئەو شوعەیب! نوێژەكانت هانت دەدەن واز لە پەرستراوی باب و باپیرانمان بێنین، یان بەئارەزوێكە خۆمان دەستکاری دارایی خۆمان نەکەین؟! دیارە دیار پیاویکی بەهۆش و زیرەکی!

(١) شەك: شتومەك.

۵- شوعه ییب بانگه وازه که ی رۆن ده کاته وه

شوعه یب هەر به نهرمی دهیدواندن، له گه لیان توندوتیژ نه بو، لییان توپه نه ده بو، بۆی پون ده کردنه وه که بۆچی به درێژیی ئه وه هه مو ماوه دور و درێژی پیشتر بانگه وازه که ی پانه گه یاندوه و ئامۆژگاری نه کردون هه رچه نه ده ئه وان هه ر ئاوا به دکار و به دپه وشتیش بون، بۆی پون ده کردنه وه له بهر ئه وه به چونکه ئیستاکه خوا سروشی بۆ ناردوه و کردویه تی به پیغه مبه ر.

بۆي رۈن دە كۈرۈنۈپ لەبەر ھەسۇدى نىھ كە ئامۇژگارىيان دەكا، چۈنكە خوا
دەۋلەت مەندى كۈردۈپ و رزقچىكى پاك و ھەلالى پىيەخشيۈپ، ھەروھە بەم
بانگەوازە ئاسودە و دلخۆشە، سىنە گوشاد و بىخەمە، بە زار و بە دلش
سوياسگوزارى خواپە.

بۆي رپون ده كرده وه كه نهو پييان ده لئي نه م كار ه مه كهن خوي ناچي بيكا، كه پييان ده لئي نه م كار ه بكهن خوشي ده يكا، چونكه له و كه سانه نيه كه به خه لكى ده لئن و خوشيان ناكهن.

ئەو دەيه‌وى خەلكە كە راستەپ‌پى و ئاسودە بن، لەو سزايە رزگار بن كە خەريكە يە خەيان بگري، هەلبەت لە چاكەى خواويە كە ئەو دەتوانى بەم كارە هەلسى، بۆ ئەو‌ه‌ى كارە كەشى سەر بگري تەن‌ها پشت بە خوا دەيه‌ستى.

شوعه یب به نه ته وه که ی ده گوت:

نەتەوھەكەم! بۆ بپروام پېئناكەن، ئاشكرايە بەلگەم بۆ ھېئانوں، لەبەر ھېچېشەم
نېە چونكە وا خوا رزقېكى پاك و چاكى پېداوم، بە پېچەوانەى فەرمانە كانېشەم
ناجولېمەو، دلتيا بن من تەنھا بۆ راستە رېبونى ئېوھەم، ئەگەر دزايە تېشەم
بكەن من ھەر بەردەوام دەبم و واز لە بانگەوازەكەم ناھېنەم، چونكە من پشتم بە
خوا قايمە و داواى يارمەتى لە خواوہ دەكەم.

۶- باش تېئانگەين چ دەئیی!

نەتەوہ کہ خۆیان لە گێلی دەدا و وایان نیشان دەدا لە وتەکانی شووعەیب ناگەن، وەك بلیی بە زمانیکی بیگانە قسەیان لە گەڵ بکا! کەچی شووعەیب کۆری ئەو ولاتە بو و لە هەمان نەتەوہ بو، وەك بلیی قسەکانی پون و پەوان نەبی! کەچی زمانی شووعەیب لە زمانی هەمویان پون و پەوانتر بو، واتای وتەکانی لە وتەکانی هەمویان ئاشکراتر بو.

بەلام خەلک ئەگەر ئامۆزگاری وەرنەگرن و کاریان لەبەر زەحمەت بێ و نەیانەوی لەپراستی بگەن بەم جۆرە خۆیان لە گێلی دەدەن.

۷- شووعەیب سەرسامی ئە نەتەوہکە دەردەبیری

نەتەوہ کہ شووعەیبیان بە تەنیا و بێ پشت و پەنا دەزانی، ئەگەر لەبەر هۆز و خزمایەتی نەبواوە بەردبارانیان دەکرد و دەیانکوشت.

بەلام شووعەیب سەرسامی لەمە دەردەبیری کە ئەوان لە خوا ناترسن، ئەو خواوەی کە بە دەسلالت و بە هیژە و لەسەر هەمو شتێک بە توانایە، کەچی لە هۆزەکە دەترسن کە پەنگە توشی نەخۆشی و بێھێزی و کەنەفتی^(۱) بێن یان پەنگە هەر لەناوێچن.

نەتەوہ کہ دەیانگوت:

ئەو شووعەیب ئێمە زۆر لە قسەکانت تێناگەین، پێمانوایە تۆ کەسیکی بە تەنیا و بێ پشت و پەنای، خۆ ئەگەر لەبەر خاتری هۆزەکە نەبی بەرد بارانمان

---

(۱) کەنەفتی: پەککەوتەیی.

ده کردی و له کۆلمان ده کردیه وه، هیچیشت پینه ده کرا.

شوعه ییب وه لامی دانه وه و گوتی:

نه ته وه کهم! پیتان وایه هۆزی من له و خوا به هیتزتره که ئیوه پوتان لی وه رگپراوه و نایه رستن؟!، چاک بزانی خوی من به هه مو کرده وه یه کتان ناگارداره.

٨- دوا هه مین تیر

نه ته وه که که بیانویان بر و قسه یان پینه ما نه و جا دوا هه مین تیریان هاویشت، که بیروا لوتبه رزه کانی گشت نه ته وه یه که به رامبه ر به پیغه مبه ر و شوینکه وتوانی هاویشتیانه.

نه و پیا و ما قولانه ی که بروایان نه هینابو گوتیان:

ئه ی شوعه ییب گوی بگره نه گهر نه گهر پینه وه سه ر پیا به که مان نه و خوت و برواداره شوینکه وتوه کانت له شاری ده رده که یین.

٩- بیانویکی قسه بر

شوعه ییب وه لامیکی پر له شانازی و غیره تی دانه وه، شانازی به ئاینه که ی، غیره ت بو بیروپروا و ویردانه که ی...

گوتی: ئه ی نه گهر حه زن نه که یین هه لگه رینه وه.

ئیمه دوا ی نه وه ی که خوا له پیا به که ی ئیوه رزگاری کردین ناگه رینه وه سه ری و خوا رینه که مان پینادا، چونکه نه گهر بگه رینه وه سه ر پیا به که تان واتا

بوختانیکی گه وره مان به خوا هه لبه ستوه جا مه حاله له دین هه لگه پرینه وه.
 بشزانن که خوا ئاگای له گشت شتی ههیه، ئیمه پشتمان به خوا به ستوه.
 خوایه! یه کلامان بکه وه، با یه خه مان له یه خه ی ئه وه نه ته وه بیروایه بیته وه.

۱۰- هه مان قسه ی بیرواکانی پیشانیان کرده وه

وته کانی شوعه یب دادی نه دان^(۱) و هه مان قسه ی بیرواکانی پیشانیان
 کرده وه و گوتیان:

ئه ی شوعه یب! دیاره تو جادوت لی کراوه، تۆش وه کو ئیمه مروقی و بروات
 پیناکه ین پیغه مبه ر بی، ئه گه ر راست ده که ی پیغه مبه ری چه ند پارچه یه کی
 ئاسمانان به سهر دابارینه .

۱۱- سزای نه ته وه یه که بروای به پیغه مبه ره که ی نه هی نابی

هه ر نه ته وه یه که بروای به پیغه مبه ره که ی نه هی نابی و سوپاسی به خششه کانی
 خوا ی نه کرد بی سزاکه ی هه مان شته، ده بی له ناو بیچن.
 خوا بومه له رزه یه کی گه وره ی توشی نه ته وه که کرد و هه موی کوشتن، دیمه نی ک
 بون ده تگوت قه ت خو شی و به خششیان له ژین نه دیوه.
 به لئ، نه وانه ی که بروایان به شوعه یب نه هی نا هه مو له ناو چون.

---

(۱) دادی نه دان: سودی پی نه گه یاندن.

١٢- په یامی راگه یاند و راسپارده ی به جی گه یاند

شوعه ییش وه کو هه مو پیغمبه به ره کانی تر په یامی خوی راگه یاند و راسپارده ی^(١) به جی گه یاند و پروییانوی خه لکی پری.

دوی ته وه ی که بی پروا کان سزای خویان توش بو و مردن؛ شوعه یی پری تی کردن و پییگوتن:

خه لکینه! من په یامی خوام پی راگه یاندن و ناموژگاریم کردن به لام نیوه هه ره له سه ر بی پروایی مانه وه جا من چون ناخ و نه فسوس^(٢) بو نه ته وه ی بی پروا هه لده کیشم؟!

---

(١) راسپارده: نه مانه ت.

(٢) نه فسوس: داخ و خه م.

به سه رها تی

پیغهم بهر داود

و

پیغهم بهر سلیمان

سلاوی خویان لیبی

۱- قورئان له باره ی نيعمه ته کانی خواوه ده دوی

قورئان ته نهها باسی ئه وه ناکات که پیغه مبهراڼ چۆن له لایه ن نه ته وه کانیسه وه گالتنه و سوکییان پێ کراوه و درۆی گه وه ره گه وه ریه یان پێ هه لبه ستراره و له شار و ولات ده رکراون، که نه ته وه کانیش له بهر ئه وه ی بر وایان نه هی ناوه و لا قرتییان پێ کردون و پلان و نه خشه یان بۆ کوشتنیان کێشاوه: خوا دو چاری سزا و ئه شکه نه جی کردون و له ناوی بردون.

قورئان جگه له م بابه تانه که له به سه رهاته کانی پێشودا له باره یان دواوه باسی نيعمه ته کانی خواش ده کا، هه ندێ جار به درێژی و هه ندێ جار ییش به کورتي باسیان ده کا، باسی گه لێ له و نيعمه تانه ده کا که به پیغه مبهراڼی به خشیوه وه کو پیغه مبهراڼ داود، پیغه مبهراڼ سلیمان، پیغه مبهراڼ ئه ییوب، پیغه مبهراڼ یونس، پیغه مبهراڼ زه که ریا، پیغه مبهراڼ یه حیا.

خوا پیغه مبهراڼ داود و پیغه مبهراڼ سلیمانی له سه ره زه وی بالاده ست کردبو، پاشایه تیه کی فره وانی پێ به خشیبون، زانستیکی فره ی پێ دا بون، گه لێک شتی وای فێر کردبون که خه لک نه یان ده زانی، گیانه له بهر و بێ گیانی به هیژ و سه ره ختی بۆ رام^(۱) کردبون.

خوا له قورئاندا ده فه رموی: ﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ﴾^(۱۵) وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَتَاءَتِيهَا النَّاسُ عِلْمًا مِّنْ طَيْرٍ وَأَوْتَيْنَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ^(۲) واته:

رام: ده سه مۆ.

(۱) سه ره خت: سه رکێش.

(۲) سوره تی النمل: (۱۵ - ۱۶).

ئیمه زانستمان به داود و به سولهیمان به خشیبو، نهوانیش له پای ئهمه‌دا
گوتیان: سوپاس بو ئه‌و خودایه‌ی که ئیمه‌ی له‌ناو زۆریه‌ی به‌نده‌ برواداره‌کانی به
باشتر هه‌لبژاردوه. سولهیمان زانسته‌که‌ی له‌ داود به‌ میرات هه‌لگرتوه‌ و گوتی:
ئه‌ی خه‌لکینه! خوا ئیمه‌ی فیری زمانی بالندان کردوه‌و هه‌مو شتیکی
پییه‌خشیوین، به‌راستی خوا چاکه‌یه‌کی گه‌وره‌ی له‌گه‌ل کردوین.

۲- نیعمه‌تی خوا بو داود

خوای گه‌وره‌ شاخ و بالنده‌ی بو داود ده‌سته‌مۆ کردبو، که ده‌پاراپه‌وه‌ و
پاکیگاری^(۱) خوای ده‌کرد، نه‌وانیش له‌ دویان ده‌گوتوه‌، هه‌روه‌ها فیری
دروستکردنی زری کردبو، ئاسنیشی بو نهرم کردبو.

خوا له‌ قورئان ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يٰجِبَالُ اَوْبِي مَعَهُ
وَالطَّيْرُ وَالنَّارُ لَهُ الْحَدِيدُ ۝۱۰﴾ اَنْ اَعْمَلْ سَبِغْتِ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاَعْمَلُوا
صَلِحًا اِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ. ^(۲) واته: ئیمه‌ زیده‌به‌شیکمان به‌ داود به‌خشیبو،
فه‌رمانان به‌ شاخ و به‌ بالندان کردبو پاکیگاریه‌کانی له‌گه‌لدا بلینه‌ وه‌ و
ئاسنیشمان بو نهرم کردبو. به‌ داودمان گوت: زری دامه‌ن^(۳) شوپ دروست بکه‌ و
با ئالقه‌چینه‌کانیشی به‌ئهن‌دازه‌ و له‌ریزه‌ک و تیکه‌ه‌لکیش بن. خانه‌واده‌ی
داود! ده‌ ئیوه‌ش له‌ پای ئهمه‌دا کرده‌وه‌ی سوپاسگوزاران بکه‌ن، چونکه‌ من
کرده‌وه‌کانتان ده‌بینم.

(۱) پاکیگاری: گوتنی سبحان الله.

(۲) السبأ: (۱۰-۱۱).

(۳) دامه‌ن: داوین، دامین.

ههروهه ده فهرموی: ﴿وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ
وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِنُحْصِيَنَّهُم مِّنْ
بَاسِكُمْ فَهَلْ أَنتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾ واته: شاخ و بالنده مان بؤ داود دهسته مؤ کردبو،
پاکیگاریان له گه لدا ده گوته وه، ئیمه توانامان به سهر شتی لهم چه شنه ههیه.
فیری پیشه ی دروستکردنی زیرمان کرد تا بتوانن خو له دوژمن بیاریزن، ثایا
سوپاسی خوا ناکهن؟!...﴾

۳- سوپاسی داود له سهر نیعمه ته کان

داود له گه ل ئهم هه مو مولکه زۆر و زه وهنده دا، له گه ل ئه وه ی که ده ستره نگین
و به هیز بو، بهنده یه کی له خواترس و ژیان^(۲) بو، هه رده م یادی خوا ی ده کرد و
ده پارایه وه، فهرمان په وایه کی داد په روه ر بو، حوکمیکی داد گهرانه ی بؤ خه لکی
ده کردو له پئی رهوا لای نه ده دا.

خوا لهم باره وه ده فهرموی: ﴿يٰۤاٰدٰمُ اِنَّا جَعَلْنٰكَ خَلِیْفَةً فِی الْاَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ
النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰی فِیْضِلَّكَ عَنْ سَبِیْلِ اللّٰهِ اِنَّ الَّذِیْنَ یَضِلُّوْنَ عَنْ سَبِیْلِ اللّٰهِ
لَهُمْ عَذَابٌ شَدِیْدٌۢ بِمَا نَسُوا یَوْمَ الْحِسَابِ اِنَّا ﴿٨١﴾ واته: ئه ی داود! ئیمه توژمان له سهر
زه وی کردۆته جینشین، به داد گهری حوکم له نیوان خه لکیدا بکه، وه دوا ی ههوا و
هه وه ست نه که وی چونکه له پئی خوا گو مپرات ده کا، ئه وانه ی له پئی خوا گو مپرا
بونه، له پۆژی دوا یی سزایه کی سه ختیان هه یه ﴿

(۱) الأنبياء: (۷۹-۸۰).

(۲) ژیان: په شیمان، گهرانه وه بؤ لای خوا.

(۳) سوره تی ص: (۲۶).

۴- نیعمه تی خوا بو سوله یمان

خوای گه وره (با) ی بو سوله یمان دهسته مو کردبو، هر جیگایه کی مه به ست بوایه (با) بو شه ویی هه لده گرت و به خیراییه کی زور و به که مترین کات ده یگواسته وه، هه روه ها جنوکه ی زیره ک و به هیژی شی بو دهسته مو کردبو که فه رمانه کانیا ن جیبه جی ده کرد و پروژه گه وره کانی ناوه دانکرده وه و بیناسازیان بو ته و او ده کرد.

خوا له قورئان ده فه رموی: ﴿وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحُ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمِينَ﴾ (۸۱) وَمِنَ الشَّيْطَانِ مَنْ يَغْوُصُونَ لَهُ، وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَفِظِينَ (۸۲) (۸۳) (۱) واته: (با) ی به هیزمان بو سوله یمان دهسته مو کردبو، سوله یمانی بو شام (ته و نه رزه ی که به ره که تمان پیدا وه) هه لده گرت که شوینی نیشته جیبونی خو ی بو، نیمه به هه مو شتیک ناگادارین. هه روه ها نیمه گه لیک شه یتانیشمان بو دهسته مو کردبو که ده چونه بنی ده ریا دوپر و گه وه ریا ن بو ده ردینا و گه لی کاری تریشیا ن بو ده کرد وه کو دروستکردنی شار و بالاخانه.

خوای گه وره له شوینیکی تری قورئاندا ده فه رموی: ﴿وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحُ غَدُوَهَا شَهْرًا وَرَوَّاحَهَا شَهْرًا وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ إِذْنًا رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ﴾ (۱۲) يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحْرِبٍ وَتَمَثِيلٍ وَجَفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَتٍ أَعْمَلُوا أَلَّا

دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ .^(۱) واتە: (با) مان بۆ سولەيمان دەستەمۆ كەردى، كە بە ماوەى يەك دانى بەيەنى دورى مانگەپىيەكى دەپرى، بە ماوەى دانى ئىوارانىش دورى مانگەپىيەكى دەپرى، ھەروەھا كانى مسمان بۆ لە زەوى ھەلقولاند، گەلىك جنۆكەشمان بۆ دەستەمۆ كەردى، كە بە فەرمانى خوا كاريان بۆ دەكرد، ھەر جنۆكەيەك ئەگەر لە فەرمانى ئىمە لايدا بوايە توشى ئەشكەنجەى ئاگرىكى بە بلىسەمان دەكرد، سولەيمان ھەر جۆرە كۆشك و پەيكەرىك و ھەر خوانىكى گەورەى وەك ھەوز و ھەر جۆرە مەنجەلىكى گەورەى مەحكەمى بويستبايە بۆيان دروست دەكرد. بە خانەوادەى داودمان گوت: لە پاى ئەم ھەمو نىعمەتەدا سوپاسى خوا بكەن، كەسانىكى كەم ھەنە سوپاسى خوا بكەن.

۵- تىگەيشتنىكى ورد و زانستىكى قول

سولەيمان لە كىشەكەيدا كە بۆ لای داودى باوكى بەرز كرايەو زىرەكايەتى و توانستە فەرمانەرەواتىەكەى و دەردەكەوى، كىشەكەش^(۲) بەمجۆرە بو:

پياويك پەزىكى ھەبو تازە ھىشوى كەرد بو، مەپ و مالاىتى كابرايەكى دەچىتە ناوى و رەزەكەى لى ويران دەكەن و ھەمو بەرەكەى لى دەخۆن.

پىغەمبەر داود حوكم دەدا كە مەپ و مالاىتەكە بدريتە خاوەن پەزەكە و كىشەكە كۆتايى بى.

بەلام سولەيمان گوتى: ئەي پىغەمبەرى خوا رىگەچارەيەكى تىرىش ھەيە، گوتى: چيە؟

(۱) سورەتى سبأ (۱۲-۱۳)

(۲) كىشە: ناكۆكەك، قضية.

گوتی: رهزه که بدهیه خاوهنی مهرو مالاته که خزمدتی بکا تا وه کو خوی لی دیته وه، مهرو و مالاته که ش بدهیه خاوهنی رهزه که شیریان بدوشی و خوریان ببری و که لکیان لی وهرگری، جا که رهزه که پیگه یشته وه رهز و مهرو مالاته که ته سلیم به یه کتر بکهنه وه.

خوای گه وره تیگه یشتنیکی ورد و زانستیکی قولی به سوله یان به خشیبو، له قورئاندا ده فهرموی: ﴿وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ﴾ (۷۸) فَفَهَمْنَهَا سُلَيْمَانٌ وَكُلًّا ءَاتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ﴿۱﴾.

۶- سوله یمان زمانی بالنده و گیانله بهران ده زانی

قورئانی پیروز به سهرهاتیکی پر حیکمت و به تام و چیژی بؤ باس کردوین، نه وه ده رده خا که پیغه مبر سوله یان پیاویکی به هوش و گۆش و زیره ک بوه، کاروباری ولاته کی به ریکویتیکی به پتوه بردوه، ده سه لاتیکی مه زن و به زه برونگی هه بوه، خوای گه وره خۆشی دنیا و ناخیره تی پیبه خشیوه، ده سه لات و پاشایه تی و په یام و پیغه مبرایه تی به بالادا برپوه، زمانی بالنده و گیانله بهرانی زانیوه.

جاریکیان له شکره کی کۆ ده کاته وه که له جنۆکه و مروژ و بالندان پیکهاتبو، فهرمانیان پیده کا چه ک و ره خته ی خویان بیه ست و به ریز ریز و پۆل پۆلی ریکویتیکی بوه ست و له فهرمانی سه رکرده کانیان ده رنه چن، پاشان سوله یان له پیشه وه ی هه مویان و نه وانیش له دواوه ی به ری کوه تن و پویشن.

رێیان کهوته ناو دۆلی میرولان، میرولهیهك لهوه ترسا میرولهکان بکهونه ژێر سمی نهسپ و ولاخه کانهوه بیتهوهی سوله یان و لهشکره کهی ناگایان لیستی، بۆیه فهرمانی به میرولهکان کرد بچنهوه ناو شاره کهیان.

سوله یان له قسهی میروله که گهیشته، بهلام لاف و گهزافی لیتهدا و به پیغه مبهرایه تیه کهی له خۆبایی نه بو، به لکو به هۆی ئەم پروداوه وه پتر سوپاس و ستایشی خۆی کرد، زیاتر له خوا پارایه وه تا بۆ کاری چاک یارمهتی بدات و ههر له ریزی پیاوچاکان بیته.

٨- به سهرهاتی په پوسلیمانه

په پوسلیمانه به له د^(١) و چاوساگی پیغه مبهرا سوله یان بو، شوینێ ئاوی لیبوایه و بۆ لهشکریش بگرنجایه دهیدۆزیه وه.

جاریکیان سوله یان بانگی کرد بیته لای بهلام په پوسلیمانه دیار نه بو، سوله یان توپه بو و هه ره شهی لی کرد.

دواي ماوه یه کی کهم گهرايه وه و هاته وه لای سوله یان و گوتی:

شتیکم بینیه نه تو نه لهشکره کهت نه تاندیه، هه والێکی راستم له باره ی ئاویی (سه به ع) و شازنه کهیه وه بۆ هی ناوی:

مولکیکی مهزن و ولاتیکی پانوپۆریان ههیه، هه رچهنده نه ته وه یه کی ژیر و خاوهن هۆش و خاوهن سه رکرده و پاشایه تین به لام هه رزه و نه فامیشن!، سوژده بۆ (پۆژ) ده بهن نهك بۆ خوا! نازانن نه مه خوا نیه! نازانن خوا به رستن!

(١) به له د: شاره زا.

٩- سوله یمان بانگی شاژنی سه به و دهکات تا بیته سهر دینه که ی

پیغه مبهراڼ سوله یمان زۆری له سهر دل گران بو که پاشا و نه ته وهیه کی دراوسی
بی که چی نه یانناسی و بانگه وازیان پیغه گه یشتبی و هیشتا (پوژ) به رست.

پیغه مبهراڼ سوله یمان که فوکولی تاین نامیزی پیغه مبهراڼه ی له دلدا ههلبو،
وای به باش زانی بهر له وهی له شکری بنیژیتته سهر نامه یه ک بۆ شاژنی
هاوبه شه رست بنیژی و بانگی بکا موسلمان بی و ملکه چی خوی میهره بان بی.
نامه یه کی به کاریگهری بۆ نوی، تیدا داوای لیده کرد بیته سهر ئیسلام و
موسلمان بی.

نامه که نهرم و نیانی و توندوتیژی بی لاف و گه زافی پیغه مبهراڼ و غیره ت و
مهردایه تی پاشایانی به یه که وه کو کرد بۆوه.
سوله یمان ههردو سیفه تی تیدا بو.

١٠- شاژن راویژ به کار به دهستانی ولاته که ی دهکا

ئه و ژنه ی که ولاته که ی به پتوه ده برد ژنیکی ژیر و تیگه یشتو بو، زو پرپاری
نه ده دا، شاره زاییه کی زۆری له باره ی بارودوخ و رابردوی پاشا و داگیرکه راڼ
هه بو، به لام عه قله که ی به هه له ی بردبو و خوی نه ده ناسی و پوژی به خوا
تیگه یی بو.

شاژن فیز و ده ماری پاشایانه نه یگرت و پای خوی له م کی شه یه نه سه پاند،
به لکو راویژکار و راگرانی ولاته که ی کو کرد وه و پییگوتن: ئه م نامه یه م له لایه ن
پیغه مبهراڼ که وه بۆ هاتوه که گه وره ترین پاشای ئه م سه رده مه یه، نامه که وه کو
نامه ی تر نیه.

راویژکار و پاگرەکان - سای گشت دەستویۆه‌ندانی پاشایان خۆیان بە دڵسۆز
دەردەخەن تا لە لای پاشا بەرپێژ و خۆشەویست بن - گوێیان: ئێمە بە ھێزین و
لەشکرێکی گەورە و گرانمان ھەیە و بەرەنگاری^(١) دەبینەو.

بەلام شاژن پاکەیانێ پێباش نەبو و پێیگوتن: ئەگەر بەرەنگار بێنەو
ئەنجامیکی خراپی لێدەکەوێتەو، بۆی باس کردن کە پاشا داگیرکەرەکان
ھەلۆیستیان چۆنە و چ دەکەن ئەگەر پێ بنێنە ولاتیك، ولاتەکش کە ژێر
دەکەوێ و دەدۆرێنی چۆن کاول و وێران دەبێ.

پێیگوتن ئەگەر بەرەنگاریان بێنەو و وەلامی نامەکیان نەدەینەو و لات و
نەتەو کە ئێمەش ئاوەھا کاول دەبێ.

پێیگوتن: من دیارییەکی زۆر نایاب و ناوازه^(٢) بۆ سولەیمان دەنێرم، بەم
دیارییە تاقی دەکەمەو، ئەگەر وەرێگرت دیارە پاشایەکی داگیرکەرە ئەو کات
ئێمەش بەرەنگاری دەبینەو، بەلام ئەگەر وەرینەگرت دیارە پاشایەکی
پێغەمبەرە ئەو کات ئێمەش برۆای پێدینین و شوینی دەکەوین.

١١- دیاریی دڵپازیکردن

شاژن دیارییەکی گەورە و شایەن بە پاشایانی بۆ ڕەوان کرد.

کە دیارییەکان گەیشتنە لای سولەیمان، سولەیمان دیارییەکی وەرەگرت و
گوێ: دەتانەوێ بەم دیارییە پازیم بکەن و وازتان لیبێنم لەسەر ھاوبەشپەرستی
و پاشایەتی خۆتان بێنەو؟! خوا مولک و مال و لەشکرێکی زۆر چاکتری لە

(١) بەرەنگاربونەو: روبەرۆبونەو.

(٢) ناوازه: دەگمەن.

ئۆه پېبه خشیوم، بزائن داواکه م داوايه کی راستینه^(١) و گالته نیه، مهسه له که مهسه له ی بانگه واز و شوینکه وتنه، مهسه له که دلپازی کردن نیه، نه گهر وه لامیشم نه ده نه وه به له شکرکی گهره وه دیمه سهرتان.

١٢- شازن به گهرده نکه چیه وه دیته لای سوله یمان

دیاریبه ران که دیاریبه که یان بۆ سوله یمان بردبو گهرانه وه لای شازنی سه به و و باسو خواسه که یان بۆ گێپرایه وه، نه ویش بۆی رۆن بوه وه که سوله یمان راست ده کا پیغه مبه ری خوايه، بۆیه به خۆی و به نه ته وه که ی ملکه چی فرمانه که ی بون، به گهرده نکه چیه وه له گهل له شکره که ی به ره و لای سوله یمان به ری که وتن.

سوله یمان (سلاوی خوا ی لیبی) زانی وه لامی نامه که یان داوه ته وه و به گهرده نکه چیه وه دینه لای، به مه زۆر دلخۆش بو و سوپاسی خوا ی کرد.

سوله یمان ویستی موعجیزه یه کی خوا یی به شازن نیشان بدا تا بزانی توانای خوا چند گهره یه و چ نیعمه تیکیشی له گهل سوله یمان کردوه، ویستی به ره له وه ی بگه نه خزمه تی قه لای شازن بینیته لای خۆی، داوا ی له ده ست و پیوه نده که ی کرد قه لاکه ی بۆ بینن. نه وانیش له ماوه یه کی زۆر که م قه لاکه یان هینا.

سوله یمان فرمانی کرد چند ناکاریکی^(٢) قه لاکه بگۆرن بۆ نه وه ی پادده ی ناسینه وه ی شازن تا قی بکاته وه، جا نه گهر شازن نه یناسیه وه نه وا ده بیته به لگه یه که له سه ره وه ی که مه ودا ی تیگه یشتنی کورته و شتی وردتر و شاراوهره یه عه قلی پییان ناشکی.

(١) راستینه: به جددی.

(٢) ناکار: سیفەت.

١٣- کۆشکیکی شوشەیی گەورە

سوله‌یمان فەرمانی بە جنۆکە و مەرۆشە بیناسازەکان کرد، ئەوانیش کۆشکیکی شوشەیی زۆر گەورەیان بۆ دروست کرد، وایانکرد ئاوی بە ژێردا بپروات، ئەگەر یەکیەک لە کۆشکەکان شارەزا نەبواوە وایدەزانی ئاوە و شوشە جیای ناکاتەوه، بێگومان شاژنیش کە ببینی وایتدەگا ئاوە و قاچی خۆی هەڵدەکا، ئا لێردا کە بە هەڵدەدا دەچی کەموکورتی تیگەیشتنەکە ی خۆی بۆ پون دەبیتەوه و دەزانی بە روالەت خەڵەتاوه.

شاژن خۆی و نەتەوه‌کە ی لەبەرئەوه سوژدەیان بۆ پۆژ دەبرد چونکە پێیان وابو پۆژ گەورەترین دیمەنی پوناکی و ژیانە، کە ئەم دوانەش سیفەتی خودانە. جا ئەو کاتە ی دەگاتە جی و بە هەڵدەدا دەچی، ئیتر بۆی پون دەبیتەوه کە شوشە کە بەئاو تیگەییوه بۆیە قاچی هەڵکردوه، بە هەمان شیوەش بۆی پون دەبیتەوه کە لەوێش بە هەڵدەدا چوێ کە رۆژ بە خوا تیگەییوه و سوژدە ی بۆ بردوه و پەرستویهتی. هەلبەت کاریکی و لە سەدان وتار و لە هەزاران بەلگەش بەهێزتره.

١٤- منیش لەگەڵ سوله‌یمان بۆ پەروردگاری بونەومر ملکه‌چ دەبم

هەر واش روی دا، شاژن هەرچەندە ژنیکی زیرەک و بلیمەت بو بەلام دوچاری ئەم هەڵە گەورەیه بو، هەر وایزانی ناویکی پون و پەوانی بەشەپۆلە و جامی شوشە ی لەسەر نیه، بۆیە قاچی خۆی هەڵکرد و ویستی پێبخاتە ناوی.

لێردا پێغەمبەر سوله‌یمان هەڵەکە ی بۆ راست کردوه و پێی گوت: ئەم کۆشکە هەمو ی لە شوشە ی بێگەرد دروستکراوه.

به مجوره شازن تانهی سهرچاوانی لاکهوت و بؤی پون بؤوه که نهو تا ئیستا
رؤژی پهرستوه و سوژدهی بؤ بردوه به ههلهدا چوه و به روالهت^(۱) خهلهتاوه،
بؤیه به کسهر په شیمان بؤوه و گوتی:

خوایه من تا ئیستا ستهمم له خو کردوه که هاوبهشم پهرستوه، ئیستاکهش
ژیوانم و له گهله سوله یان ملکهچی تو ده بین و ته نیا تو ده پهرستم.

۱۵- قورنان به سهرهاته کهی سوله یمان و شازن دهگیریتهوه

بفرمون نهم به سهرهاته سهرنجراکیش و به تام و چیره له قورنان بخویننهوه،
خوای گهوره دهفرموی: ﴿وَتَقَعَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهَدْهَدَ أَمْ
كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٢٠﴾ لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِي
بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢١﴾ فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ نَحْطُ بِهِ
وَحِثُّكَ مِنْ سَبَإٍ بَنِيَّ يَقِينٍ ﴿٢٢﴾ إِنِّي وَجَدْتُ أَمْرًا تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ
كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمْ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٤﴾ أَلَا
يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا
تُعْلِنُونَ ﴿٢٥﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٢٦﴾ قَالَ سَنُنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ
كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾ أَذْهَبَ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقَاهُ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّى عَنْهُمْ فَانْظُرْ
مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أَتَى عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٩﴾ إِنَّهُمْ مِنْ سُلَيْمَانَ

(۱) روالهت: دیمهنی دهرهوهی شت.

وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٣٠﴾ أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأَتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالَتْ يَتَأْتِيَهَا الْمَلَأُوا أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُونِ ﴿٣٢﴾ قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا قُوَّةً وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَالِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٤﴾ وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنُ قَالَ أُمِيدُونَنِي بِمَالٍ فَمَا آتَيْنِيَ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا آتَاكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدْيِكُمْ تَفْرَحُونَ ﴿٣٦﴾ ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٧﴾ قَالَتْ يَتَأْتِيَهَا الْمَلَأُوا أَيْكُم بِأَتْنِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا ءَانِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٣٩﴾ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا ءَانِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌ كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾ قَالُوا تَكْبَرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَنْهَدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤١﴾ فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكِ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٤٢﴾ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٤٣﴾ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَتْ إِنَّهُ صَرْحٌ مُعَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾

۱۶- سوله یمان بیبروایی نه کرده، به لکوشه یتانه کان بیبرواییان

کرده

جوله که کان بوختانیکی وایان به پیغمبر سوله یمان هه لبه ستاوه تهنانهت له برواداریک ناوه شیته وه که خوا دلّی بؤ پروا کردیته وه، نه خوازه لّا^(۱) پیغمبریک که خوا حیکمت و پیغمبرایه تی و جینشینایه تی پیبه خشی بی!

ده لّین: پیغمبر سوله یمان به هوی خیزانه کانیه وه جادو و بیبروایی کرده و توشی هاویه شه رستی بوه و له کاری یاخواناسیدا راست و چه وتی تیکه لّ کرده.

به لام خوی گوره نه و تۆمه تانه ی له سهر لاده دا و ده فره موی: ﴿وَمَا كَفَرُ سُلَيْمَنُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ كَفَرُوا﴾^(۲) واته: سوله یمان بیبروایی نه کرد به لام شه یتانه کان بیبرواییان کرد و خه لکیان فیری جادو ده کرد.

﴿وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَنَ نِّعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ قَوِيلٌ﴾^(۳) واته: سوله یمانان به داود به خشی، که به راستی بنده یه کی چاک و ژیوان بو.

﴿فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ إِنَّا﴾^(۴) واته: سوله یمان له لای ئیمه دا نزیکه و پله یه کی چاکی هیه.

(۱) نه خوازه لّا: خوانه خواسته، نه خاسمه.

(۲) سوره تی البقرة: ۱۰۲.

(۳) سوره تی ص: ۳۰.

(۴) سوره تی ص: ۲۵.

به سه رها تی

پیغهم به رئه ییوب

و

پیغهم به ریونس

سلاوی خویان لییی

١- بەسەرھاتی ئەییوب چەشنیکی ترە لە بەسەرھاتەکان

بەسەرھاتە کە پیغەمبەر ئەییوب چەشنە بەسەرھاتیکی ترە لەو بەسەرھاتانەی کە لە قورئانی پیرۆز باسکراون، دیمەنێکی ترە لەو نیعمەتانەی کە خوا بە بەندە برپادار و وئارامگر و سوپاسگوزار و بە پیغەمبەرە خۆشەویستەکانی دەبەخشێ.

پیغەمبەر ئەییوب مالا و مندال و وشت و ولاخیکی زۆر و زهوی و زاریکی فرەوانی هەبو، خوا بەلایەکی بەسەر هێنا هیچی نەما و هەموی فەوتا، پاشان خۆشی نەخۆش کەوت، تەواوی جەستەی توشی نەخۆشی ببو تەنھا زمان و دلی نەبێ کە یادی خۆی پێدەکردن، بەهۆی ئەم نەخۆشیەوه خۆی لە خەلکی بە دور گرت و لە کەناریکی دور لە ئاوابی بۆ خۆی ژیانی بەسەر دەبرد، هیچ کەس سۆزی بۆ نەدەبزوا، تەنھا خێزانە کە نەبێ ئەو خزمەتی دەکرد، پاشان ئەویش ئاتاج و بێدەرەمەت^(١) بو، ناچار خزمەتی خەلکی دەکرد تا برێ پارە پەیدا بکا و بتوانێ خزمەتی ئەییوبی پێبکا.^(٢)

٢- سەبری ئەییوب

پیغەمبەر ئەییوب لە گەڵ ئەم هەمو نەھامەتی و نەخۆشیەشدا هەر ئارامگر و سوپاسگوزار بو، بەردەوام یادی خۆی دەکردەوه، هەمیشە سوپاسی خۆی دەکرد و سکالای دەرەدەبیری، گازاندەیی نەدەکرد، بێزار و تورپ نەدەبو، چەند سالتیک ئاوا مایەوه.

(١) ئاتاج: موحتاج. بێدەرەمەت: بێداهات.

(٢) ئەم دەستەواژەیە هی (ابن کثیر)ە کە لە تەفسیرە کەیدا نوسیویەتی.

۳- نه هامه تی و خه لات

خوا مهبهستی بو پیغمبر نه ییوب تاقی بکاته وه تا پله و پاییهی بهرز بکاته وه و به قه زاقه ده ری خوا رازی بی، پاشان که نه ییوب له تاقی کردنه وه که سه رکه وت، خوا نزایه کی خسته ناو دلی که واتای دهسته وه ستانی و ناگزوری تیدا ده فامریتته وه، ههروه ها نه وه شی تیدا ده رده که وی که تنها خوا رزگار که ری زه بونانه، تنها خوا توانای به سهر هه مو شتی کدا ده شکی.

خوای گه وره تاقی کردنه وه که ی له سهر هه لگرت و نه خوشیه که ی له کۆل کرده وه و مال و مندالیتی زۆر زیاتری پیبه خشیه وه.

خوای گه وره له م باره وه ده فهرموی: ﴿وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ (۸۳) فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ (۱) واته: نه ییوب هاواری خوای کرد و گوتی: پهروه ردگارا! من توشی دهر د و به لا بومه توش له هه مو میهره بانیک میهره بانتری. نیمه ش دهر د و به لا که مان له سهر هه لگرت و دو قات مال و مندالمان پیبه خشیه وه، نیمه میهره بانیمان له گه لدا کرد، نه وانه ی خوا په رستن په ند له م پوداوه وهر ده گرن.

٤- بەسەرھاتی پێغەمبەر یونس

بەسەرھاتی پێغەمبەر یونس دوای بەسەرھاتی پێغەمبەر ئەییوب باسکراوە ئەمیش وەك ئەو دەسلالت و میهرەبانی و ھاریکاری خوا نیشان دەدەن، لەو کاتانەی کە هیوا نامینێ و بیھومییدی و تاریکی دل دادەگرن و پەنجەرەکان قەپات دەبن^(١)، کە نە پوناکی و نە ھەوا، نە ھومیید و نە هیوا نامینێ و دەبرێنەو، کە بەرداشی مردن زۆر بەھێز و بەخیرایی دەگەرێت و دانەوتێلەکی دەھارێت.

ئەلەم ساتەدا توانای بەھێز و بەحیکمەت و میهرەبانی پەرورەدگار وەدەردەکەوێ و بەندە ی ناگزور^(٢) لە نیو شەویلاگی شیژی درندە و مەرگی لەناوێر رزگار دەکا، بیئەوێ بریندار بوێ، بیئەوێ کە موکوری تیئەوتبی، وەك بلتی لەسەر جێگە ی گەرم و نەرمی مائەوێ بوێ و توشی هیچ دەرد و بەلایەك نەبوێ.

٥- یونس لە نیو نەتەوێ

فەرمو ئەمەش بەسەرھاتی پێغەمبەر یونس:

خوا یونسی بۆ خەلکی (نەینەوا) نارد، ئەویش بەرەو لای خوا بانگی کرد، بەلام خەلکە کە بانگەواژەکیان ڕەت کردەو و پتر لە بیروایی شۆڕ بونەو، یونس بە تورەییەو بەجێی ھێشتن و ڕۆیشت، ھەرپەشەشی لێکردن کە دوای سی ڕۆژ سزای خویان بۆ دادەبەزێ.

(١) قەپات دەبن: دادەخزێن.

(٢) ناگزور: پتوێست، موحتاج.

پاشان خه لکه که لییان کۆلیه وه بۆیان ده رکهوت راسته یونس پیغه مبهره و پیغه مبهراڼیش هه رگیز درۆ ناکه، هه مو مشاوهش بون و هه رکهسه و مندال و وشتر و مهرومالاتی خۆی په گه ل خۆدا و به ره و بیابان که وتنه ری، له وی له خوا پارانه وه و دهنگی نزا و لالانه وه بهرز ده به وه، وشتر و بیچه و وشتر ده یان کورکاند، چیل و گۆلک ده یان بۆراند، مهرومالات ده یان باراند.. دهنگه دهنگی پارانه وه نه و ناوه ی پر کردبو، خوی گه وه نزا و په شیمان بونه وه که ی قبول کردن و سزا که ی له سه ره هه لگرتن.

خوا له م باره وه ده فهرموئ: ﴿فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيَةً ءَامَنَتْ فَنفَعَهَا إِيمَنُهَا إِلَّا قَوْمٌ يُّؤُسُّ لِمَآءٍ ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ ءَٰذَابَ الْآخِرِي فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنٰهُمْ اِلٰى حِيْنٍ ءَٰذَابٌ ۝۱﴾ واته: ده بوايه گشت نه ته وه بی پروا کانی پیشو که له ناومان بردن پروا بینن تا له سزای خوا رزگار بین، ته نه نه ته وه که ی یونس وابون بهر له وه ی سزا که یان به سه ره رابگا پروایان هیئا، ئیمهش سزای ریسوا که ری دنیا ییمان له سه ره هه لگرتن.

۶- یونس له هه ناوی نه هه نگدا

به لام یونس (سلاوی خوی لیبی) چو له گه ل چه ند که سی سوا ری که شتیه ک بو و رۆیشت، که شتیه که له ناو ناودا خه ریکبو لایه کی نقوم بی، خه لکه که له وه ترسان نو قم بین و بخنکین، تیر و پشکیان هاویشت تا یه کی هه لده نه ناو ناو و باری که شتیه که سوک ببی، تیر و پشکه که که وته سه ره یونس، به لام پییان ناخۆش بو و هه لیانه دایه ناو ناوه که، دوباره تیر و پشکیان هاویشه وه

نه مجاره ش هره كه و ته وه سهر يونس، ديسان رازي نه بون و هه ليان نه دايه ناو
 ناوه كه. سيباره تير و پشكيان هاويشته وه و بو سييه م جاريش هره كه و ته وه
 سهر يونس.

يونس (سلاوي خواي ليتي) هه لسا خوي روت كرده وه و خوي هه لدايه ناو
 ده ريا، خواي گه و ره نه هه نكيگي^(۱) نارد، نه هه نك له دوره وه ده هات ده رياي
 ده بري تا گه يشته لاي يونس، كاتيک كه يونس خوي هه لدايه ناو ده ريا
 نه هه نكه كه قوتي دا، خوا فرماني به نه هه نكه كه كرد گوشتي يونس نه خوا و
 ئيسقاني تيكنه شكيني.

۷- خوا نزاكه ي قبول كرد

يونس له ناو تاريكايي هه ناوي نه هه نك بو، له ناو تاريكي ده ريا بو، له ناو
 تاريكي شه و بو، تاريكايي له سهر تاريكايي بو، تاريكاييه كي تاريك تاريك!
 يونس شه و نه ده ي خوا خه ملاندبوي^(۲) له ناو هه ناوي نه هه نكه كه دا مايه وه،
 پاشان خواي گه و ره چه ند وشه يه كي خسته دلي، وشه كان تاريكايان
 ده تاراند و ته نگانهيان لاده برد و په حه تي خوايان له به رزايي حه فت
 ئاسمانان داده به زاند.

گوي بگره بزانه قورئان چو ن باسي هم به سهرهاته ناوازيه ده كا كه
 ده بيته مايه ي دلدا نه وه ي شه كه سانه ي كه توشي به دبه ختي بونه و كو سيان

(۱) نه هه نك: ماسي زل، حوت.

(۲) خه ملاندبوي: ته قديري كرد بو.

که وتوه^(١)، که هیوایان نه ماوه و په شوکاوان و دنیا یان له سه رخؤ و ټکه ټساره و به چاوانی خو یان ده بینن پټگه چاره یان لی براه و ری رزگاریان لی گیراوه...

﴿وَذَا التُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَضَّبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي

الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُشَجِّي الْمُؤْمِنِينَ. (٢) واته: یونس به تور په یوه نه توه که ی به جیهیشت و پوښت، وایزانی تهنگی ناخهینه سهر، پاشان له ناو تاریکایه کان هاواری کرد و گوتی: خواجه جگه له تو هیچ خواوه ندیکتر نیه من ستمم دهرهق به خوم کردوه. نیمهش نزاکه مان قبول کرد و له خه و په ژاره رزگار مان کرد، نیمه به مجوره پرواداره کان له تهنگانه رزگار ده که ین.

(١) کؤس کهوتن: توشی تهنگانه بون.

(٢) الانبیاء: (٨٨/٨٧).

به سه‌رهاتی

پیغمبر زه‌که‌ریا

سلاوی خوی لیبی

۱- نزاى زهكهريا بۆ نه وهى كورپىكى چاكه كارى بىي

جۆره نيعمه تىكىتر كه خوا به بهنده كانى ده به خشى و نيشانه يه كىتر له نيشانه كانى توانستى خواى پهروهردگار كه به سهر هه موشتى زاله ؛ له نزاكهى زهكه رىاوه ده رده كه ويى كه له خوا پارا يه وه تا كورپىكى چاكه كار و له خوارازى و له خواترسيان پىببه خشى و، ميراتى ئالى يه عقوب هه لگريته وه و بانگه واز بۆ په رستنى خوا بكا.

زهكه رىا نه و كاتى به سالدا چوبو، له شولارى لاواز و بيهيز ببو، نيشانه كانى پير و په ككه وته يى ليده ركه وتبو، هيچ هوميدى نه بو ژنه كهى مندالى بىي، به لام خواى گه ووه نزاكهى قبول كرد و بۆچونى خه لكى به ناراست ده رخت و نه زمونه كانى پيشانى پوچانده وه، خوا كورپىكى زيره ك و نزاى پىببه خشى، هه ر له مندالييه وه بليمه ت و دانايى و زيره كى و زانايى و نيشانه ي پيغه مبهرايه تى پتوه ديار بو، كورپىكى زۆر به سۆز و چاكه كار و له خواترس بو، له گه ل داىك و باوكى گه لى چاك بو، دلنهرم و به به زه يى و به تهنگ خه لكه وه بو.

زهكه رىا به هۆشى دل بىرى له نيشانه مه زنه كانى^(۱) خوا ده كرده وه كه بۆ تواناى به رفره وانى خواى ميه ره بان به لگه ي رون و ئاشكران، ده يدى گشت كاروبارى به توانا و ويستى خواوه هه لده سوپى، خوا به ئيراده ي خۆى چى بوى ده يه ينيته دى، ده يدى به ويستى خواوه جه سته ي مروڤ ده جولئى يان شه له و گۆجه ده بىي، بىرى له وه ده كرده وه كه سه رتاپاى گه ردون له ژير ده سته ي پهروهردگا ره، هه ر خوا زندو له مردوان و مردو له زندوان وه دى دينئى، هه ر خوا رزق به خه لك و بونه وهران ده به خشى.

(۱) مه زن: گه ووه.

۲- نه‌زهره‌که‌ی ژنی عیمران

ژنی عیمران که ئافره‌تیکی چاکه‌کار و دینداری بنه‌ماله‌ی پیغه‌مبه‌ر زه‌که‌ریا بو، زۆری خوا خوش ده‌ویست، نه‌زری له‌گه‌ڵ خوا کرد نه‌گه‌ر کورپکی پیبهبه‌خشێ له‌به‌ر خزمه‌تی ئاینی دابنێ، له‌ خوا پاراپیه‌وه له‌م کورپه‌ی که پیتی ده‌به‌خشێ رازی بێت و بیکاته‌که‌سیکی سود به‌ ئاین و به‌ خه‌لکی بگه‌ینێ، له‌ خوا پاراپیه‌وه کورپه‌که‌ی بپیته‌ پیشه‌وا و بانگخوازیکی دینی خواو خه‌لک به‌ره‌و پرسی ریتوینی بانگ بکا.

۳- گوتی: خواجه کچم بو!

ژنه‌ چاکه‌کاره‌که‌ کاریکی ده‌ویست و خواجه‌ گه‌وره‌ش کاریکی ترا! خوا ئاگای له‌ به‌رژه‌وه‌ندی به‌نده‌کانیه‌تی، ژنه‌ چاکه‌کاره‌که‌ کچیکی بو، بۆیه‌ ته‌می خه‌م له‌سه‌ر دلی هه‌لنیش و په‌ریشان بو. کچی بو به‌لام کچه‌که‌ وه‌ک کچانی تر نه‌بو، بۆ خواجه‌رستی له‌ هه‌موان به‌هێزتر بو، بۆ فه‌رمانبه‌ری و چاکه‌کاری له‌ زۆریه‌ی ئافره‌تان گورجوگۆلترو وره‌به‌رزتر بو. خوا له‌به‌ر چه‌ندین حیکمه‌ت که‌ خۆی پێیان ئاگاداره‌ باری وا خه‌ملاند منداڵه‌که‌ کچ بێ، دیاره‌ که‌ پیغه‌مبه‌رانیش نابێ ئافره‌ت بن چونکه‌ ناتوانن ئه‌رکی پیغه‌مبه‌رایه‌تی راپه‌رێتن، بۆیه‌ خوا ویستی بیکاته‌ دایکی پیغه‌مبه‌ریکی چاکه‌خواز و به‌رپێز.

خوا ده‌فه‌رموی: ﴿إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۳۵﴾ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا

بَلْكَ وَذَرَيْتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ تَوَدُّ^(۱) واته: ژنه که ی عیمران گوتی: پهروهردگارا! من نه زرم له خو گرته و نه و منداله ی ناو زگم له پیناو تو له خدمت عیباده تکردنی تو ته رخان ده کم، خواجه نژایه کم لى قبول بکه تو بیسه و زانای. جا که زگه که ی دانا گوتی: خواجه نه و کچه!، هه لبت خوا زانتره که زگه که کچ بو، کورانیس وه که نه کچه نین، خواجه! ناوم نا مه ریه م و خواجه خو ی و نه و کانى به په نای تو ده پاریزم له شهیتانى.

۴- چاودیری خوا بۆ کچی چاکه کار

زه که ریا به هو ی خزمایه تیه و به خپو کردنی کچه که ی گرته نه ستو، ههروه ها خواش چاودیری ده کرد، خوا به روبوم و میوه ی وای به مه ریه م ده به خشی که هم کاتی پینگه یشتنى شتى و نه بو هه میس له و شوینه شتى و نه ده روا، چ جوړه میوه یه کی بویستبایه و چه ندیشی هه ز لیبویه خوا پییده به خشی.

خوا ده فرموى: ﴿فَنَقَبَلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَنْعَزِمُ أَنَّ لِلَّهِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ تَوَدُّ^(۲) واته: خوا نه و پیشکه شیه ی گه لى به باشى لیوه رگرت و پهروه رده یه کی پاک و پوخته شى کرد، زه که ریاشى بۆ به خپو کردنی ته رخان کرد، زه که ریا هه رچه ند جارى ده چوه میحرابى بژیوى له لای ده دی. گوتی: مه ریه م! نه م میوه و خواردنه ت له کوئ بو، گوتی: له لایه ن خواوه بۆم دى، خوا بى حیساب رزق و پۆزى به که سانى که بیه وى ده به خشی.

(۱) آل عمران: (۳۵-۳۶).

(۲) آل عمران: ۳۷.

۵- ئیلهامیک له لایه ن په روه ردگاری میهره بانه وه

خوا ئیلهامی خسته ناو دلئی پیغه مبه ر زه که ریا وه، زه که ریا که پیغه مبه ریکی زۆر زیره ک و بلیمه ت بو، خوا ئیلهامی خسته ناو دلئی: نه گهر خوا ریتز له ئافره تیکی چاکه کار بگری و میوه ی ناوه خته ی بۆ بیینیته بهر دهستی - که دایکی نه زری له خۆی گرتبو و نرای چاکي بۆ کردبو، خۆشی دلسوژانه به فرمانبه ریکردن و په رستنی خواوه خه ریکبو - نه واهيچ گومانی تیدا نیه نه گهر پیریکی وه ک ئه ویش هه رچه ند به ناوسال که وتوه و نیشانه کانی پیر و په ککه وته یی لی وده درکه وتوه و بیته یز و لاواز بو، له خوا بیاریته وه خوا توانای هه یه کورپکی پیببه خشی، هه رچه نده له پروای کهس نیه مندالی ببی، چونکه خیزانه که ی نه زۆکه و باویش واپۆسیوه پیاو له حالئی وادا مندالی نابی.

زه که ریا دهرونی وه که فوکول کهوت و وره ی بهرز بۆوه، هیوای هاته وه بهر و متمانه ی به خوا به هیتر بو، له م حالته دا به جوړه نزایه ک پارایه وه که فریشته کان بلین ئامین و به زه یی خوای بۆ ببزوئی، نزاکه ی له لایه ن خوای میهره بانه وه وه ک ئیلهامیک کهوته دلئی وه که ده ریک له لایه ن خواوه بوئی هاته دی.

خوا ده فهرموی: ﴿هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ، قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ﴾^(۱) واته: ئا لیره دا زه که ریا پارایه وه و گوتی: خوایه کورپکی چاک و پاکم پیببه خشه، خوایه خۆت قبول که ری نزایانی.

٦- موژدەى پێبەخشینی کوریک

خوا نزاكەى زەكەریای قبول کرد و موژدەى پێراگەیاندا كە بەم زوانە كوریکى چاكەكارى دەبێ.

مرۆف لە پەلەپەل خولقینراوه، زەكەریا داواى لە خوا كرد نیشانهیهكى واى پێراگەیهنێ بەلگە بێ بۆ نزیكبونهوهى ئەم پروداوه گەورهیه.

گوتى: خوايه نیشانهیهكم بۆ دابنێ، خوا فەرموى: نیشانهكەت ئەوه بێ بۆ ماوهى سێ شەو و سێ رۆژان نەتوانى بە زمان لەگەڵ خەلكى بدوێى مەگەر بە ئاماژە، هەروەها زۆر زۆریش یادى خوا بكە، لە سپێدە و لە ئیواران پاكیابەگارى پەروەردگارت بكە.

ئەو خوايهى توانای هەبێ سێفەت لە شتان دامالێ و زمانى ساغ و بێخەوش لال بکا، دەشتوانێ هەر سێفەتێكى مەبەست بێ بە دروستكراوهكانى بێهەشتى، ئەو بەهێزەى بتوانێ شتێك بستیێنێ دەشتوانێ شتێك بێهەشتى.

٧- نیشانهكان و توانای خوا

نیشانهكان و توانای خوا یەكەمجار لە جەستەى زەكەریاوه دەرکەوت پاشان لە بنەمالە و خانەوادهكەى، زەكەریا یەحیای بو، بە یەحیا دلخۆش و ئاسودە بو، پەشتى پێ بەهێز و قایم بو، بانگەوازهكەى پێ ژیاوه.

گوێ بۆ قورئان راڤدێرن كە هەندێ جار بە كورتى و هەندێ جار بە درێژى باسى ئەم بەسەرھاتە دەگێڕێتەوه، دەفەرموى: ﴿وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾ (٨٩) فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، وَوَهَبْنَا لَهُ، يَحْيَى وَأَصْلَحْنَاهُ، زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ

وَيَدْعُونَكَ رَغْبًا وَرَهْبًا وَكَانُوا لَنَا خُشْعِينَ^(۱) واته: زه كه ریا له خوا پاراپیه وه و گوتی: په روه ردگار! به تنیایی مه مهیل وه، با کورپیکم هه بی شوینه کم بگریسته وه، خواجه تنها خوت به تنیایی ده مینیه وه. ئیمه ش یه حیا مان پینه خشی و ژنه که یان له نه زوکی چاک کرده وه، ئیمه له بهر نه وه وه لامی نزاکه ی پیغمبران ده دینه وه چونکه پیشپرکی ده کهن بؤ کاری چاکه و به ترس و تهماوه ده پارینه وه، له نهینی و ناشکراشدا بؤ خوا ملکه چ و فرمانبهرن.

۸- یه حیا نه رکی بانگه واز له نه ستو ده گری

پاشان یه حیا له دایک ده بی و ده بیته مایه ی دلخوشی باوکه به ریزه که ی، ده بیته جینشینى باوکی و نه رکی بانگه واز ده گریته نه ستو.

یه حیا هر له مندالییه وه نه جیمزاده یی لی وده دی ده کرا، هیشتا بچوک بو پر به دل روی له فیرونی زانست کرد، له گه نجیتیشدا چاکه کاریکی زور له خواترس بو، له ناو براده ره کانیدا له هه موان خو شه ویستر بو، هه تا بلیی بؤ دایک و باوکی باش بو، ته نانه ت خه لک ثامار هیا ن پیده کرد.

خو له م باره وه ده فهرموی: ﴿يُنَجِّى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَايْتَنَّهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا^(۱۲) وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا^(۱۳) وَبَرًّا بَوْلَدِهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا^(۱۴) وَسَلَّمْ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا^(۱۵) واته: یه حیا نه م په رتوکه توند بگره، ئیمه هر له مندالییه وه فامیکی فره وانان

(۱) الانبیاء: ۸۹-۹۰.

(۲) مریم: (۱۲-۱۴).

پیبه خشی بو. ئیمه وهك سۆز و میهره بانی و مشتومالئیک له کاری خراپ ئهو فام و پیغه مبهراپه تیه مان پیبه خشی، یه حیا له خواترس بو، له گهڵ دایک و باوکی چاکه کار بو، لوتبهرز و سته مکار و سه ریچی کار نه بو، سلاوی خوا له یه حیا بی لهو کاتهی له دایک بوه و لهو کاتهی که ده مرئ و لهو کاتهش که زندو ده بیته وه.

به سه‌رهاتی

پیغمبر عیسا

سلاوی خوی لیبی

۱- به سهرهاتیکی له یاسابه دهر

ښه و جا پوژگاری (گه وره مان: عیسا) دادی، که بهر له پیغه مبهراڼ: محمد ﷺ دوا هه مین پیغه مبهراڼ به، له به سهرهاته که ی عیسادا ویستی به ده سولات و توانای بیسنور و حکمه تی وردی خوا دهر ده که وی.

عیسا هه مو کاره کانی له باو^(۱) دهر چوبون، له دایکبونه که ی باو نه بو له یاسا به دهر بو، یاسا سروشتیه کان ده ستیان تیدانه بو، ته نانه ت هوش و دل سهر سام ببون ته نها ښه و که سانه زوریان له بهر زه حمت بو پروا بهم له دایکبونه ناسایه بینن که پیانوا بو یاسا سروشتیه کان خوا وهندن و گورپان و فه وتانیاڼ به سهر نایی... که پیانوا بو یاسا پزیشکی و سروشتیه کان رتسای جیگیر و نه گورن... که شاره زای توانای زال و بیسنور و ښاده ی بی بهر به سستی خوا نه بون: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ وَذَلَّلْنَهَا^(۲) واته: ښه مری خوا وایه ښه گهر مبه سستی شتیك بی پیی ده لئی ببه ده بی.

به لام ښه و که سانه زوریان پیی ناسان بو پروا بهم له دایکبونه ناسایه بینن که پروایان به خوا هیڼا بو و ده یانزانی خوا به توانایه و ویستی زال و ښا فره ییدگار و کرد گاریکی بیوینه یه. ﴿هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ الَّذِي﴾^(۳) واته: خوا وه دیهیڼهر و داهیڼهر و وینه به خشه، چه ندین ناوی جوانی هه یه، ښهرز و

(۱) باو: عاده ت.

(۲) یس: (۸۲).

(۳) الحشر: (۲۴).

ناسمانه کان پاکيگاری ئه و ده کهن، خوا به ده سه لات و کار به جيته .

ئو که سانه ی پروایان به ئاده م هه بو که خوا له خۆل و ئاو و بى دايك و باوك
خه لقی کرده، به ناسانی پروایان به عيسا دينا که خوا له دايك و بى باوك
خه لقی کرده، بۆيه خوا له م باره وه ده فه رموی: ﴿إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ
كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾^(۱) واته: خه لقی عيسا
له لای خوا وه که خه لقی ئاده مه که ئاده می له خۆل دروست ده کرد و پاشان
پيیگوت ببه، ئه ویش بو.

۲- گشت کاره کانی سهیر بون

کاره کانی گه وره مان عيسا سهیر بون، له دايکبونه که ی له سهرده مينک بو که
يۆنان له زانسته عه قلی و بیر کاریه کاندای گه یشتبونه ئه و په یری پيشکه و تن و،
زانستی پزیشکی رۆلئیکی بالای ده گيړا و چاره سه یری سهیر سهیری ده دۆزیه وه.

۳- ملکه چبونی جوله که کان بو هۆیه رواله تیه کان

جوله که کان که گه لئیک پیغمبه ریان له ناو پهیدا بوه بو زانسته به ریلاره که ی
ئو سهرده م ملکه چ بون، پروایان به روح و هه رچی په یوه ندی به روح هه بو
نه مابو، هه مو شتيکیان به ليکدانه وهیه کی ماددی ليکده دایه وه، پيیانوابو
گشت شتيک ده بی به هۆو هۆکار پهیدا ببی. ئه و موعجيزانه ی که خوا به
پیغمبه ر عيسای به خشی چاره سه یری ئه و عه قلیه ته ماددییه ته سه که ی ده کرد و
رزگار که یری ئه و رۆژگار به پروه بو.

(۱) آل عمران: ۵۹.

جوله که کان له پادده به دهر له رواله تیان ده پوانی، توپکلیان وهرده گرت نه کاکل، دیمه نیاڼ ددهی نه که ههقیقه، له پادده به دهر په گهز و خوینیان به پیروژ ده زانی، تا ناخی دل پاره وپول و مالی دنیا یان خوشده ویست ویل و عه و دالی^(۱) خوشی دنیا بون، دلرهق و سروشت وشک بون، به زه بیان به لاواز و بیده سه لاتان نه ده هاته وه، زگیان به هه ژاران نه ده سوتا، وهک ئاژه ل و سهگ و دار و بهرد په فتاریان له گه ل غهیره ئیسرائیلیه کان ده کرد، ملکه چی ده سه لاتدار و ده وله مهن دان ده بون، لاف و گه زافیان له سهر هه ژاران لیږده دا، له کاتی ده سه لاتداریدا توندوتیژ بون، له کاتی بیده سه لاتیدا نهرم و زه بون بون، نهو ژیا نه زه بون ئامیژه ی که به در یژیایی رۆژگار له سوریا و له فله ستیندا له ژیر حوکی رومه کان به سهریان برد وای لی کرد بون چروک و دورو و فیل باز و زورزان بن و په نا وه بهر کاری نهی نی و پلانگی پان بهن.

۴- به سوک سهیر کردن و یاخیبون

ویژای ئهم کارانه، بهرام بهر به پیغه مبهراڼیش بیژیز و به هه ره شه بون ته نانهت ده شیان کوشتن، مامه له یان به رپیا و زیده کی بو، گالته یان به ئاموژه^(۲) ئاینیه کان ده هات، دلرهق و رو وشک بون، سوژی مرو فانه یان لاواز بو، دلی زور بهی هه ره زوریان له خوشویستنی خوا خالی بو، به زه بیان به هیچ مرو فیک نه ده هاته وه جا مرو فکه له هه ره گهز و نه ژادیک بوايه، ریزی هیچ مرو فیکیان نه ده گرت، خه ریکبو و اتاکانی هاریکاری و یه کسان و چاکه کاری و مهردانه یی له بیر بکه ن.

(۱) عه و دال: شهیدا.

(۲) ئاموژه: تعالیم.

بروایان به په یام و په یامبه ران هه بو، گهلېك پیغمبه ریشیان له ناو هه لکه و تېو، په راوه کانیاں زوړیان له باره ی پیغمبه رانه وه تېدا نوسرا بو، به لام له م پوژگاره ی دوايیدا تهنه ا بروایان به وانه ده کرد که ده گهل هه و هست و ناره زوه کانیاں تېکی ده کرده وه و ده گهل رابردوی ژیان و په وشتیان ده گونجا، به لام هه ر پیغمبه ربړېک که په خنه ی لیگرتبون و لیپرسینه وه ی له گهل کردبون و بو لای دینی راست و سهر رېی هه قی بی پیچ و په نا بانگی کردبون و هه ولې له گهل دابون چاک بسازینه وه؛ دژایه تیان ده کرد و به دوژمنیان هه ژمار ده کرد، به بی پروا^(۱) بوختان و درو و ده له سه یان پیپه لده به ستا، هه قیان ده شارده وه و به ساخته گه واهییان ده دا.

۵- نیعمه تی خوا بو نه وه ی ئیسرا ئیلیه کان

نه وه ی ئیسرا ئیل نه ته وه یه ک بو تازیاریتی^(۲) به سهر نه ته وه هاوسه رده مه کانیدا هه بو، تازیاریه که ش بریتی بو له بیروباوه ری خوا به یه کناسی. نه مه بو که خوا له ناو سه رجه م نه ته وه هاوچه رخنه کاندا به وانی به خشیبو.

خوا ده فه رموی: ﴿يٰۤاَيُّهَا اِسْرٰٓءِیْل اٰذْكُرُوْا نِعْمَتِیْ الّٰتِیْ اَنْعَمْتُ عَلَیْكُمْ وَاِنِّیْ فَضَّلْتُكُمْ عَلَی الْعٰلَمِیْنَ خَوْفٌ^(۳) واته: نه ی نه وه ی ئیسرا ئیل! نه و نیعمه تانه تان به بیر بیته وه که به ئیوهم به خشیبو، که ئیوهم له ناو سه رجه م نه ته وه کاندا به باشر هه لېژاد ﴿﴾.

(۱) پروا: ترس.

(۲) تازیاریتی: به سهر دا هه بون، نیمتياز.

(۳) البقرة: (۴۷).

۶- سېلەيى^(۱)

بەلام لەبەرئەوھى دراوسىي گەلانى بىپەرست بون و لەمىژىش بو ئامۆژى
پىغەمبەرەنەن لەناودا كۆن بىو، بۆيە گەلىك بىروباوهرى پوكەل و نەرىتى
نەفامىتەن تىكەوتبو. لە مىسر گۆلكيان^(۲) پەرست و عوزەرىشيان هيند بە
پىرۆز و گەورە گرت تەنەت لە سنورى مەزىتەن بىر دىوھ دەرهوھ. ئەوھەندە بى
چا و رو بون تەنەت هاوبەشپەرستى و بىپەرستى و گەلىك جادوگەرى و
بىپىروايى و كارى بىپەرەزا و نەشايان دابوھ پال هەندى لە پىغەمبەرەن، رىزان
نەدەگرتن و لە خوا نەدەترسان.

۷- بەخۇنازىن و خۆھەلگىشان

وئىپراي ئەم سىفەتە قىرپۆكانە شانازيان بە نەژاد و پەچەلەك دەكردو خۇيان بە
خىزمىيەتى پىغەمبەرەن هەلەكەش، دەيانگوت: ئىمە دۆست و خۆشەويستى
خواین، ئەگەر بچىنە ناو دۆزەخىش تەنەت چەند رۆژىكى تىدا دەمىنەنەوھ.

۸- ئەداىكبونى مەسىح ئەگەل شتە بەرھەستەكان بەرەنگار دەبىتەوھ

لە داىكبون و ژيان و گوزەران و بانگەوازی مەسىح بەرەنگارى ھەموشتە
بەرھەست و ھۆ و ھۆكارەكان دەبوھوھ. بۆ نەرىتە بەربلاوھەكان، بۆ باوھ
دەرىنەكان، بۆ ياسا دارپىژراوھەكان، بۆ ئەو سەرمەشقانەى كە جولەكە برىوان

---

(۱) سېلەيى: بىتەمەكى، پىتەزانىن.

(۲) گۆلك: گۆرەكە.

پي هه بو، بو تهو مهبه ست و ئامانجانهي كه مونافه سه يان له سهر ده كرد و شهر و كوشتاريان له پيناودا بهرپا ده كرد، بو هه مو ته مانه له بهر هنگاري دابو.

چونكه له دايك بونه كه ي به ريگه يه كي ناباوي^(۱) بو، له ناو بي شكه قسه ي له گه ل خه لك كرد، له باوه شي^(۲) دايكي كي هه ژارو داويناك گه و ره بو، له ده و روبه ريكي پر له توانج و تو مانج^(۳) و تانه و ته شهر گوزه را، له روا له تي خو به گه و ره زاني و بي باكي دور بو، له گه ل هه ژاران داده نيشت و ناني ده خوارد، زكي پي ده سوتان و به زه يي بو ده بزوان. يار مه تي بي ته يز و غه ري باني ده دا، جيا وازي له نيوان هه ژار و ده و له مه ندان و فه رمان په وا و بهر فه رمان و پا يه دار و كه ساسان^(۴) نه ده كرد.

۹- موعجيزه كاني مه سيح

خوا سروش و پيغه مبه را يه تي به مه سيح به خشي، نينجيلي دا يي، به روحي پيرو ز پشتي به هيز كرد، گه ليك موعجيزه ي مه زني شي پيدا، خوا نه خوشي واي پي چاك ده كرده وه كه پزيشكه كان پييان چاره سهر نه ده بو، كويز و به لهك و گروي چاك ده كرده وه، مردوي به نيزني خوا زندو ده كرده وه، له بهر چاري خه لك قورپي دي نا په يكه ري بالندان ي لسي دروست ده كرد و پاشان فويكي تي ده كرد و ده سته جي به نيزني خوا روحي ده هاته به ري و ده بو به بالنده يه كي راسته قينه و به ئاسمانيدا هه لده فري، ده يزاني خه لك له ماله وه چ جو ره خواردني ده خون و چ جو ره نازوقه يه كي شيان هه لگرتوه و به خه لكه كه شي راده گه ياند.

(۱) ناباوي: ناعاده تي.

(۲) باوه شي: ناميز.

(۳) توانج: تانه و ته شهر.

(۴) كه ساس: خاكه سهر.

تو مانج: بوختان.

به هۆی ئەم موعجیزانهوه خهڵکی له موعجیزه‌ی پیغمبههراڼ ده‌گه‌يانده که له ته‌ورات باسکرايون و متمانه‌ی بۆ دروست ده‌کردنه‌وه، توانای بیسنوری خوای بۆ پون ده‌کردنه‌وه، بر‌وای بۆ نوێ ده‌کردنه‌وه، په‌رستنی ئەزمون و هۆ و هۆکاردارای بۆ به‌درۆ ده‌خستنه‌وه.

به‌لام ئەوانه‌ی که توانستی به‌رفه‌وانی خوایان نه‌ده‌سه‌لماند و بر‌وایان به‌ هێزی ویستی په‌روه‌ردگار نه‌بو به‌ره‌نگار بونه‌وه و گو‌تیان: نه‌خیر، ئەوه‌ی هه‌بێ و نه‌بێ هه‌ر ئەوه‌یه که ئیمه‌ ده‌یزانین و له‌پێی ئەزمونه‌کانه‌وه ده‌بیینین.

۱۰- بانگه‌وازی مه‌سیح و بر‌وا پینه‌کردنی جوله‌که‌کان

جوله‌که‌کان له‌ ناو خه‌یال پۆچوبون و گه‌لی شتیان به‌ ناراست و درۆ ده‌زانی، گه‌لی شت که خوا چه‌رامی کردبو ئەوان چه‌لالیان ده‌کرد، گه‌لی شتیش خوا چه‌لالی کردبو ئەوان چه‌رامیان ده‌کرد، مه‌سیح بانگه‌وازی راگه‌يانده و جوله‌که‌کانی به‌ره‌و روح و ناواخن و بنه‌رته و هه‌قیقه‌تی دینی خوا بانگ ده‌کرد، هه‌ولێ له‌ گه‌ل ده‌دان تا خوایان له‌ گشت شتی خۆشتر بوێ، تا پێزی مرۆفایه‌تی بگرن و به‌زه‌بیان پێدا بینه‌وه، تا هاریکاری هه‌ژاران بن، تا به‌ پاک‌ی خوا بپه‌رستن و گشت باو و نه‌ریته نه‌فامی و بیروباوه‌ره پوکه‌له‌کان په‌ت بکه‌نه‌وه.

۱۱- جوله‌که‌کان شه‌ری له‌ دژدا به‌رپا ده‌که‌ن

جوله‌که‌کان بانگه‌وازه‌که‌یان له‌سه‌ر دلی گران بو، بۆیه هه‌مو پێکرا ده‌ست له‌ناو ده‌ست شه‌ریان له‌ دژ راگه‌يانده و دوژمنایه‌تیان له‌ گه‌ل په‌یدا کرد، توانج و تۆمه‌تیان ده‌خسته‌ پال، جوینی دژیو و قسه‌ی ناشرینیان پێده‌گوت، بوختانی

داوینپسیان به مهربه می دایکی هه لده به ستا و تانه و تشهری نا قولایان تیده گرت، به هه مو جوریک به پیچه وانه ی بانگه وازه که ی ره فتاریان ده کرد، ده چوه هه شوینج ده ریانده کرد، خه لکیان لی هان ده دا و له مپهر و به ربه ستیان له سهر ریگهی داده نا و ته نگیان پیه لده چنی.

۱۲- به سهرهاتی عیسا له قورئاندا

پاشان ویستیان بیکوژن و له کۆل خۆیانی بکه نه وه، به لام خوا پاراستی و پلانه که یانی پوکهل کرده وه، عیسا ی بو لای خۆی به رز کرده وه و پیزی لینا، فهرمون به سهرهاته که ی له قورئان بخویننه وه: ﴿إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ لِمَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ١٥﴾ وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٦﴾ قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١٧﴾ وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿١٨﴾ وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلَقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ وَأُخِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلَأُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ٢٠﴾ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي

وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾ فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ
 قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَكَ الْخَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ ءَامَنَّا بِاللَّهِ
 وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾ رَبَّنَا ءَامَنَّا بِمَا أُنزِلَتْ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ
 فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾ وَمَكْرُوهٌ وَمَكْرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ
 الْمَكْرِينِ ﴿٥٤﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ
 الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ ثُمَّ
 إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْلِفُونَ ﴿٥٥﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ
 كَفَرُوا فَأَعَذِبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَأْلَهُمْ مِنَ النَّصِيرِينَ
 ﴿٥٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمُ وَاللَّهُ لَا
 يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾ ذَلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٥٨﴾ إِنَّ
 مِثْلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمِثْلِ ءَادَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٥٩﴾
 الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ^(١) واته: جو بربیلی فربشته به مهربه می گوت:
 مهربه! خوا موژدهت ده داتی، که به کونفهیه کونیک کوریکت پینده به خشی ناوی
 مه سیحی کورپی مهربه مه، کوره کهت له دنیا و له دواپی ریز و شکویه کی
 گه وره دی ده بی و له خوا وهش نزیک ده بی (٤٥). له ناو بیتشکه و به گه وره بی
 له گه ل خه لکی ده دوی و له ریزی چاکه کارانیش ده بی (٤٦). مهربه به
 سه رسامیه وه گوتی: په روه ردگارا! من نه گه ر هیچ که سیٹک توخنم نه که وتبی چؤن
 کورم ده بی! گوتی: کاری خوا به! خوا هر شتیکی مه به ست بی پیتی ده لی به
 ده سه به جی ده بی و دیته دی (٤٧). خوا فیری نوسین و دانایی ته ورات و ئینجیلی

دهكا(٤٨). دهيكاته پیغمبهه ر و بو نهوهی ئیسرائیلی دهنیڤی. پییان دهلی: بینگومان بن من پیغمبهه رم و خوا بهم نیشانه و موعجیزانهوه منی ناردوه: له قور پهیکه ری بالنده تان بو دروست ده کهم پاشان فویکی تی ده کهم و دهسبه جی به ئیزی خوا روحی دیت به ری و ده بیته بالنده یه کی زندو و هه لده فری، ههروه ها کویری زگماک و به لکیش چاک ده کهمه وه و مردوش به ئیزی خوا زندو ده کهمه وه، پیستان ده لیم که چتان له ماله وه خواردوه و چستان وه که زه خیره هه لگرتوه، نه م شتانه هه موی نیشانه و موعجیزه نه کهه مرۆی^(١) برودار بن(٤٩). ههروه ها پییان دهلی: من به راسته ره وهی ته وراتم و بو نه وه نیرداوم تا هه ندی له و شتانه ی له ته ورات لیتان هه رام کراوه بو تانی هه لال بکه م، موعجیزه شم له لای خوا وه بو هیان، جا له خوا به ترسن و گوپراه لیم بن(٥٠). خوا پهروه ردگاری من و پهروه ردگاری ئیویه، خوا به رستن، خوا به رستی راسته رییه (٥١).

کاتیک عیسا ههستی کرد بیپروایی هه لده بژیرن گوتی: کی پشتیوانی منه و له سه ر پی بانگه وازی خوایه؟ یا وه ره دلسۆزه کان گوتیان: ئیمه پشتیوانین، شاهید بن موسلمانین(٥٢). پهروه ردگارا! پروامان به په یامه کهت هیئاوه و وه شوین پیغمبهه ره کهت کهوتوین، له ریزی نه وانه مان بنوسه که بروداری یه که خواناسن(٥٣).

پاشان جوله که بیپرواکان ته گبیریان کرد و پلانیان کیشا عیسا بکوژن به لام خوا ته گبیر و پلانه که ی پوچه ل کرد نه وه، به راستی هه ر خوا چاکترین ته گبیر گیره(٥٤).

کاتیک خوا فهرموی: ئه ی عیسا من تا ته مهنی کاملبون له سهر زهوی ده تهیللمه وه پاشان بۆ لای خۆم بهر زت ده که مه وه و له شهر و گهری بیروا کان رزگارت ده که م، پاشان وا ده که م نه و پروا دارانه ی که پروایان پی هیناوی تا پوژی دواپی ههر به سهر بیروا کان زال بن، پاشان هه موتان بۆ لای من ده که پرینه وه و خۆم حوکمتان له نیوان ده که م و راست و ناراست وه درده خه م (۵۵). جا نه وانیه ی بیروا بون ده بی له دنیا و له دواپی سزایه کی زور سه ختیان بده م و که سیش نیه فریایان بکه وی! (۵۶). به لام نه وانیه ی پروایان هینا وه و کرده وه ی چاکیان نه نجام دا وه پا داشتی خویان به بی که م و کوری وهرده گر نه وه، ههر گیز خوا سته مکارانی خۆش ناوی (۵۷). ئه ی پیغه مبهرا! نه و با سو خوا سانه ی بو ت ده خویینه وه هه موی به لگه ی به هیز و یاده وه ریه کی به ریو جیی راستن و سه لینه ری پیغه مبهرا یه تی تۆن (۵۸). وه دیه ی نانی عیسا له لای خوا وه که وه دیه ی نانی ناده مه که ناده می له خۆل دروست کرد و پاشان پیی فهرمو بیه، نه ویش ده سته جی بو (۵۹). ئه ی پیغه مبهرا! هه ق له لای پهروه ردگار ته وه یه، بۆیه ههر گیز دو دل مه به (۶۰) ❀

۱۳- ژیان و بانگه وازه که ی له قورئاندا

ئهم چهند ئایه ته له قورئان بخوینینه وه، بزانه خوا چۆن وه سفی ژیان و بانگه وازه که ی عیسا ده کا، ده فهرموی: ﴿قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ۖ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ ۖ مَا دُمْتُ حَيًّا ۚ وَبَرًّا بِوَالِدِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ۚ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ دُفِنْتُ﴾

وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا الرَّحْمَنِ ^(١) واته: عیسا گوتی: من بهندهی خوا، خوا ئینجیلی بۆ ناردوم و منی کردۆته پیغه مبه ر. خوا پیروزی کردوم له ههر کوێ بۆ ده بمه مایه ی خیر و خوشی، ههروهها فه رمانی پیکردوم نوێژ بکه م و زه کات بده م هه تا ماوم. خوا وایکردوه له گه ل دایکم باش بۆ و چاکه ی له گه ل بکه م، من که سیکی خۆهه لکیش و سه رکیش نیم. سلاوی خوا لیبی له و پوژهی که له دایک ده بۆ و له و پوژهی که ده مر م و له و پوژه ش که زندو ده کریمه وه .

١٤- مله لانییه کی دیرین

ئه وه ی به سه ر پیغه مبه رانی پیشو هات به سه ر پیغه مبه ر عیسا ش هات، سه رۆک و ربه ره کان لیبی دور که و تنه وه، ده وله مه ند و به هیزه کان پشتیان تیکرد، برواهینانیان به نه نگ ^(٢) و که موکوپی ده زانی، پێیان نه سه تم بو سه رۆکایه تی و ربه رایه تی و تازیاریتی ^(٣) و گه وه یی خۆیان له ده ست بده ن، خوا راستی فه رموه که ده لی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرِيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾ ^(٣٤) وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَدًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ. ^(٤) واته: پیغه مبه رمان بۆ ههر گوند و شارێک ناردبێ ده وله مه ند و ده سه ترۆیشه وه کان پێیان گوتون: ئیمه برواتان پێناکه ین ههروهها گوتویانه: ئیمه مال و مندالمان زۆرتره توشی سزا و نه شه که نه جی نابین.

(١) مریم: (٣٠-٣٣).

(٢) نه نگ: عه یب.

(٣) تازیاریتی: به سه ردا هه بونی، إمتیاز.

(٤) سبأ: (٣٤).

۱۵- بروای خه لکی هه ژار و ره مه کی

عیسا لییان بیتهو می‌د بو بروا بیئن چونکه هه ره له سهر بیتهوایی و لاملی خوین مانه وه و له که لی شهیتان نه هاتنه خواره وه، نکولییان^(۱) له به لگه رون و موعجیزه مه زنه کان ده کرد هه رچه نده له ناخی دلش پییان راست بو، به سوکی له عیسیان ده پروانی چونکه هه ژار و بیکه س بو.

بویه عیسا ش روی کرده خه لکی هه ژار و ره مه کی، چونکه دل‌ساف و دهرون پاک بون، چونکه به ره نجی سهرشان و ئاره قه ی نیوچه وانی خوین نانی زگیان پهیدا ده کرد، به نه ژاد و ره چه له کی خوین نه ده نازی، خوین به خزم و کهس و پایه داری هه لته ده دایه وه، ئه وه بو چینیکیان بروایان پی هیئا که هه ندیکیان جوتیار بون، هه ندیکی تریان ماسیگر بون، هه ندیکی تریشیان پیشه زان و خاوهن کار بون.

۱۶- ئیمه له پئی خوا یاریده ده رین

بروایان به مه سیح هیئا و له ده وری کۆبونه وه، ده ستیان خسته ناو دهستی و گوتیان ئیمه له پئی خوا یاریده ده رین. خوا له م باره یه وه ده فهرموی: ﴿فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾ رَبَّنَا ءَامَنَّا بِمَا أُنزِلَتْ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾﴾^(۲) واته: کاتیک عیسا ههستی کرد خه لکه که بیتهوایی هه لده بژیرین گوتی: کی پشتیوانی منه و

(۱) نکولی: ئینکاری.

(۲) ال عمران: (۵۲).

له سه ر پئی بانگه وازی خوایه؟ یا وه ره دلسۆزه کان گوتیان: ئیمه بو تو پشتیوانین، شاهید بن موسلمانین. پهروه ردگارا! پروامان به په یامه کهت هیناوه و وه شوین پیغمبه ره کهت کهوتوین، له ریزی شهوانه مان بنوسه که پرواداری یه کخواناسن.

١٧- گهشت و بانگه واز

پیغمبه ره عیسا زۆریه ی کاته کانی به گهشت و گه ران به سه ر ده برد، به ناو نه وه ی ئیسرا ئیلیه کان ده گه را و بو لای خوا بانگی ده کردن و گومرایانی راسته پئی ده کرد، له م گه ران و سورانهیدا خوشی و ناخوشی ده هاته پئی، له سه ر ناخوشیه کان ئارامی ده گرت و له خوشیه کانیشدا سوپاسی خوای ده کرد، به رگه ی برسیه تی ده گرت و به به نانی مه مره و مه ژی روژانی ئاوا ده کرد.

١٨- یا وه ره کان داوای خوانیکی ئاسمانی ده کهن

به لام یا وه ره کان وه عیسا ئارامگر نه بون و به رگه ی برسیه تی و کو له مه رگی و نه بونیان نه ده گرت، بۆیه داوایان له عیسا کرد له خوا بپارێته وه تا خوانیکیان له ئاسمانی را بو دابه زینتی و تیروپری لی بخۆن و برسیتیان بشکینن.

١٩- نه ده بیکی نابه جی

له داواکه یاندا نه ده بیکی جوانیان نه نواند، به شیوازیکی نابه جی گوتیان: (ئایا خوا کهت ده توانی خوانیکه مان بو له ئاسمانی را دابه زینتی؟). عیسا داواکه ی به دل نه بو، نه و شیوازه نابه جیه شی پی ناخوش بو.

هه مو پیغه مبه ره کان داوا له نه ته وه که یان ده که ن بر وا به په نامه کی^(۱) بیئن. خو موعجیزه نه وه نیه مندال یاری پی بکه ن و گه ورهش کاتی پی رابوین، موعجیزه چهند نیشانه یه کی خواجه و له و کاتانه له سهر دهستی پیغه مبه ران وه ده رده که ون که خوا ویستی له سهر پی، نه ویش تا بیانوی خه لکی پی بپری و نه گهر پرواشی پی نه هیئن سزایان دوچار ده بی.

۲۰- ئاگادار کردنه وهی نه ته وه که ی له سزای سهره نجام

پیغه مبه ر عیسا له وه ترسا دوا ی نه وهی که موعجیزه که ده بینن به گرنگی وه رنه گرن و هه لویستی نابه جی بنوین، بۆیه ئاگاداری کردنه وه که نه گهر وا بکه ن توشی سزایه کی سهخت ده بن. پی گوتن داوا ی وا مه که ن، خوا تاقی مه که نه وه، خوا گه لیک له وه به رز و بالآ تره ئیوه تاقی بکه نه وه.

۲۱- مکور بون^(۲)

به لام یا وه ره کان وازیان له داوا که یان نه هیئا و گوتیان ئیمه زۆر راستینه ی^(۳) و مه به ستیشمان تاقیکردنه وه نیه، به لکو ده مانه وی له توانای خوا دلنیا بین و بیته یادگار یه بۆ نه وه کانی داهاتو، بیته باسو خوا سیك به درێژایی رۆژگار بگێر درێته وه، بۆ نه وهی بیته به لگه یه ک راستیتی دین و پله و پایه ی پرواداران ی پیشین و یا وه ره راستخواجه کان وه ده ر بخت.

(۱) په نامه کی: غیب.

(۲) مکور بون: سوربون.

(۳) زۆر راستینه ی: زۆر به جد دیانه.

٢٢- قورئان نهم باسوخواسه دهگيرپته وه

با قورئان باسوخواسه که مان بۆ بگيرپته وه: ﴿إِذْ قَالَ الْحَوَارِثُوتُ يَٰعِيسَىٰ ابْنُ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ ۖ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٣﴾ قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَتَكُونَ عَلَيْنَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٤﴾ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ ۖ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ ۖ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٥﴾ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنْزِلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ ذَلِكَ فَأَنتَ أَكْذَبُ الْكَاذِبِينَ ۚ﴾ (١) واته: يا وه ره كان گوتيان: ئه ی عيسای کورپی مهريه م پهروه ردگار ه که ت ده توانی خوانی کمان بۆ له ناسمانیږا دابه زینتی؟ عيسا گوتی: له خوا بترسن داوای وا مه که ن نه گهر بپروادارن. يا وه ره كان گوتيان: مه به ستمان له م خوانه ئه وه یه که تیری لسی بخوین و دلشمان نارخه یان (٢) بی و بشزانین که تو راستت له گهل گوتوین و پیغه مبه ری، ههروه ها بینه شاهیدیش له سهر نهم پروداوه گه وه یه. عيسای کورپی مهريه م گوتی: پهروه ردگار! خوانی کمان له ناسمانیږا بۆ دابه زینه تا پروژی دابه زینه که ی بۆ خو مان و بۆ نه وه کانی داهاتومان بیته جهژن، ههروه ها بیته به لگه یه ک بۆ گه وه یی ده سه لاتی تو و راستیتی پیغه مبه رایه تی من، خواجه نهم خوانه مان پیسبه خشه تو چاکترین بژیوی به خشی. خوا فهرمو ی: من خوانه که تان بۆ داده به زینم به لام پاشان ههر که سیکتان کافر بیی دو چاری سزایه کی هیند سه ختی ده که م که هیچ که س به و سه ختی سزا ناده م. ﴿

(١) المائدة: (١١٢-١١٥).

(٢) نارخه یان: دلنیا، مطمئن.

۲۳- جوله که کان ده یانه وئ پیغه مبهراڼ عیسا له کؤل خویان بکه نه وه

جوله که کان نارامیان له بهر هه لگړا و جامی دوژمنایه تی و لاملیتیاڼ له سهری پړا، ویستیاڼ عیسا له کؤل خویان بکه نه وه و له دهستی پزگار بن، سکا لایان بؤ لای دادیاری^(۱) پړومی بهرز کرده وه و گوتیاڼ: ئەم کابرایه پیاوړکی گیره شیوین و ناژاوه گیره، له دینی ئیمه لایداوه و دینه که ی لئ تیکداوین، گه نجه کانی فریو داوه و سهری لئ شتواندون، لیکي کردوین و تیکي بهرداوین، به سوکی باسی ئاقلمه ند و هو شمه نده کاغان ده کا و کاروباری لئ تیکداوین.

۲۴- شیوازی تۆله ستین و سیاسه تمه داره کان

هه روه ها گوتیاڼ: ئەم کابرایه مه ترسی له سهر ولات هه یه، ملکه چی پړیم نابئ، پابه ندی یاسا نابئ، گه وراڼ به گه وره دانانئ، شتی دیرینه به پیروژ ناگرئ، پیاوړکی ناژاوه گیر و گیره شیوینه، ئە گه ر سهر کوت نه کرئ نه وا به دی و به لاکه ی گه وره تر ده بئ، دیاره که تروسکه ناگر هه رچه ندی کزیش بی نابئ به هه وانته سهیری بکرئ.

۲۵- فریودان و چه واشه کاری

وته کانیاڼ فروفیل و چه واشه کاریه کی زۆری تیدا بو، ده یانزانی لایه نی دینی کار له دادیاران ناکا و نایانزوینئ، چونکه سیاسه تی دادیاره کان وابو که په یوه ندیاڼ به کاروباری جوله کانه وه نه بئ، بۆیه نه وانیش سیاسه تیاڼ له گه ل و ته کان تیکه ل کرد.

(۱) دادیار: حاکم.

٢٦- گروگرفت

زور زه همت بو دادياره هاوبه شپه رسته بيگانه كان بتوانن له راسته قينه ي
سكالاکه بکوژنه وه و بزائن مهبه ستی جوله که کان له مه چیه و بزچی دژایه تی
مه سیح ده کهن، چونکه زور به کاروباری کارگیږی سه رقالبون.

جوله که کانیش گهلینک به چه لومل^(١) بون و کیشه و سه ریشه یان نه ده بریه وه و
له ناو خه لک باس هه ر باسی نه م مه سه له یه بو، له بهر نه وه دادياره کان ویستیان
کوژیایی به کیشه که بینن و بیپریننه وه.

٢٧- پیغه مبهراڼ له ناو دادگه دا

دادگاگرده که له دواي عه سری پوژی ههینی یان له شهوی شه مه دا بو،
جوله که کان باویان وابو پوژی شه مه یان کردبوه پوژی پشودان و کاریان نه ده کرد،
بویه له سه ر نه وه مکور بون که بهر له وهی خوژی ههینی ناوا بی حوکی
دادگا که ده ربچی، تا له ده ست پیغه مبهراڼ مه سیح رزگار بن و شه و به ئارامی
لیی بنون و بجه سیننه وه، بو به یانیش به وپه ری مورتاحیه وه له خه و هه لسن و چیت
خه فته نه خو نه وه.

دادياره که^(٢) زور به م کیشه یه نیگهراڼ بو، هه زی نه ده کرد له مه سه له یه کی وا
حوکم ده رکا، هیچ بهرزه وه ندییه کیشی بو گه له که ی تییدا وه دی نه ده کرد.
جوله که کانیش هه مو کو ببونه وه تا بزائن داديار چ حوکیک پو ده نی، هه بو
قه سی ناشیرینی پیده گوت، هه بو توانج و ته شه ری تیده گرت، دادياره که نابه دل و

(١) چه لومل: وازنه هینیکی جارسکه ر.

(٢) داديار: حاکم.

تهنگه تاو ببو، کاته کهش کاتیکی کورت بو، خۆر خه ریکبو ئاوا ده بو، دادیار
حوکمه کهی ده رکرد و گوتی: ده بی له خاچ هه لواسرئ و بکوژرئ.

۲۸- یاساکانی تاوانکاری له و سهرده مدا

یاساکانی تاوانکاری ئه و سهرده م وای له سه ر حوکمدراوه که پتویست ده کرد
ئه و خاچه هه لگرت که له سه ری هه لده واسرئ، سیداره که له شار دور بو وه ک چۆن
له ولاته شارستانه کانیش وا باوه دور بی، هه زاره زیله ی خه لکه که هیند قه ره بالغ
بو ده رزی به شه رزی نه ده که وت، جه ندرمه کان که زۆربه یان بیگانه بون
فه رمانبه ری فه رمان پیکراو بون و که سیان بؤ کیشه که گه رموگوپ نه بون،
ئیسرا ئیلیه کانیا ن له به رچاودا زۆر به یه کتر ده چو و ئه م و ئه ویا ن زۆر باش بؤ
نه ده ناسرایه وه، هه لبه ت هه مو گه لیکی بیگانه له به ر چاوی پیاودا ئاوا به یه کتر
ده چن. کاته کهش ده مه و ئیواره یه کی دره نگ بو تاریکی له بولتله ^(۱) دابو،
هه ندیک له جوله که گه نجه خوینگه رمه گه مره کان هه لده رژانه سه ر پیغه مبه ر
مه سیح و پالیا ن پتوه ده نا و جوینیان پیده دا و ده یانو یست نازاری پیبگه یه نن و
روشکینی بکه ن.

۲۹- عیسا نازاریکی زۆر ده چیژئ

پیغه مبه ر مه سیح زۆر شه که ت و ماندو ببو، هیژ و برستی برابو، له دادگادا
هه ر به پتوه وه ستا بو، خاچه کهش زۆر قورس بو، فه رمانیشی پیکرا بو
هه لیبگری، زۆر په ریشان ببو و نه یده توانی له ریگه دا به خیرایی بره و.

(۱) بولتله: تاریک و روینی ئیواران و به یانیان.

٣٠- ته گبیریکی خودایی

لیره دا نهو جه ندرمانه ی که عیسیان پی سپیتردا بو فرمانیان به گه نجیکی جوله که کرد خاچه که هه لښگری تا به لکو کاره که به خیرایی کوتایی پی بیست و لهو ته که قورسه رزگار بن، گه نجه که له هه مو برادره کانی خوی هیچو بوچتر و به گه ف و گورتر بو، له هه موان پتر نازاری پیغه مبهه عیسیای ده دا.

٣١- لییان گورا

به مجوره کاروان گه یشته بهر ده روزه ی سیداره، جه ندرمه یه که هات فرمانه که ی له جه ندرمه کانی شاری و هرگرت و دیتیان وا له ملاوه گه نجیک پاره ستاوه و خاچیکی هه لگرتوه، نا لیره دا لییان شیوا و هه رازه نا بهرز بووه. قوئی گه نجه که یان گرت و راپیچیان کرد، نهوان گومانیان له وه نه بو که گه نجه که حوکمدراوه که یه چونکه نهو خاچه که ی هه لگرتبو، گه نجه که هاواری ده کرد و ده یزیراند، ده یگوت: نهی هاوار! خو من حوکمکراوه که نیم، من په یوه ندیم به حوکم و سیداره وه نیه! من به زوری زورداره کی خاچه که یان پی هه لگرتوم!، به لام جه ندرمه کانی له سیداره دان گوئیان بهم قسانه نه دا و له قسه کانیشی نه ده گیشتن چونکه رومانی و یونانی بون.

٣٢- جیبه جیکردنی حوکمه که

هه مو تاوانکاریک خوی به بی تاوان دهرده خا و ده لی من بی تاوانم، هه مو تاوانکاریک که به ره و سزا دهردری هاوار و فیغان ده کا. گه نجه که یان راپیچ کرد و

حوکمه که یان جیبه جی کرد، جوله که کان له دوره وه وهستا بون و دونیاش ئیواره بو، تاریک بو، وایانده زانی ئه و که سه ی وا له خاچ دراوه پیغه مبهراڼ مه سیحه.^(۱)

۳۳- بهرزگردنه وهی عیسا به ره و ناسمان

خوا ی گه وه ره پیغه مبهراڼ عیسا ی کور ی مه ریه می شی له پلان و فرو فیلی جوله که کان رزگار کرد و به ریزیکی زوره وه به ره و ناسمانی بهرز کرده وه.

۳۴- قورئان له باره ی ئه م به سهرهاته وه ده دوی

خوا له قورئاندا که له باره ی جوله که کانه وه ده دوی با سی ئه م به سهرهاته ش ده کات و، ده فهرموی: ﴿وَيَكْفُرْهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَنًا عَظِيمًا﴾ (۱۵۶) وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا (۱۵۷) بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا (۲) واته: جوله که کان بر وایان به عیسا نه کرد و بوختانیکی گه وه شیان به مه ریه مه لبه ستا، ههروه ها گوتیان: مه سیحی کور ی مه ریه می شمان کوشت، به لام عیسا پیغه مبهراڼ خوا بو و نه شیان کوشت و له خاچیشیان نه دا، به لکویه کیکی تریان کوشت و به عیسا تیگه یشتن، ئه و که سانه ش که رای جیاوازیان له کوشتنی عیسا هه بو گومانیان له کوشتنه که ی هه بو چونکه هه ر به گومان و مه زنده وه پییانوا بو عیسا یه و

(۱) له ورده کاری و که نیوه یین و که شوه وای ئه م سه برده ده دا متمانه مان کردۆته سه ر به لگه نامه میژویی و یاساییه مه سیحیه کان که له م دوا ییه دا دۆزرانه وه و نوسرا نه ته وه.

(۲) النساء: (۱۵۶-۱۵۸)

یه قینیان نه بو، عیسیان نه کوشتوه به لکو خوا به رزی کردۆتوه ئاسمانی، خوا به دهسه لات و دانایه.

ئێستا عیسا له ئاسمانی دایه، خوا خۆی پیتی ئاگاداره، خوا دهتوانی هه مو شتی بکا.

پیغه مبه ر عیسا له دایکبون و ژیان و کاروباره کانی سه یروسه مهر و یاسابه در بو، هه موش هیژ و توانی بیسنوری خویان نشان ده دا.

۳۵- دابه زینی عیسا به ر له رۆژی دواپی

هه ر کاتی خوا مه به ستی بی عیسا له ئاسمان داده به زینی، بیانوی جوله که و گاوران ده بری، هه ق سه رده خا و نه هلی ناهه ق داده مرکینی. پیغه مبه ر ﷺ له رپی فه رموده راست و موته واتیره کانیه وه نه وه وه والهی پیراگه یاندوین و موسلمانانی هه مو سه رده میکش برویان پیهیناوه، خواش راستی فه رموه که ده لی: ﴿وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا﴾^(۱) واته: هه مو خاوه ن نامه کان برۆ به عیسا دینن پیشنه وه ی بری، له رۆژی دوایشدا ده بیته شاهید له سه ریان.

۳۶- موژده که ی عیسا به ناردنی پیغه مبه رمان محمد ﷺ

پیغه مبه ر عیسا له به ر نه وه ی جوله که کان دژایه تیه کی توندوتیژیان ده کردو پلان و فروفیلیان بۆ داده نایه وه و بیده سه لات و بی پشت و په نا بو؛ نه یده توانی بانگه وازه که ی به ئاکام بگه یه نی. مالتاواپی له خه لک کرد و فه رمانی خوی

جیبه جی کرد، موژدهشی به خه لکه که دا که له دواى خوێ پیغه مبهریک دى کاره کهى ته واو ده کا و بانگه وازه کهى فره وان ده کا، خوا به هوى ته و پیغه مبهره وه نیعمه تی خوێ به سهر مرۆفایه تی ته واو ده کا و خه لک بیانیان نامینی، خوا له قورئان ده فره موێ: ﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ بَيْنَ (۱) واته: عیسای کورپی مه ریهم گو تی: خه لکینه من پیغه مبهری خوا و بۆ ئیوه نیر دراوم، تهورات به راست ده خه مه وه و موژده تان پیده ده م که له دواى من پیغه مبهریک دى ناوی ته همه ده ۛ.

۲۷- له یه کخواناسیه کی پاکه وه به ره و بیروبا وه پیکى نارون

یه کیک له شته سهیر و سه مه ره کانی میژو که چاو فرمیسکی بۆ هه لده پیرێ و دل بۆی ده تا ویته وه نه وه یه که بانگه وازه کهى پیغه مبهر عیسا که بۆ یه کخواناسیه کی پاک و بیگه رد و ئاینیکی ئاسان و ساده ی دور له ئالۆز و لیلی و ده ستکاری و واتا گۆری و بۆ خوا به رستی و داوا له خوا کردن و هانا بردن به ره و لای خوا و خوشیستنی خوا، خه لکی بانگ ده کرد، گۆرا بۆ بیروبا وه پیکى نارون و لیل و بۆ فه لسه فه یه کی ئالۆز و پر گریو گال، شوینکه وتوه کان زیده پڕویان کرد و هیند پێدا پڕیشتن تا نه وه ی سنوری مرۆفیتیان به زاند و په رینه وه ناو سنوری خوا وه ندیتی، گه یشته را ده ده یه ک بلین: (مه سیح کورپی خوایه)، (خوا کورپی هه یه)، (مه سیحی کورپی مه ریهم خوایه).

خوا که تاك و ته نیایه و له کهس نه بوه و که سیشی لی نابێ؛ کردبویانه

خیزانیکی سڼی کەسی و هەرسێکیان بە خوا دادەنا، دەیانگوت: باوک و کۆر و گیانی پیرۆز.

بیروباوەڕ و ڕەفتاریان لەبارەی مەریەمی دایکی مەسیح گەیشتە ڕاددەییەکی بە پیرۆزی بزانن و بیپەرستن، پێیان دەگوت: (دایکی خوا)، لەناو هەموو کەنێسەکانیشدا پەیکەریان بۆ داتاشیبو و وێنەیان بۆ هەلواسیبو، گاوریەکان لە کاتی تەنگانەدا پەنایان وەبەر دەبرد و لێی دەپارێنەو، قوربانیان بۆ سەردەبەری و کڕنۆشیان بۆ دەبرد.

خوا بە نەرەزاییەوه لەبارەی بیروباوەڕەکیانەوه دەدوێ و ڕەفتارەکیان بە خراپەییەکی ناقلۆ، دەفرموی: ﴿مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَاكُلَانِ مِنَ الطَّعَامِ أَنْظِرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظِرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾ قُلِ اللَّهُمَّ إِنَّكَ لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ كَثِيرٌ ۝﴾ واتە: مەسیحی کۆری مەریەم پێغه مبهراڼ بوە و بەر لەویش گەلی پێغه مبهراڼی ناردراون، دایکەکی راستخواز بوە، وەك مەروفاڼی نە و خواردنیان خواردو، پامێنە بزانه چۆن نیشانەکانیان بۆ ڕون دەکەینەوه، دیسان پامێنە بزانه ئەوان چۆن ڕو لە راستی وەرده گیرن. پێیان بلی: نایا جگە لە خوا کەسێکی تر دەپەرستن کە نە دەتوانی زیانتان لێ بدات و نە قازانجتان پێ ببەخشی؟ کە خوا ی گەورەش بیسەر و زانایە.

۳۸- عیسا بانگی خه لک دهکا تا به ته نهها خوا بپهرستن

پیغه مبهراڼ عیسا ش وه کو سه رجه م پیغه مبهراڼه کانی تر بانگی خه لکی کردوه تا خوی تاک و ته نیا بپهرستن، له ئینجیلدا هاتوه ده لئ: (مافی خوایه که سوژدهی بۆ بهی و به ته نیا نهو بپهرستی)^(۱)، ههروهها وته که ده لئ: (مافی خوایه که سوژدهی بۆ بهی و به ته نیا نهو بپهرستی).^(۲)

خوی گه ورهش ده فرموی: ﴿مَا كَانَ لِشَرِّ أَنْ يُوتِيَ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ وَيَقُولُونَ﴾^(۳) واته: هه مرۆڤێك كه خوا په رتوك و دانایی و پیغه مبهراڼه تی داوه تی بۆ نه بوه به خه لک بلئ: وهرن من بپهرستن و خوا مه په رستن، به لکو پیاښ ده لئ: وهرن بهو جوړه په روه ردگار بپهرستن که له په رتوك فیترکراون و خویندوتانه. فرمانیشتان پیناکا فریشته و پیغه مبهراڼ بکهڼ به خوا، هه رگیز فرمانتان پیناکا بیروایی بکهڼ دواي نه وهی که بونه موسلمان.

(۱) مه تی (۱۰:۴)

(۲) لوقا (۱۰:۴)

(۳) آل عمران: (۷۹-۸۰).

۳۹- قورئان بانگه وازه که ی عیسا ده خاته رو

قورئان که بهراستخه ره وهی دینه کانی پیشوه و زالیشه به سهریاندای به نه شم و شیوازیکی راست و رهوان و بی کهم و زیاد باسی نه وه ده کات که پیغمبهه ر عیسا بانگه وازی یه کخواناسی راگه یاندوه: ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۚ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَبْنَىٰ إِسْرَءِيلَ ۖ اَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۚ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۚ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن أَنْصَارٍ ۝﴾^(۱) واته: نه وه که سانه ی که گوتیان مه سیحی کوری مه ریه م کوری خواجه بی پرواییان کردوه، مه سیح گوتویه تی: نه ی نه وه ی ئیسرائیل! خوا به رستن که پهروه ردگاری من و پهروه ردگاری ئیویه، بزائن هه که سیئک هاوبه ش بو خوا پهیدا بکا؛ خوا به هه شتی لی حه رام کردوه و ده چیه ناو ناگر و که سیش نیه رزگاری بکا.

۴۰- شوینپایه ی یه کخواناسی له بانگه وازه که ییدا

قورئانی پیروژ به نه شم و شیوازیکی زور به تام و چیژ و رهوان بیژانه وه باسی شوینپایه ی یه کخواناسی ده کا له بانگه وازه که ی پیغمبهه ر عیسا دا. هه رکه سی له یه کخواناسی و له ژبانی پیغمبهه ر و په یامبهه ران شاره زا بی و، خوی گه وره بناسی و فره مانه کانی جیه جی کردبی و ترسی خوی له دل بی، له م ئایه ته بو ی ده رده که وی که پیغمبهه ر مه سیح چهند به پاکی بانگه وازی یه کخواناسی راگه یاندوه: ﴿لَن يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ

(۱) المائدة: (۷۲).

الْمُقْرَبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكَفُ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ﴿١٧٢﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ ؕ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا إِنَّمَا ^(۱) واته: نه مه سیح و نه فریشته نزیکه کانیش خویان به گه وره نه زانیوه تا نه بن به بهنده ی خوا، هر که سی خوی به گه وره بزانی و خوا نه په رستی. نهوا له رۆژی دوايي هه مو بۆ لای خوا کوډه کرینه وه. جا نه وانه ی که بروایان هیناوه و کرده وه ی چاکیان نه نجم داوه پاداشتیکی سه روبه ر ودرده گرنه وه و خوا له چاکه ی خوی شتی زیاتریشان پیډه به خشی، به لام نه وانه ی که خویان به گه وره زانیوه و لوتبه رزیان نواندوه سزایه کی سه ختیان ده داتی. جگه له خواش کهس نیه یارمه تیدر و پشتیوانیان بئی.

۴۱- دیمه نیکی سهرنجراکیش له دیمه نه کانی رۆژی دوايي

قورثانی پیروژ به زمانه پاراو و په رجوه که یه وه ^(۲) دیمه نیک له دیمه نه سهرنجراکیشه کانی رۆژی دوايي ده خاته به رچاو که تییدا پیغه مبه ر عیسا خوی له م قسانه ی پیان هه لبه ستاوه و له و کرده وه نابه جییانه ی له ناستیدا کردویانه بیبه ری ده کات، هه روه ها بانگه وازه که ی به وپه پری راستگو ییسه وه ده خاته رو، نهوانیش خه تابه ر ده کا و له و تاوانه به به رپرسیان له قه له م ده دا که عیسیان له

(۱) النساء: (۱۷۲-۱۷۳).

(۲) په رجو: معجزه.

رادهی مروفتیتی بردوته دهرهوه. قورئان بخویننهوه و له شان و شکۆ و سام و ههیههتی ئەم دیمه نه رامینن که دهه رموی: ﴿ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مَرْسَلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴾ (۱۱۵) وَإِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ آيَةً وَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّيْ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعَلَّمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَالِمُ الْغُيُوبِ ﴾ (۱۱۶) مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴾ (۱۱۷) إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ (۱۱۸) قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ (۱۱۹) لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۱) واته: له پۆژی دوایی خوا به عیسیای کوری مه‌ریه‌م ده‌لێ: عیسا تۆ به‌خه‌لکیت گوتوه: جگه له خوا من و دایکیشم بکه‌ن به خوا، عیسا ده‌لێ: پاکێ بۆ تۆ خوایه! من بۆم نیه شتیکی ناشایسته دهره‌ق به تۆ بلیتم، نه‌گهر وام گوتبێ تۆ زانیوته، چونکه تۆ ده‌زانی له ده‌رونی مندا چ هه‌یه، به‌لام من نازانم له ده‌رونی تۆدا چ هه‌یه، تۆ به په‌نامه‌کی زانیاری (۱۱۶). خوایه من هه‌ر نه‌وه‌م پینگوتون که تۆ فه‌رمانت پیکردوم، پیمگوتون: خوا بپه‌رستن که په‌روه‌دگاری من و په‌روه‌دگاری ئیوه‌یه، تا منیش له ناویاندا بوم له حالیان ناگادار بوم به‌لام که

تۆ منت بۆ ئاسمانی بەرز کردەووە خۆت چاودێریان بوی، خۆت بە ھەموو شتێک
 ئاگاداری خوایە! (١١٧) ئەگەر سزایان بەدی ئەوا بەندەدی خۆتن، ئەگەر لێشیان
 خۆش بی ئەوا ھەر خۆت بە دەسلەلات و دانای، (١١٨) ئەوجا خوا دەفەرموێ:
 ئەمڕۆ رۆژێکە تەنھا راستگۆکان بەھرەمەند دەبن و بەھەشت و باخاتیکی
 زۆریان پێدەبەخشم کە چەندین رۆباریان بە بەردا دەروات و بۆ ھەمیشە لەناویدا
 دەبن، خوا لەو کەسانە رازی بوو و ئەوانیش لە خوا رازین، ئەمەشە سەرکەوتنی
 گەورە. (١١٩) مولکی ئەرز و ئاسمانەکان و ھەرچی لە نێوانیاندا ھەیە ھی
 خوا، خوا توانای بەسەر ھەموو شتێکا ھەیە (١٢٠).

٤٢- لە بیروباوەڕیکی ئیڵەووە بەرەو بپەرستێکی بەربلاو

بانگخوازە مەسیحیەکان لە خۆرا^(١) چوونە ئەوروپا، کە ئەوروپا لە میژبو
 بپەرستێکی لە راددەبەردەری لەناودا بلابووەووە و تا گەردنانی تێدا نغزو ببو.
 یۆنانیەکان بپەرست بون، سیفەتەکانی خایان لە چەندین پەیکەری
 جۆراوجۆری خواوەندان بەرجەستە کردبو، گەلیک کۆتەلیان^(٢) بۆ داتاشی بون،
 گەلیک پەرستگایان بۆ بنیات نابون، بۆ بژێوی خواوەندیک و بۆ بەزەیی
 خواوەندیک و بۆ زەبروزەنگ و زالی خواوەندیکیان دانابو.
 (رۆما)ش بپەرستی لە گەل گۆشت و خوینی تێکەڵ ببو، لە گەل پوچ و خوینی
 ھاموشۆی بو، رۆمانیەکان گەلی جۆرە خواوەندیان دەپەرست. جا کاتیەک کە

---

(١) چونکە مەسیح فەرمانی پێنەکردبون، بەراشکاویش گوتیوەتی من بۆ مەرە وێلەکانی
 نەوێ ئیسرائیل ناردراوم.
 (٢) کۆتەل: پەیکەر.

ئاینی نه سرانیان گه یشتی، قوسته نتینی گه وره له سالی ۳۰۶ زایندا بوه نه سرانی و ئاینی نوئی له نامیز گرت و کردیه دینی ره سمی ولات.

له ویدا نه سرانیهت گه لسی بیروباوه پری بته پرستی و نه ریتی پۆمانی و فه لسه فه ی یۆنانی و هرگرت، به ره به ره له گه لیان تی که ل ده بو، تا وای لی هات ره سه نایه تی پیغه مبه رانه و ساده یی پۆژه ه لاتانه و گوپ و تینی یه که خواناسانه ی خوی ون کرد، چه ندین دورویش تی یوه ره هاتن، نه وانیش گه لیک بیروباوه پری کو ن و چه شه ی^(۱) بته پرستانه یان تی خست، له نه نجامی نه مه دا دینی کی تری تازهی لی پیدایا بو که نه سرانیهت و بته پرستی تی تیدا وه کو یه که بون.

به مجۆره نه سرانیهت به پښگایه کی تری غه ییری ریگا که ی مه سیح بلاو ده بو وه بانگه وازی بو ده کرا. وه که پښواری کی ری بزربو که به نه نقه ست و به نه زانی نه وه ملی پښگایان بگری بی نه وه ی ریگه ی یه که م و ریگه ی کو تای پی که بگاته وه.

له بهر نه م حیکمه ته که ته نها نه وانیه میژوی نه م ئاینه یان خویندۆ ته وه لی تی تی ده گهن؛ خوا نه م نه ته وه یه ی به گو مپ ناوزه د کردوه، به لام جوله که کانیش به نه ته وه یه کی غه زه ب لیگیراو. له سه ر زاری موسلمانانه وه ده فه رموی: ﴿ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ مَلِكٍ ﴾^(۲) واته: خواجه! بو پښی راست پښوینیمان بکه، پښگه ی نه و که سانه ی میهره بانیت له گه لدا نواندون، نه وه که پښگه ی نه و که سانه ی که وه بهر توره یی که وتون، نه وانه ش نا که گو مپا بون.

(۱) چه شه: چیژ.

(۲) الفاتحه

بيگومان ئەمە بوە ھۆي نانەوہي مەرگەسات^(۱) لە ئەورپادا، بگرە بوە ھۆي
ئەوہي كە تەواوي مرفايەتي دوچاري مەرگەسات ببێ كە ئەورپا پوژگارێكە
سەرکردايەتي دەكا و تائىستاش جڵەوي سەرکردايەتيەكەي لە دەست دايە و
بەسەر جيھان قەلەمپەوہ^(۲). بەلام سەرەتا و كۆتايي كاروبار ھەر لە دەست
خوایە.

---

(۱) مەرگەسات: كارەساتي دلتەزىن.

(۲) قەلەمپەو: حاكم.

فەرھەنگۆك

ناتـــــــــــــــــاج:	موحتاج.
نارخــــــــــــــــەیان:	دەنیا، مطمئن.
نــــــــــــــــارو:	خەیار.
نــــــــــــــــازیز:	زۆر خۆشەویست
ناســــــــــــــــتانه:	دەربار و بەر دیوێخانێ پاشایان.
ناســــــــــــــــەوار:	شوێنەوار.
ناکــــــــــــــــار:	سیفەت.
نــــــــــــــــامۆژ:	تعالیم.
نــــــــــــــــاوەز:	عەقل، عەقلیەت.
نــــــــــــــــاوازا:	ھاوتەمەن.
نــــــــــــــــاوس:	ناژەلی زگیڕ.
ناوھــــــــــــــــەلگۆزین:	ناو دەرھێنان لەبەر.
نــــــــــــــــاوتزان:	خۆ دەنامێزدان.
نــــــــــــــــسپایی:	لەسەر خۆیی.
نــــــــــــــــەفرێتراو:	خولقێتێراو، وەدیھێتێراو.
نــــــــــــــــەفسوس:	نەسەف. داخ و خەم.
نــــــــــــــــەوینــــــــــــــــەدر:	نەوی، نەو شوین.
بــــــــــــــــاک:	منەت.
بــــــــــــــــان:	سەر.
بــــــــــــــــاو:	عادەت.
بــــــــــــــــاوەش:	نامێز.
بــــــــــــــــە پەلــــــــــــــــەپروزی:	بە پەلەپەل.
بــــــــــــــــە ھەلــــــــــــــــەداوان:	بەتالۆکە، بە پەلەپەل.
بەرھەنگاریبۆنــــــــــــــــەو:	روپەروپونەو.
بەشــــــــــــــــەکو:	بەلکو، خۆزگە وادەبو.
بەلــــــــــــــــەد:	شارەزا.
بــــــــــــــــەھرە:	نیعمەت، بەخشش.
بــــــــــــــــەھرەداری:	نیعمەتداری.
بــــــــــــــــەیان:	بەیانێ.
بــــــــــــــــەرز:	وێن
بوغرابــــــــــــــــەون:	مەغروریون.
بولیتــــــــــــــــە:	تاریک و پوونی ئیواران و بەیانیان.
بــــــــــــــــوئیر:	بەجەرگ و چاوتەترس.

يېڭى	نابەۋدار.
يېڭى رامەت:	يېڭى داھات.
يېڭى سۆ:	يېڭى گومان، يېڭى.
يېڭى قارى:	كارى بە زۆرى و بى كرى.
تۆمىچانچ:	بوختان.
تاسەر تەر:	ھەمىشە تەر.
تازىلار تى:	بەسەردا ھەبون، نىمىياز.
تاسەر:	شەوق، ھەزەرەت.
تاسەر:	تا ھەتايە.
تاۋەنگە:	بەتاۋى پۆز سوتاندن.
تەخشان و پەخشان:	بە فېرۇدان، پاكويك كىردن.
تەفروتونابون:	لەناچون و كاۋلبون.
تەلەر:	بالا خانە.
تەمىن بون:	دەست لە كارى ناپەۋا ھەلگىرتن بەھۆى سزايەك.
تەۋازۇ:	پۆز، عوزر.
تەۋانچ:	تازە و تەشەر.
تەھەلچونەۋە:	سەرلەنۋى قىسەلىك كىردنەۋە.
پاساۋ:	ھۆى عوزرنامىز.
پاكىگ قارى:	گوتنى سېحان اللە.
پەرچو:	مەجىزە.
پەرۋا:	ترس.
پەنامەكى:	غەيب.
پىاومى قول:	پىاۋى دىيار و دەمىزاست.
پىشېن:	كاهىن، ئەۋ كەسەى شىتېك پىشېنى دەكات بۇ داھاتو.
پىھەلگوتن:	مەدھىكردن.
جىھەردەبى:	پىگىرى.
جىگەرگۆش:	مىندال.
جەشاردان:	شاردەنەۋە.
خۆدانوساندىن:	پەۋىنەۋە، ساردېۋەنەۋە لە شىتېك.
خەموش:	كې، بى ھەست و خوست.
خەملازىدىن:	تەقدىر كىردن.
خەمىن:	خەمگىن، خەفەتاۋى.
دۆش دامىان:	جەيران بون.
داخورىۋا:	لەرزەى لە ناكاۋى دل.
دادى نەدان:	سودى پىن نەگەياندىن.
دادىيار:	حاكىم.

داغ کـــــــــــــــــردن:	سۆزکردنەوێ.
دال:	بالئەبەکی گەورەى مردار خۆرە.
دامــــــــــــــــەن:	داوێن، دامێن.
دایــــــــــــــــەن:	ئەو ژنەى کە شیر بە منداڵان دەدا.
دەبــــــــــــــــووی:	خۆش دەبێ.
دەراســــــــــــــــا:	کاری لە عادت بەدەر.
دەرەتــــــــــــــــان:	رێی رزگاری.
دەرەقــــــــــــــــەت:	دەرەست.
دەرەســــــــــــــــەت:	لەمەر، بەرامبەر بە.
دلۆقــــــــــــــــان:	دەرەقەت.
دواپۆژ:	دلنەرم و بە بەزەیی.
دیــــــــــــــــەن:	رۆژی دوايي.
دیــــــــــــــــەوان:	دیدار، دیتن.
دیــــــــــــــــەوانی:	چاودێر.
ژیــــــــــــــــوان:	چاودێری.
ژیــــــــــــــــوان بونەوێ:	بەشیمان، گەرانەوێ بۆ لای خوا.
پاداشــــــــــــــــەت:	بەشیمان بونەوێ.
پادەبــــــــــــــــووی:	ئاساژەکردن.
پاژەکــــــــــــــــار:	رەت دەبو، تێدەپەری.
پاراپایــــــــــــــــی:	خزمەتکار.
پاســــــــــــــــەتینە:	دودلی.
راســــــــــــــــپاردە:	بەجددی.
پاچــــــــــــــــەنی:	ئەمانەت.
پام:	پاجفری.
پەخــــــــــــــــسی:	دەستەمۆ.
پەزێــــــــــــــــل:	هەراش بو، لە خەم دەرجو، گەورە بو.
پەمەکیانــــــــــــــــە:	خنس، پۆد.
پەوا:	بەبێ پیلان و بەرنامە، عەشوائی.
پەواز:	هەق.
پەوش:	رێگایەك هاتوچۆی لەسەر بێ.
پك:	حال و بار، وەزە.
پوالــــــــــــــــەت:	قین.
پوشکێن کــــــــــــــــردن:	دیمەنی دەرەوێ شت.
پتــــــــــــــــەوین:	قەسەى سارد پێگوتن.
پێزانــــــــــــــــە:	سەربردە، ژینی رابردوی کەسیك.
	پێز لێنان.

زۆر راســـــــتینه ی:	زۆر به جدیمانه.
زاری :	شیوهن و گریاننی تازییه داری.
زهره:	زیان.
زهـــــــدۆل:	قهلشی زل له زه ویدا.
زهـــــــیـــــــن:	بیروهۆش.
زگـــــــوزا:	له دایکیونی مندالان.
ســـــــۆراخ:	به دوا داگه ران. لیکۆلینه وه.
ســـــــبه ییان:	به یانیا.
سهرـــــــه خت:	سهرکیشت.
ســـــــهرگه ردان:	وێل، ری له به ریزریو.
ســـــــهرقال:	مه شغول.
ســـــــهرکۆنه:	گلهیی، سهرزه نشت.
ســـــــه قامگیر:	جیگیر و چه سپ.
ســـــــپله یی:	بیته مه کی، پینه زانین.
سهرشـــــــت:	ته بیعات، سروشت.
ســـــــروش:	نیگا، وه حی.
ســـــــله مینه وه:	ره وینه وه، سارد بونه وه له شتیک.
ســـــــینه:	سینگ.
شـــــــهره نگیز:	خرابه ویست.
شـــــــه لاقه:	جۆره بالنده یه که.
شـــــــهک:	شتومهک.
شـــــــوون:	شوینه وار، شوینپی.
چاویه ســـــــتی بـــــــوون:	شت نه دیتن.
چه شـــــــه:	چیژ.
چـــــــهلومل:	وازنه هینتیککی جار سکه ر.
گۆلـــــــهک:	گویره که.
گاـــــــکردن:	بانگ کردن.
گاـــــــشه بهرد:	بهردی زل.
گاـــــــهل:	کۆمه لیک گا.
گـــــــه نهۆ:	نه ی گه نهج.
گـــــــه وچ:	بیعه قل.
گرفتـــــــاری:	به لا به سهر داها تن.
گـــــــزی:	خیانهت.
گـــــــویرا دیتر:	گوئیست.
گـــــــیر نه بو:	نه سه روی.
عـــــــهرهق:	مه ی.

عـــــــــــــه و دال:	شهیدا.
فهرمایـــــــــــــشت:	فهрман، نهمر.
فهریـــــــــــــی:	زۆری.
فهریـــــــــــــاد پهس:	پزگار کهر.
فهريشتهی مهر گهول:	فهريشتهی گيان کيش.
فهريـــــــــــــو خواردن:	خهله تان.
فهريعه و نهـــــــــــــه کان:	پاشاکانی میسر.
قهـــــــــــــپات ده بن:	داده خرین.
قه لاچـــــــــــــو:	بنپر کردن، له ناویردن.
قه لـــــــــــــه مپوه:	حاکم.
قوتـــــــــــــار:	پزگار، ده رباز.
قورپه ســـــــــــــهر:	بیچاره.
کوـــــــــــــتسه ل:	په بیکهر.
کـــــــــــــؤس کسه و تن:	توشی ته ننگانه بون.
که ســـــــــــــاس:	خاکه سهر.
که شـــــــــــــورفش:	لاف و ته نته نه.
که نهـــــــــــــه فتی:	په ککه وته بی.
کـــــــــــــهنگی:	کهی، چ کاتی.
کـــــــــــــهوش:	نه عل.
کورپه زگـــــــــــــه:	کورپی بچکۆله.
کوشـــــــــــــتنه وه:	سهر پرین.
کیـــــــــــــشه:	ناکوکیهک، قچیبه.
لاقرتـــــــــــــی:	گه مه و گالته.
لا مـــــــــــــل:	سهر سهخت، رکه گر، عیناد.
لاواندنـــــــــــــه وه:	ده سه به سهر داهیتان، دلئانه وه.
لهـــــــــــــه پای:	له بری، له بهرام بهر.
لهـــــــــــــه کۆل بونه وه:	له ناو چون.
لهـــــــــــــه باتی:	له جیاتی.
له خـــــــــــــشین:	خزین.
لوتبـــــــــــــهرز:	خۆ به گه وره زان، فیزیه رز.
لیـــــــــــــکی کوردن:	له یه کتری دابراندن.
لیـــــــــــــم خۆش به وه:	لیتی بور یوم.
مۆلگـــــــــــــه:	جیتی هه وانه وهی و شتر و مهرومالات.
مه حالـــــــــــــه:	نه سه مه، مستحیل.
مه حکـــــــــــــم:	قایم و توندوتۆل.
مه رگه ســـــــــــــات:	کاره ساتی دلته زین.

مِه زَن:	گه وره.
مِه زَن دِه:	خه ملانلن به مِشك.
مِه نَد:	سه نگی.
مِه هانَه:	به هانه، پروییانو.
مِه یگی:	عه ره قگی.
مِه رَو:	مرؤ.
دِه سَه تَه مَو:	پام.
مِه شتوم:	دِه مه قالی.
مِه کورپ وون:	سوریون.
نَو کِه مِه:	خزمه تکار.
ناباوی:	ناعاده تی.
نِه گزور:	پیویست، محتاج.
نِه سامو:	لایده، غریب.
نامِه خوا:	ماشه لالا.
نِه اوازه:	ده گمه.
نِه تَه وه:	تو مته.
نِه خوازه لا:	خوانه خواسته، نه خاسمه.
نِه مِه فره:	نه فرین، له عنت.
نِه مِه نگ:	عدیپ.
نِه هاه مِه تی:	به دبه ختی.
نِه هاه مِه نگ:	ماسی زل، حوت.
نِه زَا:	دوعا، پارانه وه، دوعای چاک.
نِه گول:	نینکاری.
نِه زانِه وه:	کپوزانه وه، دهنگی گریانای دهرپرین.
نِه اَز:	نیته، مه به ست.
هِه راسان:	بیزار، وه پس.
هِه ساره:	نه ستیره.
هِه لکوشین:	قوت دان.
هِه لوه مِه تَه:	بیده نگبونیتی کهم، وه ستانیتی کهم.
هِه ناردن:	ناردن، ره وانه کردن.
هِه زَر:	بیر، فکر.
واده گه سا:	نهو شوتنه ی دیاری ده کرت بۆ پیک گه یشتن.
وه رچ مِه رختین:	وه رسوپین، لایدهن.
وه چِه مِه:	نه وه.
وره:	عه زیته.
وِه ل:	پئ له بهر بزر بوو.

پیرست

- ۷ ..... و تهیهک به پینوسی تویره و بانگخوازی نیسلامی ۷ سید قوتب
- ۹ ..... پیشه کی
- ۱۱ ..... پیغه مبهراڼ به شی یه کهم
- ۱۳ ..... به سهرهاتی پیغه مبهراڼ نیبراهیم
- ۱۵ ..... ۱- بت فرۆشه که
- ۱۵ ..... ۲- کوره کی نازه ر
- ۱۶ ..... ۳- نامۆزگاریه کی نیبراهیم
- ۱۷ ..... ۴- نیبراهیم به کان ده شکینن
- ۱۸ ..... ۵- کئ نهم کارهی کردوه ؟
- ۲۰ ..... ۶- ناگریکی سارد
- ۲۱ ..... ۷- کئ خوی منه ؟
- ۲۲ ..... ۸- خوا پهروه ردگاری منه
- ۲۳ ..... ۹- بانگه وازه کی نیبراهیم
- ۲۴ ..... ۱۰- له بهردهم پاشادا
- ۲۵ ..... ۱۱- بانگکردنی باوکی
- ۲۶ ..... ۱۲- به رهو مدکه که
- ۲۷ ..... ۱۳- بیری زه مزه م
- ۲۸ ..... ۱۴- خه ونه کی نیبراهیم
- ۲۹ ..... ۱۵- که عیه
- ۳۱ ..... ۱۶- به یتوله قدیس
- ۳۳ ..... به سهرهاتی پیغه مبهراڼ یوسف
- ۳۵ ..... ۱- خه ونیکی سهیر
- ۳۶ ..... ۲- حه سودیی براکان
- ۳۷ ..... ۳- براکان ده چنه لای یه عقوب
- ۳۹ ..... ۴- به رهو دارستان
- ۴۰ ..... ۵- له بهردهم یه عقوبدا
- ۴۱ ..... ۶- یوسف له ناو بیردا

- ۷- لەناو بېرەوہ بۆ كۆشكى پاشا ۴۱
- ۸- ئەمدەك و داوتېن پاكى ۴۲
- ۹- نامۆزگارىدەكەى ناو بەندىجانە ۴۴
- ۱۰- زىرەكايەتى يوسف ۴۶
- ۱۱- نامۆزگارىكردن بە يەكخواپەرستى ۴۷
- ۱۲- واتاى خەونەكان ۴۸
- ۱۳- خەونەكەى پاشا ۴۹
- ۱۴- پاشا بە دواى يوسفدا دەنئىرئ ۵۰
- ۱۵- يوسف داواى لېكۆلېنەوہ دەكات ۵۱
- ۱۶- سەركارى گەنجىنە و بەروبوومى ولات ۵۲
- ۱۷- براكانى يوسف ھاتن ۵۳
- ۱۸- گەفتوگۆى نىتوان يوسف و براكانى ۵۴
- ۱۹- گەفتوگۆى نىتوان يەعقوب و كورپەكانى ۵۵
- ۲۰- بىيامىن لە لاي يوسفدا ۵۶
- ۲۱- گەرآنەوہ بۆ لاي يەعقوب ۵۹
- ۲۲- نەئىنەكە دەردەكەوئ ۶۰
- ۲۳- يوسف بەدواى يەعقوبدا دەنئىرئ ۶۲
- ۲۴- يەعقوب لە لاي يوسفدا ۶۳
- ۲۵- كۆتايى پر خىر ۶۴
- بەسەرھاتى پېغەمبەر نوح ۶۷
- ۱- لە دواى نادەمدا ۶۹
- ۲- ھەسودى شەيتان ۶۹
- ۳- بىرکردنەوہى شەيتان ۷۰
- ۴- فېلى شەيتان ۷۱
- ۵- وئىنەى پياوچاكەكان ۷۲
- ۶- لە وئىنەوہ بۆ پەيكەر ۷۲
- ۷- لە پەيكەرەوہ بۆ بت ۷۳
- ۸- تودەبى خوا ۷۴
- ۹- پېغەمبەر ۷۵
- ۱۰- مرۆفەيان فرىشتە؟ ۷۵
- ۱۱- پېغەمبەر نوح ۷۶

- ۱۲- نه ته وه که ی چ وه لآمیکیان دایه وه؟ ۷۷
- ۱۳- گفتوگویی نیتوان نوح و نه ته وه که ی ۷۸
- ۱۴- زه بونه کان شویتت که وتون ۷۹
- ۱۵- بروییانوی ده وله مهنده کان ۸۱
- ۱۶- بانگه وازه که ی نوح ۸۱
- ۱۷- نزای نوح ۸۳
- ۱۸- که شتی ۸۴
- ۱۹- لافسار ۸۵
- ۲۰- کوره که ی نوح ۸۶
- ۲۱- له که سی تو نیه ۸۷
- ۲۲- دوا ی لافا وه که ۸۸
- به سهرهاتی پیغه مبهراں هود ۹۱
- ۱- له دوا ی نوحدا ۹۳
- ۲- ناسویاسگوزاری عاد ۹۴
- ۳- سته م و ده ستریزی عاد ۹۴
- ۴- کۆشک و ته لاره کانی عاد ۹۵
- ۵- هودی پیغه مبهرا ۹۶
- ۶- بانگه وازه که ی هود ۹۷
- ۷- وه لآمی نه ته وه که ی ۹۸
- ۸- دانایی هود ۹۹
- ۹- بروای هود ۱۰۰
- ۱۰- که لله ره قایه تی عاد ۱۰۱
- ۱۱- سزا ۱۰۲
- به سهرهاتی پیغه مبهرا صالح ۱۰۵
- ۱- له دوا ی نه ته وه ی عاددا ۱۰۷
- ۲- ناسویاسگوزاری شه مرد ۱۰۸
- ۳- په رستنی بت ۱۰۹
- ۴- صالح سلاوی خوا ی لیبن ۱۰۹
- ۵- بانگه وازه که ی صالح ۱۱۱
- ۶- پرویا گهنده ی ده وله مهنده کان ۱۱۲
- ۷- به هله دا چوبین ۱۱۳

- ۸- نامۆزگاریه کە ی صالح..... ۱۱۴
- ۹- داوای کرێتان لێ ناکەم..... ۱۱۵
- ۱۰- وشتره کە ی خوا..... ۱۱۶
- ۱۱- نۆزه به نۆزه..... ۱۱۷
- ۱۲- یاخیبونی بهمود..... ۱۱۸
- ۱۳- سزا..... ۱۱۹
- به سهرهاتی پیغه مبرن موسا..... ۱۲۱
- ۱- له کهنانهوه بهرهو میسر..... ۱۲۳
- ۲- له دوا ی یوسفدا..... ۱۲۴
- ۳- نهوه ی نیسرائیل له میسر دا..... ۱۲۶
- ۴- فیرعهونی میسر..... ۱۲۸
- ۵- سهربرینی مندالان..... ۱۲۹
- ۶- له دایکیونی موسا..... ۱۳۱
- ۷- له ناو رویاری نیلدا..... ۱۳۱
- ۸- له کۆشکی فیرعهوندا..... ۱۳۳
- ۹- کێ مه مکی ده داتی؟..... ۱۳۵
- ۱۰- له باوهشی دایکیدا..... ۱۳۷
- ۱۱- بۆ کۆشکی فیرعهون!..... ۱۳۹
- ۱۲- مستیکی کوشنده..... ۱۴۰
- ۱۳- نهیینه که ناشکرا ده بی..... ۱۴۲
- ۱۴- له میسرهوه بهرهو مه دین..... ۱۴۴
- ۱۵- له مه دیندا..... ۱۴۵
- ۱۶- به دوا دا ناردن..... ۱۴۷
- ۱۷- ژن هێنان..... ۱۴۸
- ۱۸- بهرهو میسر..... ۱۵۰
- ۱۹- برۆ لای فیرعهون که سنوری بهزانلوه و یاخی به..... ۱۵۲
- ۲۰- له بهردهم فیرعهوندا..... ۱۵۴
- ۲۱- بانگکردن بهرهو لای خوا..... ۱۵۶
- ۲۲- موعجیزه کانی موسا..... ۱۵۸
- ۲۲- بهرهو گۆره پان..... ۱۵۹
- ۲۴- له نێوان راست و ناراستدا..... ۱۶۱

- ۲۵- هه‌ره‌شه‌کانی فیرعه‌ون ۱۶۴
- ۲۶- گه‌مه‌یه‌ی فیرعه‌ون..... ۱۶۶
- ۲۷- برواداره‌که‌ی خزمی فیرعه‌ون ۱۶۹
- ۲۸- نامۆژگاری بیاوه‌ برواداره‌که..... ۱۷۲
- ۲۹- ژنی فیرعه‌ون..... ۱۷۴
- ۳۰- نه‌هامه‌تیه‌کانی نه‌وه‌ی ئیسرائیل..... ۱۷۷
- ۳۱- برسیتی ۱۸۰
- ۳۲- پیتنج نیشانه ۱۸۲
- ۳۳- ده‌رچون..... ۱۸۵
- ۳۴- خنکانی فیرعه‌ون..... ۱۸۷
- ۳۵- له‌ چۆله‌وانیدا! ۱۹۰
- ۳۶- ناسو‌پاس‌گوزاری نه‌وه‌ی ئیسرائیل ۱۹۲
- ۳۷- لامیلی نه‌وه‌ی ئیسرائیل ۱۹۳
- ۳۷- چۆله‌که..... ۱۹۵
- ۳۸- شه‌ریعت ۱۹۸
- ۳۹- ته‌ورات..... ۲۰۱
- ۴۰- گۆلك ۲۰۴
- ۴۱- سزا ۲۰۶
- ۴۲- ترسنۆك‌یه‌تی نه‌وه‌ی ئیسرائیل..... ۲۰۸
- ۴۳- له‌پیتناو زانستدا ۲۱۱
- ۴۵- لێك‌داته‌وه ۲۱۴
- ۴۶- نه‌وه‌ی ئیسرائیل له‌ دوا‌ی موسادا ۲۱۵
- به‌سهرهاتی پیغه‌مبه‌ران به‌شی دوهم..... ۲۱۷
- ۱- چاروخشان‌ده‌وه‌یه‌ك به‌ به‌سهرهاته‌کانی پیتشودا ۲۱۸
- ۱- چاروخشان‌ده‌وه‌یه‌ك به‌ به‌سهرهاته‌کانی پیتشودا ۲۱۹
- ۲- به‌سهرهاتی مملانی له‌ نیوان پاستی و نارپاستیدا ۲۱۹
- به‌سهرهاتی پیغه‌مبه‌ر شو‌عه‌یب..... ۲۲۱
- ۱- شو‌عه‌یب ده‌بیته‌ پیغه‌مبه‌ری مه‌دیەن..... ۲۲۳
- ۲- بانگه‌وازی شو‌عه‌یب..... ۲۲۴
- ۳- باو‌کێکی میه‌ره‌بان و مامۆستایه‌کی دانا ۲۲۵
- ۴- وه‌لامی ته‌ته‌وه‌که‌ی..... ۲۲۵

- ۵- شوعه‌یب بانگه‌وازه‌که‌ی رۆن ده‌کاته‌وه ۲۲۶
- ۶- باش تیتناگه‌ین چ ده‌لتی! ۲۲۷
- ۷- شوعه‌یب سه‌رسامی له‌ نه‌ته‌وه‌که‌ی ده‌رده‌پری ۲۲۷
- ۸- دواهمین تیر ۲۲۸
- ۹- بیانۆتکی قسه‌پ ۲۲۸
- ۱۰- هه‌مان قسه‌ی بیرواکانی پیشانیان کرده‌وه ۲۲۹
- ۱۱- سزای نه‌ته‌وه‌یدک که‌ بروای به‌ پیغهمبه‌ره‌که‌ی نه‌هیتاب ۲۲۹
- ۱۲- په‌یامی راگه‌یانده‌ و پاسپارده‌ی به‌جی‌گه‌یانده ۲۳۰
- به‌سهرهاتی پیغهمبه‌ر داود و پیغهمبه‌ر سلیمان ۲۳۱
- ۱- قورنان له‌باره‌ی نیعمه‌ته‌کانی خواوه‌ ده‌دۆ ۲۳۳
- ۲- نیعمه‌تی خوا بۆ داود ۲۳۴
- ۳- سوپاسی داود له‌سه‌ر نیعمه‌ته‌کان ۲۳۵
- ۴- نیعمه‌تی خوا بۆ سوله‌یمان ۲۳۶
- ۵- تیکه‌یشنیکی ورد و زانستیکی قول ۲۳۷
- ۶- سوله‌یمان زمانی بالنده‌ و گیانله‌به‌ران ده‌زانی ۲۳۸
- ۸- به‌سهرهاتی په‌پرسلیمانه ۲۳۹
- ۹- سوله‌یمان بانگی شازنی سه‌به‌و ده‌کات تا بیته‌ سه‌ر دینه‌که‌ی ۲۴۰
- ۱۰- شازن راویژ به‌ کاربه‌ده‌ستانی ولاته‌که‌ی ده‌کا ۲۴۰
- ۱۱- دیاریی دل‌پازیکردن ۲۴۱
- ۱۲- شازن به‌ گه‌رده‌نکه‌چه‌وه‌ دیته‌ لای سوله‌یمان ۲۴۲
- ۱۳- کۆشکیکی شوشی گه‌وره ۲۴۳
- ۱۴- منیش له‌گه‌ل سوله‌یمان بۆ په‌روه‌ردگاری بونه‌وه‌ر ملکه‌چ ده‌بم ۲۴۳
- ۱۵- قورنان به‌سهرهاته‌که‌ی سوله‌یمان و شازن ده‌گیریتته‌وه ۲۴۴
- ۱۶- سوله‌یمان بیروایی نه‌کرده‌وه، به‌لکو شه‌یتانه‌کان بیرواییان کرده‌وه ۲۴۶
- به‌سهرهاتی پیغهمبه‌ره‌ی یوب و پیغهمبه‌ریونس ۲۴۷
- ۱- به‌سهرهاتی نه‌یوب چه‌شنیکی تره‌ له‌ به‌سهرهاته‌کان ۲۴۹
- ۲- سه‌بری نه‌یوب ۲۴۹
- ۳- نه‌هامه‌تی و خه‌لات ۲۵۰
- ۴- به‌سهرهاتی پیغهمبه‌ر یونس ۲۵۱
- ۵- یونس له‌نیتۆ نه‌ته‌وه‌که‌ی ۲۵۱
- ۶- یونس له‌ هه‌ناوی نه‌هه‌نگدا ۲۵۲

- ۷- خوا نزاکی قبول کرد ۲۵۳
- به سهرهاتی پیغمبر زهکهریا ۲۵۵
- ۱- نزای زهکهریا بؤ نهووی کورپنکی چاکهکاری بیتی ۲۵۷
- ۲- نهزرهکی ژنی عیمران ۲۵۸
- ۳- کوتی: خوابه کچم بوا! ۲۵۸
- ۴- چاودیری خوا بؤ کچی چاکهکار ۲۵۹
- ۵- نیلها میک له لایه ن پهرهردگاری میهره بانهوه ۲۶۰
- ۶- موژدهی پیته خشین کورپنک ۲۶۱
- ۷- نیشانه کان و توانای خوا ۲۶۱
- ۸- یه حیا نه رکی بانگهواز له نه ستؤ ده گری ۲۶۲
- به سهرهاتی پیغمبر عیسا ۲۶۵
- ۱- به سهرهاتیکی له یاسابه در ۲۶۷
- ۲- گشت کاره کانی سدر بون ۲۶۸
- ۳- ملکه چبونی جوله که کان بؤ هژی به روا له تیه کان ۲۶۸
- ۴- به سوك سدر کردن و یاخیبون ۲۶۹
- ۵- نیعمه تی خوا بؤ نهووی نیسرائیلیه کان ۲۷۰
- ۶- سپله بی ۲۷۱
- ۷- به خۆنازین و خۆه لکیشان ۲۷۱
- ۸- له دایکبونی مدسیح له گهل شته به رهدسته کان به رهنکار ده بیته وه ۲۷۱
- ۹- مو عجزه کانی مدسیح ۲۷۲
- ۱۰- بانگهوازی مدسیح و پروا پیتنه کردنی جوله که کان ۲۷۳
- ۱۱- جوله که کان شهری له دژدا به ریا ده کن ۲۷۳
- ۱۲- به سهرهاتی عیسا له قورناندا ۲۷۴
- ۱۳- ژیان و بانگهوازه کی له قورناندا ۲۷۷
- ۱۴- مله لانییه کی دیرین ۲۷۸
- ۱۵- پروای خهلکی هه ژار و په مدکی ۲۷۹
- ۱۶- نیمه له پتی خوا یاریده ده رین ۲۷۹
- ۱۷- گشت و بانگهواز ۲۸۰
- ۱۸- یاوه ره کان داوای خوانیتیکی ناسمانی ده کن ۲۸۰
- ۱۹- نه ده بیکی نابه جی ۲۸۰
- ۲۰- ناگادار کردنهووی نه ته وه کی له سزای سدره نجام ۲۸۱

- ۲۸۱ ..... ۲۱- مکوپ بون
- ۲۸۲ ..... ۲۲- قورنڼان نهم باسوخواسه ده گيريتته وه
- ۲۸۳ ..... ۲۳- جوله که کان ده يانه وي پیغه مبهراڼ عيسا له کول خويان بکه نه وه
- ۲۸۳ ..... ۲۴- شيوازي توله ستين و سياسه تداره کان
- ۲۸۳ ..... ۲۵- فريودان و چه واشه کاری
- ۲۸۴ ..... ۲۶- گيروگرفت
- ۲۸۴ ..... ۲۷- پیغه مبهراڼ مدهسيح له ناو دادگه دا
- ۲۸۵ ..... ۲۸- ياساکاني تاوانکاری له و سرده صدا
- ۲۸۵ ..... ۲۹- عيسا نازاريکی زور ده چيژي
- ۲۸۶ ..... ۳۰- ته گيريکی خودايی
- ۲۸۶ ..... ۳۱- ليبيان گورا
- ۲۸۶ ..... ۳۲- جينه چيکردنی حوکه که
- ۲۸۷ ..... ۳۳- بهر زکردنه وي عيسا بهره و ناسمان
- ۲۸۷ ..... ۳۴- قورنڼان له باره ی نهم به سهرهاته وه ده وي
- ۲۸۸ ..... ۳۵- دابه زيني عيسا بهر له روژي دوايي
- ۲۸۸ ..... ۳۶- موژده که ی عيسا به ناردنی پیغه مبهراڼ محمد ﷺ
- ۲۸۹ ..... ۳۷- له يه که خواناسيه کی پاکه وه بهره و بيروياوه ريکی نارون
- ۲۹۱ ..... ۳۸- عيسا بانگی خدک ده کا تا به ته نها خوا پهرستن
- ۲۹۲ ..... ۳۹- قورنڼان بانگه وازه که ی عيسا ده خاته رو
- ۲۹۲ ..... ۴۰- شويڼپايه ی يه که خواناسی له بانگه وازه که يدا
- ۲۹۳ ..... ۴۱- ديمه نيکی سهرنجراکيتش له ديمه نه کانی روژي دوايي
- ۲۹۵ ..... ۴۲- له بيروياوه ريکی ليله وه بهره و بته رسته کی بهر يلاو
- ۲۹۹ ..... فرهه نگوک
- ۳۰۵ ..... پيرت

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

زانو و شاره‌زای سه‌ناباتی مهربانی با تکه‌وازی نیسلائی،
 که له‌باوی کیشوهری هندستان، خوا لئی خوش بی، (له‌بو
 الحسن الندوی) کاتی به‌سهرهاتی پنه‌مهران بو مدالان و
 نه‌وجه‌وانان ده‌نوسی، ده‌نی ته‌من گه‌وره‌کانیش: ناوکان.
 ماموستایان، به‌روه‌ردیاران سودی لبه‌رگرن و جاویان بی رون
 بکه‌نه‌وه.

بویه شه‌هید سهد قوتب، و نبرای بالاده‌ستی و شاره‌زایی
 له‌م مه‌یدانه‌دا، ده‌لی:

"گه‌لی به‌رتوکی مدالانم خویندو‌ته‌وه- که به‌سهرهاتی
 پنه‌مهران، درود و سلاوی خاویان لئی، به‌شیک بووه له
 خویندنه‌وه که‌مدا- هه‌روه‌ها له دانانی زنجیره‌ی (القصص
 الدینی للأطفال) له میسر، به‌شداریم کردوه، که
 به‌سهرهاتی کانی ته‌م زنجیره‌یه‌ش له قورئانی بیرو‌زه‌وه
 وه‌رگیراون، به‌لام بیته‌وه‌ی مه‌به‌ستم دل‌رازیکردنی که‌س بی،
 که‌واهی ده‌ده‌م و ده‌لیم: کاره‌که‌ی سهد نه‌بولجه‌سه‌نی
 ته‌دوی له هه‌موو ته‌م کاراته کاملتره..."

هه‌ر بویه نیمه‌ش به‌پیوستمان زانی و به‌شادمانیه‌وه ته‌م
 کتبه‌ ناوازه‌به بکه‌ین به‌کوردی و بلاوی بکه‌ینه‌وه، تا مندا له
 نازیه‌ کامان له‌سهری به‌روه‌رده بین و لئی به‌هرمه‌ند بن

په‌ڕێژێکی ڤه‌ڕێژ

• ڤه‌ڕێژێکی ڤه‌ڕێژ •

www.dafscer.com

E-mail: info@dafscer.com

info@dafscer.com

هه‌ڵبژێر شه‌هاس ده‌نگا - ژێر نوێنهر ئه‌ڤه‌ر ڤه‌ڵاڤ

ت. 0770 (87_01) - 0770 (87_01) - 0770 (87_01)

هه‌ڵبژێر شه‌هاس ده‌نگا - ژێر نوێنهر ئه‌ڤه‌ر ڤه‌ڵاڤ